

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΩΡΗ

ΑΝΤΕ

Περίοδος Β', τεύχος 367, Παρασκευή 26 Φεβρουαρίου 1988.

Δρχ.

ΚΥΠΡΟΣ

**Αλώβητο το δικαίωμα
όμως ο «ρεαλισμός»
μας οδηγεί**

ΙΡΟΣ

**ο δικαίωμα
«ρεαλισμός»
οδηγεί**

Μιλουν οι μαθητες για τον υπουργο Παιδειας: «Πολυ κακο για το τιποτα»

- ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΚΟΥ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗ Ν. ΑΚΙΜΑΝ
- Η ΔΙΑΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΤΟΥ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΟΥ
- Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΠΑΝΘΟΡΙΣΜΟΥ

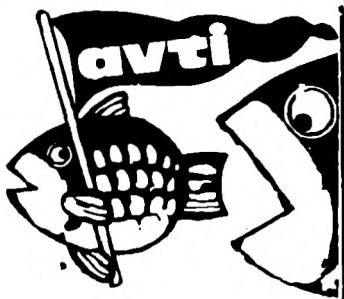
- ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΚΕ εσ.-ΑΝ.ΑΡ.
- ΤΟ ΦΟΡΕΪΝ ΟΦΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΕΦΕΡΗ
- Άλκη Ζέη-Μένης Κουμανταρέας νοήφουν για το ΜΑΝΑ ΚΑΛΙΑΝΕΣΗ

Μας συμφέρει;...

Ο ΧΡΟΝΟΣ θα δείξει.

Εβδομαδιαίο Ειδησεογραφικό Περιοδικό.
Κυκλοφορεί κάθε Δευτέρα.

«ΑΛΩΒΗΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ»

ΠΡΟΣ ανακούφιση των ματαίως ανησυχούντων, ο νέος πρόεδρος της Μεγαλονήσου Γ. Βασιλείου διαβεβαίωσε και πάλι μετά την εκλογή του ότι δεν προτίθεται να σχηματίσει κυβέρνηση... «λαϊκού μετώπου» και μένει σταθερά προσανατολισμένος στην ιδέα της εθνικής ενότητας. Νικητής «στο νήμα», μ' ένα εκλογικό σώμα διατεταγμένο σε ένα αυστηρά διπολικό φάσμα, ο εκλεκτός του ΑΚΕΛ υπενθυμίζει όπου δει την υπερκομματική του ταυτότητα και αναιρεί αυτόχρονα τις προγραμματικές και ιδεολογικές παραμέτρους που στη θερμή εβδομάδα μεταξύ των δυο γύρων είχαν προσεπικληθεί, προκειμένου οι πολίτες να αναγνωριστούν είτε στη «Δεξιά» είτε στην «Αριστερά». Το κοινωνικό και οι διαιρέσεις του, οι ιστορικοί διαχωρισμοί μεταξύ των μειζόνων πολιτικών οικογενειών της Κύπρου, οι πολιτικές αντιπαλότητες και τα διακυβεύματα στο πεδίο της εσωτερικής πολιτικής «παραμερίζονται», σε μια πολιτεία που εξακολουθεί, περισσότερο τώρα ίσως από ό,τι στο παρελθόν της, να υπερκαθορίζεται από τα προβλήματα της παγίωσής της σε εθνικό υποκείμενο.

Ο ΝΕΟΣ πρόεδρος της Κύπρου φαίνεται να έχει επίγνωση του «εθνικού υπερκαθορισμού» και, αναγνωρίζοντας τον κρίσιμο και πολύμορφο ρόλο που παίζει στον υπερπροσδιορισμό αυτό το «εθνικό κέντρο», διακηρύσσει πως θα επιδιώξει την αναβάθμιση των σχέσεων της κυβέρνησης «εθνικής ομόνοιας» της Κύπρου με την κυβέρνηση της «Αλλαγής» του κ. Παπανδρέου.

ΕΜΜΕΣΑ ή άμεσα, η ελλαδική κυβέρνηση εξέφρασε τη δυσαρέσκειά της στο ενδεχόμενο να κυβερνήσει την Κύπρο «ένας Μητσοτάκης». Αυτό δεν θα πρέπει να εκληφθεί, βεβαίως, ως μια εκ του αντιστρόφου επιθυμία των Αθηνών να συμπτηχθεί κάποιο είδος μετώπου των Ελλήνων σοσιαλιστών με τους Κύπριους κομμουνιστές κατά του «ιμπεριαλισμού», με απώτερο στόχο τη δημιουργία μιας Ελληνοκυπριακής Ομοσπονδίας Λαϊκής Δημοκρατίας: Όλοι ανεξαιρέτως οι μέχρι τώρα Έλληνες κυβερνήτες γνωρίζουν τους «λεπτούς» χειρισμούς που απαιτεί εκ μέρους τους το Κυπριακό και κανείς τους δεν έστερξε το βάρος μιας δυναμικής πολιτικής στο κυπριακό μέτωπο, αφού όλοι είχαν συνυπογράψει συμβόλαιο συντήρησης - των - πραγμάτων στο δικό τους εσωτερικό μέτωπο. Ο κ. Παπανδρέου δεν αποτέλεσε εξαίρεση: οι λόγοι της δυσαρέσκειάς του εν όψει της προοπτικής ενός «Κύπριου Μητσοτάκη» θα πρέπει να ανιχνευθούν κατά κύριο και αποκλειστικό λόγο στα προβλήματα που αυτή η προοπτική θα δημιουργούσε στις εδώ προσεχείς εκλογές, με την ευνοϊκή απήχυσή της υπέρ του «εμπρηστή της Δημοκρατίας».

ΜΕΤΑ το Νταβός, ο προσανατολισμός του εθνικού κέντρου σε μια περισσότερο «ευέλικτη», «ρεαλιστική» και «λεπτή» εξωτερική πολιτική είναι περισσότερο σαφής από όσο μέχρι τώρα. Η φιλοσοφία της «περήφανης» αυτής πολιτικής αποδεικνύεται τώρα δια χειλέων του ίδιου του κ. Παπανδρέου ως φιλοσοφία ομάδας πίεσης επαιτών («πιέζαμε τους Αμερικανούς, για να πιέσουν τους Τούρκους»), ως ψευδεπίγραφη δηλαδή ανεξάρτητη πολιτική της οποίας τα στοιχεία επείχαν θέση βερμπαλιστικής ρητορείας. Ο προσανατολισμός αυτής της πολιτικής απλούστατα αλλάζει ως προς τους μέχρι τώρα αλυσιτελείς άξονές της: αντί του τριγώνου Αθήνας - Αγκυρας - Ουάσιγκτον, τώρα έχουμε το διπολικό σχήμα Ελλάς - Τουρκία: αυτό όμως δεν σημαίνει κάποια λυσιτελή και περισσότερο «περήφανη» αναθεώρηση των δεδομένων, αλλά μια μετατόπιση από τον λαϊκίστικο εθνικισμό στον «πραγματισμό».

ΑΝΤΙ λοιπόν της μέχρι τώρα πολιτικής του «εθνικού κέντρου» που συνοψιζόταν στο «ούτε κουβέντα με την Αγκυρα μέχρι την αποχώρηση και του τελευταίου Τούρκου στρατιώτη», τώρα έχουμε την ευχή για «σύντομη λύση» του Κυπριακού στη βάση της «αποστρατιωτικοποίησης» του νησιού. Τα δικαιώματά μας, βέβαια, είναι «αλώβητα», όπως είπε ο κ. Παπανδρέου: όμως το αν ασκηθούν ή όχι, είναι κάτι που εξαρτάται από σχετική «πολιτική απόφαση».

ΑΥΤΗ ακριβώς η διάζευξη πολιτικής - δικαιώματος συνιστά και το κομβικό σημείο ανάγνωσης και αναδρομικής εκτίμησης της εξωτερικής πολιτικής — και όχι μόνον αυτής — του κυβερνώντος «Κινήματος». Δεδομένου δε ότι το δικαίωμα υφίσταται μόνον με την υλική ενάσκησή του, μπορεί κανείς να διαβλέψει την επιθυμούμενη από το «εθνικό κέντρο» «σύντομη λύση», όχι μόνον του Κυπριακού, αλλά του συνολικού πλέγματος των εκκρεμών προβλημάτων στις εξωτερικές σχέσεις που σωρεύτηκαν μετά από εξήμισυ χρόνια έωλων ρητορικών σχημάτων.

Η «ΣΥΝΤΟΜΗ» λύση θα είναι μάλλον package deal, με φρέσκες διαγραμματίσεις στις παλιές στενωπούς της εξάρτησης.

Περίοδος Β'
• Χρόνος 15ος
• Τεύχος 367
Παρασκευή 26 Φεβρουαρίου 1988
δρχ. 100

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ I.K.

Οι 1619 αγνοούμενοι	11
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ	
Νέα περίοδος για την Κύπρο	12
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ - ΣΩΚΡ. ΤΡΑΓΟΤΣΗΣ	
Ίδιες οι θέσεις της Τουρκίας	14
ΝΑΖΜΙ ΑΚΙΜΑΝ	
Συνέντευξη στο «ΑΝΤΙ»	15
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΙΑΧΝΗΣ	
Και τώρα, σειρά έχει η Ξάνθη	17
ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΤΡΑΓΟΤΣΗΣ	
Βαλκανική συνεργασία: Η οικονομία στη θέση της πολιτικής	18
ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ	
ΟΑΠ - Ισραήλ και Ελλάδα	20
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Το συνέδριο του ΚΚΕσσ-Αν. Αρ.	22
ΑΝΑΣΤ. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ	
Η Ν.Δ. αυτοαναιρείται	24
ΣΤ. ΖΑΚΥΝΘΙΝΟΣ	
ΕΟΚ: Ραντεβού στο Αννόβερο	25
ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΙΑΧΝΗΣ	
Τα κέρδη των επιχειρήσεων	27
Κ.Β. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ	
Όνειρα του ΣΙΑκωβου	28
ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ	
Τα δεσμά της δέσμης	30
Θ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ	
Ο νόμος για τους βοσκότοπους	32
ΜΝΗΜΗ ΝΑΝΑΣ ΚΑΛΛΙΑΝΕΣΗ	
ΑΛΚΗ ΖΕΗ	
Μοναδική...	36
ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ	
Και ορθή σαν κέδρος	37
ΗΛ. ΚΑΝΕΛΛΗΣ	
Για το «Στοιχείο του εγκλήματος»	41
ΚΡΙΣΤΑ ΑΝΕΜΟΥΔΗ - ΑΡΖΟΓΛΟΥ	
Το Φόρειν-όφισ για τον Γ. Σεφέρη	42
ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑΡΠΟΖΗΣ	
Η γιορτινή Ρώμη	44
ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ	
Μπροστά στο λαϊκό	47
ΕΥΑ ΠΑΤΙΚΗ	
Τα κλειδιά και τα μαχαίρια	48
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Τα πυρηνικά, η Κύπρος και η κατάργηση ενός «τριγώνου»	4
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	6
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	8
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	10
ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ	21
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	34
ΒΙΒΛΙΟ	50
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	52

Τα πυρηνικά, η Κύπρος και η κατάργηση ενός «τριγώνου»

ΕΑΝ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ Τύπος δεν ήταν κατεξοχήν ελληνοκεντρικός και δεν μεσολαβούσαν οι προεδρικές εκλογές στην Κύπρο, κυρίαρχο θέμα στα φύλλα της Τρίτης (μετά την αργία της Δευτέρας) θα ήταν, ασφαλώς, η επίσκεψη Σουλτς στη Μόσχα και η διαγραφόμενη νέα συμφωνία ΗΠΑ-ΕΣΣΔ για τη μείωση, κατά 50% των πυρηνικών στρατηγικών όπλων των δύο υπερδυνάμεων.

ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ, η συμφωνία αυτή δεν μπορεί να θεωρηθεί δεδομένη. Όμως ήδη οι Αμερικανοί και οι Σοβιετικοί διαπραγματευτές της Γενεύης έλαβαν οδηγίες, από τις αντίστοιχες κυβερνήσεις τους, να προετοιμάσουν, πριν από την επίσκεψη του Έντβαρντ Σεβερντνάντσε στην Ουάσιγκτον (στις 22 και 23 Μαρτίου), τρία συναφή και λεπτομερή έγγραφα για τον έλεγχο εφαρμογής μιας ενδεχόμενης συμφωνίας. Από την άλλη, Σουλτς και Σεβερντνάντσε έσπευσαν να ενημερώσουν τους εταίρους τους, στο ΝΑΤΟ και στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας, για την πρόοδο που σημείωσαν οι συνομιλίες. Σουλτς στη Μόσχα, στοιχείο των οποίων είναι και η απόφαση της ΕΣΣΔ ν' αποσύρει τα στρατεύματά της από το Αφγανιστάν. «Δεν έχω την παραμικρή αμφιβολία», δήλωσε σχετικά ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών, «ότι η Σοβιετική Ένωση θέλει να αποχωρήσει από το Αφγανιστάν». Από την πλευρά του ο Έντβαρντ Σεβερντνάντσε δήλωσε στους δημοσιογράφους ότι η επίσκεψη Ρέηγκαν στη Μόσχα θα πραγματοποιηθεί (τέλη Μαΐου-αρχές Ιουνίου) και ότι οι συνομιλίες που είχε τόσο ο ίδιος, όσο και ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, με τον Τζορτζ Σουλτς, σημείωσαν πρόοδο. Η πρόοδος αυτή ήταν το κύριο θέμα των «Φαϊνάνσιαλ Τάιμς» της Τρίτης, ενώ την ίδια μέρα η «Ουνιτά» στέγασε τη σχετική ειδησεογραφία κάτω από τον πρωτοσέλιδο τίτλο: «Ο Ρέηγκαν θα πάει στη Μόσχα — Δυνατή η μεγάλη συμφωνία» (Reagan andrà a Mosca — E' possibile il grande accordo).

Γ. Βασιλείου: Ο νέος πρόεδρος

Η «ΜΕΓΑΛΗ ΕΙΔΗΣΗ» από την Κύπρο ήταν, φυσικά, η ανάδειξη του Γιώργου Βασιλείου στη θέση του προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας. (Λεπτομέρειες σε άλλες σελίδες). Την εκλογή του κατέγραψε ως «σημαντικό γεγονός, που πιθανόν ν' ανοίξει νέες προοπτικές στην επίλυση του κυπριακού» σύσσωμος σχεδόν ο ελληνικός και κυπριακός Τύπος, ενώ συγκλίνουσες πληροφορίες μιλούν για επαναδραστηριοποίηση του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ και «αναβίωση» ορισμένων, παλαιών (ή ολιγότερο παλαιών) σχεδίων επίλυσης του Κυπριακού. [Ένα από αυτά, πρόβλεπε, όπως, είναι γνωστό, την επιστροφή της Αμμοχώστου, ενώ ένα άλλο την μερική ενσωμάτωση του τουρκικού στρατού κατοχής στη δύναμη της ΤΟΥΡΔΥΚ, με αντίστοιχη αύξηση του δυναμικού της ΕΛΔΥΚ. Πάντως, η τελευταία πρόταση του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου στον Τ. Οζάλ, στο Νταβός, ήταν η πλήρης αποστρατικοποίηση του νησιού — πρόταση την οποία έχουν αποδεχθεί τόσο ο νέος πρόεδρος της Κύπρου, όσο και όλα τα κυπριακά πολιτικά κόμματα.]

ΟΤΙ ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΣΕ, πάντως, ήταν το γεγονός ότι δεν υπήρξε, από δυτικής πλευράς, οποιαδήποτε εκδήλωση «ανησυχιών» για το ότι ο πρόεδρος της Κύπρου αναδείχθηκε υποψήφιος που άντλησε την κύρια εκλογική του δύναμη από την κυ-

πριακή Αριστερά και, ειδικότερα, από το ΑΚΕΛ. [Ορισμένοι θυμούνται, ακόμα τα περί «Μακαρίου, ερυθρού καλογήρου» και περί «κινδύνου μετατροπής της Κύπρου σε Κούβα της Μεσογείου»...]. Αντιθέτως: Το πρώτο συγχαρητήριο τηλεγράφημα που έλαβε ο Γ. Βασιλείου, για την εκλογή του, ήταν το θερμό τηλεγράφημα του προέδρου Ρέηγκαν: «Ένας νέος ηγέτης έχει την ευκαιρία να κάνει μια νέα αρχή... Γνωρίζω ότι έχετε την αποφασιστικότητα να καταβάλετε την αναγκαία προσπάθεια για την επίτευξη της μόνιμης ειρήνης που για τόσο καιρό στερείται ο λαός της Κύπρου».

ΑΠΟ ΤΗΝ πλευρά του ο νέος πρόεδρος της Κύπρου φέρεται αποφασισμένος ν' αναζητήσει λύση του Κυπριακού, με τους «ρυθμούς που κινείται ένας επιχειρηματίας» — κατά τη διατύπωση του Ασοσιέιτετ Πρες. «Είμαι πρόθυμος», δήλωσε στο ίδιο πρακτορείο, «να συναντηθώ με τον Ραούφ Ντενκτάς και να συζητήσω μαζί του επί δυο εβδομάδες ή επί ένα μήνα, αλλά όχι επ' άπειρο... Και το θέμα μας πρέπει να είναι η ουσία του προβλήματος και όχι δευτερεύοντα ή διαδικαστικά ζητήματα». Σε άλλη ερώτηση του ανταποκριτή του Ασοσιέιτετ αν η στήριξη που είχε από μέρους των κομμουνιστών της Κύπρου συνεπάγεται ορισμένες δεσμεύσεις, ο Γ. Βασιλείου απάντησε: «Δεν είμαι "κρυπτο-ο,τιδήποτε" (I am not crypto anything). Κατέβηκα στις προεδρικές εκλογές ως ανεξάρτητος και παραμένω ανεξάρτητος». Την εμμονή στη θέση του αυτή διαδήλωσε ο νέος πρόεδρος και κατά τους πανηγυρισμούς που ακολούθησαν την εκλογή του, κάτω από το ΚΕΜΑ (Κέντρο Μάνατζμεντ), όπου διαμένει. Διαβάζουμε σχετικά στο «Εμπρός», τη νέα κυπριακή εφημερίδα της ανανεωτικής Αριστεράς: «Ο νέος πρόεδρος μίλησε στο κοινό από τον εσωτερικό εξώστη του πρώτου ορόφου, ο οποίος ήταν στολισμένος με την ελληνική και την κυπριακή σημαία. Όταν, σε μια στιγμή, κάποιος από τους πανηγυρίζοντες νέους αναπέτασε το λάβαρο του ΑΚΕΛ, ο Πρόεδρος του έγνεψε επίμονα να το κρύψει».

Ένα τρίγωνο εγκαταλείπεται...

ΕΙΝΑΙ ΚΟΙΝΟΣ τόπος το τρίγωνο Αθήνα - Ουάσιγκτον - Άγκυρα, που συνέθετε, μέχρι σήμερα, ένα από τα βασικά δόγματα της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής: Η Ελλάδα πιέζει την Αμερική, για να πιέσει, με τη σειρά της, την Τουρκία, προκειμένου να προωθηθούν λύσεις στο Κυπριακό και στα άλλα μεγάλα εθνικά μας θέματα. Το τρίγωνο αυτό, όμως, τώρα εγκαταλείπεται. Ακριβέστερα είναι «ιστορικά ξεπερασμένο».

Η ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ανήκει στον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου, κατά την ομιλία του στη Λέσχη Αξιωματικών, στα Γιάννενα. Ο πρωθυπουργός απέφυγε ν' αναφέρει τους λόγους που τον οδήγησαν στην απόφαση αυτή, λέγοντας ότι «ο χρόνος δεν το επιτρέπει». Όμως, δεν χωρεί αμφιβολία ότι η νέα αυτή γραμμή του Α. Παπανδρέου υπαγορεύθηκε τόσο από την ελληνοτουρκική προσέγγιση (όπως καταγράφηκε στο Νταβός), όσο και από την απόφασή του να μην υπογράψει οποιαδήποτε συμφωνία για τις βάσεις, πριν από τις προσεχείς εκλογές. Άλλωστε, θα ήταν εξαιρετικά αντιφατικό (και, ως ένα βαθμό, κωμικό...) από τη μια οι Α. Παπανδρέου και Τ. Οζάλ να συμφωνούν ότι ένας από τους λόγους επιδείνωσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων είναι η παρεμβολή κάποιων ακατανόμαστων τρίτων (διά-

βαζε των Αμερικανών), και από την άλλη να ζητεί η ελληνική πλευρά τις «καλές υπηρεσίες» της Ουάσιγκτον, προκειμένου να επιλυθούν το Κυπριακό ή τα προβλήματα του Αιγαίου! Η αντίφαση, μάλιστα, γίνεται ακόμα πιο κραυγαλέα, αν λάβει κανείς υπόψη του ότι ο Έλληνας πρωθυπουργός είχε θέσει ως προϋπόθεση, για την υπογραφή της νέας ελληνοαμερικανικής συμφωνίας για τις βάσεις, την «πίεση» που έπρεπε ν' ασκήσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες στην Τουρκία, για να ενδώσει στα ελληνικά αιτήματα, ένα από τα οποία, βέβαια (παρά τις συνεχείς πρωθυπουργικές παλινωδίες) ήταν η κατοχύρωση των ανατολικών μας συνόρων. [Για την ιστορία, πάντως, αναφέρουμε ότι οι Αμερικανοί απαντούσαν, μέχρι σήμερα, ότι δεν ήταν δυνατόν η υπογραφή μιας νέας ελληνοαμερικανικής αμυντικής συμφωνίας να συνδεθεί με τις ελληνοτουρκικές διαφορές και ότι η Τελική Πράξη του Ελσίνκι, την οποία υπέγραψαν τόσο η Ελλάδα, όσο και η Τουρκία, κατοχυρώνει τα σύνορα και των δυο χωρών.

ΟΠΩΣ ΗΤΑΝ φυσικό, την εγκατάλειψη του «τριγώνου» μελετούν και οι Αμερικανοί, οι οποίοι φαίνεται να οδηγούνται σε τρία συμπεράσματα:

Πρώτον, ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου προκρίνει, τώρα, το «προφίλ» του Ευρωπαίου ηγέτου, υποβαθμίζοντας, συνειδητά, τη «σπουδαιότητα των ελληνοαμερικανικών σχέσεων».

Δεύτερο, ότι επιχειρεί ν' αποδείξει στην ελληνική κοινή γνώμη ότι, μετά το Νταβός, ο «κίνδυνος εξ Ανατολών» έχει εκλείψει ή έχει μειωθεί σημαντικά και —ως εκ τούτου— «η αναγκαιότητα των αμερικανικών βάσεων δεν είναι πλέον τόσο επιτακτική, όπως ήταν πριν από το Νταβός».

Τρίτο, ότι μάλλον δεν θα υπογράψει τη νέα συμφωνία για τις βάσεις πριν από τις εκλογές, εφόσον, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, θα αξιοποιήσει προεκλογικά τόσο τη συμφωνία του Νταβός, όσο και την μη υπογραφή της νέας συμφωνίας.

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, και παρά τις επανειλημμένες δηλώσεις του πρωθυπουργού ότι οι εκλογές θα γίνουν τον Ιούνιο του 1989, δεν είναι λίγοι οι «παρατηρητές» εκείνοι (ανάμεσά τους και Αμερικανοί αξιωματούχοι) που υποστηρίζουν ότι η περίπτωση πρόωρων εκλογών δεν πρέπει ν' αποκλεισθεί. Σχετικά, οι «παρατηρητές» αυτοί επικαλούνται το νέο κύμα προσλήψεων στο δημόσιο τομέα που έχει εξαγγελθεί (ενώ η ίδια η κυβέρνηση παραδέχεται την υπέρμετρη διόγκωσή του) και την καθαρά προεκλογική υποδοχή που οργάνωσε ο κομματικός μηχανισμός του ΠΑΣΟΚ, στον Α. Παπανδρέου, στα Γιάννενα.

ΑΛΛΑ ΚΑΙ η ίδια η ομιλία του πρωθυπουργού στην πρωτεύουσα της Ηπείρου («στην Ελλάδα που θα δημιουργήσουμε δεν θα υπάρχει ούτε φτώχεια, ούτε πόλεμος, ούτε διχασμός, θα υπάρχει μόνον ο πυρετός της δημιουργίας», κ.λπ...) ήταν ομιλία καθαρά προεκλογική («αν θέλουν οι πολιτικοί μας αντίπαλοι να πετύχουν και εκείνοι, δεν έχουν πάρα να μας αντιγράψουν»...), πράγμα που προκάλεσε τις έντονες αντιδράσεις όχι μόνο της Νέας Δημοκρατίας, αλλά και σειράς παραγόντων, όπως του προέδρου του Ελληνικού Σοσιαλιστικού Κόμματος Γ. Αρσένη, του Πολιτικού Γραφείου του ΚΟΔΗΣΟ, του δημάρχου Μ. Έβερετ, κ.α., που μίλησαν για «κομματική φιέστα» για κινητοποίηση «χειροκροτητών» και για μετατροπή μιας εθνικής γιορτής σε προεκλογική συγκέντρωση του κυβερνώντος κόμματος.

Βελιγράδι: Διαβαλκανική συνεργασία

ΕΝΑ ΑΠΟ τα σημαντικά γεγονότα του δεκαπενθήμερου, είναι ασφαλώς και η διάσκεψη του Βελιγραδίου, σε επίπεδο υπουργών Εξωτερικών, με στόχο την προώθηση της διαβαλκανικής συνεργασίας.

Η ΔΙΑΣΚΕΨΗ άρχισε την Τετάρτη και τερματίζεται σήμερα. Ωστόσο, δεν μπορεί να μη σημειωθεί ιδιαίτερα η επίσκεψη του

ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΛΕΠΤΗ ΕΝΝΟΙΑ... ΠΡΟΣΕΞΕ...
ΟΤΑΝ ΣΕ ΡΩΤΟΥΝ <ΤΙ ΩΡΑ ΕΙΝΑΙ;>,
ΩΣΠΟΥ Ν' ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ Η ΩΡΑ ΕΧΕΙ ΑΛΛΑΞΕΙ!...
ΕΤΣΙ ΕΙΝΑΙ ΚΙ Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ...
ΩΣΠΟΥ ΝΑ ΣΟΥ ΠΩ...

πρωθυπουργού στη Σόφια (την παραμονή, ακριβώς, της διάσκεψης) και η κοινή ανακοίνωση Παπανδρέου-Ζίβκοφ που υποστηρίζει την υιοθέτηση διαδικασίας «για την απομάκρυνση των τακτικών πυρηνικών όπλων, όπου υπάρχουν στην Βαλκανική, καθώς και τη δέσμευση μη εγκατάστασης νέων πυρηνικών όπλων». Η ανακοίνωση δεν αναφέρει ποιες βαλκανικές χώρες «φιλοξενούν» πυρηνικά όπλα στο έδαφός τους (επισήμως, μόνον η Ελλάδα και η Τουρκία διαθέτουν πυρηνικά), καλεί, όμως, και τις άλλες βαλκανικές χώρες να υιοθετήσουν την πρόταση και να εργασθούν για την εφαρμογή της.

ΣΕ ΤΙ ΒΑΘΜΟ η Τουρκία θα συνυπογράψει την έκκληση Παπανδρέου-Ζίβκοφ που στοχεύει στη δημιουργία απύραυλης Βαλκανικής, απομένει ν' αποδειχθεί. Μέχρι πρόσφατα, πάντως, η Τουρκία εναντιωνόταν στην απομάκρυνση των αμερικανικών πυρηνικών όπλων από το έδαφός της (το θέμα αυτό, υποστηρίζει η Άγκυρα, πρέπει να συζητηθεί σε μια «περισσότερο διεθνή βάση και στα πλαίσια μείωσης των πυρηνικών όπλων σε διεθνή κλίμακα»), ενώ οι Αμερικανοί δεν φαίνεται να έχουν λάβει, μέχρι σήμερα, οποιαδήποτε επίσημη ελληνική «αίτηση» για την απομάκρυνση των «απαρχαιωμένων πυραύλων» τους από την Ελλάδα!

ΟΠΩΣ ΚΑΙ αν έχει το πράγμα, η διάσκεψη του Βελιγραδίου αποτελεί, πράγματι, «ιστορικό γεγονός», εφόσον για πρώτη φορά, από το τέλος του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου, οι υπουργοί Εξωτερικών και των έξι βαλκανικών χωρών συνέρχονται «επί τω αυτώ», για να συζητήσουν —κατά τη δήλωση του Γιουγκοσλάβου υπουργού Εξωτερικών Ίλιτσα Ντιούκιτς— θέματα «περιφερειακής συνεργασίας», η οποία «θα ανοίξει την βαλκανική χερσόνησο προς την Ευρώπη και τον κόσμο». Φαίνεται ότι η «ώρα της Ευρώπης» — η ώρα του κόσμου — άρχισε να σημαίνει και για όσους ακόμα πιστεύουν ότι ο κόσμος τελειώνει στα «Μπαλκάνια».

ANTHNSΩP

ΚΥΡΙΑΚΗ, 7.2.88

Παναχαϊκή-ΑΕΚ 2-1. Ενθουσιασμένοι οι οπαδοί του Δικέφαλου έκαναν την Πάτρα «καλοκαιρινή» για να διευκολύνουν καί το αρχόμενο καρναβάλι.

Με τους συμπατριώτες του παπού του, τους Καλεντζιώτες, συνέφαγε χθες βράδυ ο κ. Παπανδρέου, για να αποδείξει ότι έχει ρίζες. Επιτοπίως, εδήλωσε, θα εορτασθεί η εκατονταετηρίς από της γεννήσεως του Γεωργίου Παπανδρέου Α'.

Αλλά και ο Κ. Καραμανλής συνέφαγε χθες βράδυ με τους Μακεδόνες συμπατριώτες του πατέρα του. Αρνήθηκε να κάνει δηλώσεις για το μπάχαλο της Ν.Δ.

Ο κ. Έβερτ όμως έσπευσε να θυμίσει με δηλώσεις του «κι εγώ εδώ είμαι», για την περίπτωση που οι νεοδημοκράτες αποφασίσουν ν' απαλλαγούν από τον ανεκδιήγητο σάγαμ-προ που έβαλαν σπίτι τους.

Αποκλείει τη διενέργεια πρόωγων εκλογών η κυβέρνηση, παρά την ευνοϊκή γι' αυτήν «κορώνα»

Μητσοτάκη. Χαμένοι δηλαδή πήγαν οι κόποι της ΑΒ και του Γιάννη Φ.; Πριν προλάβει να λαλήσει ο αλέκτωρ του Καστρίου έσπευσε να αποποιηθεί ο κ. Τρίτσης το σχέδιο της Επιτροπής Μελέτης Εκκλησιαστικών Θεμάτων που ο ίδιος είχε συστήσει. Σύμφωνα με το «Βήμα» το σχέδιο προέβλεπε άμεση εκλογή Αρχιεπισκόπου και υπουργού Παιδείας από το λαό.

Η Κεντρική Επιτροπή της ΕΑΡ καταψηφίζει την πρόταση για μετεκλογικές «δημοκρατικές κυβερνήσεις συνεργασίας με αριστερή κατεύθυνση». Υπερψηφίζεται πρόταση για αριστερή κυβέρνηση με δημοκρατική κατεύθυνση.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 8.2.88

Η κινητικότητα και η ένταση στη ΝΔ συνεχώς αυξάνει. Συναντήσεις Καραμανλή-Ράλλη, Μητσοτάκη-Αβέρωφ. Ο κ. Έβερτ, μη έχοντας με ποιον να συναντηθεί, κοιτάζεται στον καθρέφτη.

Το κοινό Προεδρείο του ΤΕΕ ΚΚΕ-ΝΔ είναι προϊόν «πολιτικής πράξης και όχι συμπάραταξης με τη ΝΔ» δηλώνει ο πρόε-

Παπανδρέου: Μα γιατί του λέτε πως εγώ θα ήμουν καλύτερος Αρχιεπίσκοπος και μου τον στενοχωρείτε;

δρος του ΤΕΕ κ. Λιάσκας. Όταν τον ρωτούν τι ακριβώς εννοεί απαντά ότι ούτε ο ίδιος κατάλαβε.

Συνάντηση με τον «προσωπικό του φίλο» και Αρχιεπίσκοπο Σεραφείμ είχε ο κ. Παπανδρέου. Ο κ. Τρίτσης τρώει τα νύχια του από την αγωνία κατά τη συνεδρίαση του Συμβουλίου Ανώτατης Παιδείας.

Καταψήφισαν τρεις βουλευτές του ΠΑΣΟΚ στη Βουλή διάταξη περί πρόωρου συνταξιοδοτήσεως των αεροσυνοδών. Την υπερψήφισαν όμως οι υπόλοιποι και πέρασε. Ο Άλλος γαμεί κι εμείς πληρώνουμε τα γαμησιάρικα.

Αναχωρεί μεθαύριο το Πλοίο της Επιστροφής που θα μεταφέρει απελαθέντες Παλαιστίνιους, δημοσιογράφους, Εβραίους και προσωπικότητες πίσω στο Ισραήλ.

Απέλυσε τον κ. Λίμπρεχτς ο κ. Σταύρος Κοσκωτάς, μετά τη χθεσινή ήττα 2-0 από τον Πανιώνιο. Λέγεται ότι θα αναλάβει προπονητής ο αδερφός του Γεώργιος αμέσως μόλις τελειώσει η δίκη με το «Έθνος».

Απεργία της ΕΙΝΑΠ, μύλος στα νοσοκομεία.

Εκεί που είχαμε καλομάθει χωρίς αυτά, να 'σου πάλι τα ταξί στο κέντρο της Αθήνας...

Τηλεγράφημα από Νταθός: VASSILI TAKI GIANNI SAS FILO EKEI POU XERETE STOP VARETHIKA DAVOS KAI FEVGO GIA VRYXELLES STOP ANYPOMONO GNORISO IMERODIKTI STOP PROSEHETE TO MAVRO KOUTI END AB

ΤΡΙΤΗ, 9.2.88

«Δεν δέχομαι να δω τον Ρέγκαν, ακόμα κι αν με καλέσει», δήλωσε στην Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΠΑΣΟΚ ο κ. Παπανδρέου. Όσα δεν φτάνει η αλεπού, τα κάνει κρεμασάρια...

Ανεστάλη η απεργία των θυτιοφόρων κι άρχισε ξανά να ρέει βενζίνη και ντήζελ προς τα πρατήρια.

Ο ποιητής Νικηφόρος Βρεττάκος εισήλθε στην Ακαδημία Αθηνών κι έγινε αθάνατος από αριστερός που ήταν.

Μήνυμα του κ. Οζάλ προς τον κ. Παπανδρέου έφερε ο Τούρκος υφυπουργός Εξωτερικών κ. Καντεμίρ που αφίχθη σήμερα. «Στην ΑΒ οφείλω το ότι βρι-

σκομαι εδώ», δήλωσε συγκινημένος μόλις κατέβηκε από το αεροπλάνο.

Χάος κι αναταραχή αποτελούν το μόνιμο κλίμα στη ΝΔ εν όψει της μεθαυριανής συνεδρίασης της Κοινοβουλευτικής Ομάδας. Εξέγερση των κρατουμένων στο Γεντί-Κουλέ Θεσσαλονίκης. Αναμένεται νέα δίωξη κατά Λογοθέτη-Γιαταγάνη.

Κόμμα ονόματι ΠΑΚΙ (Πανελλήνιο Αδέσμευτο Κίνημα Ισότητας) ίδρυσαν οι Έλληνες τραβεστί. Θα αγωνιστεί για την ισότητα και των τριών φύλων.

Την παραίτησή του υπέβαλε ο κ. Τρίτσης, σύμφωνα με αποκλειστικές πληροφορίες του Ημεροδραστή. Επιμένει ότι τουλάχιστον ο υπ. Παιδείας πρέπει να εκλέγεται με καθολική ψηφοφορία.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 10.2.88

Αρχίζει σήμερα τριήμερη απεργία των καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης.

Οι δικέφαλοι δεν πάνε καθόλου καλά: 3-1- έχασε η ΑΕΚ από τον Ολυμπιακό για το Κύπελλο Ελλάδος, 97-81 έχασε ο Άρης από τη γαλλική Ορτέζ.

Οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ κ. Ασλάνης, Βουνάτσος, Σταματόπουλος και άλλα 8 μέλη της Κεντρικής Επιτροπής ζητούν σύγκληση της Κ.Ε. για να συζητηθούν τα του Νταθός. Οι θυρωροί τους άρχισαν να τους στραβοκοιτάνε...

Συνεδρίασε η Εκτελεστική Επι-

Όπως ο κ. Τρίτσης, έτσι κι ο κ. Μητσοτάκης, παρέμεινε ακλόνητος στη θέση του.

τροπή της ΝΔ απήλλαξε τον κ. Μητσοτάκη από κάθε κατηγορία και τον απέδωσε λευκόν στην κοινωνία.

Αντιθέτως σε έξι μηνών φυλάκιση καταδικάστηκαν οι υπεύθυνοι του «Έθνους» για απλή δυσφήμιση του δόκτορος Γ. Κοσκωτά.

Παραιτήθηκε για δεύτερη φορά μέσα στους έξι μήνες που είναι πρωθυπουργός ο γείτων κ. Γκορία.

ΠΕΜΠΤΗ, 11.2.88

Με ονομαστική ψηφοφορία απεφάνθησαν ομοφώνως οι βουλευτές της ΝΔ ότι δεν τους αξίζει καλύτερος αρχηγός από τον κ. Μητσοτάκη.

Για το Σάββατο αναβλήθηκε η αναχώρηση του παλαιστινιακού «Πλοίου της Επιστροφής».

Νέος γύρος αρχίζει στις Βρυξέλλες μεταξύ των πρωθυπουργών της Κοινότητας για το θέμα τού, μυθικού πλέον, πακέτου Ντελόρ. Μεταξύ των μεταβάντων στη βελγική πρωτεύουσα και ο υπογράφων...

Μόνο 1.291 εκατ. δολάρια ήταν πέρασι το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, ανακοίνωσε υπερήφανος ο κ. Ρουμελιώτης.

Παρεδόθη στην Εξεταστική Επιτροπή για τις υποκλοπές το πόρισμα της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων.

Απόπειρα δωροδοκίας του πριν από τον αγώνα με τον Ολυμπιακό, με 10 εκατ. καταγγέλλει ο τερματοφύλακας της ΑΕΚ. Δηλαδή, αν τα είχε δεχτεί, πόσα γκολ θα είχε φάει;

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 12.2.88

Αθώωθηκε ο κ. Κούβελας στη Θεσσαλονίκη διότι έκανε «διευκόλυνση λήψης» και όχι εκπομπή. Αμέσως μετά, ο «σταθμός Κούβελα», χτύπησε πάλι.

Στις Βρυξέλλες, οι άλλοι τσακώνονται. Ο υπογράφων πίνει μπίρες συντροφιά με την ΑΒ...

Τέλειωσε η προεκλογική εκστρατεία στην Κύπρο. Μεθαύριο Κυριακή, ο πρώτος γύρος των προεδρικών εκλογών.

Με μπούκοτίζ των ελληνικών πλοίων απειλεί το Ισραήλ στην περίπτωση που το Πλοίο της Επιστροφής επανδρωθεί από Έλληνες ναυτικούς.

Δεύτερες και καταϊδρωμένες, πολλές εφημερίδες έχουν σήμερα την είδηση για την παραίτηση Τρίτη. Πρέπει να γίνει ημερήσιος ο Ημεροδραστής...

Πολλά γράφονται κι ακόμη περισσότερα λέγονται για το τι περιέχει το πόρισμα της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων για τις υποκλοπές. Μην πιστεύετε τίποτα: εδώ θα τα μάθετε σε λίγο όλα.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 13.2.88

Η λαϊκή αγορά της Καλλιδρομίου είχε σήμερα εξαιρετικά προϊόντα σε

πολύ φτηνές τιμές.
Τα θρήκαν στις **Βρυξέλλες** και το πακέτο **Ντελόρ** πέρασε. Τέλος καλό, όλα καλά.
Τηλεγράφημα από **Βρυξέλλες**:
ANAGI PARATEINO DIAMONI MOU EDO STOP PROSEHETE TO MAVRO KOUTI END IMERODIKTIS.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 14.2.88

Ο **Κυπριανός** κόπηκε στην **Κύπρο**. **Βασιλείου** και **Κληρίδης** περνάνε στο **δεύτερο γύρο**. Του **Αη-Βαλεντίνου** σήμερα, **ανέραστοι...**
Ο Πρόεδρος **Κοσίγκα** δεν δέχτηκε την παραίτηση **Γκορία** και τον κάλεσε να **ανασυντάξει** την κυβέρνησή του. **Μυστήριοι** αυτοί οι **Ιταλοί**.
Παγιδευμένο αυτοκίνητο στη **Λεμεσό** σκοτώνει τρεις **Παλαιστίνιους αξιωματούχους**. Προετοίμαζαν την αναχώρηση του «**Πλοίου της Επιστροφής**» - που θα φύγει από την **Κύπρο** και όχι από την **Ελλάδα**.
Συνέντευξη **Μητσοτάκη** στον «**Ριζοσπάστη**». Αύριο αναμένεται συνέντευξη **Φλωράκη** στον «**Ελεύθερο Τύπο**». Πρόκειται για «**πολιτικές πράξεις**» και όχι για «**συμπαρατάξεις**», διευκρινίζει ξανά ο **κ. Λιάσκας**.

ΔΕΥΤΕΡΑ, 15.2.88

Αρχίζει ο τρίτος γύρος των ελληνοαμερικανικών συνομιλιών για το μέλλον των **βάσεων**. **Ανακάλεσε** την παραίτησή του ο **κ. Τρίτσης** μετά από συνάντησή του με τον **κ. Παπανδρέου**. **Μα γιατί;**
Ούτε στην **Τουρκία**, ούτε στη **Βόρεια Κύπρο** υπάρχουν **αγνοούμενοι**, δήλωσε ο **κ. Οζάλ**.
Το ταξίδι του **Πλοίου της επιστροφής** τέλειωσε πριν αρχίσει: «**άγνωστοι**» του έβαλαν **βόμβα** στο λιμάνι της **Λεμεσού**. **Επιτέλους**: χιόνια, θροχές, θύελλες, μποφόρ, τρικυμίες σαρώνουν την ορεινή, πεδινή και νησιωτική **Ελλάδα**. Μας είχαν πρήξει οι **Αλκυονίδες**.
Απαράδεκτα χαμηλό είναι το ποσό. **Όχι, δεν είναι η ΑΒ**. Της μοιάζει όμως.

που διατίθεται για την **έρευνα** δήλωσε ο **κ. Παπανδρέου** - **λες** και **εφτά χρόνια** τώρα κυβερνά ο **Ημεροδότης** κι όχι ο **ίδιος**. Ο οποίος **Ημεροδότης**, **ακόμη** να **γυρίσει** από τις **Βρυξέλλες**...

ΤΡΙΤΗ, 16.2.88

Επιτέλους! Ο **κυρ-Μέντιος** το κατάλαβε πως ο **κ. Φολίνι** διωκόταν για **πολιτικά αδικήματα** και αποφάσισε να μην τον εκδώσει στην **Ιταλία**.
Κοριτσάκι έκλαιγε δέκα λεπτά πριν γεννηθεί, στη **Λευκωσία**. Κατάλαβε λίγο νωρίτερα του συνήθους τι την περιμένει στον έξω κόσμο...
Κέρδισε ο Δουκάκης τις **προκριματικές εκλογές** του **Νιού Χαμσάιρ**.
Για **εξύβριση** του πρωθυπουργού παραπέμπονται δύο **πιτσιρικάδες** στην **Κρήτη**. Φώναζαν: «**Είναι ο πατέρας μας**».
Τα «**θρήκαν**» **ΥΠΕΧΩΔΕ** και **ΤΕΕ** για το νέο **ΓΟΚ**. **Λογαριάζουν** όμως χωρίς το **Συμβούλιο Επικρατείας**. Το 40% των εργαζομένων στο

δημόσιο πρέπει να είναι **προσωπικό ασφαλείας** σε περίπτωση απεργίας, κατά την κυβέρνηση. Οι υπόλοιποι, πρέπει να **δουλεύουν**.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 17.2.88

Υπουργεία μοιράζουν Βασιλείου-Κληρίδης εν όψει της νίκης τους στις εκλογές. **Τυχεροί**, μόνο όσοι συμφωνούν και με τους δυο. Η **ΕΔΕΚ** του **κ. Λυσσαρίδη** πάντως τάχθηκε υπέρ του **κ. Βασιλείου**.
Δεν πετούν **αεροπλάνα** σήμερα λόγω της απεργίας των ελεγκτών **εναερίου κυκλοφορίας**.
Τα «**χάλασαν**» σήμερα **ΥΠΕΧΩΔΕ** και **ΤΕΕ** για τον **ΓΟΚ**. Ούτε μια μέρα δεν άντεξε το ειδύλλιο...
Πληθωρισμό μικρότερο από 10% προβλέπει ο **κ. Χαλικιάς**, 14,5% προβλέπει η **ΕΟΚ**. **Διαλέγετε** και **παίρνετε**.
«**Δεν υπάρχουν νεκροί** στην **πολιτική**», δήλωσε ο **κ. Αθέρωφ**. **Μόνο μελλοθάνατοι**.
Μόνο ΠΑΣΟΚ, ΝΔ, ΚΚΕ δικαιούνται **δια** να **ομιλούν** από τη **λεωφόρο** και θα **εμφανιστούν** με **συνεντεύξεις** των **ηγετών** τους. Οι υπόλοιποι **ας στηρίζουν** τις **ελπίδες** τους στη **δορυφορική**. Από σήμερα, **μπαίνουμε** στο έτος του **Δράκου** κατά το **κινέζικον ωροσκόπιον**.

ΠΕΜΠΤΗ, 18.2.88

Παπανδρέου-Σεραφείμ **διεμερίσαντο** την **εκκλησιαστική περριουσίαν** και επί του **Τρίτσην** έβαλον **κλήρον**. **Κέρδισε** ο **Αρχιεπίσκοπος**. Οι **δικέφαλοι**, **επιτέλους**, **αρχίζουν** να **παίρνουν επάνω τους**.
Ο **κ. πρωθυπουργός** ζήτησε να **παύσει** η **ποινική δίωξη** κατά των δύο **πιτσιρικάδων** στην **Κρήτη** και **υποσχέθηκε** να τους **αναγνωρίσει**.
Μπορεί ο **κ. Τρίτσης** να την **γλίτωσε**, **δεν συνέβη** όμως το ίδιο με τον **Γιελτσίν** που **περεστρόικώθηκε** και **απομακρύνθηκε** από το **Π.Γ.** του **ΚΚΣΕ**.
Τα 144 **δισ έφτασε** **αισιώς** το **έλλειμμα** του **ΙΚΑ**.
«**Κατά συνείδησιν**» καλεί τους **οπαδούς** του **ΔΗΚΟ** να **ψηφίσουν** ο **κ. Κυπριανός**. Και οι **ασυνείδητοι**; Ένα μήνα **παράταση** των **εργασιών** της θα **ζητήσει** από τη **Βουλή** η **Επιτροπή** για τις **υποκλοπές**. Μετά, η **αλήθεια** θα **λάμψει**...

Οι δυο υερίστες του κ. Πρωθυπουργού.

ημέρα, την **παραίτηση** την **κάνει** **πέρα**.
Επτάχρονη **μαθήτρια** **σκοτώθηκε** από το ίδιο το **σχολικό λεωφορείο** που τη **μετέφερε**. **Γράμματα**, **σπουδάματα**, του **διαόλου** **πράματα**.
Ετοιμαστείτε, **σπεύσατε** σε **κλαδικές**: από τον **Απρίλιο** **αρχίζουν** **προσλήψεις** στο **Δημόσιο**.
Τα **Ξαναθρήκαν** **ΥΠΕΧΩΔΕ-ΤΕΕ**, αφού το πρώτο **δέχτηκε** να **νομιμοποιήσει** όλες τις **υπάρχουσες** **άδειες**. **Τι το θέλουμε** το **Συμβούλιο Επικρατείας**; **Νομιμοποιούνται** και οι **κεραίες** **λήψεως** **δορυφορικών προγραμμάτων**, **ανακοίνωσε** ο **κ. Κακλαμάνης**. **Πάλι** τη **γλίτωσε** ο **κ. Παπανδρέου**.
«**Όλος ο τύπος γράφει ψέμματα και ξέρω καλά το επίπεδό του**», δήλωσε ο **εισαγγελέας** κατά τη **δίκη** **συνδικαλιστών** μετά από **μήνυση** του **συζύγου** της **Σοφίας Παπανδρέου** **Β' κ. Κατσανέβα**.
Από 22-24 **Απριλίου** θα **γίνει** το 24ο **συνέδριο** της **ΓΣΕΕ** **ανακοίνωσε** ο **κ. Ραυτόπουλος**. **Να πάμε**, **να πάμε**.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 21.2.88

Στα **Γιάννενα** ο **κ. Παπανδρέου** **υπόσχεται** **όσα** **είχε** **ξεχάσει** να **υποσχεθεί** σε **προηγούμενες** **ομιλίες** του.
Προσχώρησε στη **ΔΗΑΝΑ** ο **πολιτευτής** της **ΝΔ** **κ. Ταχυρίδης**. **Τι ξέρει άραγε** **αυτός** **παραπάνω** **από** **μας**;

Τηλεγράφημα από **Καστελλόριζο**:
ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ΤΙ ΕΧΕΙ ΜΕΣΑ ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΚΟΥΤΙ ΑΛΛΙΩΣ ΘΑ ΖΗΤΗΣΟΥΜΕ ΝΑ ΕΝΣΩΜΑΤΩΘΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ STOP ΑΝ ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ ΔΕΝ ΓΥΡΙΣΕΙ ΑΠΟ ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ, ΘΑ ΕΡΘΟΥΜΕ ΕΜΕΙΣ ΕΝΔ ΚΑΣΤΕΛΛΟΡΙΖΙΩΤΕΣ
Όπως **θλέπετε**, **δυστυχώς**, **γύρισα...**

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ

Με **ενδιαφέρουσα** **ύλη** **κυκλοφόρησε** το **τεύχος** **Φεβρουαρίου** της «**Κομμουνιστικής Επιθεώρησης**». **Προς** **ενημέρωση** των **αναγνωστών** **μας**, **αναδημοσιεύουμε** τα **περιεχόμενα** από τη **σελ. 2** του **περιοδικού**.

СОДЕРЖАНИЕ

От Редакции
Комментарии - Актуальность
В. Ефремиус: Перед лицом 1992 года.
Α. Χαγεύος: Неоконсервативное наступление на местных органов самоуправления.
Κ. Βατικας: Об автономии профсоюзов.
Μ. Τρικυκίς: Рассуждения о соотношении павых сил и интеллигенции.
Ιδεοπογическая работа в партии - Обсуждение.
Μ. Αγγρυλάκης: Наука и техника революционной политики.
Двуздневная дискуссия по темам экологии и среды.
Παмяти Κοσμάς Λυλέας, Νικος Παπαπερικλυσ.
Μερί Ιλυσβι: Театр '88 - В созвездии возражения или в поисках выходов.
Τατιά Κομποφακ: Культурные деятельности КПГ.
Партийные материалы.

Μωρίας (και Ύδρευς) Εγκώμιον

Η υγεία μιας δημοκρατίας μετριέται από το βαθμό ανοχής που επιδεικνύουν οι οργανωμένοι πολιτικοί φορείς και οι κυβερνώντες στις μεταξύ τους σχέσεις και στις σχέσεις τους με τους πολίτες· η καθίδρυση σχέσεων ενοχής και η ποινικοποίηση της πολιτικής πράξης, αντίθετα, είναι τεκμήρια μίας δημοκρατίας όπου οι κρατούντες, κυρίως, τελούν σε κατάσταση φόβου και «θωρακίζουν» το πολίτευμα, πιστεύοντας ότι έτσι εξαντλούν το ρόλο των «φυλάκων».

Ο φόβος για τον αντίπαλο δεν είναι άσχετος φυσικά από την ταύτιση των φοβούμενων με το «δικό» τους κόμμα, το «δικό» τους κράτος, τη «δική» τους κυβέρνηση· από αυτόν το φόβο και αυτήν την ταύτιση είναι εύκολο να εκπέσει κανείς στην τάξη του αρχαϊκού ηλίθιου ή μωρού.

Αυτό συνέβη μάλλον και στην περίπτωση των λειτουργών εκείνων της «πολιτείας», δηλαδή δασκάλων και δικαστικών, που θεώρησαν ορθό, επιβεβλημένο και νόμιμο να αρχίσουν δικαστικό αγώνα εναντίον δυο παιδιών 9 και 10 χρόνων, με κύρια κατηγορία την εξύδριση του πρωθυπουργού (συνθήματα σχετικού περιεχομένου στην «τουαλέτα» του σχολείου). Εκτός της μωρίας που διαφαίνεται σε αυτή την πράξη ενοχοποίησης των «πολιτών νηπιακής ηλικίας», υπάρχει και η ύδρις απέναντι στη δημοκρατία.

Το πρόβλημα όμως είναι ότι αυτή η μωρία και αυτή η ύδρις δεν εμφανίζονται ως κεραυνοί εν αιθρία· είναι παράγωγα μιας ολόκληρης πολιτικής παιδείας.

Ποιος και πώς να «διαπαιδαγωγήσει τον παιδαγωγό»;

Ο απίθανος κ. Αβέρωφ

Προσπαθούμε ακόμα να καταλάβουμε για ποιο λόγο ο κ. Ευάγγελος Αβέρωφ επιτέθηκε στο ΠΑΣΟΚ κατηγορώντας ότι διέλυσε την ΠΥΡΚΑΛ, κατά τη διάρκεια συνέντευξης του την περασμένη εβδομάδα στον «9.84». Το θέμα της συζήτησης ήταν άλλο και πολύ σοβαρότερο – κατά τα φαινόμενα – η κρίση, δηλαδή, στο κόμμα του κ. Αβέρωφ. Αλλά ξαφνικά ο επίτιμος πρόεδρος της ΝΔ άρχισε να μιλάει για την ΠΥΡΚΑΛ και είπε πολλά.

Είναι, όμως, γνωστό ότι αν το ΠΑΣΟΚ ευθύνεται μια φορά για τη χρεωκοπία της ΠΥΡΚΑΛ ο κ. Αβέρωφ, ως υπουργός Άμυνας των κυβερνήσεων της ΝΔ ευθύνεται δύο. Γι' αυτό το λόγο, άλλωστε, έχουν πολλά «ράματα για τη γούνα του κ. Αβέρωφ» οι πρώην ιδιοκτήτες της δημόσιας σήμερα επιχείρησης πολεμοφοδίων.

Μήπως, λοιπόν, συμβαίνει κάτι άλλο, πίσω από τα παρασκήνια; Όπως για παράδειγμα, κάποιο παιχνίδι «πόκας» στο οποίο τα «ατού» των παικτών και διεκδικητών, ταυτόχρονα, της κηδεμονίας της ΝΔ είναι

κάποια παλιότερα σκάνδαλα; Σημειώνουμε μόνο ότι στο προηγούμενο τεύχος του, το «Ποντίκι» υπενθύμισε τις σχέσεις Αβέρωφ προς Μητσοτάκη με το περιβόητο σκάνδαλο των «Λέοπαρντς».

Ερευνητές-επαίτες

«Με μεγάλη ανησυχία διαπιστώνω πόσο επικίνδυνα πίσω βρίσκεται η χώρα μας στον τομέα της έρευνας. Ευθύνες γι' αυτό έχει και το κράτος που δαπανά για την έρευνα μόλις το 0,26% του ΑΕΠ».

Δεν μιλά κάποιος ερευνητής, πανεπιστημιακός ή εκπρόσωπος αντιπολιτευτικού κόμματος· είναι ο ίδιος ο κ. Παπανδρέου που, κατά την προσφιλή, πασίγνωστη πλέον, όσο και άτροπη τακτική του, απεκδύεται του υπεύθυνου ρόλου του και επιχειρεί τον ετεροπροσδιορισμό του ως προς τους προσανατολισμούς που η ίδια η επιλεγμένη πολιτική του επιβάλ-

λει σε όλους τους τομείς της κρατικής μηχανής.

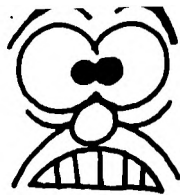
Στην ομιλία του κατά την πρώτη συνεδρίαση του Εθνικού Γνωμοδοτικού Συμβουλίου Έρευνας, ο κ. Παπανδρέου δεν περιορίστηκε μόνο στο ρόλο του Ιανού· μετατόπισε την ευθύνη για τη μηδενική στάθμη ερευνητικής παραγωγής στη χώρα στους ώμους των ιδίων των επιστημόνων και τους κάλεσε, ουσιαστικά, να περιφέρουν δίσκον επαιτείας ανά τους βιομηχανικούς μαχαλάδες της επικράτειας διαλαλώντας την εκλεκτή τους πραγματεία: «Ζητήστε λεφτά από τους βιομήχανους· γίνετε επιχειρηματίες που θα πείσουν άλλους επιχειρηματίες να τους διαθέσουν κεφάλαια·» τώρα, αν η επαιτεία δεν γεμίσει το δίσκο – αφού οι ερευνητές δεν είναι επιχειρηματίες και οι επιχειρηματίες το πολύ-πολύ να συμβουλευθούν αρχιτέκτονα για το νέο τζάκι τους – πάλι ο κ. Παπανδρέου μπορεί να πει: «εγώ τα 'πα, δεν θα πάμε μπροστά έτσι...».

Με τέτοιες ταλμουδικές ρήσεις τρέχει ο αρχηγός του «Κινήματος» πίσω από το Μαμμωνά του, το τρένο του 2000. Έτσι κι αλλιώς είναι μπροστά απ' όλους: διαπιστώνει ότι η «γνώση κατακτά κυρίαρχη θέση», κάνει να «ξεπερνιέται» η αντίθεση κεφαλαίου – εργασίας».

Ούτε ο Σαιν-Σιμόν, όταν συνέτασσε την «κατήχηση των βιομηχάνων», δεν είχε συλλάβει πόσο η λατρεία της τέχνης της επιστήμης θα 'βρισκε τέτοιους «μύστες» πέντε αιώνες αργότερα...

Τηλεόραση για «τρεις»

Δικομματισμός ή τρικομματισμός κατά δημοκρατίας; Μέχρι προ τινός, οι της Αριστεράς είχαν τα τελευταία χρόνια καταστήσει κεντρικό στόχο της πολιτικής τους τακτικής τους δυο μονομάχους με τις παραπληρωματικές σχέσεις τους προς την υπηρετική του αστισμού δεξιά πολιτική.

Σαν από μηχανής Θεό, θεωρούσαν την απλή αναλογική ως condition sine qua non για την αποκατάσταση μιας δημοκρατικής τάξης πραγμάτων, με την αλλαγή του πολιτικού σκηνικού που ένα τέτοιο εκλογικό σύστημα θα επέφερε.

Η δημοκρατική τάξη πραγμάτων όμως είναι ενιαία και αδιαίρετη· η «αναλογική» θα έπρεπε να είναι κανών αναλογικά επιμεριζόμενος σε όλες τις πτυχές και θεσμούς του δημόσιου βίου.

Φαίνεται ότι στην πρόσφατη απόφαση της κυβέρνησης να δοθεί χρόνος από την τηλεόραση για την κάλυψη των συνεντεύξεων Τύπου των κ. Φλωράκη - Μητσοτάκη - Παπανδρέου (στιλ προεκλογικής περιόδου 1985...), υπήρξε ένα ιδιότυπο τρικομματικό μέτωπο - συμπεφωνημένο ή όχι άνευ σημασίας - ευθέως «ανάλογο» προς τον παρόντα συσχετισμό πολιτικών δυνάμεων ο οποίος παράγει τον υπάρχοντα «ατελή δικομματισμό»: το μέτωπο αυτό, βεβαίως, ήταν και ευθέως «δυσανάλογο» τόσο προς το αίτημα της αποκατάστασης μιας ενιαίας και αδιαίρετης πολυφωνίας όσο και προς το αίτημα της απλής αναλογικής.

Αυτά, προς το παρόν, υπ' όψη της ηγεσίας του Περισσού - η οποία αντέδρασε με χρονική υστέρηση στην επιχειρούμενη ρύθμιση· αυτή η υστέρηση είναι αρκούντως προβληματική, καθώς υποδηλώνει και υστέρηση ευαισθησίας απέναντι σε όσα διακηρύσσονται.

Σα να λέμε: πιέζουμε για την αναλογική, αλλά αν «δεν μας τη δώσουν» τι να κάνουμε; Να μην πάμε στις κάλπες;...

Η αμνησία και η αμνηστία

«... υπήρξα ο πρωτεργάτης των συμφωνιών ΕΟΚ-ΕΑΜ στη διάρκεια της κατοχής στην Κρήτη που έσωσε τότε το νησί μας από τον εμφύλιο πόλεμο...»

Αυτά είπε μεταξύ πολλών άλλων ο αρχηγός της ΝΔ, στη συνέντευξη που έδωσε στο «Ριζοσπάστη» την Κυριακή 14/12.

Πάει πολύ να τα λέει αυτά ο κ. Κωνσταντίνος Μητσοτάκης. Γιατί, αν μη τι άλλο, υπήρξε ακριβώς ένας από τους υποδουλιστές της εμφύλιας σύρραξης στην Κρήτη και μάλιστα στη γενέτειρά του, τα Χανιά. Την ανέχθηκε, την υπέθαλψε και την ενεθάρρυνε ενεργώντας σύμφωνα με τις εντολές των Άγγλων και συμπλέοντας με τα πιο εξτρεμιστικά παρακρατικά στοιχεία της «εθνικοφροσύνης» που βιαιοπραγούσαν στην ύπαιθρο και την πόλη. Και με «το πλήρωμα του χρόνου» ο κ. Μητσοτάκης υπέθαλψε φυσικούς αυτουργούς ειδεχθών εγκλημάτων προφανώς σε ανταπόδοση υπηρεσιών.

Ας μην τα σκαλίζει λοιπόν τα παλιά ο αρχηγός της ΝΔ. Μπορεί με την πάροδο του χρόνου, στις εγκληματικές πράξεις να δίδεται αμνηστία. Αλλά η ιστορική μνήμη υπάρχει και καταδιώκει πάντοτε εκείνους που εννοούν να πάσχουν από «αμνησία».

Ο κ. Μητσοτάκης δεν σκέφθηκε ότι μπορεί να συγκαταλέγονται ανάμεσα στους αναγνώστες του «Ριζοσπάστη» και μερικοί συμπατριώτες του; Κάποιοι επιβίωσαν από τα χρόνια εκείνα...

ΚΚΕ: Είκοσι χρόνια μετά

«Κολιγιαννικοί» και «Παρτσαλιδικοί», «Δωδεκατικοί» και «Γραφείο Εσωτερικών της Κ.Ε. του ΚΚΕ», «δογματικοί» και «δεξιά αναθεωρητική ομάδα», «ΚΚΕ εξωτερικού» και «ΚΚΕ εσωτερικού», δογματι-

κό ΚΚΕ» και «κόμμα του εσωτερικού»: λίγες από τις προσωνυμίες, κατά δυνατή ιστορική διαδοχή, με τις οποίες οι επινοητές τους προσπάθησαν να κωδικοποιήσουν ο καθένας στη δική του «ζαργκόν», τις διαιρετικές τομές και τα οργανωτικά τους παράγωγα μετά τη διάσπαση του ιστορικού ΚΚΕ, τον Φεβρουάριο του 1968.

Τούτες οι προσωνυμίες, πέραν της πολεμικής στην οποία υπακούουν, δεν ήσαν χωρίς αντιστοιχίες προς θεωρητικά και ιδεολογικά μεγέθη του τότε και του μετέπειτα κομμουνιστικού κινήματος· δεν επινοήθηκαν εν κενώ και παρέπεμπαν σε υπαρκτές πριν τη διάσπαση καταστάσεις, στον ήγαιικό πυρήνα του ενιαίου ΚΚΕ.

Όμως, τί απέμεινε από τις προσωνυμίες αυτές, είκοσι χρόνια μετά; Σε ποιο βαθμό μπόρεσαν να λειτουργήσουν δημιουργικά και καθαρικά στο αριστερό κίνημα της χώρας; Τί ανακατατάξεις προσέφεραν στη μεταχουντική πολιτική και κοινωνία; Σε ποιο βαθμό αντιστοιχήθηκαν με προσδοκίες και οράματα των παλαιών και νέων κοινωνικών δυνάμεων.

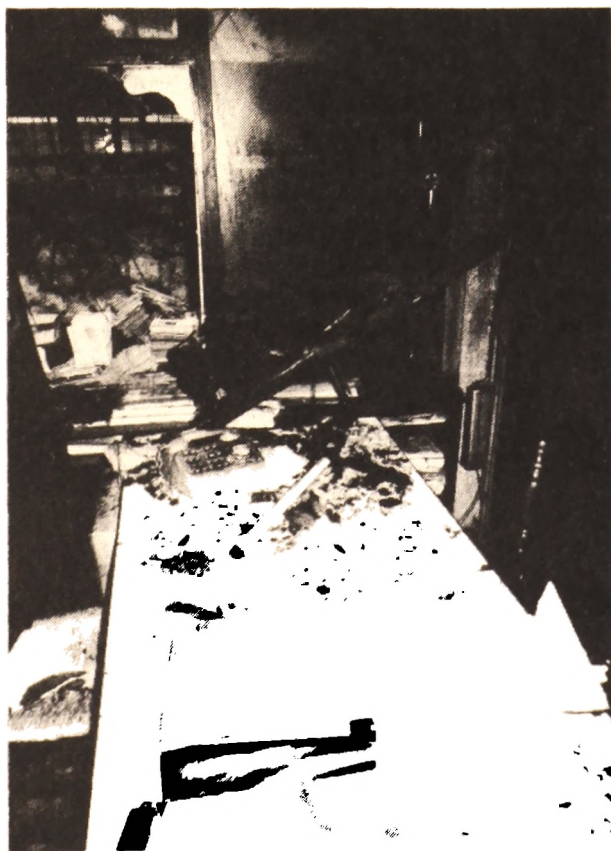
Η απάντηση στα παραπάνω δεν μπορεί παρά να είναι υπό αίρεση, όπως υπό αίρεση εξακολουθεί να παραμένει ο βαθύτερος κοινωνικός και πολιτικός λόγος ύπαρξης της διάσπασης του '68· ακόμα κι' αν «δεν μπορούσαμε πια να προχωρήσουμε μαζί», η Αριστερά, και δη η ανανεωτική, δεν παύει να είναι περιθωριακή, αλύτρωτη, αιωρούμενη, κονιορτοποιημένη.

Όμως, παραμένει αυτό το υπό αίρεση σε ό,τι αφορά τα αποτελέσματα της επί του παρόντος συνάρτησης της διάσπασης· αυτό το υπό αίρεση, που δεν είναι άλλο από τη γηγενή, κυρίως, κοινωνική δυναμική, το μόνο καθαρτήριο θέσεων, διαθέσεων, προαιρέσεων των δυνάμεων που κατ' εξοχήν αναγνωρίζονται στους κοινωνικούς αγώνες, των πρωτοποριών...

Ζητούμε συγγνώμη από τους αναγνώστες του «Αντί» για τις τεχνικές και άλλες αδυναμίες που παρουσιάζει και αυτό το τεύχος. Οι συνέπειες του εμπρησμού της Πέμπτης 28/1 ήταν δυστυχώς σοβαρότερες από όσο περιμέναμε και μόλις την περασμένη εβδομάδα μπορέσαμε να εξασφαλίσουμε μια στοιχειώδη λειτουργικότητα στους χώρους του περιοδικού. Μένουν βέβαια πολλά να γίνουν ακόμα, για να είναι το «Αντί» επαρκές ειδησεογραφικά και τεχνικά: έτσι όπως εμείς θέλουμε και όπως εσείς το περιμένετε. Ξαναβρίσκουμε, όμως, σιγά-σιγά το ρυθμό μας και από το επόμενο τεύχος πιστεύουμε να μπούμε σε μια σειρά.

Από την άλλη μεριά δεν έχουμε λόγια για να ευχαριστήσουμε τους φίλους και τους αναγνώστες του «Αντί» που συνεχίζουν να εκδηλώνουν με γράμματα, τηλεφωνήματα, φυσική παρουσία, με κάθε τρόπο, τη συμπάραστασή τους. Ιδιαίτερα, θέλουμε να ευχαριστήσουμε θερμά και εκείνους που ανταποκρίθηκαν στην έκκληση για υλική βοήθεια που απηύθυναν ανοίγοντας λογαριασμό στην Εθνική Τράπεζα οι Μήτσος Αλεξανδρόπουλος, Φίλιππος Ηλιού, Κωνσταντίνος Π. Καλλιγιάς, Μένης Κουμανταρέας, Δημήτρης Ραυτόπουλος, Ανδρέας Φραγκιάς και Μάνος Χατζιδάκις. Αποτέλεσμα αυτής της ανταπόκρισης ήταν να

ΓΙΑ ΤΟ «ΑΝΤΙ»

συγκεντρωθεί μέχρι τις 23/2 το συνολικό ποσό των 950.200 δρχ.

Το ποσό αυτό συγκεντρώθηκε και από προσφορές που κατέθεσαν στο λογαριασμό 132/618816 87 της Εθνικής Τράπεζας ή έστειλαν απευθείας στα γραφεία μας οι φίλοι:

Κ. Παναγίδης, Κοτοπουλέας, Σπ. Νταλαούτης, Αλ. Λαμπροπούλου, Γ. Καββαδίας, Χρ. Μηλιώνης, Γ. Μυλωνάς, Δ. Μαρινάκης, Τζ. Καβουνίδου, Δ. Λουκάτος, Ι. Ιωακείμ, Σπ. Κατσίνης, Δημ. Τσάτσος, Μ. Χαριτάτος, Δημ. Φιλιππίδης, Δ. Χαριτόπουλος, Χ. Παπαμάργαρης, Ι. Θεοδωρακάτος, Α. Παναγόπουλος, Μ.Κ., Δ.Χ., Ν.Π. και πολλοί άλλοι που κράτησαν την ανωνυμία τους.

Μας έστειλαν προσφορές στη μνήμη του Γιώργου Θεοδοσόπουλου η Π.Χ. και στην μνήμη της μητέρας του ο Σ.Γ.Π.

Θέλουμε επίσης να ευχαριστήσουμε την Μπέττυ Δ. και τον Κώστα Χ. για την υλική και τεχνική τους βοήθεια και την εταιρεία «Νέος Παρνασσός» που θα εκτυπώσει δωρεάν 4 τεύχη του περιοδικού. Αλλά εδώ έχει τη θέση του θερμό «ευχαριστώ» και για την Ειρήνη που μας έφερε λίγα γαρύφαλλα το ίδιο εκείνο βράδυ του εμπρησμού, τη Μαρίνα για τις κούπες του καφέ και τη Λήδα για το ουίσκι...

Αλλά και για τον εκδότη φίλο Καλέντη, που σκέφθηκε ότι μας κάηκε το χαρτί για να γράφουμε...

ΟΠΩΣ ΔΗΛΩΣΕ
ΚΑΙ ΣΤΑ ΓΙΑΝΕΝΑ
Ο ΚΥΡΙΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ,
ΘΑ ΑΛΑΞΟΥΜΕ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΕΥΘΥΣ ΜΟΛΕ
ΒΡΟΥΜΕ ΠΟΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΦΑΡΜΟΖΑΜΕ ΟΣ
ΤΩΡΑ.

23.2.88

του Γιάννη Ιωάννου

του Γιάννη Ιωάννου

Οι 1619 αγνοούμενοι και οι Παπανδρέου-Οζάλ

Σε μια συνάντηση υψηλού επιπέδου, ο αιφνιδιασμός αποτελεί συστατικό στοιχείο της πολιτικής ενός ηγέτη, που θέλει να εμφανίζεται δυναμικός στην διεθνή σκηνή και ανυποχώρητος υπερασπιστής των εθνικών δικαίων στο εσωτερικό της χώρας.

Είναι πολύ πιθανό, ότι ο κ. Παπανδρέου θέλησε να εμφανίσει αυτήν ακριβώς την εικόνα στο Νταβός. Όμως, ο «ευφυής» κατά τον κ. Οζάλ, Έλληνας πρωθυπουργός, δεν πρέπει να δικαιώνει αυτό το χαρακτηρισμό με το χειρισμό του θέματος των αγνοουμένων.

Ο κ. Παπανδρέου έθεσε το θέμα αυτό στον κ. Οζάλ χωρίς ταυτόχρονα να προσκομίσει και τα απαραίτητα στοιχεία. Ο Τούρκος πρωθυπουργός, απάντησε με ένα ξερό «δεν υπάρχουν αγνοούμενοι» εκμεταλλευόμενος την ατεκμηρίωτη εισήγηση του κ.

Παπανδρέου. Δεν νομίζουμε δέβαια, ότι τώρα θα αλλάξει η απάντηση του κ. Οζάλ με το να του υποβληθεί ο πλήρης φάκελος.

Αλλά η υπόθεση των αγνοουμένων, πέρα από την πολιτική και ανθρωπιστική πλευρά της, έχει και μια άλλη διάσταση. Που δεν είναι άλλη από την μεθοδολογία που ακολουθήθηκε όλα αυτά τα χρόνια, τόσο από την κυπριακή, όσο και από την ελληνική κυβέρνηση, για τη διακρίβωση της τύχης 1619 ανθρώπων. Εννοούμε ότι ουσιαστικά, το θέμα αυτό, ουδέποτε βρισκονταν στην πρώτη γραμμή των προτεραιοτήτων των δύο κυβερνήσεων, ούτε καν για τη διατήρησή του στην επικαιρότητα.

Όλο το βάρος, το σήκωσαν και εξακολουθούν να σηκώνουν οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, οι γονείς και οι συγγενείς των αγνοουμένων, από τους οποίους θα προμηθευτεί και το σχετικό φάκελο ο κ. Παπανδρέου.

Θα ήταν χρήσιμο, να μαθαίναμε κάποτε αν ερεύνησαν ποτέ την υπόθεση οι περιδότητες μυστικές υπηρεσίες μας ή τουλάχιστον αν έκαναν ποτέ τη σκέψη να σταματήσουν να παρακολουθούν τα τηλέφωνα μας και να ερευνήσουν κάποιο σοβαρό ζήτημα.

Γιατί, 1619 άνθρωποι εξαφανίστηκαν σε περίοδο πολέμου. Ακόμη και μια εκστρατεία σε πολιτικό επίπεδο στο εξωτερικό θα μπορούσε να φέρει κάποια αποτελέσματα. Ας το κάνουν τώρα. Τουλάχιστον θα είναι μια ένδειξη σεβασμού σε εκατοντάδες οικογένειες που αγωνιούν...

Η φωτογραφία είναι από την ανακήρυξη του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου σε επίτιμο πρόεδρο της Παγκύπριας Επιτροπής Συγγενών Αγνοουμένων. Η ανακήρυξη έγινε το 1982 σε εκδήλωση της Επιτροπής στο Πολεμικό Μουσείο για τους αγνοούμενους της Κύπρου.

Νέα περίοδος για την Κύπρο Σύντομη η λύση στο Κυπριακό;

του Γιάννη Φλώρου

ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΑ «στήθους» τελικά εκλέχθηκε ο Γ. Βασιλείου πρόεδρος της Κύπρου στο δεύτερο γύρο των προεδρικών εκλογών την Κυριακή 21 Φεβρουαρίου. Στους 100.631 ψήφους που συγκέντρωσε στον α' γύρο προστέθηκαν, όσους περίπου είχε συγκεντρώσει ο Β. Λυσσαρίδης (30.832) που τον υποστήριζε απέναντι στο Γλ. Κληρίδη – εκτός από όσους ψήφισαν λευκό ή άκυρο – και τα 2/5 περίπου των 91.269 ψήφων που είχε συγκεντρώσει ο πρώην Πρόεδρος Σπ. Κυπριανού που υπέδειξε στους ψηφοφόρους του να ψηφήσουν «κατά συνείδηση» στην τελική αναμέτρηση μεταξύ του Γ. Βασιλείου και του Γλ. Κληρίδη. Ο Γ. Βασιλείου πήρε έτσι 10.500 ψήφους περίπου παραπάνω από τον Γλ. Κληρίδη και εκλέχθηκε πρόεδρος της Κύπρου.

Το τέλος

της «μετα-Μακαριακής» περιόδου

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ δείχνουν ότι το εκλογικό σώμα μοιράσθηκε στη μέση, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπήρξε μια *σχετική* πόλωση μεταξύ των δύο γύρων, όπου οι «δύο» συντάχθηκαν σε ιδεολογικές παραμέτρους πέραν του ομοιογενοποιητικού «εθνικού προβλήματος». Ο Γ. Βασιλείου π.χ. μίλησε για «πραξικοπηματίες ντυμένους στα πολιτικά», ενώ ο Γλ. Κληρίδης για ανάγκη ύπαρξης «ελευθέρων δημοκρατικών θεσμών». Η υπόμνηση ήταν σαφής. Από τη μία πραξικοπηματικά στοιχεία (1974) που στεγάζονται στο κόμμα του Γλ. Κληρίδη (ΔΗ.ΣΥ), από την άλλη ο «κίνδυνος» από το κομμουνιστικό ΑΚΕΛ.

ΕΙΝΑΙ ένα στοιχείο που συνηγορεί στην απελευθέρωση της πολιτικής στην Κύπρο και την πολιτικοποίηση, που για πρώτη φορά ήταν τόσο έντονη σε σχέση με το παρελθόν. Απ' αυτή την άποψη επικυρώνει μια διαδικασία λήξης του «μακαριακού στυλ» καθεστώτος, όπου το εκλογικό σώμα και οι πολιτικές δυνάμεις κυριαρχούνταν από την πατερναλιστική - εξωθεσμική φιγούρα του χαρισματικού ηγέτη - αρχιεπισκόπου - Εθνάρχη Μακαρίου.

Η ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ πριν το 6' γύρο του Γλ. Κληρίδη από την προεδρία του κόμματός του (ΔΗΣΥ) που επέτρεπε στον ίδιο να εμφανισθεί ως ο ηγέτης ενός ενιαίου «αστικού χώρου» σε σχέση με την εξαντικειμένου συμπόρευση ΑΚΕΛ-ΕΔΕΚ στην υποστήριξη του ανεξάρτητου Γ. Βασιλείου είναι ένα ακόμη στοιχείο που συνηγορεί στην αναδιαμόρφωση των πολιτικών και κοινωνικών διαιρέσεων που εξελίσσονται, με πιθανές, ίσως, επιπτώσεις και στο «εθνικό ζήτημα».

Ο πρόεδρος
Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Ο νέος πρόεδρος της Κύπρου είναι από τους πιο γνωστούς οικονομικούς παράγοντες της μεγαλονήσου. Με την πολιτική ασχολήθηκε ενεργά για πρώτη φορά στις προηγούμενες προεδρικές εκλογές, χωρίς όμως ποτέ να ανήκει σε κανένα πολιτικό κόμμα. Υποψηφιότητα για το αξίωμα του προέδρου, υπέβαλλε πέρσι. Υποστηρίχθηκε από το ΑΚΕΛ στον α' γύρο και στο 6' γύρο ο υποψήφιος της σοσιαλιστικής ΕΔΕΚ Β. Λυσσαρίδης κάλεσε τους οπαδούς του να τον υποστηρίξουν απέναντι στο Γλ. Κληρίδη.

Γεννήθηκε το 1931 στην κατεχόμενη τώρα από τους Τούρκους Αμμόχωστο. Οι γονείς του ήταν ενεργά μέλη του κομμουνιστικού κινήματος και ο πατέρας του πήρε μέρος στην Αντίσταση. Ο Γ. Βασιλείου σπούδασε στη Γενεύη, Βιέννη, Βουδαπέστη και έκανε μεταπτυχιακά στο Λονδίνο. Επέστρεψε στην Κύπρο το 1962. Ύστερα ίδρυσε το Κέντρο Ερευνών Μέσης Ανατολής (ΚΕΜΑ) που είναι ο μεγαλύτερος οργανισμός ερευνών της Ανατολικής Μεσογείου. Από το 1962 μέχρι που υπέβαλλε υποψηφιότητα για πρόεδρος ασχολήθηκε με τις επιχειρήσεις του. Στο διάστημα αυτό θέβαια πήρε μέρος σε κοινωνικές και άλλες δραστηριότητες (διαλέξεις, ομιλίες κλπ.) αποφεύγοντας πάντα να μετέχει της ενεργού πολιτικής.

Στην προεκλογική περίοδο μεταξύ του α' και του 6' γύρου έδειξε να αποδέχεται πολλές θέσεις για το Κυπριακό που υποστηρίζουν ο πρώην πρόεδρος Σπ. Κυπριανού και ο πρόεδρος της Βουλής και ηγέτης της ΕΔΕΚ Β. Λυσσαρίδης. Υποσχέθηκε ενότητα, δημοψήφισμα για την ένωση (τελωνειακή) Κύπρου-ΕΟΚ, «αναβαθμισμένη» συνεργασία με την Ελλάδα, και «αλλαγή» στην Κύπρο.

Η «ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗ» αυτή, από το «μακαριακό στυλ», δεν είναι όμως χωρίς αντιφάσεις, αν και η απαρχή της δρομολογήθηκε πολύ πριν τις προεδρικές εκλογές του 1983, από τότε που οι Κυπριανού και Λυσσαρίδης «διεκδικούν» την «μακαριακή» κληρονομία. Ο ανεξάρτητος Γ. Βασιλείου εμφανίζεται υπερκομματικός, αν και υποστηρίζεται από το πλέον «παλαιοκομμουνιστικό» κόμμα, το ΑΚΕΛ. Ο Γλ. Κληρίδης δημιουργός του ΔΗΣΥ παραιτείται από την προεδρία του κόμματός του – μετά τις εκλογές με απόφασή του ο ΔΗΣΥ είπε «δεν ισχύει» η παραίτηση – εμφανιζόμενος και αυτός στο 6' γύρο ως υπερκομματικός. Είναι στοιχεία που εκτός από τις προοπτικές «τριδών» που αφήνουν τώρα ανοικτές για τον νέο πρόεδρο Γ. Βασιλείου (από ΑΚΕΛ, αλλά και από ΕΔΕΚ) αφήνουν ανοικτή και την πιθανή επανάληψη, με άλλους όρους, του φαινομένου του «υπεράνω πάντων», «μακαριακού» στυλ ηγέτη. Ενός «ηγέτη», δηλαδή, με άλλα χαρακτηριστικά, στοιχεία «ουδέτερα», τεχνοκρατικά και υπεράνω αντιθέσεων, που είναι για τους «παρακατιανούς».

ΒΕΒΑΙΑ τα σημερινά δεδομένα δεν θα ήταν τα ίδια αν υπήρχε μία συμπόρευση Κυπριανού-Λυσσαρίδη στις προεδρικές εκλογές. Σε αυτή την περίπτωση, πιστεύουν ορισμένοι, θα υπήρχε «διεύρυνση» του «κεντρώου χώρου». Με τα ισχύοντα όμως τώρα θα πρέπει να αναμένονται ορισμένες ανακατατάξεις, τόσο στο χώρο της Δεξιάς (ΔΗΣΥ), όσο και στο «χώρο του κέντρου». Κατά πόσο θα υπάρξουν και νέες πολιτικές-κομματικές αποκρυσταλώσεις από μια τέτοια διαδικασία είναι νωρίς να συζητηθεί.

Κινητικότητα στο Κυπριακό

Η ΕΚΛΟΓΗ του Γ. Βασιλείου σύμφωνα με όλους τους σχολιαστές των Κυπριακών εξελίξεων θα σηματοδοτήσει μια νέα αντιμετώπιση του Κυπριακού. Στην αναμέτρηση με τον Γλ. Κληρίδη ο νέος πρόεδρος έτυχε της έμμεσης υποστήριξης της Αθήνας, ενώ με «θερμά λόγια» μίλησαν για τον Γλ. Κληρίδη, τόσο ο Τ. Οζάλ, όσο και ο ηγέτης των Τουρκοκυπρίων Ρ. Ντενκτάς, αν και ο τελευταίος φρόντισε να υπενθυμίσει περισσότερο «την αδιαλλαξία του Κυπριανού» και το ότι «όποιος και αν εκλεγεί από τους δύο είναι ο ηγέτης της Νότιας Κύπρου και όχι όλης της Κύπρου».

Η ΑΘΗΝΑ ωστόσο επίσημα υπήρξε «άφογη» και η «προτίμησή» της φάνηκε από δευτερεύουσες παρεμβάσεις.

Ο Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ έστειλε πάντως πριν την τελική αναμέτρηση, επιστολή

στον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου και φρόντισε να τονίσει σε όλες του τις συνεντεύξεις τη «συνεργασία Αθηνών - Λευκωσίας», μιλώντας όμως για «ανάβαση». «Οι σχέσεις Αθηνών - Λευκωσίας είναι ήδη πολύ καλές... Αλλά εμείς θα τους προσδώσουμε καλύτερο περιεχόμενο για την προώθηση των κοινών μας στόχων. Προσδίδω σε μια απόλυτα αρμονική συνεργασία». Αυτή ήταν η βάση όλων των παρεμβάσεων του νέου προέδρου όταν αναφερόταν στις σχέσεις Αθηνών - Λευκωσίας, και αυτά επανέλαβε μετά την εκλογή του. Ταυτόχρονα επαναβεβαίωσε την εμμονή του στην εθνική ενότητα, στην ανάγκη σχηματισμού κυβέρνησης που θα στηρίζεται από όλα τα κόμματα και στην τήρηση του προγράμματος, στη βάση του οποίου ζήτησε την ψήφο των Κυπρίων.

ΑΝ ΚΑΙ δεν υπάρχουν ακόμα «δείγματα γραφής» του Γ. Βασιλείου στην αντιμετώπιση του Κυπριακού (επανάλαβε πάντως την εμμονή στην αποστρατικοποίηση-αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων κατοχής και εποίκων στο ενιαίο της Κύπρου και στις τρεις ελευθερίες) η νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται μετά το Νταβός και οι θέσεις του νέου προέδρου για διάλογο αναμένεται να προσδώσουν νέα στοιχεία στο Κυπριακό. Για άμεσα αποτελέσματα όμως είναι μάλλον άκαιρο να γίνεται λόγος. Ωστόσο για την προοπτική κλεισίματος του Κυπριακού με αμοιβαίες έναντι των

ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1985

	ΨΗΦΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
ΔΗΣΥ (Κληρίδης)	107.223	33,56
ΔΗΚΟ (Κυπριανού)	88.322	27,64
ΑΚΕΛ (Παπαϊωάννου)	87.628	27,42
ΕΔΕΚ (Λουσσαρίδης)	35.371	11,07
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΙ	923	0,28

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1983

	ΨΗΦΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Σπ. Κυπριανού	173.791	56,54
Γλ. Κληρίδης	104.294	33,93
Β. Λουσσαρίδης	29.307	9,53

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1988 (Α' γύρος)*

	ΨΗΦΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Σπ. Κυπριανού	91.269	27,29
Γλ. Κληρίδης	111.491	33,34
Γ. Βασιλείου	100.631	30,09
Β. Λουσσαρίδης	30.832	9,22

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 1988 (Β' γύρος)*

	ΨΗΦΟΙ	ΠΟΣΟΣΤΟ %
Γ. Βασιλείου	167.834	51,63
Γλ. Κληρίδης	157.228	48,37

* Συνολικός αριθμός εγγεγραμμένων ψηφοφόρων 369.928.

Αμερικάνων και των Σοβιετικών παραχωρήσεις, ώστε η Κύπρος να ενταχθεί πάλι ως σταθερά στο σύστημα συσχετισμού δυνάμεων στην Ανατολική Μεσόγειο, συνηγορεί το Νταβός με δεδομένο

και τη θετική μέχρι τώρα αντιμετώπιση του από τους Σοβιετικούς.

ΤΟ ΠΩΣ ΟΜΩΣ θα προχωρήσει ο διάλογος, τόσο με την Τουρκία - με παραμονή των τουρκικών στρατευμάτων κατοχής στην Κύπρο, όσο και με την Τουρκοκυπριακή κοινότητα - με το δεδομένο της θέσης του Ντενκτάς που επαναλαμβάνει με κάθε ευκαιρία, ότι αποδέχεται συνομιλίες με τον «πρόεδρο των Ελληνοκυπρίων και όχι τον ηγέτη της Κύπρου», με τους εποίκους, το στρατό κατοχής στο ψευδοκράτος της «Β. Κύπρου», με το θέμα των αγνοούμενων ανοικτό - είναι ένας από τους πολλούς «γόρδιους δεσμούς» που θα πρέπει να αντιμετωπίσει ο νέος πρόεδρος της Κύπρου.

ΚΑΙ ΑΥΤΟ είναι ένα από τα θέματα στην αντιμετώπιση του Κυπριακού, πέραν του διαχωρισμού «ενδοτικών - απορριπτικών», που μετά την εκλογή Γ. Βασιλείου υπερβαίνει τα παγιωμένα χαρακτηριστικά του παρελθόντος σε ό,τι αφορά τους συσχετισμούς και τις ανακατατάξεις μεταξύ των δυνάμεων που αναγνώριζαν εαυτούς και αντιπάλους μέσω αυτού του διαχωρισμού.

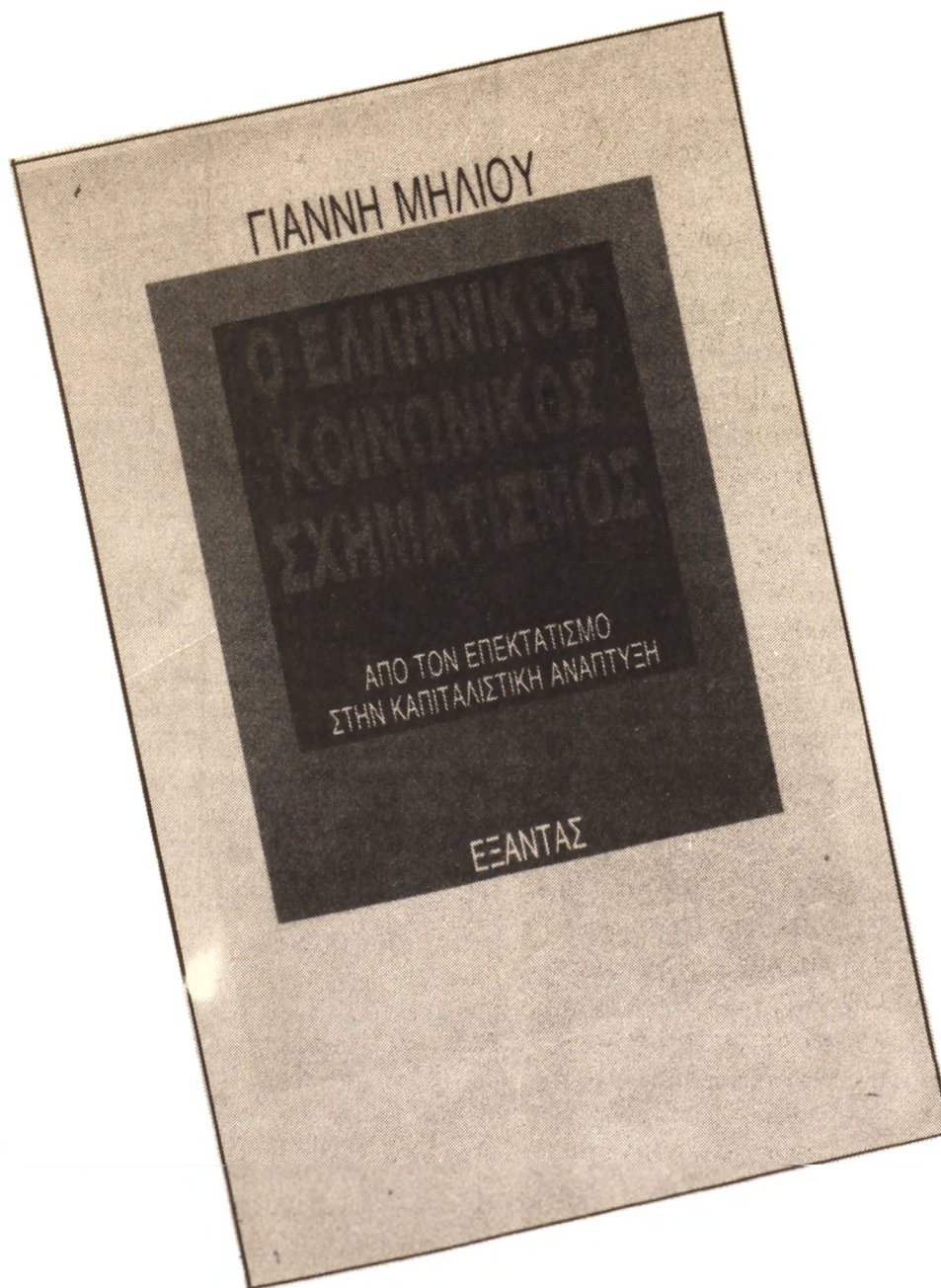
ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου προς το νέο ηγέτη της Κύπρου Γ. Βασιλείου μιλά για «σύντομη και δίκαιη λύση του Κυπριακού».

Όμως, όπως έλεγε παλιός διπλωμάτης και γνώστης του Κυπριακού «κάθε προηγούμενη λύση ήταν και καλύτερη»...

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΞΑΝΤΑΣ

Ίδιες οι θέσεις της Τουρκίας

των Βασίλη Ζήση-Σωκράτη Τραγότση

Συνεχίζοντας την ανίχνευση της πραγματικότητας που κρύβεται πίσω από τη συνάντηση του Νταβός, το «ΑΝΤΙ» ζήτησε μια συνέντευξη από τον άνθρωπο που θεωρείται ο «αρχιτέκτονας» της, τον πρεσβευτή της Τουρκίας στην Αθήνα, **Ναζμί Ακιμάν**.

Ο κ. Ακιμάν δέχθηκε και σήμερα δημοσιεύουμε τα κυριότερα σημεία της μακράς συζήτησης που είχαμε μαζί του, την περασμένη Τετάρτη, στην τουρκική πρεσβεία. Μια συζήτηση που όπως θα διαπιστώσει και ο αναγνώστης του «ΑΝΤΙ» αποδείχθηκε άκρως ενδιαφέρουσα, επειδή πίσω από τις προσεγμένες και «διπλωματικές» απαντήσεις του κ. Ακιμάν αποκαλύπτεται ένα μεγάλο μέρος του παρασκήνιου που οδήγησε στο Νταβός.

Όσα μας είπε ο κ. Ακιμάν έχουν ιδιαίτερη σημασία και για έναν άλλο λόγο: ο Τούρκος πρεσβευτής στην Αθήνα είναι ο μοναδικός άνθρωπος, μετά τον κ. Οζάλ που γνώριζε από πριν τη μεταστροφή στην πολιτική του κ. Α. Παπανδρέου απέναντι στην Τουρκία. Από το Μάρτιο του 1987 μέχρι το Νταβός ο κ. Ακιμάν συναντήθηκε με τον κ. Παπανδρέου επτά φορές, προετοιμάζοντας την ελληνοτουρκική προσέγγιση. Στις συναντήσεις αυτές δεν παραβρέθηκε κανένας άλλος εκτός από τον κ. Ακιμάν και τον κ. Παπανδρέου, με αποτέλεσμα να αιφνιδιαστούμε όλοι στην Ελλάδα.

Ας προχωρήσουμε, όμως στην παρουσίαση των δυο νέων στοιχείων που προκύπτουν από τη συνέντευξη Ακιμάν.

Πρώτον: Ο κ. Ακιμάν αποδέχεται έμμεσα ότι η «διπλωματία των επιστολών» που εγκαινίασαν τον περασμένο Μάρτιο οι κ. Οζάλ και Παπανδρέου απέτυχε, όσον αφορά τις αρχικές προθέσεις της.

Ενώ, δηλαδή, ξεκίνησε σαν μια προσπάθεια διευθέτησης του ζητήματος της υφαλοκρηπίδας – όπως δηλώνει ο κ. Ακιμάν οι επιστολές που αντάλλαξαν οι δύο πρωθυπουργοί είχαν ως αποκλειστικό περιεχόμενο μόνο το θέμα αυτό – εξελίχθηκε σε μια προσπάθεια για την πραγματοποίηση μιας ελληνοτουρκικής συνάντησης κορυφής, η οποία και πραγματοποιήθηκε τελικά, παρά τη μέχρι τότε αντίθετη ελληνική στάση. Αυτή η αποτυχία δεν χρεώνεται βέβαια στην τουρκική πλευρά. Χρεώνεται αποκλειστικά στην ελληνική.

Δημιουργούνται, επίσης, σοβαρά ερωτηματικά για την ειλικρίνεια των όσων

δηλώνει κατά καιρούς η κυβέρνηση. Μέχρι την τελευταία στιγμή ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Ρουμπάτης δήλωνε στον Τύπο ότι η συνάντηση του Νταβός θα είχε ως αποκλειστικό θέμα το πρόβλημα της υφαλοκρηπίδας. Τώρα ο κ. Ακιμάν δηλώνει, εμμέσως πλην σαφώς ότι οι διαπραγματεύσεις για το πρόβλημα αυτό είχαν ήδη αποτύχει, όταν ο κ. Ρουμπάτης υποστήριζε, «κατ' εντολήν», φυσικά, το αντίθετο.

● Εξάλλου, ο κ. Ακιμάν δηλώνει ότι όχι μόνον η συζήτηση του θέματος της υφαλοκρηπίδας είχε «μπει στο ράφι» πριν από το Νταβός, αλλά επιπλέον ο κ. Παπανδρέου συζήτησε και αποδέχθηκε τη «φόρμουλα» επίλυσης των ελληνοτουρκικών διαφορών που του είχε προτείνει σε ανύποπτο χρόνο ο κ. Οζάλ. Τι διαίρεση δηλαδή των προβλημάτων σε εκείνα των οποίων «η επίλυση είναι εφικτή» και στα άλλα των οποίων «η επίλυση αν δεν είναι ανέφικτη, είναι δύσκολη».

Και όχι μόνον αυτό. Όπως σημειώνει ο κ. Ακιμάν το «πακέτο» προτάσεων του κ. Οζάλ όχι μόνο έγινε αποδεκτό, αλλά ξεπεράστηκαν ακόμα και οι προσδοκίες του: κατέστη, δηλαδή δυνατή η συγκρότηση δύο επιτροπών και μάλιστα μέσα στα πλαίσια μιας φιλοσοφίας που, όπως θα δείξουμε στη συνέχεια, είναι εξαιρετικά συμφέρουσα για την Τουρκία:

● Το δεύτερο σημαντικό στοιχείο αφορά το περιεχόμενο των εργασιών της «Πολιτικής Επιτροπής», όπως ονομάζει ο κ. Ακιμάν τη μια από τις δυο επιτροπές που θα συγκροτηθούν, κατά το Μάιο, για να ασχοληθούν με την «καταγραφή» των ελληνοτουρκικών προβλημάτων. Η επιτροπή «Πολιτικών Υποθέσεων», ακόμα και ως έννοια, δημιουργεί για την ελληνική πλευρά μια εικόνα αποδοχής της τουρκικής άποψης ότι οι διαφορές μεταξύ των δύο χωρών είναι «πολιτικής» και όχι «νομικής» φύσης και ότι η επίλυσή τους θα επιτευχθεί μέσω πολιτικών διαπραγματεύσεων.

Βρισκόμαστε, δηλαδή μπροστά σε μια «παγίδα», την οποία η ελληνική πλευρά είτε δεν έχει αντιληφθεί, είτε θέλει να παρουσιάζει με διαφορετικό τρόπο.

Σημειώνουμε ότι για τις ελληνικές κυβερνήσεις από το 1974 μέχρι το Νταβός δεν υπήρχε θέμα «πολιτικών διαφορών» με την Τουρκία, αλλά απλά και μόνο «νομικών». Μία δε από τις προϋποθέσεις

που έθετε η κυβέρνηση του κ. Α. Παπανδρέου για την έναρξη διαλόγου με την Τουρκία, ήταν η αποδοχή του Διεθνούς Δικαίου.

Αυτό δηλαδή που προβάλλει ως καιρίας σημασίας ερώτημα από τη συνέντευξη Ακιμάν είναι: Από πότε η ελληνική κυβέρνηση αποδέχθηκε ότι οι ελληνοτουρκικές διαφορές είναι «πολιτικές»; Και αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, ποιοι είναι οι παράγοντες που την οδήγησαν στην αποδοχή ενός διαπραγματευτικού πλαισίου, αποκλειστικό αντικείμενο του οποίου θα είναι η εδαφική ακεραιότητα της Ελλάδας; (Υπενθυμίζουμε ότι στα προβλήματα που εμπíπτουν στην κατηγορία αυτή είναι η υφαλοκρηπίδα, ο εναέριος χώρος κ.ά.).

Επισημαίνουμε, ακόμα, ότι στη συνέντευξη, ο κ. Ακιμάν:

● Δηλώνει ότι η «γραμμή» της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής παραμένει η ίδια, ότι υπάρχει δηλαδή συνέχεια μεταξύ της πολιτικής εκείνης που η κυβέρνηση Παπανδρέου θεωρούσε «επεκτατική» και της νέας που εφαρμόζει τώρα ο κ. Οζάλ.

● Τονίζει ότι «είναι γνωστές οι θέσεις» της Τουρκίας στα κρίσιμα θέματα της υφαλοκρηπίδας, του εναέριου χώρου και της Λήμνου. Με άλλα λόγια, η Άγκυρα συνεχίζει να διεκδικεί τμήματα της υφαλοκρηπίδας που η Ελλάδα θεωρεί ότι της ανήκουν, να μην δέχεται μεταξύ άλλων ελληνικό εναέριο χώρο δέκα ναυτικών μιλίων και να μην αποδέχεται τη συνθήκη του Μοντραί και τις διατάξεις της που επιτρέπουν την οχύρωση των νησιών του ανατολικού Αιγαίου.

● Αποφεύγει να απαντήσει στο ερώτημα για το «πώς σχολιάζει τα γεγονότα της Κομοτηνής». Ο κ. Ακιμάν είναι ως διπλωμάτης αξιωματούχος του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών, το οποίο επέκρινε την Ελλάδα για τα γεγονότα της Κομοτηνής ενώ ο κ. Οζάλ τα παρουσίασε ως «προβοκάτσια».

Στο μεταξύ βέβαια, από το διάστημα της Τετάρτης 17/2 και της ημέρας που κυκλοφορεί το περιοδικό, συνέβησαν τα επεισόδια της Καθαρής Δευτέρας, στην Ξάνθη. Και για το λόγο αυτό, η αποσιώπηση έχει σημασία. Να είναι άραγε τυχαίο ότι πριν το Νταβός είχαμε τα γεγονότα της Κομοτηνής και πριν το Βελιγράδι τα γεγονότα της Ξάνθης;

N. AKIMAN:

Η Τουρκία και η Ελλάδα «γνωρίζονται» καλά μεταξύ τους και δεν έχουν ανάγκη από μεσολαβητές...

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ:

ΑΝΤΙ: Μεταξύ Μάρτη '87 και Γενάρη '88 υπάρχει ένα διάστημα που χαρακτηρίζεται από τη «διπλωματία των επιστολών» και που καταλήγει στη συνάντηση του Νταβός. Σαν άνθρωπος που διαδραμάτισε ιδιαίτερο ρόλο στη νέα αυτή ελληνοτουρκική προσέγγιση ποιοι νομίζετε ότι ήταν οι κύριοι λόγοι που οδήγησαν στη συμφωνία του Νταβός;

ΝΑΖΜΙ ΑΚΙΜΑΝ: Η κρίση του Μάρτη του 1987 επισήμανε περίτρανα ότι τα προβλήματα που υπάρχουν μεταξύ των δύο χωρών είναι τόσο σοβαρά, ώστε μπορούν να φέρουν τις δύο χώρες στα πρόθυρα ενός πολέμου. Η ανταλλαγή επιστολών ήταν συνέπεια αυτού του γεγονότος και η θετική ατμόσφαιρα που δημιουργήθηκε στην κτινή γνώμη έκανε έφικτη μια «πορεία προς το Νταβός».

ΕΡ.: Ποιο ήταν το ακριβές περιεχόμενο των επιστολών που αντάλλαξαν οι κ. Παπανδρέου και Οζάλ; Μπορούμε να πούμε ότι αυτή η «διπλωματία των επιστολών» πέτυχε;

ΑΠ.: Κατά τη διάρκεια της ανταλλαγής των επιστολών οι δυο πρωθυπουργοί εξέθεσαν τις δικές τους απόψεις πάνω στους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να διευθετηθεί το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας, που είναι ένα από τα υπάρχοντα προβλήματα. Εφ' όσον η «διπλωματία των επιστολών» έπαιξε ρόλο στην προσέγγιση-συνάντηση των δυο πρωθυπουργών, μετά από ένα διάστημα πέντε χρόνων, πρέπει να ειπωθεί ότι αυτή η «διπλωματία» είχε επιτυχία.

ΕΡ.: Μέχρι το Μάρτη του '87 η ελληνική πλευρά δήλωνε ότι «δεν συζητά με την Τουρκία, εφ' όσον: δεν αποχωρήσουν τα τουρκικά στρατεύματα από την Κύπρο και η Τουρκία δεν αποδεχθεί το διεθνές δίκαιο». Σε ποιους παράγοντες οφείλεται κατά τη γνώμη σας η μεταστροφή που οδήγησε στο Νταβός;

ΑΠ.: Τα ερωτήματα που αφορούν την ελληνική πολιτική θα ήταν πιο κατάλληλο να απαντηθούν από την ελληνική πλευρά.

ΕΡ.: Στη συνάντηση του Νταβός – όπως ήδη είχαμε γράψει στο ΑΝΤΙ – ο κ. Οζάλ πήγε μ' ένα πακέτο προτάσεων, που ήταν:

1. Πάγωμα των προβλημάτων

2. Καταγραφή των ζητημάτων που άπτονται στο χώρο των ελληνοτουρκικών σχέσεων.

Το κοινό ανακοινωθέν του Νταβός επιβεβαιώνει ότι ο κ. Οζάλ πέτυχε στους στόχους του χωρίς να δώσει κανένα αντάλλαγμα. Πώς το εκτιμάτε αυτό;

ΑΠ.: Στα πλαίσια του σκεπτικού της ερώτησής σας, έχω την εντύπωση ότι η φιλοσοφία του κ. Οζάλ θα ήταν πιο σωστό – κατά τη γνώμη μου – να χαρακτηριστεί ως εξής: Όπως και διατύπωσε πολλές φορές ο αξιότιμος κ. πρωθυπουργός μας, ξεκινώντας από τη διάκριση μεταξύ προβλημάτων που η επίλυσή τους είναι εφικτή και προβλημάτων που η επίλυσή τους, αν δεν είναι ανέφικτη, είναι δύσκολη ή χρονοβόρα, είχε προτείνει – με σκοπό τη δημιουργία της απαιτούμενης, πρώτ' απ' όλα, ατμόσφαιρας εμπιστοσύνης – ένα ξεκίνημα, με μια συγκεκριμένη σειρά, από τα ζητήματα των οποίων η επίλυση θα ήταν εύκολη.

Και όντως, βάσει των αποφάσεων του Νταβός τούτη τη φορά, πρόκειται να γίνει ένα ξεκίνημα όπου θα έχουμε μια παράλληλη ενασχόληση και με τις δυο μορφές προβλημάτων.

ΕΡ.: Στο κοινό ανακοινωθέν πάλι, γίνεται λόγος για κάποιες «ξένες δυνάμεις» που εκμεταλλεύονται τις ελληνοτουρκικές διαφορές. Ποιες είναι αυτές οι ξένες δυνάμεις και για ποιο λόγο οι δυο πρωθυπουργοί αισθάνθηκαν την ανάγκη να αναφερθούν σε αυτές;

ΑΠ.: Κατά την άποψή μου, με τις διατυπώσεις που υπάρχουν στο ανακοινωθέν, οι δυο πρωθυπουργοί θέλησαν να επισημάνουν ότι η συμφωνία τους είναι απαλλαγμένη από κάθε – μορφή – εξωτερικού παράγοντα.

ΕΡ.: Είναι γνωστό ότι το αμερικανικό Κογκρέσο πιέζει την Τουρκία να φανεί «διαλλακτική» στην Κύπρο. Προς αυτή την κατεύθυνση πιέζουν και οι σύμμαχοι του ΝΑΤΟ, και μέλη – παράλληλα – της ΕΟΚ, προκειμένου να βοηθήσουν την Τουρκία για να ξεπεράσει το αδιέξοδο που δημιουργεί το εξωτερικό χρέος των 36,7 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Ποιο ρόλο διαδραμάτισαν κατά τη γνώμη σας αυτές οι πιέσεις;

ΑΠ.: Οι υπερδυνάμεις πολλές φορές μπο-

Ο κ. Ναζμί Ακιμάν θεωρείται από τα κορυφαία στελέχη του τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών. Ανήκει στην κατηγορία των «διαλλακτικών» και έχει περάσει από όλα σχεδόν τα κέντρα, που έχουν ιδιόζουσα σημασία, στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας.

Είναι πτυχιούχος του Νομικού τμήματος του Πανεπιστημίου της Κωνσταντινούπολης (1954) και του τμήματος Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κολούμπια (1961).

Από το 1981 ως το 1984 ήταν εκπρόσωπος Τύπου του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών.

Ο Ναζμί Ακιμάν είναι δόκιμος ποιητής και στην Ελλάδα έχει εκδοθεί μια συλλογή ποιημάτων του από τον εκδοτικό οίκο «Υάκινθος».

Στην Αθήνα υπηρετεί από το 1984.

ρεί να διακατέχονται από την επιθυμία άσκησης ορισμένων μορφών πίεσης. Όμως, εφόσον υπάρχει μια συνέχεια και «ίδια γραμμή» στην εξωτερική πολιτική της Τουρκίας που κρατάει ακόμα από την περίοδο σύστασής της, γίνεται αντιληπτό ότι δεν έχει (σ.σ. η Τουρκία) επηρεαστεί και πολύ απ' αυτές τις πιέσεις.

ΕΡ.: Το τουρκικό περιοδικό «Προς το 2.000» και το ΑΝΤΙ, έγραψαν ότι πριν από το Νταβός εκδηλώθηκε μια μεσολαβητική πρωτοβουλία της Ανατολικής Γερμανίας και της Γαλλίας.

ΑΠ.: Δεν έχω καμιά επίσημη πληροφορία γι' αυτές τις πρωτοβουλίες. Όμως, θα 'θελα να επισημάνω το εξής: εφ' όσον η Τουρκία και η Ελλάδα «γνωρίζονται» καλά μεταξύ τους, δεν έχουν, νομίζω, ανάγκη από μεσολαβητές.

ΕΡ.: Ποιος είναι ο ρόλος που διαδραμάτισαν, στην πορεία προς το Νταβός οι τουρκικοί και ελληνικοί επιχειρηματικοί κύκλοι;

ΑΠ.: Θα μπορούσε να κάνει κανείς τη σκέψη ότι στην «πορεία προς το Νταβός» οι Έλληνες και Τούρκοι εμποροβιομήχανοι κατέβαλαν ορισμένες προσπάθειες. Δεν πρέπει, όμως, να λησμονηθεί ότι παρόμοιες συναντήσεις απαιτούν πολιτική βούληση. Και βέβαια επειδή οι δυο ηγέτες χρησιμοποίησαν αυτή την πολιτική βούληση στάθηκε δυνατή η πραγματοποίηση της συνάντησης στο Νταβός.

ΕΡ.: Ποιος θα είναι ο ρόλος των δυο επιτροπών; Και ποια η διαφορά με τις ανάλογες επιτροπές που είχαν δημιουργηθεί στο παρελθόν;

ΑΠ.: Η πολιτική επιτροπή που είναι μια από τις επιτροπές θα διαπιστώσει ποια είναι τα υφιστάμενα πολιτικά προβλήματα μεταξύ των δυο χωρών, θα εξετάσει τη δυνατότητα ξεπεράσματος των υφισταμένων διαφορετικών προσεγγίσεων και θα προσπαθήσει να καταλήξει σε βιώσιμους τρόπους επίλυσης. Από την άλλη, η επιτροπή συνεργασίας, η οποία είναι η δεύτερη επιτροπή, θα εξετάσει τις δυνατότητες συνεργασίας στους τομείς της οικονομίας, εμπορίου, τουρισμού, επικοινωνίας, πολιτισμού και μεικτών επιχειρήσεων.

Έτσι, ενώ από τη μια θα εξελίσσεται η συνεργασία των δύο χωρών σε διάφορους τομείς, από την άλλη θα γίνεται προσπάθεια για την επίλυση των πολιτικών προβλημάτων.

Στο παρελθόν η επιτροπή ή οι επιτροπές, που είχαν συσταθεί δεν είχαν περιεχόμενο ή αρμοδιότητες τέτοιας έκτασης, ακόμα και αν διακατέχονταν από την ίδια φιλοσοφία.

ΕΡ.: Οι κ. Οζάλ και Παπανδρέου παρουσίασαν τα αποτελέσματα του Νταβός σαν ένα επίτευγμα, επειδή εγκαθίδρυσαν το διάλογο. Όμως και στην περίοδο 1975-1981 οι δυο χώρες συζητούσαν μεταξύ τους στην ίδια, περίπου, βάση (διάλογος μέσω επιτροπών για την αποκατάσταση κλίματος εμπιστοσύνης), χωρίς να οδηγηθούν πουθενά. Ποια είναι η διαφορά του διαλόγου που εγκαινίασαν οι Παπανδρέου-Οζάλ μ' εκείνον που γινόταν στην περίοδο Καραμανλή-Ράλλη.

ΑΠ.: Μπαίνουμε σε μια νέα περίοδο των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Με αυτή την έννοια η γνώμη μου είναι ότι θα ήταν πιο σωστό να κοιτάμε πλέον προς το μέλλον και όχι το παρελθόν. Η εμφάνιση της ειλικρινούς πολιτικής βούλησης, που ήταν απόρροια της συνάντησης των πρωθυπουργών των δυο χωρών στο Νταβός και του κοινού ανακοινωθέντος που εκδόθηκε στην ίδια συνάντηση μας ενδυναμώνει από την άποψη του ότι μπορούμε να βλέπουμε με ελπίδες το μέλλον.

ΕΡ.: Είναι γνωστές οι θέσεις της χώρας σας, σύμφωνα με τις οποίες:

1. Η επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων από τα 6 ναυτικά μίλια στα 12 θα θεωρηθεί ως «causus belli».

2. Τα ελληνικά νησιά του Ανατολικού Αιγαίου δεν μπορούν να οχυρωθούν παρά τις αντίθετες διατάξεις της συνθήκης του Μοντραί και τις δηλώσεις – αν θέλετε – του Rustu Aras τότε υπουργού Εξωτερικών στο τουρκικό Κοινοβούλιο.

3. Δεν αναγνωρίζεται ελληνικός εναέριος χώρος 10 ναυτικών μιλίων με αποτέλεσμα να υπάρχει το φαινόμενο των τακτικών παραβιάσεων, σύμφωνα με την ελληνική πλευρά.

Έχετε καμιά ένδειξη ότι μετά το Νταβός θ' αλλάξουν οι θέσεις της Τουρκίας αναφορικά με τα ζητήματα αυτά;

ΑΠ.: Όπως είναι γνωστές οι ελληνικές θέσεις έτσι είναι γνωστές και οι τουρκικές θέσεις. Τώρα, αν θα βρεθούν κοινά σημεία, που θα βοηθήσουν στην επίλυση των προβλημάτων, είναι κάτι που θα το δείξουν οι πολιτικές διαπραγματεύσεις.

ΕΡ.: Είναι γνωστό ότι για να είναι επιτυχής μια διαπραγμάτευση απαιτούνται αμοιβαίες

παραχωρήσεις. Τι περιμένει η Τουρκία από την Ελλάδα και τι είναι διατεθειμένη να δώσει στην Ελλάδα;

ΑΠ.: Αμοιβαία κατανόηση και δίκαιη μεταχείριση.

ΕΡ.: Έχει γραφτεί ότι μετά την άρση του διατάγματος για τις περιουσίες η Άγκυρα είναι διατεθειμένη να κάνει δυο ακόμα θεαματικές χειρονομίες στη Λήμνο και στην Κύπρο; Τι έχετε να πείτε;

ΑΠ.: Δε γνωρίζω τίποτα πάνω σ' αυτό το θέμα.

ΕΡ.: Πώς σχολιάζεται τα πρόσφατα γεγονότα στην Κομοτηνή.

Σ.Σ. Ο κ. Ακιμάν δεν απάντησε στην ερώτηση αυτή.

ΕΡ.: Τι περιμένει η Άγκυρα από τη συνάντηση των υπουργών Εξωτερικών των Βαλκανικών χωρών (Βελιγράδι, 24 Φεβρουαρίου) και ποια η σχέση της πρόσφατης επίσκεψης του Τούρκου υφυπουργού Εξωτερικών Ε. Καντεμίρ στην Αθήνα με τη διάσκεψη αυτή;

ΑΠ.: Η συνάντηση του Βελιγραδίου αποσκοπεί στη συνεργασία μεταξύ των Βαλκανικών χωρών. Προσδοκούμε στην επιτυχία της συνάντησης. Η επίσκεψη του υφυπουργού Εξωτερικών κ. Καντεμίρ στην Αθήνα δεν έχει σχέση μ' αυτό το θέμα.

ΕΡ.: Ας μιλήσουμε όμως και λίγο για σας.

Είναι γνωστό ότι υπηρετήσατε στην Αθήνα σε μια δύσκολη περίοδο. Κι όπως διαπιστώνουμε, από τη δική σας πλευρά είχατε σημαντική επιτυχία. Ποιες οι εντυπώσεις που αποκομίσατε απ' αυτή την εμπειρία σας;

ΑΠ.: Το να είσαι πρεσβευτής της Τουρκίας στην Αθήνα δεν θεωρείται μια εύκολη υπόθεση. Αλλά επαγγελματικά σε «γεμίζει». Επειδή η θητεία μου στην Αθήνα συνέπεσε σε μια περίοδο στην οποία οι σχέσεις δεν ήταν και τόσο καλές, πρέπει να ομολογήσω ότι πολλές φορές απογοητώθηκα, όμως – δεν ξέρω πως και γιατί – οι ελπίδες μου ποτέ δεν έσβησαν. Τώρα δε βλέποντας ότι η διαίσθησή μου δεν με παραπλάνησε, χαίρομαι.

ΕΡ.: Κύριε Ακιμάν, θα τελειώσουμε με μια γενική ερώτηση. Πείτε μας ποιο είναι το μέλλον των ελληνοτουρκικών σχέσεων και τι μπορούμε να περιμένουμε μετά το Νταβός;

ΑΠ.: Όπως η πιο κοντινή απόσταση μεταξύ δυο σημείων είναι η «ευθεία γραμμή» έτσι και το Νταβός χαρακτηρίζει την απόφαση των δύο χωρών να επιλύσουν τα υφιστάμενα προβλήματά τους με τον κυριότερο τρόπο ειρηνικής διευθέτησης, που είναι ο διάλογος. Είναι φυσιολογικό να υπάρχουν προβλήματα μεταξύ γειτονικών χωρών. Το ζητούμενο είναι η βούληση και η αποφασιστικότητα που θα επιδειχθεί με σκοπό την επίλυσή τους. Κατά τη γνώμη μου, εφόσον οι δυο χώρες θα μπορέσουν να προσεγγίσουν τις σχέσεις τους μέσα στα πλαίσια μιας μακροπρόθεσμης θεώρησης – και όχι μικροπρόθεσμης, που θα έχει σκοπό την εξυπηρέτηση συγκυριακών συμφερόντων – δηλαδή συνυπολογίζοντας ότι οι κάτοικοι των δύο ακτών του Αιγαίου όπως και να το κάνουμε δεν θα μετανιώνουν για το ότι είναι γείτονες, και θα αισθανθούν, ειλικρινά, την αναγκαιότητα της επίλυσης των διαφορών, τότε μόνο η ειρήνη θα είναι μόνιμη και βιώσιμη. Εύχομαι το Νταβός να είναι μια αρχή προς αυτή την κατεύθυνση.

Αθήνα 17 Φεβρουαρίου 1988

Ο ΓΕΡ. ΑΡΣΕΝΗΣ ΜΙΛΑ ΓΙΑ ΤΙΣ

ΝΑ
ΕΞΕΚΘΑΡΙΣΤΟΥΝ
ΠΡΩΤΑ
ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ
ΘΕΜΑΤΑ

Διαφωτιστική για το πλέγμα των ελληνοτουρκικών σχέσεων ήταν η ανάλυση που έκαμε ο πρόεδρος του ΕΣΚ κ. Γερ. Αρσένης σε συνέντευξη Τύπου στις 18/2, όπου άσκησε κριτική στην κυβέρνηση για τη συνάντηση του Νταβός.

Για να διευκρινιστούν μερικά από τα ζητήματα εκείνης της συνέντευξης, το «ΑΝΤΙ», ζήτησε, από τον κ. Αρσένη, να απαντήσει στα παρακάτω ερωτήματα:

ΕΡ.: Στη συνέντευξή σας είχατε κάνει σαφή υπαινιγμό ότι ο κ. Παπανδρέου πιστεύει στην «ειλικρίνεια» του κ. Οζάλ και ποντάρει στον «φιλειρηνικό» χαρακτήρα των δυνάμεων που στηρίζουν την τουρκική κυβέρνηση. Πού το αποδίδετε αυτό;

ΑΠ.: Πολλοί, μεταξύ των οποίων και ο κ. Μητσοτάκης, πιστεύουν ότι ο κ. Παπανδρέου ουσιαστικά γύρισε πίσω στην πολιτική του κ. Καραμανλή.

Δεν συμφωνώ μ' αυτή την άποψη.

Ο κ. Καραμανλής είδε την ΕΟΚ σαν ένα μηχανισμό προστασίας της Ελλάδας και ανάσχεσης του τουρκικού επεκτατισμού που ήταν η κυρίαρχη ιδεολογία της στρατοκρατικής ελίτ. Ενώ η ίδια ελίτ διατηρεί ακόμη την επικυριαρχία της, στο προσκήνιο βγαίνει τώρα η αστική τάξη της Τουρκίας. Ο Οζάλ που εκφράζει την αστική επανάσταση στην Τουρκία, προσπαθεί, σχεδόν απεγνωσμένα, να βρει ερείσματα στο πολυεθνικό κεφάλαιο και στους μηχανισμούς της ΕΟΚ. Ο κ. Παπανδρέου φαίνεται ότι ποντάρει σ' αυτή την εξέλιξη, υποβοηθώντας την οικονομική ενσωμάτωση της Τουρκίας στους ΕΟΚικούς μηχανισμούς και στην διεθνή αγορά, ανάμεσα στα άλλα και μέσα από μια ελληνο-τουρκική οικονομική συνεργασία. Πιστεύω ότι αυτή η κίνηση είναι λανθασμένη και επιζήμια για τα εθνικά μας συμφέροντα για τους εξής λόγους:

Πρώτο, είναι εσφαλμένη η άποψη που εντοπίζει την ιδεολογία του Τουρκικού επεκτατισμού μόνον στην στρατιωτικο-κρατική ελίτ. Αντίθετα η ανερχόμενη αστική τάξη από ιδεολογία και δικά της ταξικά συμφέροντα είναι πιο επιθετική στην επιδίωξη του επεκτατισμού. Ας μην ξεχάσουμε ότι η εισβολή στην Κύπρο ήταν έργο του «προοδευτικού αστού» Ετσεβίτ... Δεν ήταν ο ίδιος ο Οζάλ που το 1983 είπε ότι αν η Τουρκία ήξερε τις συνέπει-

Και τώρα, σειρά έχει η Ξάνθη

του Β. Γιαχνή

ες της Συνθήκης της Λωζάννης δεν θα την επικύρωνε ποτέ και αποκάλεσε τα Ελληνικά νησιά, «νησιά του Αιγαίου»;

Δεύτερο, η συνεργασία πολυεθνικού, τουρκικού και ελληνικού κεφαλαίου, με βάση τις σημερινές συνθήκες, είναι βέβαιο ότι θα δημιουργήσει μια *de facto* γεωπολιτική κατάσταση, σε βάρος μας που μπορεί να ανοίξει το δρόμο σε μιά *de jure* αναγνώριση του τουρκικού επεκτατισμού.

Θέλω να διευκρινίσω ότι δεν είμαι εναντίον του διαλόγου και της οικονομικής συνεργασίας με την Τουρκία. Κάθε άλλο, αλλά βάζω σαν προϋπόθεση το ξεκαθάρισμα των εθνικών ζητημάτων, με βάση τις αρχές του Διεθνούς Δικαίου που έχουμε πάντα στηρίζει. Αρχίζοντας αντίστροφα, με διάλογο εφ' όλης της ύλης, χωρίς θεσμικό και νομικό πλαίσιο και οικονομική συνεργασία του είδους που περιέγραψα δημιουργούμε τις προϋποθέσεις για τη δικαίωση του τουρκικού επεκτατισμού.

ΕΡ.: Στις δηλώσεις σας κάνατε σαφείς υπαινιγμούς ότι η συνάντηση στο Νταβός προωθήθηκε από οικονομικά συμφέροντα. Μπορείτε να είσατε πió συγκεκριμένους πάνω σ' αυτό;

ΑΠ.: Πρώτα απ' όλα πρέπει να δούμε το Νταβός σαν ένα σταθμό μιας προγραμματισμένης στροφής που άρχισε με την οικονομική πολιτική σταθεροποίησης τον Οκτώβριο του '85, και προχώρησε με το ΕΟΚικό δάνειο, την «εξομάλυνση» των σχέσεών μας με την ΕΟΚ, τα «ήρεμα νερά» στις ελληνο-αμερικανικές σχέσεις και στην επαναδιαπραγμάτευση της παραμονής των αμερικανικών βάσεων.

Είναι γεγονός ότι στην περίπτωση του Νταβός πέρα από την καθαρά πολιτική του διάσταση, υπάρχει έντονο οικονομικό χρώμα. Είναι ανοικτό μυστικό ότι τη συνάντηση του Νταβός την προωθούσαν, χρόνια τώρα, ισχυρότατοι οικονομικοί παράγοντες στο εξωτερικό. Σ' αυτούς προστέθηκε πρόσφατα και ο ΣΕΒ. Οι ενδιαφερόμενοι οικονομικοί κύκλοι χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες. Η μία, ενδιαφέρεται για έρευνα στο Αιγαίο, για πετρέλαιο σε συνεργασία με τουρκικές και ελληνικές εταιρείες. Η δεύτερη ενδιαφέρεται για τουριστικά συγκροτήματα στο Αιγαίο (και στις τουρκικές ακτές) που συμπεριλαμβάνουν μεγάλα ξενοδοχεία, καζίνα, κρουαζιέρες και μαρίνες και που εμπλέκουν τουρκικά και ελληνικά συμφέροντα. Μια τρίτη κατηγορία αποβλέπει στη χρησιμοποίηση της Τουρκίας, στα πλαίσια της Κοινής Αγοράς, ως χώρας με φθηνή εργασία όπου θα μπορούσαν να μεταγκατασταθούν ευρωπαϊκές (και γιατί όχι ελληνικές) βιομηχανίες που είναι εντάσεως εργασίας και ρυπογόνες.

Είναι φανερό ότι αυτού του είδους οι δραστηριότητες, πριν γίνουν από όλους αποδεκτές οι δικές μας θέσεις για το Αιγαίο, θα μας ζημιώνουν πολιτικά χωρίς να είναι σίγουρο ότι θα μας ωφελήσουν οικονομικά. Ο Τούρκος δήμαρχος της Κωνσταντινούπολης είπε χαρακτηριστικά ότι δεν πρέπει πιά να μιλάμε για τουρκικό ή ελληνικό Αιγαίο αλλά για ΕΟΚικό Αιγαίο. □

ΝΕΑ επεισόδια σημειώθηκαν στην Ξάνθη μεταξύ Τούρκων μειονοτικών και ντόπιων Ελλήνων. Συγκλίνουσες εκτιμήσεις πολιτικών παρατηρητών θεωρούν ότι τα νέα επεισόδια είναι συνέχεια και προέκταση των επεισοδίων που προηγήθηκαν στην Κομοτηνή την παραμονή της συνάντησης των Παπανδρέου και Οζάλ στο Νταβός. Πράγματι σύμφωνα με πληροφορίες, στην περιοχή της Θράκης όλη την προηγούμενη εβδομάδα διαχέονταν φήμες ότι θα δημιουργούνταν νέα επεισόδια από τους Τούρκους μειονοτικούς εν όψει της Διαβαλκανικής Διάσκεψης των υπουργών Εξωτερικών στο Βελιγράδι.

ΤΟ ΠΕΡΙΕΡΓΟ είναι ότι τα επεισόδια ξεκίνησαν απ' αφορμή που δόθηκε από 10-15 Έλληνες αγρότες που επιχειρήσαν να οργώσουν μια αμφιλεγόμενη έκταση του Δημοσίου που διεκδικείται εδώ και χρόνια από τους μουσουλμάνους μειονοτικούς. Η ενέργεια δεν πρέπει να θεωρείται συμπτωματική αν ληφθεί υπόψη ότι η επίμαχη έκταση αποτέλεσε την αιχμή έντονων διαμαρτυριών και διαδηλώσεων των μειονοτικών στο παρελθόν.

ΣΥΜΦΩΝΑ με αξιόπιστες πηγές τα γεγονότα εξελίχθηκαν ως εξής:

ΤΟ ΠΡΩΙ της Κυριακής 21-2-88 και ώρα 3 π.μ. 10-15 ντόπιοι Έλληνες με έξι τρακτέρ προσπάθησαν να οργώσουν στην αμφισβητούμενη έκταση των 2.800 στρεμμάτων που βρίσκεται κοντά στο χωριό Εύλαλο της Ξάνθης. Ο ιμάμης του χωριού Χουσεΐν Ογλού Νουργιάν καθώς και ο μουσουλμάνος αγρότης Νιαζί Εργκιούν ακούγοντας το θόρυβο των τρακτέρ προσέτρεξαν στην περιοχή και δέχθηκαν — κατά την άποψη των μουσουλμάνων — πυροβολισμούς κυνηγετικών όπλων που προέρχονταν από την ομάδα των Ελλήνων αγροτών. Σύμφωνα με την ίδια άποψη ο ιμάμης τραυματίστηκε στο κεφάλι και νοσηλεύτηκε στο νοσοκομείο, ενώ ο συνοδός του έφυγε, αλλά συνελήφθη το πρωί της Κυριακής από την Αστυνομία όταν πήγε να διαμαρτυρηθεί για την επίθεση.

Η ΑΠΟΨΗ ωστόσο των ντόπιων Ελλήνων και της Αστυνομίας είναι εντελώς διαφορετική. Αυτοί ισχυρίζονται ότι ο ιμάμης μαζί με μια ομάδα μουσουλμάνων έστησαν παγίδα στους ντόπιους και μόλις άρχισαν το όργωμα άνοιξαν πυρ τραυματίζοντας ελαφρά του Χρ. Γατσέλλο, Χρ. Χατζόπουλο και Δ. Συμεών που νοσηλεύθηκαν για λίγο στο νοσοκομείο της Ξάνθης και αποχώρησαν απ' αυτό αφού επιδέθηκαν τα τραύματά τους.

Η ΑΛΗΘΕΙΑ είναι δύσκολο να εντοπισθεί, καθώς και το νοσοκομείο Ξάνθης αρνείται να δώσει οποιαδήποτε πληροφορία, που είναι σχετική με τη νοσηλεία των τραυματιών. Αλλά αν υπάρχουν κάποια ερωτήματα αστυνομικής υφής για τα πραγματικά στοιχεία του επεισοδίου υπάρχουν πολλά περισσότερα ερωτηματικά που

σχετίζονται με την πολιτική πλευρά του γεγονότος.

□ **Πρώτο:** Ποιος ή ποιοι παρότρυναν την ομάδα των ντόπιων αγροτών να προχωρήσει σε μια τέτοια ενέργεια σε μια περιοχή που ανήκει μεν στο Δημόσιο, αμφισβητείται όμως από τους μουσουλμάνους που επιδεικνύουν τίτλους κυριότητας (ταπού) που κατέχουν από το 1875, αλλά δεν αναγνωρίζονται από τον ελληνικό νόμο; Πρέπει να σημειωθεί ότι για το ίδιο ζήτημα έγιναν συνεχείς δίκες μετά από προσφυγές ντόπιων μουσουλμάνων. Μετά απ' όλα αυτά και λίγες μέρες μετά τα επεισόδια της Κομοτηνής και ενώ υπήρχαν οι πληροφορίες για επεισόδια των μειονοτικών εν όψει της Διαβαλκανικής, πώς είναι δυνατόν να θεωρείται «συμπτωματική» η πρωτοβουλία των ντόπιων χριστιανών αγροτών;

□ **Δεύτερο:** Αν το υπουργείο Εξωτερικών θεωρεί το γεγονός της Ξάνθης σαν «Επεισόδιο ρουτίνας για κτηματικές διαφορές», γιατί τα «Νέα» πρόβαλαν το επεισόδιο πρωτοσέλιδο και αρκούντως κινδυνολογικά («Από μουσουλμάνους επίθεση με όπλα») την Τρίτη 23-2-88, τη στιγμή μάλιστα που υποτίθεται ότι η ελληνική πλευρά ήθελε να αποφύγει πάση θυσία τη συζήτηση περί μειονοτικών προβλημάτων στη Διαβαλκανική;

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ερώτημα παίρνει τις διαστάσεις διπλωματικού αινίγματος αν συνοπολογισθούν τα εξής στοιχεία:

1. Η Τουρκία έβλεπε τη Διαβαλκανική σαν ευκαιρία για να θέσει το πρόβλημα των μουσουλμανικών μειονοτήτων στην Ελλάδα-Βουλγαρία, προκειμένου να παρελκύσει τη Διάσκεψη από το περιεχόμενο που επιδίωκε να προσδώσει τουλάχιστον η ελληνική πλευρά. Τούτο έγινε σαφές με άρθρο του υπουργού Εξωτερικών της Τουρκίας κ. Γιλμάς που δημοσιεύθηκε την Κυριακή στο «Βήμα». Στο άρθρο αυτό ο κ. Γιλμάς διατύπωσε με σαφήνεια την πρόθεσή του να ζητήσει από τη Διάσκεψη να πάρει απόφαση για την εφαρμογή της συμφωνίας του Ελσίνκι και των αρχών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων(!) σε ό,τι αφορά τη στάση των κρατών των Βαλκανίων απέναντι στις μειονότητες.

2. Η Βουλγαρία αλλά και η Γιουγκοσλαβία προειδοποίησαν έγκαιρα ότι δεν θα επιθυμούσαν επ' ουδενί λόγο οποιαδήποτε νύξη ή συζήτηση για τις μειονότητες, πράγμα για το οποίο συμφώνησε και ο Έλληνας πρωθυπουργός κατά την επίσκεψή του στη Σόφια που προηγήθηκε της Διάσκεψης του Βελιγραδίου.

ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ λοιπόν αυτοί και για ποιους λόγους ενισχύουν προσφέροντας επιχειρήματα στις τουρκικές επιδιώξεις με την πρόκληση και την προβολή παρόμοιων επεισοδίων; Είναι μια χαρακτηριστική περίπτωση διπλωματικής διγλωσσίας ή μια ακόμη χοντροκομμένη διπλωματική γκάφα; □

Βαλκανική συνεργασία: Η οικονομία στη θέση της πολιτικής

του Σωκράτη Τραγότση

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ αυτό του «ΑΝΤΙ» δρισκόταν καθ' οδόν προς το τυπογραφείο όταν από το Βελιγράδι έφτασε η είδηση ότι η Τουρκία και η Βουλγαρία υπέγραψαν, μια ημέρα πριν από την έναρξη της διαβαλκανικής διάσκεψης, πρωτόκολλο συνεργασίας και φιλίας.

ΔΕΝ ΕΙΧΑΜΕ φυσικά το χρόνο να αναζητήσουμε το παρασκήνιο που κρύβεται πίσω από την υπογραφή του σημαντικού αυτού πρωτοκόλλου. Είναι, όμως, γεγονός ότι η προσέγγιση Βουλγαρίας - Τουρκίας δημιουργεί νέα δεδομένα στους βαλκανικούς συσχετισμούς δυνάμεων, εφόσον προστίθενται ένας ακόμα άξονας στους υπάρχοντες Αγκύρας - Βελιγραδίου και Σόφιας - Αθηνών.

ΑΛΛΩΣΤΕ τα προβλήματα που θα προκύψουν από το πρωτόκολλο υπογραμμίζονται και από το γεγονός ότι μια ημέρα μόλις πριν από την ανακοίνωση της υπογραφής του ο κ. Α. Παπανδρέου «πετάχτηκε» για λίγες ώρες στη Σόφια.

ΣΗΜΕΙΩΝΟΥΜΕ ότι ο κ. Παπανδρέου ήταν να πάει στη Σόφια πριν από το Νταβός, αλλά το ταξίδι αναβλήθηκε για να ανακοινωθεί η πραγματοποίησή του ξαφνικά την περασμένη εβδομάδα. Δεύτερη «σύμπτωση»: Στο κοινό ανακοινωθέν Βουλγαρίας - Τουρκίας διαβάσαμε ότι θα συγκροτήσουν δυο επιτροπές συνεργασίας, ίδιες ακριβώς με εκείνες που συμφώνησαν να συγκροτήσουν οι κ. Παπανδρέου και Οζάλ.

ΑΝ ΑΦΗΣΟΥΜΕ στην άκρη τα παρασκήνια που συνοδεύουν την υπογραφή του βουλγαροτουρκικού πρωτοκόλλου, είναι γεγονός ότι η προσέγγιση Σόφιας-Αγκύρας αποτέλεσε ένα θετικό πρόκριμα για τη βαλκανική διάσκεψη. Και σε συνδυασμό με την πρόταση του έλληνα υπουργού Εξωτερικών Κάρλου Παπούλια για την οικοδόμηση μέτρων «αμοιβαίας εμπιστοσύνης» στο χώρο της άμυνας δημιούργησαν, την τελευταία

στιγμή, κάποια αισιοδοξία στις βαλκανικές πρωτεύουσες.

ΑΠΟ ΤΗΝ άλλη μεριά, η υποβάθμιση των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης, οι διαφορετικές αφετηρίες της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας και τα εσωτερικά προβλήματα της Γιουγκοσλαβίας, οδηγούσαν τη διάσκεψη σε μια συμφωνία χωρίς καμιά πολιτική διάσταση και χωρίς ουσιαστική δυνατότητα εξέλιξης.

ΑΛΛΩΣΤΕ, αυτή η υποβάθμιση ήταν και η κύρια αιτία της συμμετοχής της Τουρκίας και της Αλβανίας στη διάσκεψη του Βελιγραδίου. Όπως φαίνεται, η Ελλάδα και η Ρουμανία είχαν διαβεβαιώσει εκ των προτέρων την Τουρκία και την Αλβανία ότι στο Βελιγράδι δεν επρόκειτο να συμβεί τίποτα το αξιόλογο στο χώρο της πολιτικής συνεργασίας. Απλά και μόνο οι υπουργοί Εξωτερικών θα αναζητούσαν μεθόδους ανάπτυξης της τεχνικής και οικονομικής συνεργασίας τους, κάτι που φυσικά συγκινεί πολύ την Αγκυρα. Άλλωστε, είναι γνωστές οι κοινές δραστηριότητες της Τουρκίας και της Γιουγκοσλαβίας στην κατασκευή έργων στο Ιράν.

ΤΕΛΟΣ, στα παρασκήνια της διάσκεψης, η Ελλάδα θα προσπαθούσε να πείσει τους Βαλκάνιους γείτονές της ότι η ελληνοτουρκική προσέγγιση δεν θα επαναφέρει στο προσκήνιο τον «από βορρά κίνδυνο» και η Ρουμανία θα αναζητούσε κάποια ανακούφιση στην πληθώρα των εσωτερικών της προβλημάτων, μέσω της ανύψωσης του εξωτερικού γοήτρου της. Η Γιουγκοσλαβία τέλος θα έκανε το παν για να αποφύγει μια μελλοντική διάσκεψη σε επίπεδο ηγετών κρατών - και μόνο η διαμάχη για το ποιος θα την εκπροσωπήσει, αν θα είναι δηλαδή Σέρβος ή Κροάτης, θα απειλούσε να τη διαλύσει στα εξων συνετέθη.

ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

α. Η περίοδος 1974-81

ΣΤΟΧΟΣ της βαλκανικής διάστασης της εξωτερικής πολιτικής του κ. Κ. Καραμανλή, ήταν η επίτευξη της «πολυμερούς βαλκανικής συνεργασίας», η οποία θα επέτρεπε τη δημιουργία μιας «ασφαλούς και απαλλαγμένης από ένταση Βαλκανικής». Στόχος της τελευταίας ήταν φυσικά η καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση του «τουρκικού επεκτατισμού», μέσω της υποστήριξης των βαλκανικών χωρών.

Η ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ αυτή των βαλκανικών χωρών δεν επιτεύχθηκε. Επιτεύχθηκε, όμως, κάτι το οποίο για την περίοδο που αναφερόμαστε, ήταν αρκετά σημαντικό: η ουδετερότητα των χωρών αυτών.

ΜΕ ΣΚΟΠΟ την επίτευξη μιας πολυμερούς βαλκανικής συνεργασίας αλλά και την ανάπτυξη των διμερών σχέσεων με τις βαλκανικές χώρες ο κ. Καραμανλής επέλεξε τον πλέον προσφιλή του τρόπο, τις συναντήσεις υψηλού επιπέδου. Έτσι έκανε μια σειρά επαφών:

- Τον Μάη του '75 επισκέφθηκε τη Ρουμανία,
- Στις 4 Ιουνίου '75 πήγε στη Γιουγκοσλαβία, και
- Στις 2 Ιουλίου '75 ακολούθησε η επίσκεψή του στη Βουλγαρία.

ΑΝ ΣΥΝΕΚΤΙΜΗΘΕΙ ότι η Ελλάδα βρισκονταν τότε σε μια περίοδο διαλόγου με την Τουρκία και ότι η συμμετοχή της Αλβανίας σε παρόμοια εγχειρήματα προσέκρουε στη διαφορετική φιλοσοφία και στις διαφορετικές επιλογές της που υπαγορεύονταν από την «απομόνωση» καθώς και οι συχνότερες επισκέψεις των ηγετών των βαλκανικών χωρών στην Αθήνα τότε

αδίαστα μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ελληνική πρωτοβουλία είχε βρει ανταπόκριση, έστω και τυπικά.

ΑΥΤΟ που δεν μπορεί, όμως σε καμιά περίπτωση να υποστηριχθεί είναι ότι η προσδοκία για μια «πολυμερή βαλκανική συνεργασία» είχε επιτύχει. Παραμένει πάντως ως θετικό το γεγονός της ανάπτυξης σε σημαντικό βαθμό των διμερών σχέσεων.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ από το γεγονός ότι στα πλαίσια της περιλαμβάνονταν κυρίως ζητήματα τεχνικό-οικονομικής φύσεως, το αποκορύφωμα της πολιτικής Καραμανλή για μια «πολυμερή βαλκανική συνεργασία» ήταν η Διαβαλκανική Συνδιάσκεψη των Αθηνών της 26.1.1976 που πραγματοποιήθηκε σε επίπεδο υφυπουργών. Η μόνη απουσία χρεώθηκε στην Αλβανία.

ΑΥΤΟ που χαρακτηρίζει τελικά την περίοδο 1974-1981 είναι η απροθυμία των βαλκανικών χωρών, για λόγους που έχουν σχέση είτε με την εσωτερική τους πολιτική - είτε με τις πάγιες επιλογές τους στην άσκηση της εξωτερικής τους πολιτικής - να προχωρήσουν σε μια πολιτικής μορφής συνεργασία.

ΑΥΤΗ ήταν και η διατύπωση που οδήγησε τον κ. Ανδρέα Παπανδρέου σε μια ρεαλιστικότερη θεώρηση, όπως θα δούμε και παρακάτω, της πολυμερούς βαλκανικής συνεργασίας.

β. Περίοδος 1981-1983

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ανάληψη της εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ, δια στόματος του αρχηγού του κ. Α. Παπανδρέου, εισάγεται στις επιλογές της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και μια πάγια φιλοδοξία του: «Η Βαλκανική Αποηγουνικοποιημένη Ζώνη»

(Β.Α.Ζ.). Η ιδέα αυτή δεν ήταν βέβαια νέα. Η πατρότητα της διατύπωσης ανήκει στη Ρουμανία από το 1957.

ΣΤΙΣ 20 Οκτωβρίου 1981 ο πρόεδρος της Α.Δ. της Βουλγαρίας κ. Τ. Ζίδκοφ επανέλαβε την πρότασή του για τη Β.Α.Ζ. Η ελληνική αντίδραση ήταν θετικότερη. Μάλιστα, ο ελληνικός ενθουσιασμός ήταν τόσο μεγάλος, ώστε οδήγησε τον κ. Α. Παπανδρέου να δηλώσει ότι «σε περίπτωση αποτυχίας η Ελλάδα θα προχωρούσε στη μονομερή απομάκρυνση των πυρηνικών όπλων από το έδαφός της».

ΒΕΒΑΙΑ, βασικό χαρακτηριστικό της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής ήταν τότε η «πρόθεση» προώθησης της ιδέας του πολυμερούς διαβαλκανικού διαλόγου που με τη σειρά του θα οδηγούσε στην αποπυρηνικοποίηση.

ΠΡΟΣ ΑΥΤΗ την κατεύθυνση, ο κ. Α. Παπανδρέου επισκέπτεται το Βελιγράδι το Μάη του 1982 όπου και διαπίστωσε ότι η Γιουγκοσλαβία εξαρτούσε τη στάση της από την εξέλιξη των διαβαλκανικών συνομιλιών. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία όχι για τους ίδιους λόγους, ήταν από τους ένθερμους υποστηρικτές της αποπυρηνικοποιημένης ζώνης.

ΟΙ ΑΛΛΕΠΑΛΛΗΛΕΣ επισκέψεις και οι ανταλλαγές επιστολών οδήγησαν τον Έλληνα πρωθυπουργό να διατυπώσει επίσημα, το Μάιο του 1983, την πρότασή του με την οποία καλούσε τους Βαλκάνιους γείτονες, να στείλουν αντιπροσωπείες στην Αθήνα, με σκοπό τη συζήτηση θεμάτων ευρύτερης βαλκανικής συνεργασίας καθώς και αναζήτηση προοπτικών για τη μετατροπή της βαλκανικής χερσονήσου σε μια ζώνη χωρίς πυρηνικά.

Το παρελθόν καθορίζει πάντα το μέλλον

ΔΕΝ ΗΤΑΝ βέβαια σωστό να υιοθετηθούν οι επικρίσεις που διατυπώθηκαν είτε στο εσωτερικό είτε στο εξωτερικό, κατά τη διάρκεια και μετά τη Συνδιάσκεψη των Αθηνών. Το βέβαιο είναι πάντως ότι η προσπάθεια που καταβλήθηκε στην Αθήνα το '84 συγκαταλέγεται μεταξύ των πιο αξιόλογων, είχε όμως δυο διαφορετικές διαστάσεις.

Πρώτον: Αυτή που έδωσε τη δυνατότητα «προσγείωσης» στους αισιόδοξους για το μέλλον της Βαλκανικής Αποπυρηνικοποιημένης Ζώνης, και

Δεύτερον: Την άλλη, που έθεσε το ζήτημα της διαβαλκανικής συνεργασίας στις πραγματοποιήσιμες και εφικτές του δάσεις.

Η ΔΙΑΒΑΛΚΑΝΙΚΗ συνεργασία δεν είναι δυνατό να αντιμετωπισθεί μόνο από τη σκοπιά των ειρηνιστικών διαθέσεων είτε της εύκολης δημιουργίας εντυπώσεων για εσωτερική κατανάλωση. Είναι ένα ζήτημα που επιβάλλει τη συνεκτίμηση όχι μόνο του παράγοντα των σχέσεων Ανατολής-Δύσης αλλά και των ιστορικών προβλημάτων που απασχολούν πολλές βαλκανικές χώρες σε διμερή - τουλάχιστον - επίπεδο, τα οποία ανεξάρτητα με το αν δρίσκονται σε μια περίοδο στασιμότητας δεν έπαψαν ποτέ να υπάρχουν. Παρά, δηλαδή, την επιφανειακή σύμπτωση απόψεων ανάμεσα στις ηγεσίες των βαλκανικών κρατών, στην πραγματικότητα οι πολιτικές αφετηρίες και οι στόχοι τους είναι διαφορετικοί.

γ. Οι εξελίξεις του 1984

Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ πραγματοποιήθηκε στις 16 Ιανουαρίου 1984 στην Αθήνα με μοναδική απουσία και πάλι, για τους γνωστούς λόγους την Αλβανία. Τις παραμονές της συνδιασκέψεως ο κ. Παπανδρέου, επηρεασμένος ίσως από τη θετική στάση της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, όπως είχε τη δυνατότητα να διαπιστώσει κατά τη διάρκεια των επισκέψεών του στις δυο χώρες, φαίνεται ότι διακατέχονταν από αισιοδοξία και δήλωνε ότι «μετά τη διάσκεψη των εμπειρογνομόνων του Γενάρη, θα προσπαθήσουμε να προχωρήσουμε το γρηγορότερο δυνατό στη συνάντηση κορυφής... ελπίζουμε πέρα (η υπογραμμισμένη δική μας) από την αποπυρηνικοποίηση, να συζητήσουμε και όλα τα προβλήματα των Βαλκανίων στο σύνολό τους».¹

Η ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗ προσέκρουσε όμως, από τη μια στις ακατάλληλες διεθνείς συγκυρίες και από την άλλη στην αντίδραση της Τουρκίας, η οποία στην πρώτη φάση συμμετείχε ως παρατηρητής ενώ στη δεύτερη (13-18 Φεβρουαρίου 1984) είχε πλήρη συμμετοχή, εφόσον το θέμα της αποπυρηνικοποιημένης ζώνης, είχε πάψει πλέον να είναι το κύριο θέμα της συνδιάσκεψης, αλλά απλά και μόνο ένα σημείο της.

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ της Τουρκίας στη δεύτερη φάση θεωρήθηκε μεν επιτυχία, αλλά δεν πρέπει να λησμονηθούν οι όροι που είχε θέσει καθώς και οι ευρύτεροι πολιτικοί λόγοι που την ανάγκασαν. Εάν τώρα συνυπολογισθεί και η αρχή της ομοφωνίας που συμφωνήθηκε, τότε γίνεται αντιληπτή η έκταση των δυσκολιών που, ουσιαστικά, επέφεραν αν όχι αποτυχία, τουλάχιστον, στασιμότητα.

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ δηλαδή των διμερών σχέσεων, η εξέλιξη των σχέσεων Ανατολής - Δύσης και η τουρκική στάση θα δώσουν το πλαίσιο της αρνητικής ή θετικής έκβασης των διαβαλκανικών διαβουλεύσεων. Η φιλοσοφία που θέλει μια σταδιακή εξέλιξη από τα ζητήματα της «χαμηλής πολιτικής» (τεχνικό-οικονομικά) προς τα ζητήματα «υψηλής πολιτικής» (πολιτική συνεργασία) φαίνεται να κερδίζει έδαφος στις συνομιλίες και το ζήτημα της πολιτικής συνεργασίας είναι, πλέον, μέρος μόνο αυτών των συνομιλιών.

ΕΧΕΙ λοιπόν περάσει η περίοδος των δηλώσεων που αφορούσαν προθέσεις και ενέργειες μονομερούς αποστρατικοποίησης. Η αποπυρηνικοποιημένη ζώνη ειδικά, αλλά και η γενικότερη απαλλαγή από το «πυρηνικό καπέλο» που περιβάλλει ασφυκτικά τον πλανήτη μας πρέπει να τοποθετείται μεταξύ των κύριων στόχων κάθε ανθρώπινης ύπαρξης και περισσότερο κάθε υπεύθυνης κυβέρνησης.

ΤΟ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ λοιπόν είναι η πολιτική βούληση και η παραπέρα σύσφιξη των σχέσεων που θα επιτρέψει στο μέλλον, να μιλάμε με περισσότερη αισιοδοξία για μια αποπυρηνικοποιημένη ζώνη.

ΠΡΟΣ το παρόν όμως δεν φαίνεται εφικτό κάτι τέτοιο. □

1. Βλ. «ΤΑ ΝΕΑ» 19.12.1983.

Μεροληπτική κατάθεση

Λεπτομέρειες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΟΥ
ΑΝΤΙ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ: Μεροληπτική κατάθεση
Μια προσωπική κατάθεση, που συγχρόνως είναι και μαρτυρία της γενιάς της δικτατορίας και της μεταπολίτευσης.

ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ: Λεπτομέρειες
Λεπτομέρειες του καθημερινού βίου, που κάνουν όμως τη ζωή μας... δύσκολη πολλές φορές ανυπόφορη.

Μικρά χρονογραφήματα δημοσιευμένα στο περιοδικό ΑΝΤΙ.

ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

**ΑΝΟΙΣΙΑΤΙΚΑ
ΤΕΤΡΑΜΗΝΑ ΤΜΗΜΑΤΑ**

ΔΕΛΗΒΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΓΓΛΙΚΑ - ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ - ΓΑΛΛΙΚΑ

- Για ΑΡΧΑΡΙΟΥΣ. Υλη 3-4 τάξεων που καλύπτει τη βασική δομή της γλώσσας στα αγγλικά, γερμανικά και γαλλικά.
- Για ΠΡΟΧΩΡΗΜΕΝΟΥΣ. Βελτίωση και συζήτηση.
- Εντατικά LOWER, για τις εξετάσεις του Ιουνίου.

ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ

ΚΕΝΤΡΟ: ΠΡ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ 14 ΤΗΛ. 275-888
ΑΝΤΙΛΟΓΙΣΤΗ: ΟΜΙΛΟΣ 9 ΤΗΛ. 743-827

Η Ελλάδα «Πόντιος Πιλάτος» στον πόλεμο ΟΑΠ-Ισραήλ

του Σωτήρη Σιδέρη

Το «πλοίο της επιστροφής στην Παλαιστίνη» δεν πραγματοποίησε το ταξίδι του. Ο μυστικός και φανερός πόλεμος μεταξύ της ΟΑΠ και του Ισραήλ στο ελληνικό και κυπριακό έδαφος, ανέδειξε νικητές τους Ισραηλινούς. Τρεις αξιωματικοί της «Φατάχ» έχασαν τη ζωή τους «εν ριπή οφθαλμού» στη Λεμεσό (στο μυστικό πόλεμο) και το «πλοίο της επιστροφής» αχρηστεύτηκε στο λιμάνι της ίδιας πόλης από τη βόμβα των Ισραηλινών (στο φανερό πόλεμο).

Τα γεγονότα αυτά, αν μη τι άλλο, κατέδειξαν την τραγική μοναξιά των Παλαιστίνων, οι οποίοι εξακολουθούν να δρουν με το πάθος του αγνού πολεμιστή μέσα σ' ένα κόσμο που κυριαρχείται από τη στρατηγική των συμφερόντων. Σ' ένα κόσμο, όπου οι διακηρύξεις υποστήριξης και αλληλεγγύης δεν γίνονται πάντα ή ποτέ πράξη, αν δεν εναρμονίζονται με το βασικό κανόνα που διέπει τις διεθνείς σχέσεις, ο οποίος συνοψίζεται στην φράση «δούναι και λαβείν».

Φαίνεται ότι ο κ. Α. Παπανδρέου ενθουσιάστηκε με την απόφαση της ΟΑΠ – όταν του την ανακοίνωσε ο Γιάσερ Αραφάτ κατά την πρόσφατη επίσκεψή του στην Ελλάδα – να επιστρέψουν οι απελαθέντες Παλαιστίνιοι στην πατρική γη συνοδευόμενοι από προσωπικότητες και δημοσιογράφους και διαβεβαίωσε τον Παλαιστίνιο ηγέτη ότι θα του παράσχει κάθε βοήθεια για την πραγματοποίηση του ταξιδιού.

Το γεγονός όμως, ότι οι δυσκολίες για τους Παλαιστίνιους εμφανίστηκαν αμέσως με τη δημοσιοποίηση του ταξιδιού σημαίνει ότι ή ο ενθουσιασμός του κ. Παπανδρέου δεν κράτησε παρά λίγες μόνο ημέρες, ή ότι δεν προέβλεψε τη δυναμική των αντιδράσεων του Ισραήλ.

Η πρώτη κίνηση του Τελ Αβίβ ήταν μια επιστολή του Ισραηλινού υπουργού Εξωτερικών κ. Πέρεζ προς τον κ. Παπούλια. Ο Έλληνας υπουργός απάντησε αμέσως στον κ. Πέρεζ, αλλά το περιεχόμενο των επιστολών κρίθηκε ότι δεν έπρεπε να δημοσιοποιηθεί, όπως και έγινε.

Στη συνέχεια μπήκαν σε ενέργεια οι απειλές του Ισραήλ προς τους Έλληνες πλοιοκτήτες, για τις συνέπειες που θα είχαν, σε περίπτωση που διέθεταν πλοίο για το ταξίδι. Οι απειλές έπιασαν τόπο. Οι Έλληνες πλοιοκτήτες κατανόησαν αμέσως ότι «θα καταστρέφονταν οικονομικά» στην περίπτωση που έδιναν πλοίο στην ΟΑΠ, με αποτέλεσμα κανένας να μη δεχθεί, τις δελεαστικές, πράγματι, προσφορές των Παλαιστίνων.

Πρέπει εδώ ν' αναφερθεί, ότι οι απειλές των Ισραηλινών ήταν παράλληλες προς πλοιοκτήτες και κυβέρνηση. Πληροφορίες που προέρχονται από στελέχη του υπουργείου Εξωτερικών αναφέρουν ότι η ελληνική κυβέρνηση ευχόταν να μην πραγματοποιηθεί ποτέ το ταξίδι του «πλοίου της επιστροφής» ή στην καλύτερη περίπτωση να μην αποπλεύσει από ελληνικό λιμάνι, γιατί, στους κόλπους της κυβέρνησης άρχισε να διαγράφεται ο φόβος ότι οδεύουμε προς μια νέα «ταξιδιωτική οδηγία», με άλλη μορφή αλλά με πολύχρονες συνέπειες για τον τουρισμό μας.

Μπροστά λοιπόν στο ενδεχόμενο να μποϊκοτάρουν τον ελληνικό τουρισμό τα πανίσχυρα εβραϊκά ταξιδιωτικά γραφεία που εδρεύουν στις ΗΠΑ, η ελληνική κυβέρνηση άρχισε να μη βλέπει με «καλό μάτι» το ταξίδι στη Γη της Χαναάν. Εδώ βρίσκεται και το ερώτημα για τη στάση της. Η απόφαση των Παλαιστίνων να φύγει τελικά το πλοίο από τη Λάρνακα και όχι από τον

ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΡΣΙΚΟ

Μια σημαντική, όσο και εντυπωσιακή πρωτοβουλία του ελληνικού ειρηνιστικού κινήματος, το ταξίδι του «πλοίου της ειρήνης» στον Περσικό κόλπο, κινδυνεύει να μην πραγματοποιηθεί λόγω... ελλείψεως χρημάτων.

Η υπόθεση αυτή ξεκίνησε με τους καλύτερους αιθέρες, αλλά γρήγορα εμφανίστηκαν οι πρώτες δυσκολίες, οι οποίες και συνεχίζονται μετά τις απαιτήσεις που προέβλεπε ο κ. Ποταμιάνος.

Ειδικότερα, σύμφωνα με έγκυρες πληροφορίες, ο Έλληνας πλοιοκτήτης διέθεσε ένα κρουαζιερόπλοιο 200 θέσεων για δώδεκα ημέρες. Για τις υπόλοιπες ημέρες, ο κ. Ποταμιάνος ζήτησε το ποσό των 800.000 δολαρίων, ποσό απλησίαστο για τις φτωχές ειρηνιστικές οργανώσεις.

Μετά από παρέμβαση του υπουργού εμπορικής ναυτιλίας κ. Ε. Γιαννόπουλου οι ημέρες της δωρεάν διαθεσης του πλοίου έγιναν 18, αλλά και πάλι, οι οργανώσεις δήλωσαν αδυναμία να ανταποκριθούν οικονομικά.

Η υπόθεση αυτή σημαδεύτηκε και από ένα άλλο γεγονός, την άρνηση του ΟΗΕ να επιτρέψει την ύψωση της σημαίας του στο πλοίο, πράγμα που απαγορεύεται από τον κανονισμό του διεθνούς Οργανισμού.

Από πλευράς εμπολέμων τώρα. Η πρεσβεία του Ιράκ στην Αθήνα είναι υπέρ του ταξιδιού ανεπιφύλακτα. Ναι, με κάποιες επιφυλάξεις όμως, είπε και η πρεσβεία του Ιράν.

Πάντως, αν τελικά επιτευχθεί συμφωνία και πραγματοποιηθεί το ταξίδι τον Μάρτιο – διαφορετικά θα προγραμματιστεί για τον Αύγουστο προκειμένου να συγκινηθούν χρήματα – θα πάρουν μέρος εκπρόσωποι ειρηνιστικών οργανώσεων από πολλά μέρη του κόσμου και προσωπικότητες, μεταξύ των οποίων και ο πρώην καγκελάριος της Ο.Δ. της Γερμανίας κ. Β. Μπραντ.

Να σημειωθεί ότι την όλη προσπάθεια συντονίζει μια δεκαμελής επιτροπή από εκπροσώπους των οργανώσεων ΑΚΕ, ΕΕΔΥΕ, ΚΕΑΔΕΑ, «Ακρωτήριο Ειρήνης» του Μητροπολίτη Κισσάμου κ. Ειρηναίου και η «Κίνηση Ειρήνης Ναυτιλίας».

Σ.Σ.

Πειραιά ανήκει στην ΟΑΠ ή είναι αποτέλεσμα κι ελληνικών πιέσεων για να μην αποπλεύσει το πλοίο από τον Πειραιά; Γιατί ο κ. Παπανδρέου – πιστεύουμε – είχε τη δυνατότητα να βοηθήσει και στην εξεύρεση πλοίου και να δώσει εντολή να γίνει από πλους από τον Πειραιά «σύμφωνα με τους διεθνείς κανόνες ναυσιπλοΐας».

Είναι πολύ πιθανό, πολλές απορίες και ερωτηματικά να διαλυθούν, εάν αποφασίσει κάποτε ο Έλληνας υπουργός Εξωτερικών να δώσει στη δημοσιότητα τις επιστολές που αντάλλαξε με τον Ισραηλινό συνάδελφό του.

Όμως, το θέμα είχε και μια άλλη πλευρά. Αυτή που διέπει τη σχέση ΟΑΠ-Ισραήλ, που είναι μια σχέση θίας.

Τρεις αξιωματικοί της «Φατάχ» σκοτώθηκαν από την τρομακτική έκρηξη που διέλυσε κυριολεκτικά το αυτοκίνητο στο οποίο επέβαιναν σε δρόμο της Λεμεσού. Πρόκειται για τους ανθρώπους που – κατά πάσαν πιθανότητα – έκαναν τις ενέργειες για την αγορά του πλοίου, όσο και αν αυτό, επίσημα, η ΟΑΠ δεν το ομολογεί, ενώ την άλλη ημέρα, όλος ο κόσμος μάθαινε ότι το πλοίο που τελικά βρέθηκε χτυπήθηκε από τους Ισραηλινούς.

Το ταξίδι που δεν έγινε, είχε και τα θύματά του. Η όλη υπόθεση αποκάλυψε την παντοδυναμία των Ισραηλινών, τουλάχιστον στο χώρο της Μεσογείου και την ανικανότητα ή την αδυναμία των χωρών αυτών να προβάλουν στοιχειώδη αντίσταση στην επιθετικότητα – πολιτική και στρατιωτική – του Ισραήλ.

Αυτό βεβαίως αφορά και τα αραβικά κράτη, τα οποία ναι μεν δεν πήραν θέση στο θέμα του ταξιδιού (που σημαίνει ότι δεν το ενέκριναν) αλλά ούτε και κατάφεραν, όχι μόνο τώρα, αλλά εδώ και δεκαετίες, να προβάλουν στοιχειώδη άμυνα στο Ισραήλ αντίθετα, αρκούνται σε καταδικαστικές ανακοινώσεις.

Η τρίτη και ίσως η πιο ανησυχητική διάσταση αυτής της υπόθεσης, είναι η δήλωση του Γιάσερ Αραφάτ από το Κουβέιτ, όταν όλα έδειχναν ότι το ταξίδι δεν πρόκειται να πραγματοποιηθεί, ότι θα απαντήσουν με βία στη βία του Ισραήλ, χτυπώντας στόχους του «όπου γης».

Γιατί, αν τελικά ο Αραφάτ πραγματοποιήσει την απειλή του, οδεύουμε προς μια νέα μαζική αιματοχυσία, αφού θεωρείται βέβαια ότι το Ισραήλ θα ανταποδώσει τα χτυπήματα σε πολλαπλάσιο βαθμό με τα στρατιωτικά μέσα που διαθέτει. Και σε αυτή την περίπτωση, θεωρείται βέβαιο ότι, πέρα από τις συμβουλές για κατάπαυση του πυρός και τις διαδηλώσεις συμπάθειας προς τους Παλαιστίνιους, που θα θρηνούν μόνοι τους τους νεκρούς τους, η ειρήνη, όλο και θα απομακρύνεται από την περιοχή, αν και η εποχή αυτή θεωρείται ως κρίσιμη καμπή για το Μεσανατολικό.

Τόσο κρίσιμη, που με τις εξελίξεις στα κατεχόμενα και το εσωτερικό του Ισραήλ, τις απειλές εκδίκησης του Αραφάτ και τις συζητήσεις που γίνονται για τη σύγκληση διεθνούς διάσκεψης, δεν μπορεί κανείς να ξέρει αν οι δυο λαοί βρίσκονται πιο κοντά στον πόλεμο ή στην ειρήνη.

του Τύπου, του Ραδιοφώνου, της Τηλεόρασης...

• Μετά τη συνεδρίαση του Ραδιοφωνικού Συμβουλίου που γίνεται αυτές τις μέρες, αποσαφηνίζεται η κατάσταση στα ερτζιανά. Έχουμε και λέμε λοιπόν: ραδιοσταθμός Δ.Ο. Λαμπράκη, Μ. Κυριακού, Γ. Κοσκωτά... Πάντως ο ΔΟΛ έχει ετοιμάσει τις πιο σύγχρονες εγκαταστάσεις με το πλεονέκτημα – δεν το έχουν ούτε οι ΕΤ – να μπορεί να συνδέσει πέντε στούντιο στον αέρα. Αυτό φιλοδοξεί να κάνει και ο «δόκτωρ» Τάμπυ, που προσέλαβε τον εργολάβο Σαράτση, ο οποίος είναι ο ίδιος που έκανε και τα στούντιο του ΔΟΛ.

• Μπορεί όμως να δγει στον αέρα ο ραδιοσταθμός του ΔΟΛ μετά το Πάσχα και όχι την Πρωταπριλιά. Μέχρι να δοθούν οι άδειες και να γίνουν δοκιμαστικές εκπομπές χρειάζεται και κάποιος χρόνος. Ετοιμάζονται πάντως: επικεφαλής στο τμήμα ειδήσεων-ενημέρωσης ο Π. Ευθυμίου, επικεφαλής του προγράμματος ο Β. Γιαννόπουλος και επικεφαλής μάρκετινγκ-διοικητικού ο Θ. Χαλάτσης. Τέλη Μαρτίου θα λειτουργούν τα πάντα. Με την ευκαιρία ήταν λάθος η πληροφορία που δημοσιεύουμε σε προηγούμενο τεύχος για τη σύζυγο του Β. Γιαννόπουλου. Ούτε εργάζεται στο σταθμό, ούτε βέβαια παίρνει μισθό. Ο Β. Γιαννόπουλος πάντως έχει κάνει ραδιοφωνικές σπουδές στο Βέλγιο. Αυτά για αποκατάσταση...

• Μεγάλη και κλιμακωτή η διαφήμιση της προσωπικής εφημερίδας του «δόκτωρ» Τάμπυ – κατά κόσμον Γ. Κοσκωτά – «24 ώρες». Μέχρι και ειδικά στημένους έβαλε στους δρόμους να μοιράζουν διαφημιστικά φυλλάδια.

• Λέγεται πάντως για τις «24 ώρες» ότι θα υπάρχει φροντίδα να περιέχονται «ευχάριστα θέματα» στην πρώτη σελίδα. Η γραμμή της εφημερίδας θα είναι, όπως λένε, «αντικειμενική»: Κάτι τέτοιο, δηλαδή, 40% Ν.Δ. και 60% «κυρίως ΠΑΣΟΚ και ...λοιπές δημοκρατικές δυνάμεις». Μήπως σας θυμίζει κάτι;

• Από 22.000 φύλλα που πούλησε την πρώτη ημέρα το «Κάθε μέρα» έφτασε την προηγούμενη Παρασκευή στα 8.000.

«Θύμα» ίσως η Ακρόπολη, που η κυκλοφορία της μειώθηκε.

• Και μιας ο λόγος για κυκλοφορίες. Η «Εποχή» εφημερίδα του ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ., στο δοκιμαστικό φύλλο «μηδέν» που έβγαλε την Κυριακή 14 Φεβρουαρίου πούλησε στην Αθήνα-Πειραιά 2.565 φύλλα. Η εφημερίδα, αν δγει τελικά, θα είναι Κυριακάτικη.

• Σε ειδική έκδοση θα δγουν όλες οι συνεντεύξεις που πήρε ο διευθυντής του «984 FM» του Δήμου Αθήνας Γ. Τζαννετάκος με τους διευθυντές όλων των εφημερίδων και περιοδικών. Ενδιαφέρον υλικό που θα μπορούμε τώρα να το έχουμε και σε διβλίο.

• Η καταδίκη του εκδότη του «Καλαμιού» Ν. Κακαουνάκη προκάλεσε αίσθηση. Δεκατέσσερις μήνες φυλάκιση και τριετή στέρηση των πολιτικών του δικαιωμάτων για «συκοφαντική δυσφήμιση» του πρώην υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας Στάθη Αλεξανδρή και των συνεργατών του. Ο Ν. Κακαουνάκης καταδικάστηκε ερήμην και έχει δικαίωμα έφεσης. Το πρόβλημα των δικαστικών διώξεων του Τύπου όμως υπάρχει.

• Μετά την παραίτηση της κ. Εύης Δεμίρη από το δελτίο ειδήσεων των 9 μμ. της ΕΤ-1, ανέλαβε καθήκοντα υπεύθυνου ο Σπ. Χατζάρας. Πάντως οι λόγοι της παραίτησης της κ. Δεμίρη παραμένουν άγνωστοι.

• Κόπηκε η εκπομπή, από το Τέταρτο πρόγραμμα του ραδιοφώνου, «Εδώ Ραδιοσυννεφούλα». Αφορμή συνέντευξη με τον αντιρρησία συνείδησης Μ. Μαργακάκη που «δεν άρεσε» στο διευθυντή του προγράμματος. Ζητήθηκαν μάλιστα από σύμβουλό του να δίδονται από πριν κείμενα... ζωντανών συνεντεύξεων! Ο παραγωγός της εκπομπής Ν. Λακόπουλος αποχώρησε.

Προϊστορία: Με αφορμή αναμετάδοση τραγουδιών του Τζίμη Πανούση που ενόχλησαν τον κ. Α. Παπανδρέου παλιότερα η «Ραδιοσυννεφούλα» στοίχισε τη θέση και του κ. Π. Κορόδηλα.

Παρασκήνιο: Λέγεται ότι πίσω από τα υπαρκτά θέματα δεοντολογίας κρύβο-

νται «μάχες» διαφόρων «πόλων» εξουσίας, για τον έλεγχο των μέσων ενημέρωσης. Ίδωμεν...

• Στη Θεσσαλονίκη όμως ετοιμάζεται, κατά το πρότυπο του «Δίαυλου 10», και ραδιοσταθμός από δήμους και κοινότητες. Στο σχέδιο που βρίσκεται στην αρχή μετέχουν 13 δήμοι και 6 κοινότητες. Ο σταθμός θα εκπέμπει στα FM.

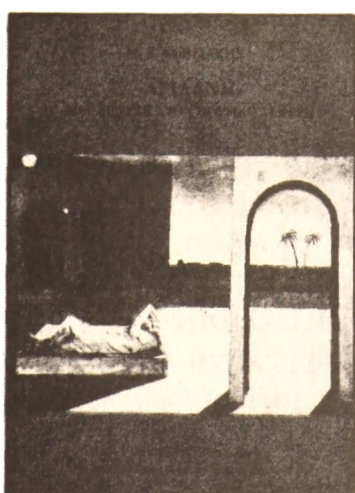
• Μένει μόνο το τυπικό μέρος για να ανακοινωθεί ο γενικός διευθυντής του Ενιαίου Φορέα της ΕΤ στην Βόρεια Ελλάδα. Κερδίζει τελικά ο κ. Δερμάνης, 33 χρόνων, καθηγητής του Αριστοτελείου, με σπουδές στην Αμερική, ο οποίος υποστηρίζεται από τον Γ.Α. Παπανδρέου και τον Κ. Λαλιώτη. Διευθυντής τηλεόρασης φέρεται να αναλαμβάνει ο Δ. Γουσίδης, τώρα διευθυντής της ΕΤ1, ο οποίος όμως διατηρεί επιφυλάξεις και μάλλον δεν θα αποδεχθεί την πρόταση. Για τη θέση του διευθυντή ραδιοφωνίας ακούγεται το όνομα του Β. Νόττα.

• Μη νομίζετε ότι το συγκρότημα του Ταύρου κάθεται με σταυρωμένα χέρια στη «μάχη των ερτζιανών». Ο Γ. Κουρής ετοιμάζει σταθμό στη Θεσσαλονίκη με πολλή μουσική και ελαφρό πρόγραμμα (βλέπε «Αυριανή»). Στόχος να τα «δώσει όλα» στην καθαυτό προεκλογική περίοδο.

• Για το «Σχολιαστή»:

1. Το περιοδικό Defence and Technology εκδίδεται στην Ελλάδα, με διευθυντή τον κ. Σπ. Καρατζαφέρη, συνεργάτη, ως γνωστόν, του «Παν-Παν» του «Σχολιαστή». Συνεπώς, το αν το περιοδικό αυτό είναι όργανο του ΝΑΤΟ, αφορά το συνεργάτη του συνεργάτη του «Σχολιαστή».

2. Κατανοούμε τη σύγχυση πληροφοριών του «Σχολιαστή». Δεν μπορούμε όμως, παρά να σημειώσουμε την εκλεκτική συγγενεία του με την «Αυριανή» στο ίδιο θέμα, εφόσον μόλις πριν από λίγο καιρό και με αφορμή το «σκάνδαλο Λούδαρη» η τελευταία χρησιμοποίησε το ίδιο «μοτίβο».

ΣΕΙΡΑ:

«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

• ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,

Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ
ΑΝΑΝΕΩΤΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

• Στο Ιδρυτικό Συνέδριο του ΚΚΕ εσ.-Ανανεωτική Αριστερά μετέχουν 500 περίπου αντιπρόσωποι εκλεγμένοι από 150 κλαδικές ή τοπικές οργανώσεις στις οποίες εκπροσωπούνται 4.000 μέλη.

• Η πολιτική καταγωγή των μελών θα πρέπει να αναζητηθεί κυρίως στο άλλοτε ενιαίο ΚΚΕ εσωτερικού: το 75% των οπαδών της «αναβάθμισης» εκπροσωπείται σήμερα στο ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ. (από το ποσοστό αυτό, περισσότερο από το 1/3 περίπου είναι μέλη του «Ρήγα Φεραίου»)· οι υπόλοιποι προέρχονται από ομάδες, κινήσεις ή άτυπες συσσωματώσεις ανέντακτων κομμουνιστών.

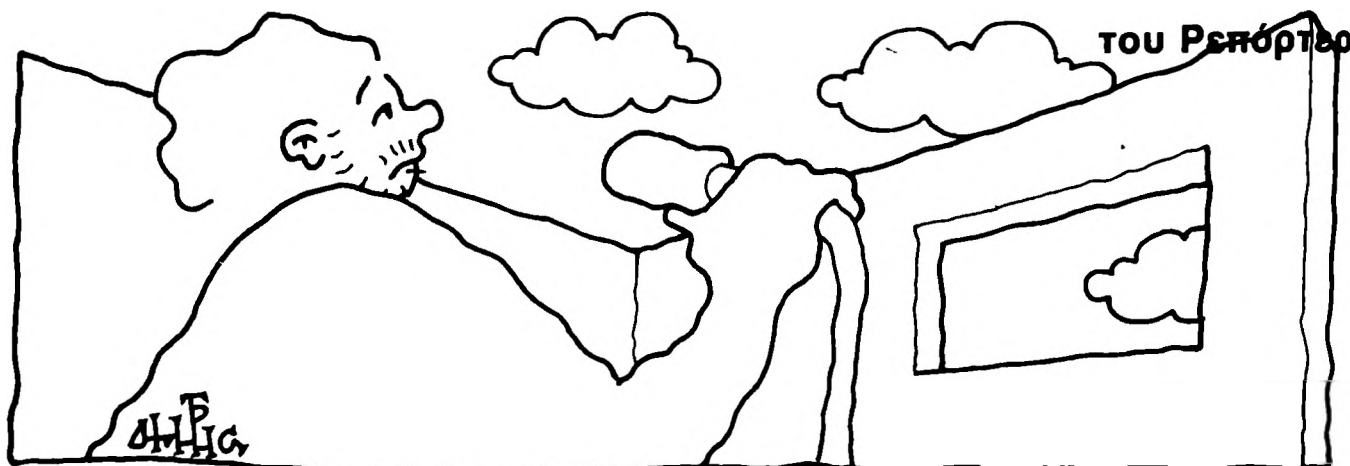
• Η Αθήνα έχει τη μερίδα του λέοντος στο σώμα των αντιπροσώπων, αφού το 32% περίπου των κομματικών μελών ζουν ή εργάζονται στη μεζονα περιφέρεια της πρωτεύουσας. Από τις υπόλοιπες περιοχές, εκτός Θεσσαλονίκης και Πειραιά, προβλήματα υπάρχουν στη Λάρισα, στη Σάμο, στο Άργος και στην Ηλεία, στις Σέρρες και στην Κομοτινή· σε ορισμένες από αυτές τις προβληματικές περιπτώσεις, οι αντιπρόσωποι του Συνεδρίου θα έχουν απλώς μία «κάρτα τοποθέτησης» χωρίς δικαίωμα ψήφου.

• Η αναλογία ανδρών-γυναικών στο Συνέδριο είναι περισσότερο από ικανοποιητική, αφού οι γυναίκες αντιπρόσωποι αποτελούν το 25% του σώματος των συνέδρων· με βάση αυτό το δεδομένο υπάρχει και πρόταση-προσθήκη άρθρου στο καταστατικό του ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ. σύμφωνα με την οποία η γυναικεία συμμετοχή στα κομματικά όργανα ορίζεται «μεταβατικά» στο 30% με προοπτική να φθάσει στο 50%.

• Ένα άλλο χαρακτηριστικό στη σύνθεση των αντιπροσώπων είναι και το ότι σε αυτήν το «λαϊκό στοιχείο» εκπροσωπείται κατά τρόπο ισχυρότερο από ό,τι στο άλλοτε ΚΚΕ εσωτερικού, αυτή είναι εκτίμηση στελεχών της Οργανωτικής Επιτροπής του Συνεδρίου και βασίζεται σε ένα έμμεσο, δευτερογενές δεδομένο: μετά τη διάσπαση του ΚΚΕ εσωτερικού, οι περισσότερες κομματικές οργανώσεις «λαϊκών περιοχών» τάχθηκαν με την «αναβάθμιση». Ο «λαϊκός» αυτός χαρακτήρας ενός αξιόλογου τμήματος των συνέδρων, αντικατοπτρίζεται και στην εκπροσώπηση σημαντικού μέρους συνδικαλιστών από το χώρο της «ανανέωσης», όπου, στην κοινή ωφέλεια, π.χ., διεκδικείται από το ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ. η πατρότητα της συντριπτικής πλειοψηφίας των στελεχών. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο στο χώρο των «αρχόντων» της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αφού εδώ όλοι οι δήμαρχοι και πρόεδροι κοινοτήτων προσχώρησαν στην ΕΑΡ, για να μείνουν λίγοι δημοτικοί σύμβουλοι στους διεκδικητές της «κομμουνιστικής συνιστώσας της ανανεωτικής Αριστεράς».

ΚΚΕ εσ. - Αν. Αρ.

Οι κομμουνιστές «αναβαθμίζονται» συνεδριακώς

ΑΚΡΙΒΩΣ είκοσι χρόνια μετά την ιστορική 12η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ, που μετέγραψε σε διάσπαση του κόμματος την πολύχρονη ιδεολογική και πολιτική απόκλιση μεταξύ των δύο βασικών και μορφοποιημένων τάσεων του ηγετικού του πυρήνα, το συνέδριο του ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ., που άρχισε προχθές Τετάρτη 24 Φεβρουαρίου, έρχεται να ολοκληρώσει τη διάσπαση στο εσωτερικό της μιας από τις δυο τάσεις του άλλοτε ενιαίου ΚΚΕ, της ανανεωτικής. Δέκα μήνες πριν, στο τελευταίο δεκαήμερο του περσινού Απριλίου, μέσα στην «εβδομάδα του Θωμά», το «Συνέδριο της Άνοιξης» έφερε στη ζωή την ΕΑΡ, που πρόπλασμά της ήταν η «τάση της μετεξέλιξης» στο άλλοτε ενιαίο ΚΚΕ εσωτερικού.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ, για το ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ. πρόπλασμά του στο ΚΚΕ εσωτερικού ήταν η τάση της «κομμουνιστικής αναβάθμισης» που συγκέντρωνε αρχικά 36 από τα 81 μέλη της ΚΕ του κόμματος. Το ζητούμενο για την «τάση Μπανιά», όπως αποκλήθηκε αρχικά το υπό ίδρυση κόμμα, ήταν πως η επικαιρότητα του σοσιαλισμού και του κομμουνισμού υφίσταται πέραν πάσης αμφισβήτησεως και, επομένως, με ίδια αδρότητα προβάλλει και η ανάγκη ενός κομμουνιστικού κόμματος (ανανεωτικού) αντί της «λικβινταριστικής» θέσης των οπαδών του κ. Κύρκου, που πρόβαλε τελικά ένα «εν γένει» αριστερό κόμμα «προγραμματικής ενότητας».

Η ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ του ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ. ως ξεχωριστού σχηματισμού στο μικρόκοσμο της ελληνικής Αριστεράς, επιχειρείται κατ' ανάγκην, σε αυτή τουλάχιστον τη φάση, ως προς τον περιορισμένο χώρο των αριστερών της ανανέωσης – και μάλιστα της «αριστεράς» πτέρυγας τους· κατά δεύτερο λόγο, η νομιμοποίηση αυτή δεν μπορεί να προκύψει από κάποιο έργο μαζικής πολιτικής πρακτικής που θα τύχαινε της αποδοχής ενός διευρυμένου σώματος πολιτών: το ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ. μπορεί να οριστεί μεν ως πολιτικό κόμμα κατά την οργανωτική

του διάταξη, αλλά δεν είναι σε θέση να διεκδικήσει τον τίτλο της μαζικής πολιτικής δύναμης· η νομιμοποίησή του συντελείται, κατά συνέπεια, στο επίπεδο του ιδεολογικού λόγου και της ηθικής διακαίωσης του κόμματος προς την ιδεολογική του «ορθότητα» έναντι άλλων σχημάτων της Αριστεράς: ο κίνδυνος της μετατροπής του σε σύλλογο ή όμιλο με διαλειμματική ή εν γένει άρρυθμη πολιτική παραγωγή είναι στοιχείο εγγεγραμμένο στην πράξη γέννησης του εμφανιζόμενου ετέρου πόλου της ανανεωτικής Αριστεράς.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ, όμως, δυο πόλοι πλέον αυτής της Αριστεράς; Γι' αυτούς που συνέταξαν τις «θέσεις» της «κομμουνιστικής αναβάθμισης», η απάντηση είναι: όχι. Με τρόπο που θυμίζει ακόμα και τους άλλοτε «Δωδεκατικούς» της «κολλιγιαννικής ομάδας» η σημερινή ηγεσία του ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ. θεωρεί τους άλλοτε ομοτράπεζους συντρόφους της «μετεξέλιξης» σαν περίπου «δεξιά αναθεωρητική ομάδα» η οποία «διολισθαίνει ιδεολογικά και θεωρητικά στη σοσιαλδημοκρατική προοπτική», αφού πρώτα, στα πλαίσια του ενιαίου ΚΚΕ εσ., «οι χειρισμοί της ηγετικής ομάδας δημιούργησαν ένα κλίμα οργανωτικής αποσάθρωσης, απολιτικότητας, αταξικής αντιμετώπισης της πολιτικής, αποϊδεολογικοποίησης». Αυτή η «σοσιαλδημοκρατική παρέκκλιση» και ο «λικβινταρισμός» κάνει «αδύνατη τη συνέχιση της πορείας» των «αναβαθμιστών» μαζί με τους «Εαρινούς», των οποίων η πολιτική «τείνει να μετατοπιστεί ακόμα δεξιότερα». Ως μοναδική δύναμη της ανανεωτικής Αριστεράς αναδεικνύεται, πλέον, μόνο το ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ., το οποίο «σήμερα αναγνωρίζεται και καταγράφεται ως αξιόλογη πολιτική δύναμη». Είναι πρόβλημα, βέβαια, από ποιον αναγνωρίζεται και πού καταγράφεται ως αξιόλογη μια πολιτική δύναμη. Κι αν μια τέτοια «διαπίστωση» είναι ρήση αυτοπαρηγόριας σε δύσκολες στιγμές, αυτό είναι κατανοήσιμο ή και συγγνωστό· στο δαθμό όμως που αυτή η «διαπί-

στωση» προσπαθεί να δημιουργήσει ένα ελλείπον σύνδρομο υπεροχής από εξίσου ελλείπουσες πρώτες ύλες, τότε το ενδεχόμενο της διάλυσης του κομματικού χώρου μέσω συνεχών διαψεύσεων, ακυρώσεων και «αναντιστοιχιών», κάθε άλλο παρά αποκλείεται.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ συμπεριφορά τους απέναντι στο ΠΑΣΟΚ, οι «κομμουνιστές της ανανέωσης» είναι σαφείς και οριστικοί: «ως κυδέρνηση», το κόμμα του κ. Παπανδρέου μετά τον Οκτώβριο του 1985 «αναλαμβάνει να υλοποιήσει και να συγκεκριμενοποιήσει την ανασυγκρότηση του κεφαλαίου», ενώ πάντα η πολιτική ηγεσία του κόμματος της «αλλαγής» «ήταν ενταγμένη στην προοπτική της αστικής εναλλαγής στην εξουσία». Άρα; Άρα ούτε βλέμμα προς το «Κίνημα». Υπάρχει δέβαια ένα πρόβλημα, πρόβλημα που ανακύπτει ακριδώς σε όλες εκείνες τις αναλύσεις που αντιμετωπίζουν το πολιτικό κόμμα με την κλασική δισυστική αντίληψη: δάση-ηγεία, αρχές-πρακτική, κόμμα-κυδέρνηση και το πρόβλημα είναι ότι από τη στιγμή που αναγνωρίζεις αντιφάσεις, εντάσεις, τριδές κτλ. μεταξύ των στοιχείων που «εσύ» όρισες για το δισυστικό σχήμα, ανοίγεις, θέλοντας και μη, λογαριασμούς. Έτσι και η «κομμουνιστική αναβάθμιση»: δεξιά κυβερνητική πολιτική του «Κινήματος», αλλά «αριστερό κομματικό προφίλ». Ούτε βλέμμα λοιπόν προς το ΠΑΣΟΚ, αλλά τι γίνεται μ' εκείνο το «αριστερό κομματικό προφίλ»; μήπως επειδή ονοματίζεται απλώς «προφίλ», εξαφανίζονται όλα τα προβλήματα που επίμονα φέρνει στην πόρτα σου η απτή πραγματικότητα, ότι ένα κόμμα δεν ανάγεται σε κάποιο επιφανόμενο «προφίλ» του, αλλά συμπυκνώνει πλήθος κοινωνικών σχέσεων και πολιτικών πρακτικών; Αλλά και αυτό το επονομαζόμενο «προφίλ» δεν είναι απλά και καθαρά η ιδεολογία, έστω και ως «ψευδής συνείδηση» που, τι να κάνουμε,

υφίσταται το ίδιο αδρά όσο και η «αληθινή ζωή»;

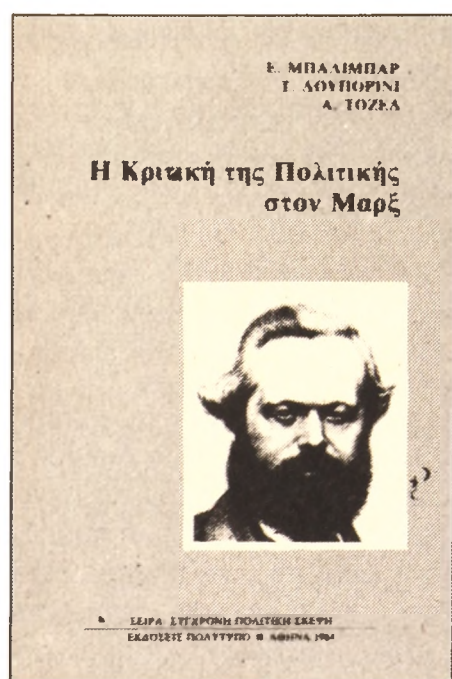
ΟΜΩΣ, το ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ., αντίθετα με τις εντυπώσεις που έχει αφήσει κατά καιρούς ο «κεντριστικός» Γ. Μπανιάς, δεν χαρίζεται ούτε στο ΚΚΕ: αυτό, λόγω κυρίως του ότι «καλλιεργεί στην πράξη τη λογική των σταδίων μετάβασης στο σοσιαλισμό», δεν μπορεί παρά να «στηρίζει τελικά με τον τρόπο του το δικομματικό σύστημα», έχοντας μια «συμπληρωματική» σχέση προς το ΠΑΣΟΚ. Βεβαίως, αναγνωρίζοντας κάποια δειλά δήματα «εκσυγχρονισμού» στα επιτελεία του Περισσού, που όμως αναιρούνται ή βραχυκυκλώνονται από όλα τα «αρνητικά στοιχεία που έχουν καταδικαστεί στη συνείδηση των κομμουνιστών». Και πάλι όμως στην αντίληψη του ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ. επιλογωρεί το δισυστικό σχήμα ηγεσία-δάση: το ΚΚΕ, ως ηγεσία, ή και ως μεσαίο στελεχιακό δυναμικό είναι «κακό», όμως «οι δυνάμεις του επειδή δρσκονται σε ζωντανή και αγωνιστική σχέση με το κοινωνικό γίνεσθαι είναι δυνατόν να διαφοροποιηθούν και να κερδηθούν σε μια διαφορετική προοπτική». Άρα, προς το ΚΚΕ δεν ισχύει το «ούτε βλέμμα», όπως με το ΠΑΣΟΚ (ίσως ο κόσμος του ΠΑΣΟΚ θεωρείται ότι μούχλιασε ή πέθανε...): ισχύει μια ιδιότυπη ανάκληση της προσφιούς λαϊκομετωπικής τακτικής; Ίσως. Το σίγουρο είναι ότι αυτή η «ζωντανή σχέση με τη ζωή» που διαπιστώνεται ότι έχει η «δάση» του ΚΚΕ είναι ακόμα πιο ζωντανή προκειμένου για το κόμμα «της»...

ΓΙΑ ΤΟ ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ., ο συμπαθής χώρος των συμμαχιών του είναι οι «λοιπές αριστερές δυνάμεις», ήτοι ΕΔΑ, ΣΣΕΚ, ΕΜΑΣ, ΤΑΣ, ΕΚΚΕ, ΕΣΠΕ, ΕΣΚ, Σ.Ε. κ.ά., καθώς όλες τους (ή σχεδόν όλες τους;) «συμμετέχουν σε αγωνιστικές δραστηριότητες με αντικαπιταλιστική προοπτική». Δεν είναι ευρύτερα γνωστές οι αντικαπιταλιστικές επιδόσεις

της ΤΑΣ, της ΕΜΑΣ, ή του ΕΚΚΕ και της ΕΣΠΕ, καθώς πρόκειται μάλλον περί κινήσεων διαπτόντων αστέρων περισσότερο παρά ολοκληρωμένων αστερισμών: αυτό σημαίνει ότι ένα πιθανό ή προσδοκώμενο μέτωπο των «ισχών αριστερών», θα έχει ληξιπρόθεσμη ζωή, περιορισμένη ίσως σε μια «κινητικότητα» δάνεια από τη συγκυρία (π.χ. εκλογές). Δίπλα σ' αυτό το συμπαθή χώρο συμμαχιών του ΚΚΕ εσ.-Αν. Αρ., υπάρχει πάντα ο διάλογος με όλη την Αριστερά ή ακόμα και η «κοινή πολιτική δράση», σε αντίθεση με την πιο σκληρή στάση της ΕΑΡ που κατηγορείται για «μικρομέγαλο ηγεμονισμό».

Ο ΧΡΟΝΟΣ, θα δείξει, δέβαια, αν το κόμμα του κ. Μπανιά – ο οποίος φέρεται ως μέλλον γ. γραμματέας του κόμματος, με κατάργηση της σημερινής συλλογικής γραμματείας – κατορθώσει να επιδληθεί ως κύρια συνιστώσα στο μικροχώρο της ανανεωτικής Αριστεράς και, παραπέρα, ως ισότιμη συντεταγμένη στο πεδίο των εξελίξεων της ευρύτερης Αριστεράς. Η διάσπαση του ΚΚΕ εσωτερικού και οι διαφοροποιήσεις στον ηγετικό πυρήνα των «αναβαθμιστών» (θυμίζουμε την ελάχιστη αποσαφηνιστική απάντηση του κ. Μπανιά στο ερώτημα για πιθανή εκλογική συνεργασία με το ΚΚΕ, πριν λίγους μήνες στον 9,84 FM Stereo) είναι δυο παράγοντες που δρουν ανασταλτικά στην επιτυχία ακόμα και των ρεαλιστικότερων επιθυμιών, που μπορεί να έχουν οι οπαδοί του νέου κόμματος. Αν λάβουμε υπόψη και τη συγκυρία στο πολιτικό, όπου ελάχιστα ευνοείται η αντιστροφή του ρεύματος της συντηρητικοποίησης/ιδιώτευσης και η δημιουργία ελαστικότερων πλαισίων ανάπτυξης των «μικρών», τα προγνωστικά βαρύνουν ακόμα περισσότερο στον αρνητικό πόλο.

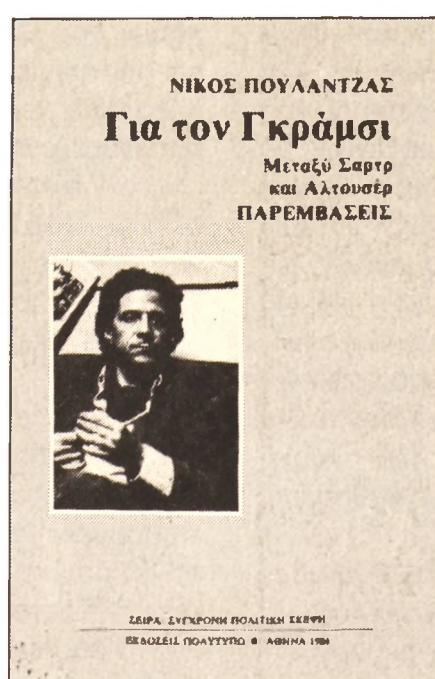
ΜΙΚΡΑΙΝΟΝΤΑΣ η αριστερή πίτα, κάθε αρχή είναι (ολοένα και πιο) δύσκολη...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΣΚΕΨΗ

Ε. ΜΠΑΛΙΜΠΑΡ
Τ. ΛΟΥΠΟΡΙΝΙ
Α. ΤΟΖΕΛ
Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΣΤΟΝ ΜΑΡΞ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σία»,
Τσιμισκή 78

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΣΚΕΨΗ

ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΓΚΡΑΜΣΙ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Μ. Κοτζιά και Σία»,
Τσιμισκή 78

Ο παραδοσιακός αστικός χώρος εκπροσωπείται από ένα κόμμα που αυτοαναιρείται

Και για τους εθελοτυφλούντες οπαδούς, η Νέα Δημοκρατία, με τη σημερινή ηγεσία της, δομή και φυσιογνωμία δεν αποτελεί αξιόπιστη και ελκυστική λύση εξουσίας...

ΑΝΤΙ: Κύριε Παπαληγούρα, η Ν.Δ. έγινε τις τελευταίες μέρες το θέατρο μιάς ακόμη κρίσης που εσείς παρακολουθήσατε σαν άμεσα ενδιαφερόμενος θεατής. Πώς είδατε την «ομόθυμη» αντίδραση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας;

ΑΝ. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ: Για μιά ακόμη φορά, η Κ.Ο. της Ν.Δ. δεν θέλησε ν' αντιμετωπίσει κατάρματα το πρόβλημα του κόμματος. Μη μπορώντας να διαμορφώσει κάποια κοινά αποδεκτή λύση, προτίμησε να συντηρήσει το πρόβλημα μέχρι νεωτέρας... γκάφας ή κρίσης. Για μιά ακόμη φορά δηλαδή, η ενότητα χρησιμοποιήθηκε ως άλλοθι από τις δυνάμεις της αδράνειας μέσα στην παράταξη. Η κρίση του Λονδίνου μπορούσε να χρησιμεύσει προς την κατεύθυνση μιάς καθαρής τομής στο χώρο της Ν.Δ., μιάς τομής ανανέωσης και εκσυγχρονισμού, που αποτελεί τη μοναδική της ελπίδα να βγει νικήτρια από τις επόμενες εκλογές. Δεν αυτοανακηρύσσομαι σε τιμητή κανενός. Δεν μπορώ όμως να μην επισημάνω τα αποτελέσματα: υποβαθμίζοντας τις δηλώσεις του Λονδίνου στο επίπεδο ενός «βερμπαλιστικού λάθους», η Ν.Δ. προτίμησε να στρουθοκαμηλίσει. Υπέκυψε στο αδιέξοδο της κορυφής και των μηχανισμών και συνεχίζει μοιρολατρικά μιά πορεία που οδηγεί σε νέα ήττα και ίσως, μετά από αυτή, και στη διάλυση.

Από την άλλη μεριά, δεν μπορεί να παραγνωρίσει κανείς τα όσα ειπώθηκαν στα πλαίσια της Κοινοβουλευτικής Ομάδας από πολλούς βουλευτές. Η κριτική που ασκήθηκε ανοιχτά ήταν, για πρώτη φορά, και καίρια και απροκάλυπτη. Το περιβάλλον της σημερινής ηγεσίας στιγματίστηκε με τα πιο μελανά χρώματα. Η ανάγκη της πραγματικής ενότητας τονίστηκε ποικιλότροπα. Ασφαλώς η κριτική δεν προχώρησε σε βαθύτερες επισημάνσεις ως προς τη φυσιογνωμία, τη στρατηγική και τις ανάγκες του κόμματος, καθώς όλα όσα ειπώθηκαν δεν συνιστούσαν ένα διαμορφωμένο, εναλλακτικό πολιτικό λόγο για την παράταξη. Ωστόσο, αποτελούν αναμφίβολα την απαρχή μιας διαδικασίας. Μιάς διαδικασίας καθάρσης. Το πράγμα αναμφίβολα δεν θα μείνει εκεί...

ΕΡ.: Το πρόσωπο-κλειδί στην τροπή που πήρε η γκάφα του Λονδίνου, ήταν ο Ευάγγελος Αβέρωφ, που αναλαμβάνει τώρα —ως μόνος απομείνας από την «ιστορική ηγεσία» της Ν.Δ.— μέγα μέρος της ευθύνης για την πορεία της Ν.Δ. και την έκβαση της

προσεχούς εκλογικής αναμέτρησης. Πώς κρίνετε το ρόλο που έπαιξε;

ΑΠ.: Είναι προφανές ότι θα επιθυμούσα ο κ. Αβέρωφ να είχε κάνει άλλη επιλογή. Να είχε αποδεχθεί την πρόταση για μεταβατική ηγεσία του. Πιστεύω ότι, στο πλαίσιο αυτό, η λύση της διαδοχής θα είχε ανακύψει σε συνθήκες δημοκρατικότητας και ομαλότητας. Παρά ταύτα, δεν μπορώ να μην επισημάνω ότι, όπως άλλωστε προκύπτει και από την πρόσφατη συνέντευξή του στο ραδιοσταθμό της Αθήνας, ο κ. Αβέρωφ δεν θεωρεί ότι μετά την Κ.Ο. όλα τα προβλήματα της σημερινής Ν.Δ. λύθηκαν ως δια μαγείας. Είναι έκδηλη η αγωνία που τον διακατέχει, τόσο έναντι των επανειλημμένων λαθών της σημερινής ηγεσίας, όσο και έναντι του θεμελιακού προβλήματος της ενότητας του χώρου.

ΕΡ.: Ποιά είναι η δική σας απάντηση, κ. Παπαληγούρα, στην πρόσκληση που απηύθυνε ο κ. Αβέρωφ στους «εκτός των τειχών» βουλευτές της συντηρητικής παράταξης για επανένταξή τους στη Ν.Δ.;

ΑΠ.: Τρεις παρατηρήσεις: Πρώτο, αμφισβητώ πόσο οι απόψεις αυτές του κ. Αβέρωφ για ανάγκη επιστροφής των ανεξάρτητων σήμερα βουλευτών, απηχούν τη θέση του κ. Μητσοτάκη, που εξακολουθεί να προκαλεί με τις —μακάβριες άλλωστε— δηλώσεις του περί «πολιτικά νεκρών» και τα τοιαύτα.

Δεύτερο, αμφισβητώ την πολιτική αποτελεσματικότητα της επιστροφής. Φοβούμαι δηλαδή ότι και όλων ακόμη η επιστροφή στο κόμμα του κ. Μητσοτάκη, δεν θα κατόρθωνε να αποτρέψει την ήττα και τη διάλυση της Ν.Δ., μετά τα αλληπάλληλα τραύματα που της κατάφερε ο σημερινός αρχηγός της.

Τρίτο, πιστεύω ότι μόνο προς την κατεύθυνση της αλλαγής της σημερινής ηγεσίας της Ν.Δ. μπορεί να αναζητηθεί η πραγματική ενότητα του χώρου ενότητα που μπορεί να εξασφαλίσει εκλογική νίκη και επωφελή διακυβέρνηση.

ΕΡ.: Βλέπετε πιθανή αυτή την εξέλιξη;

ΑΠ.: Πεποίθησή μου πάντως είναι ότι η Ν.Δ. δεν πρόκειται να οδηγηθεί στις εκλογές με τη σημερινή της μορφή. Ούτε τα στελέχη, ούτε η βάση της θα αφεθούν να οδηγηθούν σε μιάν αυτοκτονία. Κι εδώ νομίζω έγκειται το ειδικό βάρος της πρόσφατης κρίσης. Διαμόρφωσε ακόμη και στους πιο φανατικά εθελοτυφλούντες οπαδούς της Ν.Δ. συνείδηση του γεγονότος ότι με τη σημερινή ηγεσία, δομή

και φυσιογνωμία του, το κόμμα δεν αποτελεί μιά αξιόπιστη και ελκυστική εναλλακτική λύση εξουσίας. Ιδιαίτερα η ανεπάρκεια της ηγεσίας, όπως αποκαλύφθηκε όχι μόνο από τις απαράδεκτες δηλώσεις του Λονδίνου, αλλά και από τον μετέπειτα χειρισμό του θέματος, άφησε στη βάση ανεξίτηλες εντυπώσεις. Εξελίξεις, λοιπόν, προς αυτή την κατεύθυνση θα υπάρξουν — το έδαφος είναι και ώριμο και γόνιμο. Μη προσδιορίσιμο παραμένει σήμερα το πώς και από ποιούς θα πυροδοτηθούν οι εξελίξεις αυτές. Αλλά θα πυροδοτηθούν. Πιστεύω, νομοτελειακά.

ΕΡ.: Κατά τη γνώμη σας, επιπτώσεις από τις δηλώσεις του Λονδίνου υπάρχουν στον πέρα από τη Ν.Δ. πολιτικό χώρο;

ΑΠ.: Ναι. Σε άμεσο επίπεδο οι δηλώσεις του Λονδίνου επηρεάζουν την πολιτική μας ζωή στο σύνολό της. Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ «δικαιώθηκε» στην παρελθοντολογία της, στη μικροκομματική και αποπροσανατολιστική αναμόχλευση του παρελθόντος. Ακούσαμε έτσι πάλι για «πάτρωνες», για «ενεργούμενα» και άλλα τέτοια υψηλού επιπέδου πολιτικά επιχειρήματα. Από την άλλη, η «ομόθυμη» ηγεσία της Ν.Δ. παρακολουθεί και αυτή επιχειρώντας αντιπερισπασμούς του αυτού επιπέδου («γκάγκστερς», «Καλιγούλες» κ.ά.). Προσφεύγει και αυτή στην πόλωση, ελπίζοντας να εξαναγκάσει και πάλι την κομματική συσπείρωση και την εσωκομματική σιωπή. Η διαφαινόμενη υποβάθμιση της πολιτικής αντιπαράθεσης μέσα στο 1988 και μέχρι τις εκλογές, αποτελεί την πιο άμεση συνέπεια των δηλώσεων του Λονδίνου στον πολιτικό μας βίο.

ΕΡ.: Για να συνοψίσουμε πάντως τα της Ν.Δ.: Είστε και εσείς από αυτούς που πιστεύουν ότι το βασικό —αν όχι το μόνο— πρόβλημα της Δεξιάς είναι ο Μητσοτάκης;

ΑΠ.: Το κυρίαρχο πρόβλημα του παραδοσιακού αστικού χώρου αυτή τη στιγμή, είναι το γεγονός ότι εκπροσωπείται από ένα κόμμα που αυτοαναιρείται. Ιδρύθηκε το 1974, εμπνεόμενο από τη δημοκρατική μεταπολιτευτική δυναμική, από ένα όραμα δηλαδή που αποσκοπούσε ταυτόχρονα στον εσωτερικό εκσυγχρονισμό και την ενεργητική πρόσδεση με την ενωμένη Ευρώπη, ενώ σήμερα έχει καταστεί ένα προσωπικό φέουδο, χωρίς στρατηγική, χωρίς σοβαρή εναλλακτική πρόταση εξουσίας, χωρίς αρχές και στόχους, όπου οι μοναδικές σκοπιμότητες που ακολουθούνται με συνέπεια είναι αυτές που έχουν να κάνουν

ΕΟΚ: Ραντεβού στο Αννόβερο... για διακοπές

του Στ. Ζακυνθινού

με την καθυπόταξη ή τον εξοβελισμό των εσωκομματικών αντιπάλων και τον συνεχή πολιτικό εκβιασμό της λαϊκής βάσης (με το ψευδεπίγραφο σύνθημα της ενότητας, το αίτημα για εκλογές «εδώ και τώρα» και άλλα ηχηρά). Ο εκφυλισμός αυτός της ιδρυτικής δυναμικής της Ν.Δ. —που σε πολλά τείνει σήμερα να είναι ένα κακέκτυπο του ΠΑΣΟΚ— προσωποποιείται στη σημερινή ηγεσία της. Αυτή αποτελεί το «κομβικό σημείο» του συνολικού προβλήματος, πέρα από τα αλεπάλληλα λάθη στρατηγικής και τακτικής που έχει να επιδείξει από το 1985 μέχρι σήμερα. Οι δηλώσεις του Λονδίνου δεν ήταν παρά η χαριστική βολή.

Κι ωστόσο, υπάρχει στη Ν.Δ. και στην ευρύτερη παράταξη το έμπυχο δυναμικό και η δυναμική των ιδεών για το αναβάπτισμα του χώρου στις ιδρυτικές του αρχές, αξίες και στόχους, στο ιδρυτικό του όραμα. Γι αυτό, χωρίς να περιορίζω τη κριτική μου σε πρόσωπο, πιστεύω ότι η όποια αλλαγή ηγεσίας αυτή τη στιγμή δεν θα έλυνε μόνο το πρόβλημα της ενότητας του χώρου, αλλά και θα άνοιγε φυσιολογικά το δρόμο για την ανανέωση και τον εκσυγχρονισμό του.

ΕΡ.: *Προς το παρόν, πάντως, η Ν.Δ. οδεύει προς τις εκλογές υπό την επανεπιβεβαιωμένη ηγεσία Μητσοτάκη και εσείς παραμένετε ανεξάρτητος βουλευτής... Το μέλλον δηλαδή αβέβαιο.*

ΑΠ.: Δεν συμφωνώ. Για το μόνο πράγμα που είμαι βέβαιος είναι το μέλλον. Το μέλλον όχι άμεσα, αλλά μεσοπρόθεσμα. Υπάρχει μιά δυναμική των πραγμάτων που προδιαγράφει με ασφάλεια τη φορά των εξελίξεων. Η σημερινή παρακμή εμπεριέχει το σπέρμα αλλαγής του πολιτικού πλαισίου, όπως και την ανάγκη ανανέωσης των προσώπων που το εκφράζουν σήμερα. Υπάρχει το μεγάλο πλήθος των ανθρώπων που δεν εκφράζονται από κανένα από τα δύο μεγάλα κόμματα, και υπάρχει το γενικότερο φαινόμενο της αποστασιοποίησης του κόσμου από τα σημερινά δρώμενα της πολιτικής ζωής. Αλλά και πίσω από τους σημερινούς πρωταγωνιστές, μπορεί να διακρίνει κανείς νέα πρόσωπα, με το άλλο ύφος και ήθος, με τη σύγχρονη αντίληψη και φωνή. Οποιοι κι αν είναι βραχυπρόθεσμα οι εξελίξεις —στη Ν.Δ. και στο σύνολο των πολιτικών δυνάμεων— είτε πάμε προς ένα εκσυγχρονισμό των υπάρχοντων κομματικών σχηματισμών, είτε σε ριζική μεταβολή του πολιτικού σκηνικού, το βέβαιο είναι ότι η δεκαετία του '90 θα επιφέρει στη πολιτική μας ζωή μιά ριζική αλλαγή στους όρους και στα πρόσωπα. Νέοι άνθρωποι θα παρακαθήσουν μαζί ή αντιμέτωποι στο ίδιο τραπέζι, άνθρωποι χωρίς ενεργητική συμμετοχή στη σημερινή φθορά, με κοινή αφετηρία: ένα ορισμένο ύφος και ήθος, που στη φάση αυτή θα είναι ίσως περισσότερο καθοριστικό και από την κοινότητα των ιδεολογικών αφετηριών. Μιλάμε για εκσυγχρονισμό και ανανέωση, και ηχεί ως ευχή, ενώ αποτελεί αδήρριτη ανάγκη για τον τόπο. Με την βεβαιότητα αυτής της ανάγκης αντιμετωπίζω το μέλλον.

«Ραντεβού λοιπόν στο Αννόβερο τον Ιούνιο...», λέγεται ότι είπε κατενθουσιασμένος στους ομόλογούς του των άλλων κρατών-μελών της ΕΟΚ ο υπουργός Εξωτερικών της Γερμανίας Χανς Ντήντριχ Γκένσερ, μετά την επιτυχή έκβαση των εργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Κορυφής της ΕΟΚ των Βρυξελλών, ενώ ο πρόεδρος της «Κομισιόν» φέρεται να πρόσθεσε «...για διακοπές».

Τι έγινε λοιπόν στις Βρυξέλλες, γιατί τόσο ενθουσιασμός στην αρχή; «Είμαστε απολύτως ικανοποιημένοι» δήλωσε ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου) και στη συνέχεια σιωπή για τα πόσα θα πάρουμε και πολύ συζήτηση για τις βρετανικές επιστροφές; Ποιοι έχασαν στις Βρυξέλλες, αφού κάποιοι κέρδισαν;

Αλλά ας τα πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής των Βρυξελλών οι 12 πρωθυπουργοί της ΕΟΚ αποφάσισαν να υιοθετήσουν μια νέα προσέγγιση των κοινοτικών θεμάτων στηριζόμενοι «στο πακέτο Ντελόρ», στις προτάσεις δηλαδή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, την αναδιάρθρωση των διαρθρωτικών ταμείων, την αύξηση των ιδίων πόρων κ.λ.π. που δεν μπόρεσαν να υιοθετήσουν πριν από δύο μήνες στην Κοπεγχάγη.

Τι μεσολάβησε σε αυτούς τους δύο μήνες, «αναγκάζοντας» τους «12» να συμφωνήσουν; Τίποτα απολύτως. Απλά τα προβλήματα της ΕΟΚ έπρεπε να λυθούν επί γερμανικής προεδρίας, όπως και λύθηκαν. Η Γερμανία, «Κοινότητα μέσα στην Κοινότητα», έπρεπε για λόγους γοήτρου να λύσει τα προβλήματα, είτε τώρα, είτε τον Ιούνιο. Και τα κατάφερε. Τι έλυσε; Στην ουσία ένα και μοναδικό πρόβλημα: Πόσα χρήματα θα διατεθούν για τις κοινοτικές πολιτικές, από τώρα μέχρι το 1992.

Οι μέχρι τώρα εξελίξεις στον κοινοτικό χώρο δεν άφηναν καμιά αμφιβολία στους γνωρίζοντες: Η ΕΟΚ δεν επρόκειτο να προχωρήσει στην ολοκλήρωση της Εσωτερικής Αγοράς, από όπου θα βγούνε κερδισμένα τα πλουσιότερα κράτη-μέλη της ΕΟΚ, αν δεν αυξανόταν οι ίδιοι πόροι της. Το θήμα αυτό προς την κατεύθυνση της ενοποίησης της ΕΟΚ θα γινότανε είτε τώρα, είτε τον Ιούνιο.

Ποιοι έχασαν όμως και ποιοι κέρδισαν; Όλοι θγαίνουν κερδισμένοι λένε οι «φεντεραλιστές». Οι Νότιοι χάνουν, υποστηρίζουν οι μισοί από τα αριστερά, ενώ οι άλλοι μισοί υποστηρίζουν, πολύ σοβαρά, πως το τίμημα θα το καταβάλουν οι εργάτες. Στην πραγματικότητα ο «νικητής» από το ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής θα αναδειχθεί σε λίγους μήνες, όταν θα έχουν κατασταλάξει τα πράγματα και θα είμαστε σε θέση

να δούμε πόσο γρήγορα θα προχωρήσουν οι αποφάσεις των «12».

Ποια ήταν όμως η συμβολή της ελληνικής διπλωματίας στις εξελίξεις; Στην πραγματικότητα δεν κάναμε και σπουδαία πράγματα. Απλά όποτε μας τύχαινε ευκαιρία, υποστηρίζαμε, όπως συνήθως τις θέσεις της «Κομισιόν». (Κατά ένα περίεργο τρόπο, συμμαχούμε μόνιμα με την «Κομισιόν» και κατά έναν ακόμη πιο περίεργο τρόπο θεωρούμε τη συμμαχία αυτή αναντικατάστατη, με αποτέλεσμα να χάνουμε ευκαιριακές συμμαχίες που θα μπορούσαν να μας προσφέρουν πολλά).

Αποτέλεσμα. Δεχθήκαμε, ασυζητητί τις συμβιβαστικές προτάσεις της γερμανικής προεδρίας, γιατί «θα εισπράξουμε 300 δισεκατομμύρια δραχμές παραπάνω από ό,τι εισπράταμε μέχρι τώρα» δήλωσε κ. Α. Παπανδρέου στη συνέντευξη που έδωσε λίγες ώρες μετά το τέλος του Συμβουλίου. «Οι εισπράξεις αυτές θα ξεπεράσουν τα 450 δισεκατομμύρια», ακούστηκε στο υπουργείο Εξωτερικών, λίγο αργότερα.

«Η ελληνική δημόσια διοίκηση βρίσκεται όμως σε τέτοιο χάλι που είναι ζήτημα αν καταφέρουμε να εισπράξουμε τα επόμενα χρόνια τα ίδια ποσά που εισπράτουμε τώρα», έλεγε μελαγχολικά στέλεχος της μόνιμης ελληνικής αντιπροσωπείας στις Βρυξέλλες. Στο μεταξύ και ενώ η ελληνική κυβέρνηση έπαιζε με τα δισεκατομμύρια και προτού γίνει κάποια σοβαρή συζήτηση και ανάλυση οι πάντες άρχισαν να ασχολούνται με τις επιστροφές της Βρετανίας.

Αυτή ακριβώς η συμφωνία των πάντων στο να εξαντληθούν τα εκατέρωθεν επιχειρήματα στο αν συνεισφέρουμε περισσότερα ή λιγότερα στις βρετανικές επιστροφές, αποδεικνύει και την αδυναμία ανάλυσης των κεκτημένων στις Βρυξέλλες και προσαρμογής στις επερχόμενες, εν όψει του 1992, εξελίξεις.

Και τη στιγμή που τα επιτελεία των άλλων κρατών-μελών της ΕΟΚ, σκυμμένα πάνω στα τραπέζια, λογάριζαν πως θα πάρουν περισσότερα, εν όψει της αύξησης των ιδίων πόρων και του διπλασιασμού των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων στην Ελλάδα, τα αντίστοιχα επιτελεία — και ιδιαίτερα των υπουργείων Εθνικής Οικονομίας και Γεωργίας — μια ολόκληρη εβδομάδα μετά τη λήξη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Κορυφής, περίμεναν να τους διαβιθαστούν τα «Συμπεράσματα», οι αποφάσεις δηλαδή των «12».

Όσο για το υπουργείο Εξωτερικών, εκεί κυριαρχεί ακόμα η συζήτηση για το αν η συνεισφορά μας στις βρετανικές επιστροφές είναι 1,2 δισ. δραχμές ή δύο δισ. δραχμές. Αλλά όταν μας περιμένουν 300 δισ. δραχμές, ποιος σκέφτεται τις επιστροφές; Ας γίνουν οι εκλογές και θα δούμε...

1. «Friedrich Hölderlin — Ο αδελφός των Αρχαίων Ελλήνων — Ο ποιητής της ερωτικής οδύνης — Ο οραματιστής της «Ελεύθερης Πολιτείας» (Πρώτο κρατικό βραβείο Λογοτεχνίας, 1985) — Δεύτερη έκδοση, σελ. 330.
2. «Αρχαίοι Έλληνες Επιγραμματοποιοί του Αιγαίου» — Όλα τα σχετικά επιγράμματα — Προλεγόμενα, αρχαίο κείμενο, έμμετρη μετάφραση, σχόλια, βιογραφικά στοιχεία των ποιητών — σελ. 180.
3. «Φιλολογικά Μελετήματα», τόμος πρώτος, Αρχαία ελληνική, Λατινική, Γερμανική, Νεοελληνική Λογοτεχνία — σελ. 345.
4. «Φιλολογικά Μελετήματα», τόμος δεύτερος, Γερμανική, Σκανδιναβική, Γαλλική, Νεοελληνική Λογοτεχνία — σελ. 443.

Κεντρική διάθεση
Βιβλιοπωλείο Ι. Κολλάρου, Σόλωνος 60.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

Ρ. Αποστολίδης • Δ. Βουτυράς
Φ. Γερμανός • Ν. Γεωργιάδης
Γ. Γρηγόρης • Ν. Ζακόπουλος
Φ. Θεοφύλου • Κ. Καβάφης
Κ. Καζαντζής • Μ. Κανέλλης
Φ. Κόντογλου • Μ. Καραγάτσης
Α. Καραβίτσας • Κ. Καρυωτάκης
Ε. Λάγκε • Χ. Λάζος
Α. Λάνδος • Α. Λάρας
Α. Λασκαράτος • Μ. Μανωλάς
Μ. Μελετόπουλος • Γ. Μπαλάνος
Φ. Μπάρας • Ν. Νούκιος
Μ. Πανώριος • Α. Παπαδιαμάντης
Μ. Παπαναταΐδης • Κ. Πασαγιάννης
Τ. Πίτσας • Ι. Πολυλάς
Τ. Ρούσσος • Δ. Σιατόπουλος
Α. Σμιτζής • Π. Σπηλιωτόπουλος
Α. Φουριώτης • Α. Χριστόφορος

ΑΙΟΛΟΣ

Αντι-πληθωριστικά και προεκλογικά όνειρα...

Θα πρέπει να έχει κανείς ατσάλινα νεύρα για να παρακολουθήσει τις παλινωδίες και τις αλληλοσυγκρουόμενες ανακοινώσεις της κυβέρνησης για τα οικονομικά μεγέθη, καθώς και τις προβλέψεις της για την πορεία της οικονομίας.

Πρόσφατο παράδειγμα, τα επίπεδα που θα κυμανθεί ο πληθωρισμός το 1988. Μέσα σε λίγες ημέρες και με αφορμή τη δημοσίευση κάποιας «αναθεωρημένης» έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι στήλες των εφημερίδων γέμισαν πρωτοσέλλιδα όπως είναι φυσικό, αφού από την πορεία του πληθωρισμού εξαρτάται και το καθαρό εισόδημα που θα έχει ο εργαζόμενος το 1988.

Η ετήσια αναθεωρημένη έκθεση της Επιτροπής — που συντάσσεται με στοιχεία που της παρέχονται από το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας ανέφερε ότι ο πληθωρισμός θα κυμανθεί στα επίπεδα του 14,5% γεγονός που έκανε τον συνήθως ψυχραιμο υπουργό Εθνικής Οικονομίας κ. Παναγιώτη Ρουμελιώτη να χάσει τόσο πολύ την ψυχραιμία του, ώστε να δηλώσει ότι ο πληθωρισμός θα κυμανθεί «πιο κοντά στο 10% παρά στο 16%».

Λέγεται, άλλωστε, ότι ο κ. Ρουμελιώτης επιστράτευσε τον «τεχνοκράτη» κ. Δ. Χαλικιά, Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, για να δηλώσει ότι έχουν δημιουργηθεί οι προϋποθέσεις για «μονοψήφιο πληθωρισμό». Αυτό το τελευταίο όμως δεν το κατάλαβαν πολλοί. Ενώ άλλοι θεώρησαν ότι η δήλωση Χαλικιά έγινε για να στηρίξει τις μετέπειτα δηλώσεις του υπουργού Εθνικής Οικονομίας και επισήμαναν επίσης ότι έγιναν μετά τη δημοσίευση των στοιχείων της Επιτροπής και της έκθεσης των εμπειρογνομόνων που υπολόγισαν τον πληθωρισμό στο 16%.

Όσοι όμως, γνωρίζουν, τον κ. Χαλικιά «έδωσαν βάση» στα όσα είπε. Και επισήμαναν ότι, ο επόμενος κατά πάσα πιθανότητα υπουργός Εθνικής Οικονομίας για αυτούς, δεν είπε πως ο πληθωρισμός θα κυμανθεί στο 10%, αλλά μόνον ότι έχουν δημιουργηθεί οι «προϋποθέσεις»... Στην πραγματικότητα πρόκειται για μια προσεχτική προσέγγιση του καυτού προβλήματος της ελληνικής οικονομίας. Ας μην ξεχνάμε ότι οι πρωθυπουργικές εξαγγελίες αναφέρονταν σε αύξηση, κατά το 1988, των πραγματικών εισοδημάτων των εργαζόμενων και σύμφωνα με στοιχεία των Κοινοτικών υπηρεσιών αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνον αν ο πληθωρισμός είναι μονοψήφιος. (Άλλωστε αυτός ήταν και ο στόχος του πρώην υπουργού Εθνικής Οικονομίας κ.

Κ. Σημίτη, μετά τις δεσμεύσεις που είχε αναλάβει απέναντι της ΕΟΚ.)

Το «παράδοξο» στην υπόθεση είναι ότι η κυβέρνηση μέσα σε λίγα εικοσιτετράωρα έδωσε διαφορετικά νούμερα για τον πληθωρισμό. Γιατί ισχυριζόμαστε ότι τα έδωσε η Κυβέρνηση; Μα απλούστατα γιατί τα στοιχεία της Επιτροπής στηρίχθηκαν στα αντίστοιχα στοιχεία του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, όπως άλλωστε και εκείνα της έκθεσης των «Ομάδας των Εμπειρογνομόνων» στην οποία συμμετέχουν και μερικοί, που αν πιστέψουμε τα κακόβουλα ψέμματα «έφαγαν» τον κ. Κ. Σημίτη... Και ενώ τα στοιχεία της Επιτροπής και της «Ομάδας» είναι πολύ κοντά και ενώ ο κ. Δημ. Χαλικιάς μίλησε για προϋποθέσεις, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας τονίζει ότι «είμαστε πιο κοντά στο 10 παρά το 16%».

Τι συμβαίνει λοιπόν; Γιατί ο υπουργός διαχωρίζει τη θέση του από όλους τους άλλους και μάλιστα σε μια περίοδο που από ό,τι αφήνουν να εννοηθεί δρίσκεται υπό την καθοδήγηση ενός Οικονομικού Γραφείου, στα πρότυπα του Πολιτικού Γραφείου που δρίσκεται ο κ. Κ. Μητσotάκης, και σε κόντρα με τον υπουργό Οικονομικών Δημ. Τσοδόλα που είναι πάλι ανεβασμένος; Προς το παρόν η μοναδική εξήγηση που υπάρχει για το «φέρεσιμο» του κ. Παν. Ρουμελιώτη — που αντικαθιστά αυτό τον καιρό όλο το επιτελείο του Γραφείου Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων του υπουργείου του — είναι ότι αυτό που είπε το πιστεύει. Στενός συνεργάτης του μάλιστα έλεγε τις προάλλες ότι «ο πληθωρισμός θα κυμανθεί σε χαμηλά πραγματικά επίπεδα. Πέρσι ήταν 16%, θγάλε το 4-4,5% που ήταν η επίπτωση του ΦΠΑ και ένα 2% από τον εισαγόμενο πληθωρισμό και άλλο τόσο από τη σταθεροποίηση των τιμών, να δεις ότι πάμε κάτω του 10%».

Και το έλεγε, ο άνθρωπος, σοβαρά...

Το μέλι και το βούτυρο της «σταθεροποιητικής πολιτικής»

ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ μετά την περιβόητη «στροφή του '85» και τη «σταθεροποιητική πολιτική», τα κέρδη των 7.141 Αωνύμων Εταιρειών και ΕΠΕ, για το 1986, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της ICAP που δημοσιεύθηκαν στον Τύπο, έχουν φτάσει σε τέτοια επίπεδα που ούτε και αυτοί οι αισιόδοξοι οπαδοί του «σταθεροποιητικού» περίμεναν. Έτσι μαζί με την αύξηση των κερδών η «τάξη» αποκαταστάθηκε και «σταθεροποιήθηκε», οι όροι επανέκτησαν το νόημά τους και οι οικονομικοί σχολιαστές δε θα μπερδεύονται πια με το ποιοι είναι οι παραγωγοί και το ποιοι είναι οι καταναλωτές.

ΣΥΜΦΩΝΑ λοιπόν με τα επίσημα στοιχεία, ενώ η βιομηχανική παραγωγή παραμένει απόλυτα στάσιμη σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, τα κέρδη του 1986 για τις 3.210 βιομηχανικές επιχειρήσεις αυξήθηκαν από 50% μέχρι 1.126%! Πρόκειται για μια καθαρή μετατόπιση χρημάτων από τους εργαζόμενους στις επιχειρήσεις. Αναλυτικότερα:

- Οι 7.141 ΑΕ και ΕΠΕ απέσπασαν μέσα σε ένα χρόνο (1986) κέρδη που φτάνουν στο ύψος του 1 τρισεκατομμυρίου 178 δισεκατομμυρίων δραχμών.

- Από αυτές οι 3.210 βιομηχανικές επιχειρήσεις κέρδισαν 472,5 δισ. δρχ. απασχολώντας 279.600 εργατοϋπαλλήλους. Για να υπάρχει σύγκριση, αναφέρουμε τα στοιχεία του 1982, όπου 2.624 βιομηχανικές επιχειρήσεις (λιγότερες) που απασχολούσαν 291.087 εργαζόμενους (περισσότερους) απέσπασαν κέρδη 187,5 δισ. δρχ. Δηλαδή τρεις φορές λιγότερα από το '86.

- Σ' ό,τι αφορά τις εμπορικές επιχειρήσεις, οι 50 πρώτες κέρδισαν 17,6 δισ. δρχ., παρουσιάζοντας αποδοτικότητα που φτάνει στο 36,22%. Πολύ υψηλή ακόμη και για τα διεθνή δεδομένα.

- Η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων στις βιομηχανικές επιχειρήσεις είναι κατά μέσο όρο χαμηλή (μόλις 3,47%) γιατί συνυπολογίζονται και οι «προβληματικές» που παρουσίασαν συνολικές ζημιές 42,7 δισ. καθώς και εκείνες οι μεγάλες επιχειρήσεις

που έχουν σημαντικές δανειακές υποχρεώσεις.

ΕΤΣΙ επιβεβαιώνεται για μια ακόμη φορά ότι η σχέση των ιδίων και ξένων κεφαλαίων είναι ο καθοριστικότερος παράγοντας της οικονομικής επιτυχίας ή όχι μιας επιχείρησης. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι λεγόμενες μεγάλες επιχειρήσεις διαθέτουν μόνο 11% ίδια κεφάλαια, ενώ τα υπόλοιπα 89% προέρχονται από δανειακές τραπεζικές παροχές. Εκείνη η επιχείρηση όμως που αποτέλεσε πραγματική έκπληξη για όλους παρουσιάζοντας κέρδη 3.163 εκατ. δρχ. («Ελληνική Υφαντουργία» των Χρήστου και Γιώργου Ακκά) έχει δανειακή επιβάρυνση μόνο 51%, ενώ τα δικά της κεφάλαια φτάνουν στο 49%. Μια σχέση ιδίων και ξένων κεφαλαίων που προσεγγίζει τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Το ίδιο συμβαίνει και με την ΕΚΟ που παρουσίασε επίσης υψηλά κέρδη (1.921 εκατ. δρχ.). Η δανειακή της επιβάρυνση είναι μόνο 27% των συνολικών της κεφαλαίων. Έτσι:

- Οι 89 μεγάλες βιομηχανικές επιχειρήσεις που απασχολούν περισσότερους από 500 εργαζόμενους παρουσίασαν συνολική ζημιά 28,8 δισ. και αρνητική αποδοτικότητα 19,54%.

- Οι 501 όμως μεσαίες επιχειρήσεις που απασχολούν από 100 μέχρι 499 εργαζόμενους και η σχέση μεταξύ ιδίων και ξένων κεφαλαίων είναι 19% προς 71% (σαφώς καλύτερη από αυτή των μεγάλων) παρουσίασαν κέρδη 20,9 δισ. και θετική αποδοτικότητα 19,9%.

- Το ίδιο και οι μικρές που απασχολούν κάτω από 100 εργαζόμενους και η σχέση ιδίων προς ξένα κεφάλαια, 31% και 59% αντίστοιχα, κέρδισαν 21,5 δισ. και η αποδοτικότητα των κεφαλαίων τους έφτασε στο 18%.

ΤΕΛΟΣ πρέπει να σημειωθεί ότι το συνολικό χρέος των βιομηχανικών επιχειρήσεων ανέρχεται στο ιλιγγιώδες ποσό των 2 τρισεκατομμυρίων δρχ., ενώ η απόσβεση (που εύκολα αναμένονταν να είναι μεγαλύτερη)

έφτασε μόλις στα 20 δισ. δρχ. μέσα στο 1986.

ΤΟ ΤΕΡΑΣΤΙΟ αυτό χρέος και η ελάχιστη διάθεση των βιομηχανιών να ξεχρεώσουν όπως αποδεικνύεται από το ρυθμό της απόσβεσης, θέτουν έντονα ερωτηματικά για την ειλικρίνεια των ισολογισμών τους, πάνω στους οποίους στηρίζονται οι έρευνες της ICAP. Πάντως όλα όσα αναφέρονται παραπάνω αφορούν τη συγκριτική σχέση και την κατανομή των κερδών μεταξύ των βιομηχανιών και όχι την πραγματική πηγή των κερδών. Αυτή παραμένει μία και μοναδική. Είναι η εκ των άνω επέμβαση (με νομοθετική ρύθμιση) που αφαίρεσε ένα μεγάλο μέρος από τα εισοδήματα των εργαζόμενων αποδίδοντάς τα στις εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις. Αυτό αποδεικνύεται τόσο από τη στασιμότητα της βιομηχανικής παραγωγής όσο και από την αρνητική σχέση των εξαγωγών προς τις εισαγωγές.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ότι τα κέρδη των επιχειρήσεων είναι ευθέως ανάλογα με την απώλεια των εργατικών εισοδημάτων, νομιμοποιεί απόλυτα τον έλεγχο των εργαζόμενων και προς τους επιχειρηματίες, αλλά και προς την κυβέρνηση για τον τρόπο διαχείρισής τους.

- Πού πήγαν και πού βρίσκονται τα τεράστια ποσά που συσσωρεύτηκαν μόνο μέσα σ' ένα χρόνο;

- Πόσα χρήματα από το 1 τρισεκατομμύριο, 178 δισεκατομμύρια δρχ. (που είναι και το ποσό των κερδών) επενδύθηκαν ή πρόκειται να επενδυθούν για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, αλλά και για τον εκσυγχρονισμό των παλιών εγκαταστάσεων;

ΕΙΝΑΙ ερωτήματα που δεν είναι δυνατό να μείνουν αναπάντητα τόσο από την κυβέρνηση όσο και από τους επιχειρηματίες. Έτσι για να μην ξεχνάμε τις «νίκες» του «σταθεροποιητικού προγράμματος». Όσο για τις πολιτικές και κοινωνικές επιπτώσεις είναι ένα άλλο ζήτημα που δεν είναι θέμα αυτού του σημειώματος. □

Τώρα -

ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
φθηνά ΠΟΛΥ φθηνά βιβλία

Έγκυκλοπαίδειες μισοτιμής
Ευκολίες πληρωμής

ΜΗΟΣΤΑΝΟΓΛΟΥ - ΓΙΑ ΤΟ ΦΘΙΝΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 92, ΠΕΙΡΑΙΑΣ ΤΗΛ. 4112258

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:

Ξενογλωσσα βιβλία τέχνης
σε προσιτές τιμές

ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΤΗΣ ΠΑΝΩΡΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ
ελληνική και
ξένα λογοτεχνία
εκδόσεις τέχνης
φιλοσοφία
πολιτική
ψυχολογία
παιδικά
κινηματογράφος
θεατρο
ξενογλωσσα
τέχνες
υκρογραφίες
λιθογραφίες
μεταξοτυπίες
αφίσσαρες

Πλάκα • Βύρωνος 9 — τηλ. 32.22.394

Σοφιανός Χρυσστομίδης
**ελεύθερα
και
απροκατάληπτα**
Η ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ ΜΙΑΣ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑΣ

Τα ψευδεπίγραφα

Ο χρόνος - δάσκαλος...
Του Σοφιανού Χρυσστομίδη

Εάν ποτέ ο Μ. Χρυστομίδης είχε γράψει την
καταπληκτική, απίστευτη, παλαιά, σπουδαία
εργασία...

Θα τολμούσαν ποτέ;

Χαρταετοί...

Ισοτιμία — αλλά πώς;

Ποιος σας είπε ότι ο «σοσιαλισμός» σημαίνει
«Ποιος» δεν έφτασε μέχρι την ΕΥΡΩπική και τις άλλες
μεταστικές υπηρεσίες. Ποιος σας είπε ότι ο «σοσιαλισμός»
σημαίνει: 1. Αλλάζοντας ή ο «σοσιαλισμός» σημαίνει: 2. Αλλάζοντας
το «σοσιαλισμό»...

Θεμέλιο

ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΛΑΪΤΖΗ
ΤΣΙΓΓΑΝΙΚΗ
ΟΡΚΗΣΤΡΑ

Ε Κ Τ Α Κ Τ Η
Ρ Ν Ε Ν

ΓΙΑ ΤΟ ΑΥΤΟΝΟΜΟ ΕΝΔΕΛΑΦΤΙΚΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ

Πατριάρχης τώρα ο CIAκωβος;

Παττακός, Ίάκωβος,
Τάλμποτ, Τόμ Πάππας,
γέλια και χειροκρο-
τήματα. Αθήνα, '68.

Ακάθεκτος και ορμητικός προχωρεί ολο-
ταχώς για να καταλάβει το Θρόνο του Οι-
κουμενικού Πατριαρχείου ο αρχιεπίσκοπος
Βορείου και Νοτίου Αμερικής Ιάκωβος, κα-
τά κόσμον κ. Κουκούζης και πασίγνωστος
ως CIAκωβος.

Αυτά αναφέρουν πρόσφατες πληροφο-
ρίες του «ΑΝΤΙ» από την Κωνσταντινούπο-
λη από πηγές άμεσα συνδεδεμένες με πα-
ράγοντες του Οικουμενικού Πατριαρχείου,
οι οποίοι παρατηρούν ένταση των προσπα-
θειών του αρχιεπισκόπου Αμερικής και των
φίλων του, μέσα κι έξω από το Πατριαρ-
χείο, για την ταχύτερη εκπλήρωση των πό-
θων του Ιακώβου να γίνει και Πατριάρχης
Κωνσταντινουπόλεως.

Οι τελευταίες ραγδαίες και απρόβλεπτες
εξελίξεις στις ελληνοτουρκικές σχέσεις με
επίκεντρο το Νταβός έφεραν στο προσκή-
νιο της δημοσιότητας και πάλι τον πολυ-
πράγμονα κ. Ιάκωβο και απέδειξαν, ότι
ένας από τους παράγοντες, που κινήθηκαν
δραστήρια στα παρασκήνια για να πραγμα-
τοποιηθεί η συνάντηση των κ.κ. Α. Παπαν-
δρέου και Τ. Οζάλ, ήταν ο αρχιεπίσκοπος
Αμερικής.

Ήδη οι Τούρκοι, οι οποίοι αποφασίζουν
δια του νομάρχη της Κωνσταντινουπόλεως
για το ποιος θα εκλεγεί και Πατριάρχης
Κωνσταντινουπόλεως, φαίνεται ότι έχουν
δώσει το πράσινο φως στον κ. Ιάκωβο για
να καταλάβει τον Πατριαρχικό Θρόνο.

Απόδειξη για την ένθερμη τουρκική υπο-
στήριξη προς τον κ. Ιάκωβο Κουκούζη, που
αποτελεί αντάλλαγμα των «υπηρεσιών»
του για την πραγματοποίηση της συνάντη-
σης στο Νταβός, είναι οι κολακευτικοί λό-
γοι, που είπε ο Τούρκος πρωθυπουργός κ.
Τ. Οζάλ για τον αρχιεπίσκοπο Αμερικής
πριν από λίγες μέρες στους έλληνες δημο-
σιογράφους στην Κωνσταντινούπολη.

Συγκεκριμένα, ο κ. Τ. Οζάλ, ομιλώντας
μετά το τέλος του Συμποσίου για τις Ελλη-
νοτουρκικές σχέσεις, που οργάνωσε στην
Κωνσταντινούπολη το Ίδρυμα Αιγαίου και
στο οποίο είχε ενεργό συμμετοχή ο κ. Ιά-
κωβος, τόνισε, ότι ο αρχιεπίσκοπος Αμερι-
κής συνέβαλε πολύ για τη συνάντηση στο
Νταβός και την έναρξη του ελληνοτουρκι-
κού διαλόγου.

Εξάλλου, ο κ. Ιάκωβος, που παρίστατο
στη συνέντευξη του κ. Οζάλ, μίλησε στη
συνέχεια και, αφού ανέφερε με λεπτομέ-
ρειες τις επαφές του και τις φιλικές σχέ-
σεις που ανέπτυξε με τον πρωθυπουργό
της Τουρκίας, υπογράμμισε, ότι μπορεί πια

ελεύθερα να ταξιδεύει στην Τουρκία, ενώ
πριν από το 1985 — προτού δημιουργήσει
στενούς δεσμούς με τον κ. Οζάλ — δεν του
επέτρεπαν να πάει στην Τουρκία, γιατί
ήταν ανεπιθύμητος.

Πρόσωπο ανεπιθύμητο και μάλιστα πολύ
εχθρικό ήταν ο κ. Ιάκωβος και για το ΠΑ-
ΣΟΚ τα πρώτα χρόνια, που αυτό ανέλαβε
την διακυβέρνηση της χώρας. Τα στελέχη
του ΠΑΣΟΚ άκουγαν «Ιάκωβος Αμερικής»
και πάθαιναν αλλεργία.

Σήμερα τα πράγματα έχουν αλλάξει. Οι
διαθέσεις της κυβέρνησης απέναντι στον
κ. Ιάκωβο έχουν γίνει πολύ θερμές και οι
σχέσεις στενές, με αποτέλεσμα ο αρχιεπί-
σκοπος Αμερικής να αποτελεί απόλυτα έμ-
πιστο συνεργάτη της κυβέρνησης και τον
κυριώτερο μεσολαβητή μεταξύ των κ. Πα-
πανδρέου και Οζάλ για τη συνάντηση στο
Νταβός.

Ύστερα από αυτές τις προσφερθείσες
«υπηρεσίες» του κ. Ιάκωβου, είναι απόλυτα
φυσικό η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ όχι μόνο
να συμφωνεί, αλλά και να υποστηρίζει έν-
θερμα την πολύχρονη και αδιάκοπη επιθυ-
μία του αρχιεπισκόπου Αμερικής να γίνει
Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.

Το μόνο εμπόδιο, που υπάρχει σήμερα
για τον κ. Ιάκωβο και τους υποστηρικτές
του, Έλληνες και Τούρκους, για να αναρρι-
χηθεί στον Θρόνο του Οικουμενικού Πα-
τριαρχείου, είναι ότι βρίσκεται σ' αυτόν ο
Πατριάρχης κ. Δημήτριος.

Ωστόσο, η ιστορία του Πατριαρχείου
Κωνσταντινουπόλεως διδάσκει, ότι τέτοιου
είδους εμπόδια πολύ εύκολα αίρονται και ο
νέος «εκλεκτός» υποψήφιος ανέρχεται
«κανονικά» στον πατριαρχικό θρόνο.

Η εκθρόνιση το 1948 του Πατριάρχη Μα-
ξίμου Ε' και η αναρρίχηση του Πατριάρχη
Αθηναγόρα δεν έγιναν και με τόσο άσφογες
και χριστιανικές διαδικασίες και χωρίς την
παρέμβαση και υποστήριξη σκοτεινών κυ-
κλωμάτων και δυνάμεων από την Αμερική.

Έτσι, δεν αποκλείεται και το σημερινό
εμπόδιο του Πατριάρχη κ. Δημητρίου να
αρθεί με την υποβολή μιας παραίτησής του
για λόγους υγείας.

Ο κ. Δημήτριος — διαλαλούν στα παρα-
σκήνια — έκανε την «πορεία Αγάπης», προ-
βλήθηκε στο εσωτερικό, τιμήθηκε στο εξω-
τερικό, κουράστηκε πια. Καιρός να κάνει
τον άρρωστο και να παραιτηθεί, για να γί-
νει Πατριάρχης ο κ. Ιάκωβος...

Κ. Σακελλαρίου

KOUNELLIS SERRA TÀPIES

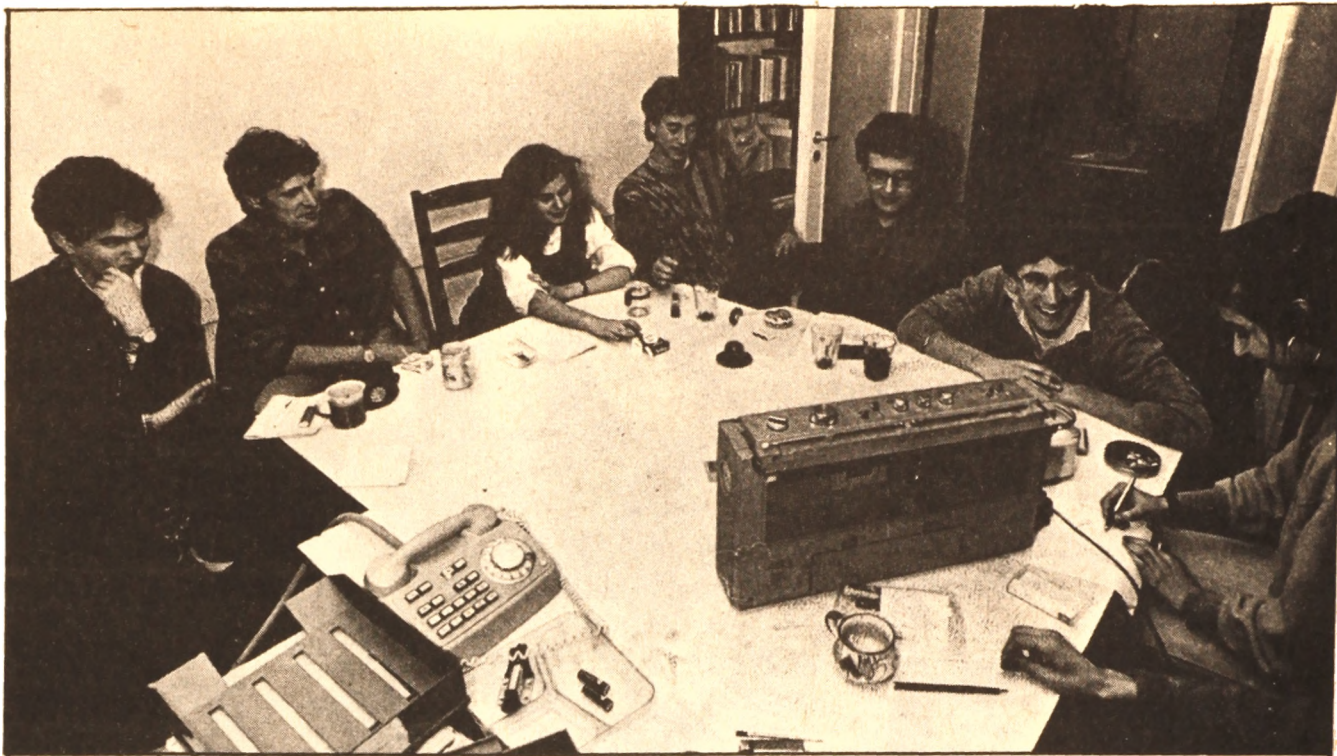
JEAN BERNIER

ΜΑΡΑΣΛΗ 51, 106 76 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 723 5657

ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 11 ΜΑΡΤΙΟΥ 1988, 7-10 Μ.Μ. ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ ΕΩΣ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Τα δεσμά της δέσμης

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΣΥΖΗΤΟΥΝ ΜΕ ΤΟ «ΑΝΤΙ»
ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ,
ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ, ΤΟΥΣ ΔΑΣΚΑΛΟΥΣ

ΙΤΙΑ υοτ οισφοαγ στο ποπηρλνλ

Η ΑΝΑΚΙΝΗΣΗ του προβλήματος της μέσης εκπαίδευσης εξαιτίας της διασποράς φημών από το υπουργείο Παιδείας για αλλαγή του συστήματος βαθμολόγησης, στο δρόμο των μαθητών προς τα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ, μας έδωσε το έναυσμα να αναζητήσουμε τη γνώμη εκείνων που υφίστανται τα «αγαθά» του εκπαιδευτικού συστήματος και των πυροτεχνημάτων του κ. Τρίτη: των μαθητών. Συζητήσαμε με έξι μαθητές από διάφορα σχολεία της Αθήνας (Βασίλης, Γ' τάξη, 25ο Λύκειο Πλάκας, Βαγγέλης, Γ', 30ό Κυψέλης, Διονύσης, Β', 39ο Κυψέλης, Διονυσία, Β', 5ο Εξαρχείων, Φώτης και Σταμάτης, Γ', Κλασικό Περιστερίου).

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ περιστράφηκε σχεδόν σ' όλο το πλέγμα της σχολικής ζωής κι ακούστηκαν ενδιαφέρουσες προτάσεις. Σταθήκαμε ιδιαίτερα στη «φιλοσοφία» του σχολείου και στο πώς αυτή επηρεάζει τον τρόπο ζωής των νέων, πώς καθορίζει την καθημερινότητά τους, τις προοπτικές τους, τις γνωστικές τους ανάγκες, τη δημιουργικότητά τους, τον ελεύθερο χρόνο τους.

ΔΕΝ ΘΕΛΗΣΑΜΕ να απαριθμήσουμε συμπεράσματα. Η βιωματική — κυρίως — κατάθεση των μαθητών, παρέχει τη δυνατότητα στον αναγνώστη και για σκέψεις και για κρίσεις. Ο δικός τους λόγος, άμεσος και ζεστός, υπερκαλύπτει ρητορίες υπουργών και αναλύσεις «ειδικών»...

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ «ζεστάθηκε» όταν αναφερθήκαμε στη φήμη για νέο σχέδιο νόμου που «σκάρωσε» ο υπουργός Παιδείας. Ενά σχέδιο νόμου που — μεσούσης της σχολικής χρονιάς και συνεχιζόμενης της προετοιμασίας των μαθητών για τις εξετάσεις σε ΑΕΙ και ΤΕΙ — θα φέρει τα πάνω κάτω αφού, πλέον, θα καθορίζεται βασικό μάθημα σε κάθε δέσμη, θα αλλάξει η κλίμακα βαθμολογίας, θα περιοριστούν τα χρονικά όρια της δυνατότητας κατοχύρωσης της βαθμολογίας, θα αλλάξει η ύλη σε κάποια μαθήματα στις δέσμες και — κυρίως — οι βαθμοί των ενδεικτικών Α', Β' Λυκείου και του απολυτηρίου δεν θα λαμβάνονται πλέον υπόψη.

Να πάρεις άριστα για να σου πει «μπράβο» η μαμά...

Διονυσία: Εγώ πάντως χάρηκα, για την απόφαση αυτή. Δεν είχα καταπληκτικούς βαθμούς από την Α' Λυκείου, ίσως γιατί δεν ήταν οι σχέσεις με τους καθηγητές μου οι καλύτερες, ίσως γιατί δεν ενδιαφερόμουν τόσο πολύ για όλα τα μαθήματα, και δεν θεωρούσα ότι ήταν ανάγκη να ενδιαφερθώ...

Βαγγέλης: Πριν, συνέβαινε ο συνυπολογισμός της βαθμολογίας του Λυκείου να έχει διπλή λειτουργία: Και ο καθηγητής δέσμευε το μαθητή και έτσι αποφεύγονταν — ως ένα βαθμό — η υποτίμηση των δευτερευόντων μαθημάτων.

Το κλίμα τώρα αλλάζει άρδην: Οι μαθητές αναγκαστικά θα υποτιμήσουν τα μαθήματα του κορμού, αλλά και οι καθηγητές χάνουν την εξουσία τους· γεγονός που προοιωνίζεται την ένταση της αυταρχικότητας για να περισωθεί ό,τι γίνεται απ' το κύρος τους (αποβολές κλπ.).

Εκείνο που δεν αλλάζει είναι η παθητική σχέση του μαθητή με τη γνώση. Δεν τον ενδιαφέρει η γνώση που θ' αποκτήσει μες στο σχολείο. Κεντρικό ενδιαφέρον γι' αυτόν έχουν πάντα οι εξετάσεις, το κυνήγι του βαθμού. Οι εξετάσεις καθορίζουν το κλίμα και τους προσανατολισμούς του σχολείου.

ΑΝΤΙ: Με αποτέλεσμα την αποσπασματική προσέγγιση εκείνου του τομέα της γνώσης που μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα;...

Σταμάτης: Δεν υπάρχει θέμα γνώσης. Απλώς «παπαγαλίζεις» κάποια κατεβατά βιβλίων...

Διονυσία: Παρακολουθείς μια ύλη...

Διονύσης: Ο μαθητής κουβαλάει μια νοοτροπία που του την καλλιεργούν απ' το Δημοτικό ακόμα. Να πάρεις άριστα για να σου πει η μαμά «μπράβο»...

ΑΝΤΙ: Τώρα, τη δέσμη στην οποία θα στραφείς την εκλέγεις τον πρώτο μήνα της Γ' Λυκείου. Ήδη, από τη Β' Λυκείου, δηλ., μπορείς να κάνεις την επιλογή σου...

Διονυσία: Δέκα ώρες τη βδομάδα — το πολύ — είναι τα μαθήματα της δέσμης. Τις υπόλοιπες 20, δεν σ' ενδιαφέρει ο βαθμός, δεν σε τραβά η ύλη. Τι κάνεις; Κοιμάσαι. Εξοικο-

νομείς δυνάμεις για το φροντιστήριο. 'Αν και το σχολείο σου είναι χαλαρό κοιμάσαι κανονικά και σε ξυπνάνε στο διάλειμμα.

Διονύσης: Διαβάζαμε τα μαθήματα — όσο διαβάζαμε — για τους βαθμούς. Έρχονται ξαφνικά τα νέα μέτρα και περιμένουν να αλλάξουν τα κίνητρά μας, να αρχίσουμε, λέει, να διαβάζουμε για να μάθουμε...

Διονυσία: Ας μας δώσουν τουλάχιστον ένα κίνητρο έτσι, για τα προσχήματα. Νέα βιβλία, ας πούμε...

Ο κ. Τρίτης περιστρέφεται γύρω από τον εαυτό του για να ασχοληθούν μαζί του οι εφημερίδες...

Σταμάτης: Και ως εδώ, που η ετήσια βαθμολογία λαμβανόταν υπόψη, κι από δω και μπρος, η σχέση του μαθητή με τα μαθήματα παραμένει επιφανειακή. Λες και ο Τρίτης περιστρέφεται γύρω από τον εαυτό του... Συγκαλύπτει τα πολλά και συσσωρευμένα προβλήματα της Παιδείας για ν' ασχοληθούν μι-α-δυο βδομάδες μαζί του οι εφημερίδες.

Και τι προβλήματα! Από πού να ξεκινήσει κανείς; Απ' τα υλικοτεχνικά; Την ποιοτική υποβάθμιση των μαθημάτων; Τα βιβλία, που αντί να φωτίζουν και ν' ανοίγουν νέους ορίζοντες, να γίνονται το έναυσμα για διάλογο στην τάξη, συσκοτίζουν ακόμη περισσότερο το μαθητή, τον οδηγούν σε αποστήθιση και καταργούν σιγά-σιγά την κριτική του ικανότητα να σκέφτεται και να αξιολογεί; Το δημιουργικό και ελεύθερο χρόνο που είναι ανύπαρκτος, που κάνει το μαθητή δέσμιο της δέσμης του;

Φώτης: Θέλουν ν' ανταποκριθούν στις ανάγκες της νέας τεχνολογίας, λένε. Και στο σχολείο δεν υπάρχει μάθημα πληροφορικής. Μιζέρια...

Διονυσία: Το δικό μου σχολείο έχει επιλεγεί γι' αυτό εδώ και τρία χρόνια. Ακόμα περιμένουμε να δούμε κομπιούτερ.

Βασίλης: Το θέμα δεν είναι μόνο η εισαγωγή του οποιουδήποτε μαθήματος. Είναι και πώς συνδέεται με την κοινωνία, με την παραγωγή, με τη ζωή. Το μάθημα της κοινωνιολογίας, ας

πούμε, ένα μάθημα που μπορεί να σου ανοίξει ορίζοντες, πώς διδάσκεται; Βάσει ενός άθλιου βιβλίου. Μόνο ν' αποστηθίσεις μπορείς, όχι και να σκεφτείς...

Διονυσία: Στο παλιό μου σχολείο την κοινωνιολογία τη δίδασκε παπάς!

Διονύσης: Όλα τα μαθήματα, έτσι όπως γίνονται, μόνο με την αποστήθιση μπορείς να τα προσεγγίσεις.

Τις γνώσεις που σου ζητούν, μόνον από το φροντιστήριο μπορείς να τις πάρεις...

Διονυσία: Ειπώθηκε ότι τα νέα μέτρα πάρθηκαν για να σταματήσει η παραπαιδεία. Εκείνο που ίσως αλλάξει είναι αυτό που γινόταν ιδίως με εύπορους μαθητές, που ο καθηγητής έκανε ιδιαίτερα στον ίδιο του το μαθητή και έπειτα του έφτιαχνε το βαθμό. Τώρα όμως ήδη γέμισαν τα φροντιστήρια. Γιατί, ως τώρα, το βαθμό του σχολείου υπήρχε πιθανότητα να τον πάρεις και χωρίς φροντιστήριο. Από δω και μπρος, επειδή μετράει μόνο ό,τι γράψεις, τις γνώσεις που σου ζητούν μόνον από το φροντιστήριο μπορείς να τις πάρεις.

Βασίλης: Μάλιστα ενισχύονται κυρίως τα φροντιστήρια του κέντρου. Πριν έκανες ιδιαίτερα και σε κάποια μαθήματα κορμού, που ήσουν αδύνατος. Τώρα αυτά τα φροντιστήρια «μαραίνονται» και παίρνουν τα πάνω τους τα μεγάλα, που είναι ειδικευμένα: Α' δέσμη, Β' δέσμη κ.ο.κ.

ΑΝΤΙ: Και τα δευτερεύοντα μαθήματα;

Σταμάτης: Τα δευτερεύοντα μαθήματα όλοι τα βλέπουν σαν εμπόδιο. Τα Νέα Ελληνικά, ας πούμε, δεν αξιοποιούνται. Και υπάρχουν δυνατότητες να γίνουν ενδιαφέρον μάθημα. Τα θρησκευτικά, αντίθετα, τι ενδιαφέρον να 'χουν;

Βασίλης: Αν αντί για μια αφελής προπαγάνδα γινόταν θρησκευσιολογία, ίσως να αναβαθμίζονταν ως μάθημα.

Διονυσία: Εγώ στα θρησκευτικά πάντα έχω κάτι να κάνω. Θα ετοιμαστώ για την επόμενη ώρα, θα ζωγραφίσω...

Σταμάτης: Φιλοσοφία: μάθημα κορμού στη Γ' δέσμη. Βιβλίο: άθλιο. Μάθημα: αγγαρεία. Διδάσκεται από καθηγητή που θέλει να συμπληρώσει διδακτικές ώρες. Εγώ ξέρω χημικό που διδάσκει (δηλ. διαβάζει απ' το βιβλίο) τη φιλοσοφία.

Θέλουμε να συμμετάσχουμε στη γνώση, αλλά και να ζήσουμε το σήμερα...

Διονυσία: Απ' τη στιγμή που το σχολείο δεν μπορεί καν να σε προετοιμάσει για τα μαθήματα που σ' ενδιαφέρουν, τα δευτερεύοντα θα 'ναι αναγκαστικά σε δεύτερη μοίρα. Ακόμα κι αν είναι ενδιαφέροντα, δεν θα 'χεις χρόνο να ασχοληθείς μ' αυτά.

Ο καθηγητής σου λέει τα δικά του, θα χτυπήσει το κουδούνι, θα φύγει. Τέλειωσε ο διάλογος...

Διονύσης: Τα πάντα καθορίζονται από τις εισαγωγικές εξετάσεις. Αν υποθέσουμε ότι τα μαθήματα διδάσκονται καλά. Μπορεί κάποιος ν' ασχοληθεί; Θα πάρει ασφαλώς περισσότερες γνώσεις από κάποιον άλλο που διαβάζει μόνο μαθήματα της δέσμης, αλλά στις εξετάσεις όταν συναγωνιστούν, θα κερδίσει αυτός που θα ασχοληθεί με τα μαθήματα της δέσμης. Ο άλλος μπορεί να 'ναι πιο ολοκληρωμένος στη ζωή του. Θα μείνει όμως έξω από το Πανεπιστήμιο.

ΑΝΤΙ: Στο μονόλογο του καθηγητή, ως κυρίαρχο μοντέλο μαθήματος, πώς μπορείτε να αντιδράσετε;

Διονυσία: Δεν μπορείς να κάνεις τίποτα. Οι μαθητές άλλωστε έχουν παραιτηθεί. Ό,τι κι αν πεις, όσο και ν' αντιδράσεις σ' αυτό το μοντέλο, ο καθηγητής θα σου λέει τα δικά του, θα χτυπήσει το κουδούνι, θα φύγει. Τέλειωσε ο διάλογος. Εσύ κρατάς τις ιδέες σου, ο άλλος επιβάλλει διαρκώς τις δικές του.

Βασίλης: Εσύ το μόνο που κάνεις είναι να εκφράζεις περιστασιακά την αντίρρησή σου. Θα καταγραφεί. Στις εξετάσεις όμως θα γράψεις ό,τι λέει το βιβλίο κοινωνιολογίας είτε συμφωνείς είτε όχι.

Βαγγέλης: Διορθώνουν έπειτα οι βαθμολογητές με το βιβλίο ανοικτό. Από δω το βιβλίο, από κει η κόλλα.

Βασίλης: Άλλωστε, τα πάντα σε αποξενώνουν από το αντικείμενο του μαθήματος. Τα βιβλία, ο τρόπος διδασκαλίας, η έλλειψη εποπτικών μέσων, η έλλειψη συζητήσεων, η δημιουργική απραξία.

Μάθημα Χημείας. Ο καθηγητής ζωγραφίζει στον πίνακα τη διαδικασία της χημικής αντίδρασης: «Εδώ το υλικό του σωλήνα» σου λέει, «θα πάρει μπλε χρώμα μετά το τέλος της αντίδρασης». Εκείνος το ξέρει (;), εσύ δεν το βλέπεις.

Φώτης: Και γω που δεν πιστεύω στο Θεό θα γράψω 20 θρησκευτικά.

Βαγγέλης: Κανείς δεν θεωρεί σκόπιμο να αντιδράσει σ' όλα αυτά. Όλοι διαβάζουν. Θέλουν βαθμό. Η εντατικοποίηση πνίγει την αντίρρηση.

ΑΝΤΙ: Τώρα όμως που αποδεσμεύονται οι βαθμοί δεν υπονομεύεται η εντατικοποίηση;

Διονύσης: «Τραβάς κουπί» όμως για τις δέσμες.

Βασίλης: Άσε που είναι πιθανόν τα θέματα των προαγωγικών να γίνουν πολύ πιο δύσκολα στη λογική της σκλήρυνσης της στάσης τους...

Διονυσία: Στο σχολείο μου, πέρσι, για ν' αποδείξουν ότι τα Αρχαία δεν μαθαίνονται σ' ένα χρόνο μας «έριξαν» κάτι θέματα... «Μανίκια». Όσοι πέρασαν πήραν βαθμό γύρω στη βάση. Οι μισοί «κόπηκαν».

ΑΝΤΙ: Κι εσείς, οι μαθητές, ζωντανά κύτταρα μιας μικρής κοινωνίας, πώς αντιδράτε; Πώς οργανώνετε τις δημιουργικές σας άμυνες;

Διονυσία: Όλοι αφήνουμε τη δημιουργικότητά μας για μετά το σχολείο. Όταν θα έχουμε χρόνο ως φοιτητές, που δεν θα πατάμε στη σχολή, θ' αρχίσουμε να ασχολούμαστε με διάφορα. Ξέρω παιδιά που λένε: «Ωραία, θα μπω στο Πανεπιστήμιο για ν' αρχίσω σαξόφωνο, ν' αρχίσω χορό, να συνεχίσω τα Γαλλικά, να κάνω όλα αυτά που δεν έκανα». Άλλο, τώρα, τι θα καταφέρουμε.

Διονύσης: Οι μαθητές είναι χαμένοι σήμερα σ' ένα περιβάλλον αλλοτρίωσης. Όλοι «την ψάχνουν» μέσα στην ιδιωτικοποίηση και την απάθεια. Και οι ευκαιρίες για την όποια προβολή κάποιων αντιρρήσεων καταπνίγονται από την κομματικοποίηση των συλλόγων τους. Η καταλυτική παρουσία των κομματικών μηχανισμών, της «γραμμής», στις συλλογικές τους εκδηλώσεις, πνίγει κάθε απόπειρα ανάπτυξης κινήματος απογοητεύει, απομακρύνει, παθητικοποιεί.

Σου λένε: «Να προετοιμάζεσαι για τη ζωή». Για μας, όμως, το ζήτημα είναι, τι κάνουμε τώρα...

Βασίλης: Στο μεταξύ βολεύει τους πάντες να θεωρούν το σχολείο ως χώρο μετάβασης στην κοινωνία. Σου λένε: «Το θέμα δεν είναι πώς ζει ο μαθητής, το θέμα είναι να προετοιμάζεται για να ζήσει». Για μας, όμως, το ζητούμενο είναι τι κάνουμε τώρα. Έχουμε σαφώς δικαιώματα στη ζωή, στον ελεύθερο δημιουργικό χρόνο, στη χαρά.

Όλοι μαζί: (ακουόμενοι...) Κι αντί η Παιδεία να βρει τον τρόπο να μας δώσει δημιουργικά κίνητρα εισάγεται —έστω με τη μορφή του θορύβου απ' τις εφημερίδες — η ιδέα για επιμήκυνση της σχολικής χρονιάς. Λες και το σχολικό έτος πάσχει από διάρκεια...

Διονυσία: Το βάλτωμα είναι τόσο απόλυτο, που, κάτω απ' αυτές τις συνθήκες ό,τι γίνεται προκαλεί τη δυσαρέσκεια των μαθητών. Ακόμα, ίσως, και το γεγονός ότι το Χ βιβλίο γίνεται πληρέστερο, επειδή, με την προσθήκη σελίδων, γίνεται ταυτόχρονα και πιο παχύ.

Φώτης: Είναι φυσικό. Ως γνωστόν, το πάχος μικραίνει τη ζωή...

Η τύχη των προτάσεων για βελτιώσεις του νομοσχεδίου

Ο ΝΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΟΣΚΟΤΟΠΟΥΣ

*Ούτε λύκοι,
ούτε πρόβατα...
Μόνο πολιτικοί!*

του Θύμιου Παπαγιάννη

(1)*

Άρθρο 1: Ορισμοί

Προτείνουμε στην παρ. α, να οριστεί ο βοσκότοπος ως «δασική έκταση, στην οποία καθορίζεται ως κυρίαρχη χρήση η βόσκηση ζώων για ορισμένη χρονική περίοδο» και στην παρ. β, να προστεθεί «και χωρίς να διαταράσσεται η δυναμική οικολογική ισορροπία του βοσκότοπου ως οικοσυστήματος». Δεν έγινε δεκτό.

(2)

Άρθρο 2: Διαχείριση των βοσκότοπων

Προτείνουμε να αλλάξει η παρ. 1. Όχι «Ο βοσκότοπος, όσο ισχύει η απόφαση της οριοθέτησής του, δεν θεωρείται δάσος ή δασική έκταση», αλλά... «θεωρείται δασική έκταση με ειδική κυρίαρχη χρήση και εκμετάλλευση». Δεν έγινε δεκτό.

(3)

Άρθρο 3: Οριοθέτηση βοσκότοπων

Προτείνουμε να μετάσχει στην επιτροπή οριοθέτησης της παρ. 1 «δ» ένας περιβαλλοντολόγος, εκπρόσωπος της αρμόδιας διεύθυνσης του ΥΠΕΧΩΔΕ. Αντί γι' αυτό μπήκε «κάθε ειδικός επιστήμονας, τη συμμετοχή του οποίου θεωρεί αναγκαία ο Νομάρχης». Η διαφορά είναι διαφωτιστική. Προτείνουμε επίσης στις εκτάσεις που δεν περιλαμβάνονται στις οριοθετηθείσες βοσκότοπων να προστεθούν (στο τέλος της παρ. 2) «καθώς και προστατευόμενες ή προστατευτές περιοχές βάσει των διατάξεων του κεφαλαίου Δ' (προστασία της φύσης και του τοπίου) και του άρθρου 31, παρ. 9 του Νόμου 1650/86 και των διεθνών συμβάσεων και κανονισμών που δεσμεύουν την Ελλάδα». Δεν έγινε δεκτό.

(4)

Άρθρο 4: Διαχειριστικές μελέτες κ.λπ.

Στην παρ. 1 προτείνουμε να προστεθεί ότι η μελέτη διαχείρισης συντάσσεται «σύμφωνα με προδιαγραφές του υπουργείου Γεωργίας, που καθορίζονται με ειδικό Προεδρικό Διάταγμα». Δεν έγινε δεκτό.

(6)

Άρθρο 6: Αλλαγή χρήσης βοσκότοπων

Προτείνουμε στην παρ. 1, πρώτη περίοδος: «Μετά την οριοθέτησή τους οι βοσκότοποι διέπονται από τις διατάξεις αυτού του νόμου και χρησιμοποιούνται...» όχι «αποκλειστικά για τους σκοπούς της κτηνοτροφίας», αλλά «κυρίως για τους σκοπούς της κτηνοτροφίας, σε δυναμική ισορροπία με τις άλλες πολλαπλές λειτουργίες των εκτάσεων αυτών (υδρολογικές, προστατευτικές, ψυχαγωγικές κ.λπ.)». Έγινε δεκτό και γράφτηκε τελικά: «...και χρησιμοποιούνται κυρίως για τους σκοπούς της κτηνοτροφίας χωρίς να παραβλέπονται οι

υδρολογικές, προστατευτικές, αισθητικές και άλλες λειτουργίες των εκτάσεων αυτών». Προτείνουμε η δεύτερη πρόταση, για την ανάκληση των αποφάσεων αναδάσωσης, να καταργηθεί. Δεν έγινε δεκτό.

(9)

Άρθρο 9: Παραχώρηση σε κτηνοτρόφους για οικήση και σταυλικές εγκαταστάσεις

Το άρθρο, που πρόβλεπε αφειδώς παραχώρηση γης στους κτηνοτρόφους βελτιώθηκε σημαντικά, με πρόβλεψη δημιουργίας κοινόχρηστων εγκαταστάσεων για την εξυπηρέτηση των κτηνοτρόφων χωρίς όμως και να γίνει δεκτή η πρότασή μας για κατοχύρωση της απαγόρευσης μεταβίβασης και διατήρησης εκεί της ιδιοκτησίας του Δημοσίου.

(11)

Άρθρο 13: Παραχώρηση εκτάσεων για παραγωγικές χρήσεις

Προτείνουμε να καταργηθεί στην παρ. 1 η δυνατότητα παραχώρησης ή εκμίσθωσης «βαλτωδών και αγόνων εκτάσεων που βρίσκονται μέσα σε περιοχές, που έχουν αποστραγγιστεί», για να προστατευθούν οι υδροβιότοποι, που έχουν ανυπολόγιστη οικολογική αξία. Έγινε δεκτό να προστεθεί «που δεν προστατεύονται ως υδροβιότοποι», πράγμα θετικό.

(13)

Άρθρο 15: Παραχωρήσεις δασικών εκτάσεων

Δεν έγινε δεκτό να απαιτείται για τις σοβαρές περιπτώσεις παραχωρήσεως (είτε μεγάλων εκτάσεων, είτε για οχλούσες χρήσεις) η σύνταξη μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και η γνώμη της αρμόδιας διεύθυνσης του ΥΠΕΧΩΔΕ, ώστε να υπάρξει κάποιο φρένο στο μοίρασμα της δασικής γης.

(15)

Άρθρο 17: Εποικιστικές εκτάσεις

Προτείνουμε στην παρ. 2, που προβλέπει τη δασική προστασία εκτάσεων με ενδιαφέροντα δέντρα, να σβύσει η φράση «και δεν είναι απαραίτητες για την κτηνοτροφία». Δεν έγινε δεκτό.

Άρθρο 20 και 21

Προτείνουμε να αποσυρθούν τα άρθρα αυτά. Έγινε δεκτό.

(18)

Άρθρο 22: Διατάξεις που καταργούνται

Προτείνουμε να προστεθεί στο τέλος της παρ. 16 «Κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη που αντίκειται στις διατάξεις του νόμου αυτού ή διέπει θέματα που ρυθμίζονται από αυτές» η φράση «με εξαίρεση των διατάξεων του Ν 1650/86 καθώς και των νομοθετημάτων που κυρώνουν διεθνείς συμβάσεις προστασίας ειδών ή περιοχών». Δεν έγινε δεκτό.

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης στη Βουλή του νομοσχεδίου για τους βοσκότοπους, δημοσιεύτηκε στο ΑΝΤΙ ένα άρθρο*, που φιλοδοξούσε να συμβάλει στην άμβλυνση των επικίνδυνων πλευρών του νομοθετήματος αυτού.

Υποστηρίζαμε τότε ότι το νομοσχέδιο, όπως είχε κατατεθεί, δεν μπορούσε να πετύχει τους στόχους του. Δεν θα τόνωνε την κτηνοτροφία, γιατί δεν αύξανε τις εκτάσεις βοσκής, ούτε προέβλεπε αποτελεσματικά μέτρα για την καλύτερη οργάνωση της κτηνοτροφίας, αλλά αντίθετα θα οδηγούσε στην υποβάθμιση των περιοχών βόσκησης και στη μείωση της βοσκοϊκανότητάς τους. Δεν θα ενίσχυε ουσιαστικά τους κτηνοτρόφους, αλλά θα τους παραχωρούσε γη. Δεν θα επέλυε συσσωρευμένα κοινωνικά προβλήματα (συνεταιρισμούς κ.λπ.) γιατί αυτά απαιτούσαν άλλες πολύ πιο εξειδικευμένες αντιμετώπισεις.

Και τονίζαμε την ανάγκη προστασίας των φυσικών πόρων της χώρας και την αποφυγή της ληστρικής τους εκμετάλλευσης, καθώς και την υψηλή εθνική προτεραιότητα που θα έπρεπε να δοθεί στην επέκταση της δασοκάλυψης και τη διατήρηση των τόσο σημαντικών μας υδροβιότοπων.

Τέλος διατυπώνουμε συγκεκριμένες κατ' άρθρο προτάσεις για τη βελτίωση του νομοσχεδίου.

Ο υπουργός Γεωργίας είχε την πολιτική ευαισθησία να συντάξει απάντηση στο άρθρο αυτό, που δημοσιεύτηκε στο ίδιο τεύχος του ΑΝΤΙ. Στην απάντηση αυτή ο κ. Ποττάκης αμφισβητεί τις γενικές ανησυχίες που είχαν διατυπωθεί για τις αρνητικές επιπτώσεις του νομοσχεδίου και υποστηρίζει ότι αντίθετα θα συμβάλει στην εξυγίανση της κτηνοτροφίας στη χώρα μας, χωρίς να οδηγήσει στην υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος. Δέχεται όμως ότι οι επιμέρους παρατηρήσεις του άρθρου ήταν εύστοχες και καταλήγει ότι «θα διαπιστώσετε ότι οι περισσότερες από αυτές έχουν γίνει ή γίνονται τώρα δεκτές».

Πράγματι, κάτω από λαίλαπα αντιδράσεων, πιέσεων, εκδηλώσεων και σωρεία παζαριών, το νομοσχέδιο για τους βοσκότοπους τροποποιήθηκε σε πάρα πολλά σημεία. Ψηφίστηκε τέλος, δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης και αποτελεί τώρα νόμο του κράτους. Η προσεκτική παραβολή του τελικού κειμένου με το αρχικό, δείχνει ότι από τις «εύστοχες παρατηρήσεις» του άρθρου του ΑΝΤΙ μόνο τέσσερις έγιναν δεκτές (βλέπε ανάλυση στο τέλος). Έτσι τροποποιήθηκαν τα άρθρα 6, 9 και 13,

* Σε παρένθεση η νέα αρίθμηση των άρθρων του τελικού κειμένου.

ενώ καταργήθηκαν τα άρθρα 20 και 21. Οι αλλαγές αυτές είναι πολύ σημαντικές και για την προστασία της ελληνικής φύσης, και για λόγους γενικότερης πολιτικής ευθυξίας.

Δεν έγιναν όμως αποδεκτές οκτώ άλλες συγκεκριμένες προτάσεις. Η μία αφορούσε την εκπόνηση των διαχειριστικών μελετών με βάση ενιαίες προδιαγραφές του Υπουργείου Γεωργίας. Γιατί άραγε απορρίφθηκε; Για να μπορεί κάθε νομαρχία να βαφτίζει «μελέτη» οποιοδήποτε χαρτί;

Οι άλλες τροπολογίες που δεν έγιναν δεκτές έχουν σχέση με την προσπάθεια σύνδεσης του νομοθετήματος για τους βοσκότοπους με το Ν. 1650/76 για το περιβάλλον, που φαίνεται ότι αποτελεί «κόκκινο πανί» για το υπουργείο Γεωργίας.

Όλα αυτά είναι τώρα ιστορία. (Γιατί οι ηθύνοντες του υπουργείου Γεωργίας έχουν γράψει και αυτοί ιστορία, που θα αποτιμηθεί σε εύθετο χρόνο). Όμως οι καθολικές αντιδράσεις κατά του νόμου για τους βοσκότοπους συνεχίζονται με αμείωτη ένταση. Είναι βέβαιο ότι οι διατάξεις του θα προσβληθούν στα δικαστήρια, καθώς και οι ενέργειες των νομαρχών για την υλοποίησή τους. Επομένως η τύχη του τόσο αμφισβητούμενου αυτού νόμου είναι ακόμα απροσδιόριστη.

Στον οξύ διάλογο, που συνεχίζεται γύρω από το θέμα, ίσως θα ήταν χρήσιμες και οι ακόλουθες σκέψεις:

Οι χρήσεις γης

Για τις σύγχρονες κοινωνίες, ο χώρος αποτελεί όλο και περισσότερο απαραίτητο αγαθό «εν ανεπαρκεία» με αποτέλεσμα την εμπορευματοποίηση, την εκδήλωση συγκρούσεων συμφερόντων, τη διεκδίκηση για συχνά ασυμβίβαστες και αντιφατικές ανθρώπινες δραστηριότητες. Σε όλες σχεδόν τις χώρες, η πολιτεία έχει παρέμβει στη διαμάχη αυτή (με διάφορους βαθμούς αποτελεσματικότητας) καθορίζοντας χρήσεις της γης μαζί με αντίστοιχους περιορισμούς.

Οι ρυθμίσεις αυτές στις δημοκρατικές κοινωνίες ακολουθούν ορισμένες διαδικασίες χωροταξικού σχεδιασμού και προγραμματισμού. Δηλαδή καθορίζονται γενικοί στόχοι ανάπτυξης. Εκπονείται μελέτη από διεπιστημονική ομάδα, με έλεγχο από αρμόδιο κρατικό φορέα (στην Ελλάδα το ΥΠΕΧΩΔΕ) σε συνεννόηση με τα συναρμόδια υπουργεία και υπηρεσίες (π.χ. υπουργεία Γεωργίας, Βιομηχανίας, ΕΟΤ κ.λπ.). Οι προτάσεις περνούν μέσα από διαδικασίες ενημέρωσης και συναίνεσης των ενδιαφερόμενων (τοπική αυτοδιοίκηση, κοινωνικοί και άλλοι φορείς, κάτοικοι) και εγκρίνονται τελικά με διάταγμα.

Οι διαδικασίες αυτές είναι ίσως χρονοβόρες, εξασφαλίζουν όμως σε κάποιο βαθμό τη διαφάνεια και τον ορθολογικό έλεγχο των προτάσεων. Αυτή την πρακτική την ανατρέπει ο νέος νόμος για τους βοσκότοπους, γιατί με το άρθρο 3 αναθέτει στους νομάρχες τον τελεσίδικο καθορισμό χρήσεως ενός μεγάλου τμήματος της ελληνικής γης, χωρίς προδιαγραφές, συναινετικές διαδικασίες ή οποιοδήποτε έλεγχο. Μόνο μετά από γνώμη (όχι υποχρεωτική) μιας τοπικής επιτροπής, όπου πλειοψηφούν οι αναρμόδιοι.

Είναι ανάγκη να διορθωθεί ριζικά η διαδικασία αυτή.

Πρωτογενής παραγωγή και φυσικοί πόροι

Το υπουργείο Γεωργίας έχει την ευθύνη για τη σωστή ανάπτυξη της πρωτογενούς παραγωγής στη χώρα μας, με έμφαση στη γεωργία, την αλιεία, την κτηνοτροφία. Κάποτε θα πρέπει να συνειδητοποιήσει και η πολιτική ηγεσία του υπουργείου αυτού ότι, μια και η πρωτογενής παραγωγή προέρχεται από τους φυσικούς πόρους της χώρας μας, εξαρτάται απόλυτα από τη διαφύλαξη και διατήρηση των πόρων αυτών, σε ένα ικανοποιητικό και ανανεούμενο επίπεδο. Γιατί η εξαντλητική τους εκμετάλλευση θα οδηγήσει με μαθηματική ακρίβεια (και αυτό άρχισε ήδη να γίνεται) στην τελική και συχνά μη αντιστρέψιμη απομείωση της παραγωγής. Επίσης θα πρέπει να αντιληφθεί ότι οι δύο κυριότεροι φυσικοί πόροι είναι το νερό και το χώμα. Κάτω από μια τέτοια προδήλως λογική θεώρηση, πολλές από τις προβλέψεις του νομοθετήματος για τους βοσκότοπους θα έπρεπε να ελεγχθούν και να τροποποιηθούν.

Οι χρήσεις στις δασικές εκτάσεις

Στον τόπο μας οι δασικές εκτάσεις είναι ανεπαρκείς (ως ποσοστό του συνόλου της γης και σε σύγκριση με άλλες γειτονικές ή αντίστοιχες χώρες) οικολογικά υποβαθμισμένες σε σημαντική έκταση και ανεπαρκώς οριοθετημένες (δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί δασικό κτηματολόγιο). Ένας από τους κύριους λόγους της υποβάθμισης είναι και η γενικευμένη βόσκηση όλων σχεδόν των δασικών εκτάσεων (με μικρές μόνο εξαιρέσεις). Άρα υπάρχει ανάγκη να οριοθετηθούν οι δασικές περιοχές όπου μπορεί να επιτραπεί η βόσκηση χωρίς κίνδυνο για τα δάση και να προφυλαχθούν οι υπόλοιπες. Αντί γι' αυτό, με τον επίμαχο νόμο αποχαρκτηρίζεται το 60% των δασικών εκτάσεων και βαφτίζονται «βοσκότοποι».

Είναι φυσικό ότι η μετατροπή αυτή χαρακτηρισμού θα έχει άμεση επίδραση στον τρόπο διαχείρισης των εκτάσεων αυτών, με δυσμενέστερες οικολογικές επιπτώσεις τόσο άμεσες πάνω στο δασικό οικοσύστημα, όσο και έμμεσες, κυρίως στους υγροβιότοπους.

Ως συμπέρασμα, φοβούμαστε ότι η φιλοσοφία του νόμου για τους βοσκότοπους είναι πλήρως εναρμονισμένη με την επικρατούσα ιδεολογία στον τόπο μας (για την οποία πολλές πλευρές ευθύνονται). Δηλαδή την αλόγιστη εκμετάλλευση (σήμερα) του κάθε πόρου μέχρι εξάντλησης για μια χούφτα (ή πολλές χούφτες) φράγκα! Έτσι ξεπουλάμε κι εκμεταλλευόμαστε και ρυπαίνουμε παραδοσιακούς οικισμούς, μνημεία, παράλια και ακτές, θάλασσα, αέρα, δάση υγροβιότοπους, τη γη, και ακόμα και τις κοινωνικές και οικογενειακές δομές. Πέρα από το γεγονός ότι ήδη η δική μας ζωή υποβαθμίζεται δραματικά (ας θυμηθούμε τους θανάτους από το νέφος της Αθήνας), τι τόπο αφήνουμε στις επόμενες γενιές;

* Θύμιου Παπαγιάννη, «Το νομοσχέδιο για τους βοσκότοπους: Πρόβατα, ή λύκοι με προβιές;», ΑΝΤΙ, τεύχος 355, 11.09.1987.

ΙΑΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΑΛΕΡΙ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΣΑΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

Κ. ΚΟΥΝ
**Κάνουμε θέατρο
για την ψυχή μας**

Γ. ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ
**Ως στρουθιον μονάζον
επί δώματος**

Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ
Ο Τρίτος Δρόμος

Ε. ΦΑΚΙΝΟΥ
Η μεγάλη πράσινη

Γ. ΞΑΝΘΟΥΛΗΣ
Το πεθαμένο λικέρ

Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ
Κάλη Co

Α. ΦΩΣΤΙΕΡΗΣ
**Το θα και το να
του θανάτου**

Γ. ΚΑΤΟΣ
Τα καλά παιδιά

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΙΤΕ

Ζιγουρα κάποιοι — μη εξαιρετέοι από τις «πολιτιστικές εκδηλώσεις» της νεολαίας — οι οποίοι, από καταβολής ροκ μίσησαν το δυναμικό κοινωνικό του χαρακτήρα, αν δεν ανησυχούν, σήμερα τουλάχιστον, καταλαμβάνονται από αμηχανία μπροστά σ' αυτό το κατά κανόνα ήπιο και κατά περίπτωση γιορταστικό κλίμα που επικρατεί τελευταίως... ολό και πιο συχνές «συναντήσεις» των «φίλων του ροκ». Σε νεοφυή κλαμπ σαν το «ΡΟΔΟΝ». Συναντήσεις, που, όπως και σε παλιότερες, όχι πιο σκίληρές αλλά και όχι πιο αποπροσανατολισμένες εποχές, καθοδηγούνται από την ίδια ριζική αιτία: την ανάγκη για επαφή και επικοινωνία ανάμεσα σε όσους θέλουν να αισθάνονται νέοι («ζωντανόι», «απρόβλεπτοι» και γι' αυτό «ακαταχώρητοι») και νιώθουν να τους εγείρει εξ ολοκλήρου η ευθύνη του να διαφοροποιούν διαρκώς την ταυτότητά τους ή έστω κάποιο — το πιο ουσιώδες — τμήμα της από τους «πέραν αυτών» και κυρίως από τους «υπεράνω».

Και όλα αυτά βρίσκουν παραδόξως (;) ολοένα και πιο ελκυστικές, ολοένα και πιο ουσιώδεις αφορμές για να κατανοηθούν και για να πραγματοποιηθούν: είτε χάρις σε εμφανίσεις - γεγονότα σημαντικών ξένων συγκροτημάτων, είτε χάρις σε μερικές πολύ «ζεστές» βραδιές ντόπιων συνόλων που βρίσκουν στέγη και, όντως σε σπανιότερες περιπτώσεις, αιτία ύπαρξης, σε «στέκια» σαν το «127 db» ή σαν το MADD. Το σπουδαιότερο όμως είναι πως τούτες οι αφορμές πολύ σπάνια εκλαμβάνονται είτε από τους «επιτήδειους», είτε από τους «κακεντρεχείς», είτε από τους ασυνείδητους και ασυναίσθητους σαν ένα ακόμη φαιό άλλοθι (λιγότερο ίσως μαζικό και αποτελεσματικό από τα ποδοσφαιροπολιτικά ανάλογά του) για την απελευθέρωση και την κατά κανόνα επί τόπου εξόφληση μιας βίας παράλογης, μιας βίας δηλαδή που ή δεν έμαθε, ή δεν φρόντισε να μάθει ποιος ήταν ανέκαθεν ο αληθινός της στόχος.

Τι συμβαίνει λοιπόν εδώ; Το ροκ ως ξενόφερτο «άθλημα» ειδικά για «σκληροτράχηλους», «ανεγκέφαλους» και «κτηνώδεις» νέους έπαψε να υπάρχει;

Τι τέλος πάντων συντρέχει στη δημιουργία μιας ατμόσφαιρας σύμπτωσης ή, τουλάχιστον, καλοπροαίρετης και γι' αυτό γόνιμης και θετικής συμπαρουσίας τόσων ανθρώπων στις παραστάσεις του ΡΟΔΟΥ και των άλλων μικρότερων χώρων, που αντί να «σκάνε» το χιλιάριό τους σε οριεντάλ φαρσοκωμωδίες, αφήνονται — κυριολεκτικά — στο συναίσθημά τους, όχι

όμως για να «τα κάνουν λίμπα», αλλά για να νιώσουν ακόμη πιο βαθιά τις ομοιότητές τους· κι από ένα σημείο κι έπειτα για να κατανοήσουν τις διαφορές τους και να αναγνωρίσουν εν τέλει στον εαυτό τους το δικαίωμα στις αδυναμίες, στις ευαισθησίες και στις αντιφάσεις του. Το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση του, μη-εκ-των-έξω προσδιορισμένου και όχι-αυτοματικά ταγμένου στην υπηρεσία μιας υπερβατικής και υπερβάλλουσας (στο μακροχρόνιο σχεδιασμό της) οικονομικής σκοπιμότητας, ενεργειακού τους δυναμικού.

Μήπως σήμανε και για τους εν Ελλάδι περιφερειακούς δέκτες και συλλειτουργούς της «ροκ κατάστασης», η ώρα της ωριμότητας;

Μήπως τώρα, που ήδη στα κέντρα παραγωγής του το ψευδαισθησιακό ροκ-όραμα και οι κοινοτικές ουτοπικές του προσεγγίσεις χάσκουν ως ανεπανόρθωτα διαψευσμένα συστατικά του, μήπως λοιπόν τώρα ξεκινά και η συνειδητοποίηση όσων εδώ, στον τόπο μας, ενηλικιώθηκαν μαζί του, ώστε να βλέπουν καθαρά πια ότι τα άλλα συναφή πράγματα με τον κόσμο του ροκ δεν είναι μόνο η φυγή από την πραγματικότητα και η βία, ούτε κατ' ανάγκην ο ψυχεδελικός μετεωρισμός και η αποχή από τα εγκόσμια, αλλά και ο έλεγχος από τους ίδιους τους «ανθρώπους του» των μέσων παραγωγής των λειτουργιών του και των μηχανισμών καθοδήγησης της θεαματικότητάς του;

Με δυο λόγια: η νεοσύστατη «κάστα» των μέσα από το ροκ και περί της μουσικής ροκ ενασχολούμενων, επιχειρηματιών είναι παρούσα και στη χώρα μας. Και δείχνει να έχει τα προσόντα και το κέφι να μεγαλουργήσει, διακινώντας ήχους, μύθους και ιδεολογίες, που ποτέ άλλοτε δεν θα είχαμε την ευκαιρία να συναντήσουμε δυο μόλις βήματα έξω από το σπίτι μας. Δείχνει επιπλέον ότι διαθέτει την τόλμη να πληρώνει από την τσέπη της το τίμημα των «προσωπικών» και κατά κανόνα ποιοτικών κριτηρίων στα οποία βασίζει τις επιλογές της. «Επιλογές», που αυτοί οι διακινητές των μηνυμάτων ή έστω και απλώς των συνθημάτων του ροκ, δεν επιτρέπουν στον εαυτό τους να είναι «τυχαίες» και «απροβλεπτότατες», αφού, όπως έχει κατ' επανάληψη αποδειχτεί, εκφράζουν πρώτα αυτούς σαν άτομα με πιστεύω και ιδιαίτερες αισθητικές προτιμήσεις και ύστερα (ή περιστασιακά) εναρμονίζονται με το υλικό στοιχείο της πρωτοβουλίας τους: το απαραίτητο κέρδος.

Ελπίζουμε να μη βιαστούν να μας διαψεύσουν.

Χ.Τ.

ΜΙΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Η σύγχρονη πρωτοπορία στο χώρο των εικαστικών τεχνών θα εκπροσωπηθεί με τρεις κορυφαίους εκφραστές της. Από τις 11 Μαρτίου ως τις 15 Απριλίου, η γκαλερί Jean Bernier (Μαρασλή 51, τηλ. 72.35.657) θα φιλοξενήσει στο χώρο της αντιπροσωπευτικά δείγματα δουλειάς του «αυτοεξόριστου» — όπως αυτοπροσδιορίζεται — στην Ιταλία Έλληνα Γιάννη Κουνέλλη, του Αμερικανού Richard Serra και του Ισπανού Tàpies.

Ο Κουνέλλης, γνήσιος εκφραστής της ανησυχίας του δημιουργού που βρίσκεται αντιμέτωπος με μια κοινωνία κι έναν πολιτισμό σε μετάλλαξη, έχει να επιδείξει ένα πολύμορφο έργο, που, αν το χαρακτηρίζει καίρια κάτι, είναι μια διάθεση συνεχούς ανανέωσης. Απ' το 1967, όταν απαρνιέται τους κοινούς κώδικες, που ως τότε χρησιμοποιούσε και εισάγει ριζοσπαστικές αλλαγές στη δουλειά του χρησιμοποιώντας στοιχεία απ' τη φύση (κάρβουνο,

δαμβάκι, φωτιά ή ακόμα και ζωντανά ζώα) σοκάροντας με τα «έργα περιβάλλοντος» που συνθέτει στο πνεύμα της Arte Povera, στο 1969, όταν δημιουργεί την πρώτη του «εντοιχισμένη πόρτα» με ποιητικές και πολιτικές προεκτάσεις, στο 1970 όταν οικειοποιούμενος το παρελθόν μέσω της μυθολογίας, της ιστορίας και της ιστορίας της τέχνης τροφοδοτεί νέες συζητήσεις, στο 1978, όταν η οργανωμένη διάταξη των στοιχείων του έργου του υποκαθιστά το χάος, ως το 1983, όπου τοιχογραφίες με βάση το μέταλλο συμπυκνώνουν τους αισθητικούς προβληματισμούς του.

Ο Serra, επηρεασμένος κι αυτός στη δεκαετία του '60 από την ευρωπαϊκή κουλτούρα και το πνεύμα της Arte Povera παρουσιάζει γλυπτά, αρχικά σε ελαστικό και αργότερα σε μόνυλντο. Το 1970 ασχολείται με τη βίντεο-τέχνη και από το 1971 δημιουργεί τη σειρά «Μαύρα σχέδια», κάνει ταινίες και κατασκευάζει τα περίφημα ατσάλινα γλυπτά εσωτερικού χώρου. Μέχρι σήμερα συνεχίζει να δουλεύει με εμμονή στο ατσάλι, και, περιστασιακά, το

μπετόν. Το ατσάλι του επιτρέπει να αναπτύξει τη φόρμα σε πολύ μεγάλη κλίμακα χωρίς να χρειάζεται να καταφεύγει σε τεχνάσματα, όπως οξυγονοκολλήσεις κλπ. Στα έργα του, κατά συνέπεια, η ύλη με τις μοναδικές της ιδιότητες έρχεται να καθορίσει το έργο.

Ο ισπανός Tàpies, έντονα επηρεασμένος αρχικά από το σουρεαλισμό, λίγο-λίγο προσχωρεί σε μια κοινωνική-μαρξιστική ματιά. Το 1958 δημιουργεί τις πρώτες του λιθογραφίες, ενώ από το 1970 και έπειτα κατασκευάζει μια

Tàpies «Πολυθρόνα», γλυπτό (1985-86).

σειρά «γλυπτά-αντικείμενα» και κερδίζει παγκόσμια αναγνώριση. Το 1980 γίνεται μέλος της Ακαδημίας Τεχνών του Βερολίνου, ενώ μετά το 1981 ασχολείται με την ανέγερση ενός μνημείου, αφιερωμένου στον Πικάσο, στη Βαρκελώνη. Ολόκληρο το μεγαλειώδες έργο του Tàpies διέπεται από δύο θεμελιώδη ερωτήματα: «τι είναι το Αληθινό;» Και «τι είναι Τέχνη;» Ο μεγάλος καλλιτέχνης μας προκαλεί να ανακαλύψουμε τον κόσμο της εικόνας πίσω από τη συμπαγή μάζα, αλλά και να 'ρθουμε αντιμέτωποι με το ουσιαστικό, πραγματικό νόημα των απλών σημείων. Αυτών των ίδιων σημείων που χρησιμοποιεί η τέχνη για να δώσει νόημα σε πράγματα που έτσι κι αλλιώς, υπάρχουν.

★ ★ ★

Η κοινή έκθεση των τριών αυτών καλλιτεχνών, είναι ένα από τα σημαντικότερα εικαστικά γεγονότα της χρονιάς. Η παρουσία τους στα εγκαίνια (Παρασκευή 11-3, 7-10 μ.μ.) απηχεί τη σημασία που αποδίδουν οι ίδιοι στην ελληνική τους παρουσία.

Σημειωματάριο ειδήσεων

• «Πνευματικές ασκήσεις», «εργαστηριακές μελέτες» που μας φέρνουν αντιμέτωπους με ηθικούς καθορισμούς, θεωρούνται οι ταινίες του Πολωνού σκηνοθέτη **Κριστόφ Ζανούσι**. Παράλληλα όμως, η κριτική του στην υποκρισία και στον κομπορρισμό που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη πολωνική κοινωνία είναι σκληρή. Γνωστός στην Ελλάδα από την «Επιφώτιση», το «Σπιράλ», τον «Απολογισμό», το «Καμουφλάζ», τη «Χρονιά του ήσυχου ήλιου», τώρα μας δίνεται η ευκαιρία να γνωρίσουμε την πρώτη του μεγάλου μήκους δουλειά. Πρόκειται για τη «Δομή του κρυστάλλου» που γυρίστηκε το 1969 και απηχεί τις απόψεις του δημιουργού της για τον κόσμο της επιστήμης. Η ταινία θα προβληθεί στο «Παλλάς», στις 4, 5, και 6 Μαρτίου. Μαζί θα ξαναπροβληθούν άλλα δυο, γνωστά από παλιότερα, έργα του.

• Ο **Κωστής Παλαμάς**, 45 χρόνια μετά το θάνατό του θα τιμηθεί με σειρά εκδηλώσεων που διοργανώνει η Ελληνοαμερικανική Ένωση. Την Τρίτη, 1η Μαρτίου, στις 7 μ.μ. εγκαινιάζεται έκθεση ποιημάτων και πεζών του μεγάλου ποιητή μας που περιλαμβάνει, επίσης, φωτογραφίες, προσωπικά αντικείμενα, βιβλία, άρθρα εφημερίδων και – για πρώτη φορά – αυτόγραφα κείμενα, γράμματα κ.λπ. (αίθουσα Κέννεντυ της ΕΑΕ, Μασσαλίας 22).

• Για τα εκατό χρόνια από τη γέννηση του γενάρχη της σύγχρονης αρχιτεκτονικής **Le Corbusier**, άρχισε να λειτουργεί – και για μια μονον εβδομάδα 29.2-3.3 – έκθεση στην

Αρχιτεκτονική Σχολή του ΕΜΠ. Η έκθεση θα μεταφερθεί, το δεύτερο δεκαήμερο του Μάρτη 9.3-20.3, στον εκθεσιακό χώρο της Πολυτεχνικής Σχολής στη Θεσσαλονίκη.

• Με βάση τα ιστορικά στοιχεία και με την επικουρία της φαντασίας, συνεχίζονται στην **Εταιρεία Σπουδών** οι ομιλίες της σειράς «Μια μέρα...», που στόχο έχουν να ανασυνθέσουν μια μέρα της ζωής ενός ανώνυμου ανθρώπου σε κάποια φάση της ιστορίας. Κυκλοφόρησαν ήδη – σε περιορισμένο αριθμό – οι 10 πρώτες διαλέξεις, που μαζί μ' αυτές που θ' ακολουθήσουν θα συγκεντρωθούν – μετά την ολοκλήρωση της σειράς – σε βιβλίο.

Κείμενα των **Γ. Χουρμουζιάδη, Μ. Κοπιδάκη, Δ. Κυρτάτα, Αλ. Πολίτη, Β. Κρεμμυδά, Α. Δημαρά** κ.ά., συνθέτουν ένα ενδιαφέρον και πρωτότυπο πολύπτυχο.

• Υπάρχει όμως και ζωγραφική. Τα μαύρα θαλάσσια όνειρα της **Λίκας Φλώρου**, 20 λάδια που εκθέτει στην γκαλερί «Ζυγός», από τις 3 ως τις 17 Μαρτίου. Έπειτα από τις ακουαρέλες με τα επτασφράγιστα σπίτια και πρόσωπα, που έπλεαν ωστόσο σε φωτεινά χρώματα, η Λίκα Φλώρου αντιστρέφει το ζωγραφικό της όραμα και ξεκλειδώνει το μαύρο με ελάχιστα ίχνη φωτός, ποντίζοντας (ή ανασύροντας;) μνήμες ζωής μέσα σε αχανείς υγρές εκτάσεις. Βαθείς υποβλητικοί τόνοι, σχεδόν πάντοτε στις παρυφές του μαύρου, ορίζουν τον νόστο του υγρού στοιχείου, στην κίνηση κάθε ζωντανού οργανισμού από τον μέσα κόσμο στον έξω, από το σκοτάδι της μήτρας ίσως στο σκοτάδι της θάλασσας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΚΟΛΕΜΗΣ

Ένας άξιος άνθρωπος και θερμός φίλος του περιοδικού μας, ο **Δημήτρης Γκολέμης**, έφυγε την περασμένη Δευτέρα.

Ο Δημήτρης Γκολέμης γεννήθηκε στο Μέρμπακα του Ναυπλίου όπου πέρασε τα παιδικά και εφηβικά του χρόνια. Συνέχισε τις σπουδές του στις Οικονομικές Επιστήμες και επέστρεψε στο Ναύπλιο όπου συνεχίζοντας την οικογενειακή παράδοση ασχολήθηκε με το εμπόριο. Ανέπτυξε κοινωνική και συνδικαλιστική δράση και αναδείχθηκε για πολλά χρόνια στη διοίκηση του ΕΒΕΑ.

Με την ιδιότητά του ως αντιπροέδρου του ΕΒΕΑ ηγήθηκε αντιπροσωπείας που υπέγραψε στη Γενεύη το 1952 την πρώτη εμπορική συμφωνία «κλήριγκ» Ελλάδας - Πολωνίας που σε συνέχεια εφαρμόστηκε και με τις άλλες ανατολικές χώρες. Έτσι ανοίχθηκαν οι αγορές αυτές στα ελληνικά και μάλιστα

παθητικά προϊόντα, όπως καπνό, εσπεριδοειδή, σταφίδα κ.α.

Ο Δημήτρης Γκολέμης δεν περιορίστηκε στο άνοιγμα μόνον των αγορών των ανατολικών χωρών, αλλά παίρνοντας μέρος σε αποστολές, διεθνείς εκθέσεις, επιμελητηριακά συνέδρια, ανέπτυξε μιαν ιδιαίτερα έντονη δραστηριότητα για την προώθηση των ελληνικών εξαγωγών και στις αραβικές χώρες. Για τη δράση του αυτή έτυχε πολλών διακρίσεων. Η έφεσή του για την πνευματική ζωή ήταν έντονη και συμπαραστάθηκε σε πολλές πολιτιστικές προσπάθειες. Και κάθε φορά θυμόταν την ιδιαίτερη πατρίδα του βοηθώντας στην οργάνωση βιβλιοθηκών, πολιτιστικών συλλόγων και σχολείων.

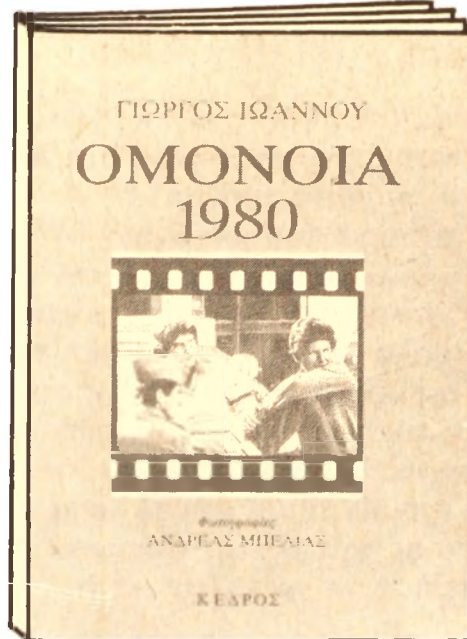
Στην οικογένειά του εκφράζουμε τη βαθιά συμπόνοια μας. Η απώλεια του Δημήτρη Γκολέμη είναι στέρση για όλους μας ενός καλού φίλου, ενεργού και έντιμου πολίτη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 – τηλ. 36.02.007

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΟΜΟΝΟΙΑ 1980

Φωτογραφίες
ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΠΕΛΙΑΣ

Ένα άλμπουμ με φωτογραφίες του **Ανδρέα Μπέλια** από τη σημερινή Ομόνοια, μαζί με ένα εκτενές κείμενο του **Γιώργου Ιωάννου**. Η κίνηση της θρυλικής

πλατείας και τα βαθύτερα κίνητρά της.

Η τολμηρή περιγραφή και ανατομία της κοινωνίας των προσώπων που συχνάζουν εκεί. Ντοκουμέντο εποχής και συνάμα ενθύμιο. Πιο ανθρώπινο κοίταγμα προσώπων, πράξεων και σχέσεων που πολύ εύκολα καταδικάζουμε. Μνήμες και γνώμες για πράγματα, πρόσωπα και ανθρώπινες καταστάσεις.

ΑΛΛΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΣΤΟΝ ΚΕΔΡΟ

1. Για ένα φιλότιμο.
Πεζογραφήματα
2. Επιτάφιος θρήνος.
Πεζογραφήματα
3. Εύφλεκη χώρα.
Κείμενα
4. Εφήβων και μη.
Διάφορα κείμενα
5. Η μόνη κληρονομιά.
Διηγήματα
6. Η πρωτεύουσα των προσφύγων.
Πεζογραφήματα
7. Η Σαρκοφάγος.
Πεζογραφήματα
8. Το δικό μας αίμα.
Πεζογραφήματα
9. Ο της φύσεως Έρωτας.
Παπαδιαμάντης,
Καβάφης, Λαπαθιώτης
Μεταφράσεις
10. ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ. Ιφιγένεια
η εν Ταύροις
11. ΣΤΡΑΤΩΝ. Μούσα
παιδική
Παιδικά
12. Το αυγό της κότας.
Θέατρο για παιδιά

Ήταν μοναδική στο να δίνει χωρίς να περιμένει ανταπόδοση...

Από τη μέρα που χάθηκε η Νανά, όσες φορές κι αν τη φέρνω στο νου μου, τη βλέπω μπροστά μου στο στρατόπεδο στη Χίο, όπου είμασταν εξόριστες, εδώ και σαράντα χρόνια.

Δε τη γνώριζα από πριν και την ώρα που μας είχαν βγάλει τη συνηθισμένη βόλτα στην αυλή, είδα να μπαίνει από την πύλη του στρατοπέδου, μια ψηλή, στητή, πανέμορφη γυναίκα, κρατώντας έναν μπόγο κι ένα μεγάλο χαρτονένιο κουτί. Προχωρούσε με σίγουρα βήματα κι ο χωροφύλακας που τη συνόδευε έμοιαζε πλάι της κακόμοιρο ανθρώπακι. «Η Νανά!» ψιθύρισαν οι γυναίκες που ήταν κοντά μου.

Τη βάλανε σε μια σκηνή δίπλα στη δικιά μου κι όταν ο χωροφύλακας που ήταν στη δίγλα γύρισε την πλάτη, τρύπωσα στη σκηνή της μαζί με άλλες κοπέλες που τη γνώριζαν να την καλωσορίσουμε.

Η πρώτη της κίνηση, πριν στήσει ακόμα το ράντζο της, ήταν ν' ανοίξει τη χαρτονένια κούτα και να μας μοιράσει κουλούρια, καραμέλες και κυρίως τσιγάρα. «Ωραία», είπε σαν άδειασε το κουτί, λες και έφυγε ένα βάρος από πάνω της. Της έμεινε στα χέρια ένα τελευταίο πακέτο τσιγάρα και σαν είδε πως εγώ δεν είχα πάρει τίποτα, το άνοιξε πήρε από μέσα σχεδόν τα μισά να μου τα δώσει. «Δεν καπνίζω». Με κοίταξε και γέλασε. «Βέβαια, είσαι μικρό». Από τότε με φώναζε μικρό και με φρόντιζε σα μεγαλύτερη αδελφή. Με φρόντιζε μια ζωή ολόκληρη.

Μια φορά της έστειλαν από το σπίτι της ένα δέμα μ' ένα καινούριο ζεστό παλτό κι ένα φόρεμα. Είχαμε καθήσει, όπως το συνηθίζαμε, πάνω στο ράντζο της, έτοιμες για ψιλοκουδέντα και της λέγαμε να φορέσει τα ρούχα να δούμε πώς τη πάνε. Μικρές χαρές και διασκεδάσεις της εξορίας. Κείνη την ώρα τρύπωσε στη σκηνή μια νέα γυναίκα κι έτρεξε κατευθείαν στη Νανά. «Δεν έχεις κανένα ρούχο να μου δώσεις, έπιασε κρύο και το παλτό μου είναι ψιλό».

Σ' ένα καρφί, στο μεσιανό κοντάρι του αντίσκηνου κρεμότανε το γκριζό παλτό της Νανάς, ταλαιπωρημένο από τα κρατητήρια και τις μεταφορές. Είπα πως θα σηκωθεί να το ξεκρεμάσει. Ξαθόλου. Όπως είχε μπροστά της την κούτα με τα καινούρια ρούχα τα έδωσε στη γυναίκα. Εκείνη τ' άρπαξε κι έφυγε. Της βάλαμε όλες τις φωνές, έξω φρενών που έδωσε τα ολοκαίνουργια ρούχα της πριν καν τα δοκιμάσει.

Ακόμα θυμάμαι το γέλιο της. «Πώς κάνετε έτσι! Αφού την ξέρετε πως πεθαίνει για λούσα. Εμένα το ίδιο μου κάνει».

Είχε έλκος στο στομάχι και υπέφερε πολύ μα ποτέ δε δέχτηκε να εξαιρεθεί. Πρώτη στις αγγαρείες και πρώτη να καταπιεί το απαίσιο συσσίτιο που μας τάζαν.

Την αποχαιρέτησα κείνη την ηλιόλουστη μέρα στο τρίτο νεκροταφείο και συλλογιόμουν πόσες φορές την αποχαιρέτούσα όλα αυτά τα σαράντα χρόνια, πάντα με ένα συναίσθημα πως δεν θα την ξανάβλεπα. Η πρώτη φορά που την αποχαιρέτησα, ήτανε όταν την πήρανε από το στρατόπεδο για να περάσει κάποια δίκη στην Αθήνα. Την απάλλαξαν και ξαναγύρισε. Ίσα-ίσα για να μας μοιράσει τα τρόφιμα που είχε φέρει μαζί της και την έστειλαν μαζί με άλλες διακόσιες γυναίκες σ' ένα χτίριο έξω από την πύλη. Τις απαγόρευαν κάθε επικοινωνία μαζί μας γιατί τις χαρακτήριζαν επικίνδυνες. Η Νανά ήταν «επικίνδυνη» για μας τις άλλες, γιατί μοίραζε τα πράγματά της, παραστεκότανε σ' όλες και περπατούσε στην αυλή στητή-στητή με το κεφάλι ψηλά.

Ξανασυναντηθήκαμε ύστερα από καιρό στην Αθήνα, στο σπίτι της. Εγώ είχα απολυθεί από την εξορία κι εκείνης της είχαν πάρει οι δικοί της ένα μήνα άδεια λόγω υγείας. Το Τρί-

Η Νανά Καλλιανέση στο σπίτι της Αρματωλών και Κλεφτών αρχές του 1952. Αριστερά η Άλκη Ζέη.

κερι, η Μακρόνησος και πάλι το Τρίκερι που ακολούθησαν τη Χίο είχαν σακατέψει το στομάχι της.

Με περίμενε στο μπαλκόνι με το ίδιο χαμόγελο και το κεφάλι στητό σα να μη συνέβαινε τίποτα. Όταν πλησίασα είδα το πρόσωπό της δαρμένο από τους αγέρηδες της Μακρόνησου. Τα μακριά μαλλιά της που τα μάζευε πίσω σ' ένα μεγάλο κότσο, τα είχε κόψει κοντά-κοντά που σγούραιναν και άσπρες, ατίθασες τρίχες, ξεπετάγονταν σαν πινελιές.

Την κοίταζα και μου θύμιζε ηρωίδα αρχαίας τραγωδίας που θυσιάσε τα μαλλιά της για κάποιο αγαπημένο νεκρό. Πρόσεξε το βλέμμα μου. «Πού νερό για λούσιμο στη Μακρόνησο... εδώ άλλοι χάσανε τη ζωή τους... κι έπειτα νιώθω πιο ξαλαφρωμένη έτσι...».

Οι δικοί της ανησυχούσαν όσο περνούσαν οι μέρες τη άδειας κι έτρεχαν να βρουν μέσο να παραταθεί η παραμονή της. Θυμάμαι το ξύλινο ράντζο της με το καραδόπανο, διπλωμένο σε μια γωνιά στην είσοδο του σπιτιού, έτοιμο για αναχώρηση.

Είχα σχεδόν εγκατασταθεί στο σπίτι της με πάλι το ίδιο συναίσθημα που σαν έφευγε δεν θα την ξανάβλεπα. Υπόφερε πολύ από το στομάχι της και κρυβόταν μη στεναχωρηθούν οι δικοί της. Δεν της έδωσαν παράταση και πήρε πάλι το δρόμο της εξορίας. Πόσες φορές έγινε αυτό το πάνε κι έλα; Τρεις, τέσσερις, δε θυμάμαι. Όταν γύρισε για τα καλά, αφού απολύθηκαν όλες σχεδόν οι εξόριστες, εγώ είχα φύγει στο μεταξύ κρυφά για τη Σοβιτική Ένωση.

Την ξαναβρήκα το 1964 με την επιστροφή μου στην Ελλάδα. Τη βρήκα στον «Κέδρο» στη στοά της Χαριλάου Τρικούπη. Ήτανε εκδότης, ήμουν συγγραφέας. Αργότερα έγινε εκδότης μου κι έγινα συγγραφέας της. Ποτέ όμως δε με ρωτούσε πρώτα, «Τι γράφεις;» αλλά «Πώς είσαι;».

Η Νανά όπως είχε γίνει εκδότης, μπορούσε να είχε γίνει και κάτι άλλο. Πάντα όμως με το ίδιο δόσιμο την ίδια αγάπη. Ήτανε μοναδική στο να δίνει χωρίς να περιμένει ποτέ ανταπόδοση.

Το παράξενο είναι πως όταν την αποχαιρέτησα στην τελευταία της κατοικία δεν είχα το συναίσθημα πως την αποχαιρέτούσα για πάντα.

Άλκη Ζέη

ΚΑΙ ΟΡΘΗ ΣΑΝ ΚΕΔΡΟΣ

Η ΠΡΩΤΗ ΜΟΥ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ με τη Νανά, ήταν έξω από τη Γραμματεία Τύπου της Προεδρίας, στη Ζαλοκώστα. Μας είχε φέρει σ' επαφή ο Στρατής Τσίρκας. «Είναι ένας νέος συγγραφέας», της είχε πει, «έχει ταλέντο». Αυτό αρκούσε για τη Νανά.

Την εποχή εκείνη, το '68, η λογοκρισία δεν είχε αρθεί ακόμα, ο Νόμος περί Τύπου μαγειρευόταν, κι εμείς όλοι, συγγραφείς κι εκδότες προσπαθούσαμε με κάθε τρόπο να σπάσουμε τη σιωπή, χωρίς να μιλάμε. Μία από τις πρώτες ιδέες που ρίχτηκε ήταν μια συλλογική έκδοση, κάτι ανάμεσα από ανθολόγιο ή περιοδικό. Θα ήταν, ας πούμε, αν είχε πραγματοποιηθεί, ο πρόδρομος των «18 κειμένων» και της «Συνέχειας». Κύριος εμπνευστής ο Τσίρκας και πρόθυμη ν' ακολουθήσει η Νανά. Απ' την πλευρά μου είχα συμβάλει παραδίνοντας ένα ανέκδοτο διήγημά μου: «Τα καημένα».

Εκείνο το πρωινό, την είδα να στέκει ψηλή, ευθυτενής, με το μάλλινο πλεχτό φόρεμά της, στο πεζοδρόμιο έξω από το Προεδρείο. Δώσαμε τα χέρια και χωρίς πολλές κουβέντες προχωρήσαμε στο γραφείο του λογοκριτή. Χρειάστηκε, θυμάμαι, να περάσουμε μέσα από φρουρούς και κλητήρες στα μαύρα. Ακόμα κι η παραμικρή υποψία στολής εκείνες τις μέρες, μας τάραζε. Το κείμενο μου κολυμπούσε στις κόκκινες μολυβιές. Σα να διάβαζα στα περιθώρια: «ακατάλληλο», «άσεμνο», «αντεθνικό». Είχα κι εγώ κοκκινίσει όλος. Και το θέμα, η ιστορία δύο φτωχόπαιδων, που μια Μεγάλη Τετάρτη καίγονται μέσα σ' ένα καΐκι στο Λαύριο. Το είχα πάρει από τις εφημερίδες. Το πρόσωπο του ανθρώπου της εξουσίας με κοιτούσε απρόσωπο και απαθές. Τότε, επενέβη η Νανά. Πήρε το δικό μου κείμενο μαζί με τ' άλλα και τα έβαλε στην τσάντα της. Χαιρέτησε και με πήρε από το μπράτσο. «Μη λέτε τίποτα», μου είπε ψιθυριστά πριν βγούμε στο διάδρομο. Περάσαμε πάλι από τους φρουρούς. «Εμείς», μου είπε πια στο δρόμο, «αργά ή γρήγορα θα κάνουμε τη δουλειά μας». Δεν ξέρω τι έγιναν τα άλλα λογοκριμένα κείμενα. Το δικό μου κυκλοφόρησε το 1972 στον «Κέδρο», σ' εποχή που το κλίμα σήκωνε πιά. Εκείνη την πρώτη μέρα, πάντως, μαζί με την ψυχρολουσία, μέσα μου πάλευε και μια χαρά. «Τι λέτε», μου είπε η Νανά, «πάμε από το μαγαζί για ένα ούζο;». Μιλούσαμε τότε στον πληθυντικό. Σε λίγες μέρες, ήταν σαν να γνωριζόμασταν χρόνια.

Ο «Κέδρος» βρισκόταν Πανεπιστημίου 44, μέσα στη στοά που σχηματίζει ένα γάμμα, επικοινωνώντας με τη Χαριλάου Τρικούπη. Ένα στενόμακρο μαγαζί, περισσότερο ένας διάδρομος, έξι μόλις τετραγωνικά. Ίσα που σ' έπαιρνε να το διασχίσεις, προσέχοντας μην ταραξεις τα βιβλία στα ράφια, ωσότου φτάσεις στο ταμείο που το κρατούσε η αδελφή της Νανάς, η Τούλα, κι απ' όπου ξεκινούσε η σκάλα που οδηγούσε σ' ένα παταράκι. Στο σκαμνί, δίπλα στο ταμείο, καθόταν ο Βάρναλης. Υπερήλικας, με το ένα χέρι ακουμπισμένο στο πηγούνι, το άλλο έτοιμο ν' ανέβει στ' αυτή, αν του απέτεινες το λόγο. Τα μάτια του, συνεχώς δακρυσμένα.

*

* *

Με δικό του έργο —το πρώτο ελληνικό— ξεκίνησε ο «Κέδρος». Βρισκόμαστε στο 1954. Φαντάζομαι το πρώτο εκείνο γραφείο, μια γυμνή κάμαρα με μόνο στολίδι βιβλία και χαρτιά πάνω σ' ένα σκονισμένο τραπέζι, σ' ένα παμπάλαιο κτίριο, στην αρχή της οδού Ευριπίδου. Ιδιοκτήτες ένας απότακτος αξιωματικός του Ναυτικού, ο Νίκος Καλλιανέσης, με την ωραία, ψηλή γυναίκα του. Είχαν γνωριστεί μετά το κίνημα του '35, όταν εκείνος βρισκόταν εξόριστος στη Σκύρο. Το πρώτο βιβλίο τους, η

βιογραφία του Τσβάιχ «Βεράρεν», σε μετάφραση Κωστή Μεραναίου. Ήταν γεμάτη τότε η αγορά από Τσβάιχ, τα θυμάμαι κι εγώ νέος, μαζί με Κρόνιν, Δάφνη ντυ Μωριέ, και άλλους συγγραφείς της μόδας.

Στον αμέσως επάνω όροφο του κτιρίου της Ευριπίδου, βρισκόντουσαν τα γραφεία του «Δίφρου», που έβγαζε τα βιβλία του Καζαντζάκη. Καθημερινά οι πλασιέδες ανεβοκατέβαιναν τις σκάλες. Σόλες λιωμένες και τσάντες παραφουσκωμένες. Σχεδόν ο μοναδικός τρόπος διακίνησης του βιβλίου τότε. Αυτούς τους πλασιέδες πλησίασε το ζεύγος Καλλιανέσης. Κι ας ήταν ακόμα άμαθοι, είχαν όμως την όρεξη και τη θέληση να προχωρήσουν. Έτσι, για πρώτη φορά μπήκε μπρος ο μηχανισμός. Μεσολάβησε και ο Γάσος Βουρνάς που γνώρισε το '55 στους Καλλιανέσηδες τον Βάρναλη. Οι «Δικτάτορες» είχαν ήδη βγει από έναν άλλο βραχύβιο εκδοτικό οίκο. Όταν η Νανά το διάβασε, ενθουσιάστηκε. «Θα το ξαναβγάλουμε εμείς», είπε στον ποιητή. Θαρρείς κι ο τίτλος μόνο την ηλέκτριζε. Ο Βάρναλης συγκατένευσε. Τι είχε να χάσει; Ούτως ή άλλως ήταν συνηθισμένος να μην παίρνει δεκάρα. Το βιβλίο, παραδόξως, αλλά και χάρις στους καζαντζακικούς πλασιέδες, πήγε καλά. Και ποια η έκπληξή του, όταν εκτός από το εφάπαξ ποσόν που οι Καλλιανέσηδες τον πλήρωσαν (τότε δεν υπήρχαν τα συγγραφικά δικαιώματα με τη μορφή των ποσοστών), του έδωσαν στο τέλος και 1.000 δραχμές παραπάνισιες.

Έτσι συνδέθηκε ο «Κέδρος» με τη νέα ελληνική λογοτεχνία. Δεσμοί καθόλου τυπικοί, αφού η Νανά παράλληλα με την εκδοτική δραστηριότητα βοηθούσε με κάθε τρόπο τους συγγραφείς. Να έχει συνέχεια το νου της στα τελευταία χρόνια του Βάρναλη να του πάει φαγητό στο σπίτι του στη Δεξαμενή. Να τρέχει στη Σάμο, στον Ρίτσο, όταν εκείνος βρισκόταν σε αυστηρό κατ' οίκον περιορισμό. Στον Τσίρκα, να του παρασταθεί στην αρρώστια του ως το τέλος. Γρεχάματα, αγωνίες και χαρές ανάκατα. Συγγραφείς που εγώ τότε ακόμα ούτε γνώριζα. Διάβαζα Ελύτη, Κοσμά Πολίτη, Γκάτσο.

*

* *

Γύρω στο '56, ο «Κέδρος» μετακόμισε στη γνωστή στοά. Όχι στο 44, αλλά αριστερά όπως μπαίνεις από Πανεπιστημίου, σ' ένα μαγαζί που σήμερα πουλάει κορδέλες και στηθόδεσμούς. Ο Ρίτσος τότε δούλευε επιμελητής στου «Γκοβόστη» κι η Νανά γοητευμένη μαζί του προσφέρθηκε να του ξαναβγάλει τον «Επιτάφιο», ύστερα από εικοσι ολόκληρα χρόνια που είχε μείνει στα ράφια. Τον ίδιο χρόνο, για πρώτη φορά, και τη «Σονάτα του Σεληνόφωτος». Χαμένοι μέσα σε γραμμάτια και επιταγές, να χρωστάνε παντού, ο Νίκος και η Νανά, αντί να στοκάρουν το κεφάλαιο, ήθελαν πάνω απ' όλα να επενδύουν τα όποια κέρδη σε ανθρώπινο υλικό. Έτσι από τα βιβλία που κάπως «περπατούσαν», έπαιρναν τα λεφτά, και σαν διψασμένοι παίχτες στη ρουλέτα της λογοτεχνίας, τα ποντάριζαν σε άγνωστους πεζογράφους και ποιητές. Αυτή ήταν η φιλοδοξία τους. Κι η δόξα τους εκ των υστέρων.

Με τη μετακόμιση στο 44 της στοάς, το 1963, ο «Κέδρος» μπήκε στην τελική ευθεία. Τα τρεχαλητά του Νίκου, η όσφρηση μαζί κι η γοητεία της Νανάς, θα έκαναν τον «Κέδρο» το σπίτι των μεταπολεμικών δημοκρατικών συγγραφέων του τόπου. Από δίπλα, η πιστή Τούλα στα λογιστικά. Κι ακόμα, η ακοίμητη φίλη της Νανάς από τις εξορίες, η Κατίνα Τσιαλίκη, έκανε τον κουβαλητή, το διορθωτή, το σύμβουλο, τα έκανε όλα, μένοντας στην αφάνεια. Όλοι έμεναν στην αφάνεια δίπλα στη Νανά. Καμιά

φορά κι οι συγγραφείς της. Τα βράδια, η Νανά, συνήθιζε σπίτι της να κάνει μόνη της τις διορθώσεις στα δοκίμια, παραβάλλοντάς το κείμενο με την Κατίνα, ενώ οι αντρες τους έπαιζαν σκάκι.

Τη θυμάμαι κι εγώ αυτή τη σκηνή, αργότερα μες στη δικτατορία, κάπως παραλλαγμένη. Όταν ο «Κέδρος» κυκλοφόρησε τα «Μηχανάκια» σε δεύτερη έκδοση, εγώ να διαβάζω το κείμενο, κι η Νανά να διορθώνει. Κι αυτά μέσα σε συνθήκες στενότητας και στέρησης. Σα να μην έφταναν όλα τ' άλλα, η χούντα είχε κάνει συντηρητική κατάσχεση στα 5)6 περίπου των εκδόσεών τους.

* *

Σ' αυτό, λοιπόν, το στενόμακρο διάδρομο με τη σκάλα στο βάθος, με πήρε ο Τσίρκας και με παρέδωσε στη Νανά. Τον είχα γνωρίσει στο αρχιτεκτονικό γραφείο του Αλέκου του Αργυρίου, με αφορμή τη συνεργασία μου με την «Επιθεώρηση Τέχνης» και τον «Ηριδανό». Τον θυμάμαι να μπεινοβγαίνει στη στοά, κοσμοπολίτης, γεμάτος κέφι και ορμή. Ένας Εγγλέζος τζέντλεμαν με φελάχικο βλέμμα. Οι «Ακυβέρνητες Πολιτείες», είχαν ολοκληρωθεί από το '65 και κείνος τότε βρισκόταν στη μεγάλη του ακμή. Αυτό το έργο που ως τα σήμερα δεν έπαψε να πουλάει, όταν βγήκε ο πρώτος τόμος, «Η Λέσχη», κόντεψε να μείνει στο ράφι. Κι από κοντά το συνόδευαν τα βέλη των οικείων. Το ίδιο κι η «Αριάγνη» το '62. Χρειάστηκε να ολοκληρωθεί η Τριλογία για ν' αρχίσει ν' ακούγεται και να ξοδεύεται. Τον θυμάμαι, ανελέητο σε ό,τι αφορούσε το καθεστώς, στο βάθος αισιόδοξο ότι γρήγορα οι κολονέλοι θα γκρεμιστούν, αυστηρό με την τέχνη του και γεμάτο επιείκεια και στοργή για τους νεότερους ομότεχνούς του.

Αν με τα δύο πρώτα μου βιβλία σε άλλους εκδότες, είχα νιώσει πρόσφυγας, εδώ, κοντά στον Τσίρκα και δίπλα στη Νανά, πρωτόνιωσα θαλπωρή. Κι ακόμα, το κυριότερο, μέσα σε κείνο το περιβάλλον, κατάλαβα ότι εγώ, ένα παιδί από αστική οικογένεια με δεξιά ιδεολογία, έβρισκα έναν προορισμό και μια ευθύνη. Έπαυα να είμαι πολιτικά αδιάφορος. Όπως έπαυα να είμαι ερασιτέχνης. Νομίζω, ο πρώτος καρπός αυτής της μαθητείας στον «Κέδρο», υπήρξε η «Βιοτεχνία Υαλικών».

Μετά την ψυχρολουσία της λογοκρισίας, ο «Κέδρος» αποφάσισε, μέσα στο γενικό κλίμα της σιωπής που επικρατούσε, να βγάζει μόνο μεταφράσεις. Έτσι βγήκαν οι «Τσέντσι» του Σταντάλ, και οι «Κοπέλες μόνες», του Παβέζε από τον Τσίρκα, κι ο «Διάβολος στους λόφους», του Παβέζε πάλι, από τον Κοτζιά. Η δική μου συμβολή ήταν η «Μπαλάντα του λυπημένου καφεενείου» της Μάκ Κάλερς και το «Καθώς Ψυχορραγώ» του Φώκνερ. Έργο που ιδιαίτερα θαύμαζα και αγαπούσα και που του αφιέρωσα ένα χρόνο από τη ζωή μου. Βιβλία σε μικρό σχήμα και πάμφθηνα, κάπως πρωτόγονα συγκρινόμενα με τις σημερινές λουσαάτες εκδόσεις, αλλά φτιαγμένα μ' ένα μεράκι κι ένα περίσσευμα αγάπης που μένουν αλησιμόνητα. Κι ακόμα, στην ίδια σειρά, το βιβλίο της Αβίλοβα για τον Τσέχοφ, μεταφρασμένο από τη Μέλπω Αξιώτη.

Με την Αξιώτη γίναμε φίλοι. Για τη Μέλπω έχω γράψει στη «Συνέχεια» ξεχωριστά — όπως ξεχωριστή, δίπλα στη Νανά, υπήρξε κι η ίδια. Η παρουσία της στοίχειωνε το μαγαζί. Κι όταν έλειψε, ήταν σαν να είχε φύγει ένα κομμάτι του βιβλιοπωλείου. Τέτοια ήταν η σχέση του «Κέδρου» με τους συγγραφείς του.

* *

Φαίνεται παράδοξο. Αλλά η δικτατορία ήταν αυτή που οδήγησε τον «Κέδρο» στη μεγάλη του ακμή. Μέσα απ' αυτήν ξεπετάχτηκαν τα «18 Κείμενα», τα «Κείμενα», και τα «Νέα Κείμενα» και μέσα εκεί πρωτοβγήκε η βραχύβια «Συνέχεια». Πρόλαβε να βγάλει οκτώ τεύχη. Το ένατο θα έβγαине το Νοέμβριο του '73. Στο μεταξύ, ο Βάρναλης και η Αξιώτη δεν ζούσαν πια κι η υγεία του Τσίρκα ήταν κλονισμένη.

Φέρνω με το νου μου, σε όλη εκείνη την περίοδο, τη Νανά. Αυστηρή, με ριχτά φορέματα, μαντήλι στο λαιμό και μια παλιά καρφίτσα. Φορέματα δωρικά, που είχαν αντικαταστήσει εκείνα

της Μακρόνησος και του Τρίκερι. Μου άρεσε να τα φαντάζομαι σαν μια προέκταση των όσων θα είχαν φορέσει οι γυναίκες στο Ζάλογγο. Με τα πεταγμένα μήλα της, τις κάποιες ρυτίδες, το σαρκώδες στόμα — τα χαρακτηριστικά της έμοιαζαν μαζί αυστηρά κι αισθησιακά. Υπήρχε μια σαγήνη στο βλέμμα της. Της άρεσε να αρέσει. Ήταν φανερό. Καθρεφτιζόταν και καθρέφτιζε. Η ζωή της στα γράμματα, ένα ατέλειωτο φλερτ και ένα συνεχές ρίσκο. Έτοιμη κάθε τόσο ν' αγαπήσει έναν συγγραφέα. Μέχρι που ένιωθα τη ζήλεια να φουντώνει μέσα μου — κυρίως για τους παλιούς. Δεν θα ήμουν ο μόνος. Έτοιμη επίσης να βάλει την υπογραφή της στις διαμαρτυρίες που κυκλοφορούσαν τότε. Και κυκλοφορούσαν πολλές. Η παράξενη ισορροπία του να είσαι εκδότης λογοτεχνίας και συγχρόνως να κρατάς μια στάση απέναντι σ' ένα καθεστώς. Ο αγώνας να συμβιβάσεις λογοτεχνία και πολιτική. Η πεμπτουσία ίσως του «Κέδρου». «Νανά, μην υπογράφεις, σε παρακαλώ», την παρακινούσαν από γύρω της. Γελούσε. Γελούσε και κοίταζε γύρω της αυτοκρατορικά. Έτοιμη να τους παρασύρει όλους στα λιτά ούζα σε κοντινά μαγαζιά, στην Εμμανουήλ Μπενάκη και στην Τρικούπη ή στο μικροσκοπικό πατάρι της, όπου παίζονταν οι τύχες των βιβλίων και των ανθρώπων. Δεν ήταν απλά ένα μαγαζί που πουλούσε βιβλία. Ένα στρατηγείο ήταν.

Η μεγάλη της νίκη, ότι συνένωσε κάτω από τη σκέπη του «Κέδρου» συγγραφείς κάθε πολιτικής απόκλισης, εκτός βεβαίως, από χουντικούς. Αυτό το κατ' εξοχήν αριστερό στέκι, είχε ξεδιπλώσει σημαία με πλατύ ιδεολογικό φάσμα. Στην αριστερή διάνοηση, το αποκαλούσαν «ο ροζέ εκδοτικός οίκος». Χάρης στις προσπάθειες του Τσίρκα, συνεπικουρούμενου από άλλους άξιους συγγραφείς, αλλά και της γοητείας και της επιβολής που εξασκούσε η ίδια, ο «Κέδρος» απέκτησε κύρος. Έτσι κι εγώ χωρίς αυτούς, και χωρίς το Γιώργο Κουμάντο που μου παραστάθηκε, οι δίκες μου για το «Αρμένισμα», το '69, δεν θα είχαν εξελιχτεί σε πολιτικό γεγονός. Θα είχαν γνωρίσει απλά και μόνο τη ρουτίνα των δικαστικών διαδρόμων.

* *

Φέρνω στο νου μου όλον εκείνο τον κόσμο να μπεινοβγαίνει στη στοά. Μου φαίνεται, είναι χτες ακόμα. Κι ας έχουν περάσει είκοσι χρόνια. Παρ' όλες τις συνθήκες εσωτερικής κατοχής, υπήρχε στην ατμόσφαιρα μια περίεργη ευφορία. Από οικογένεια ο «Κέδρος» είχε γίνει λαός. Τους θυμάμαι έναν έναν.

Ψηλός και αμύχανος, πρόωρα χτυπημένος από την κακιά αρρώστια, ο Μάριος Χάκκας. Ο Σινόπουλος κατακόκκινος στο πρόσωπο σαν να τον είχαν προσβάλει, κι ο Αργυρίου φορτωμένος βιβλία με πάντα ορθωμένα μαλλιά. Βιαστικός στα διαλείμματα της δημοσιογραφίας ο Κοτζιάς, κι ο Φραγγιάς αθόρυβος με το γαλανό και διαπεραστικό του βλέμμα. Ο Ρούφος συνωμοτικός κι ο Κάσδαγλης, φερμένος κάθε τόσο από τη Ρόδο, να ισχυρίζεται ότι κάθε τίμιος συγγραφέας όφειλε να βρίσκεται πίσω από τα κάγγελα. Στα κάγγελα ήταν ο Ζάννας κι ο Πλασκοβίτης. Μα οι σκιες τους καθημερινά παρούσες. Κι από κοντά, ο Ιωάννου καινούργιοφερμένος στην Αθήνα ευφρόσυνος με τη σχολική του τσάντα. Η Μιλλιέξ. Η Ζωρζ Σαρρή. Η Σωτηρίου. Ο Μαρωνίτης. Ο Καββαδίας, ως διάττων αστήρ από τὰ εξωτικά ταξίδια του. Κι απ' τους νεότερους, η μεταφράστρια του Τσίρκα, Χρύσα Προκοπάκη, ο Βαλτινός με το «Γύψο» του και το χαρακτηριστικά χαμηλωμένο βλέμμα του, χιουμορίστας πάντα ο Αμπατζόγλου, γιατρός όλων των λογοτεχνών με τα μακριά μαλλιά του — ιδιαίτερα χαϊδεμένο παιδί της Νανάς. Ο Γιάννης Κοντός με την κολεγιακή του — ποιος θα το 'λεγε ότι μελλοντικά θα γινόταν όχι μόνο ποιητής του «Κέδρου» αλλά και ζωτικό του στέλεχος — κι ο Πούλιος με το βλέμμα του από τότε χαμένο σε άλλους κόσμους.

Ο κατάλογος δεν τελειώνει εδώ. Δεν ήταν μόνο οι συγγραφείς. Κυκλοφορούσαν ο Βούλγαρης από τους σκηνοθέτες, ο Λεντάκης με τη διπλή ιδιότητά του, ο Πεσμαζόγλου και ο Πεπονής από τους

Η Ελένη Γαρίδη, η Νανά Καλλιανέση, μιά υπάλληλος του «Κέδρου», η Ουρανία Στάβερη και ο Κώστας Κλάδης στο βιβλιοπωλείο του «Κέδρου». Δεξιά η Νανά σε παλιό φωτογραφία της.

πολιτικούς, ο Κουμάντος από τους νομικούς. Φερμένος από τη Γαλλία, ο Λάμπης Ράππας στο μεταξύ εργαζόταν αθόρυβα στο πατάρι. Αργότερα, θα έπαιρνε κι αυτός τον «Κέδρο» στους ώμους του. Όλους αυτούς — τουλάχιστον τους πιο στενούς — η Νανά τους μιλούσε, τους φιλούσε, τους κανάκευε, για ν' αφαιρεθεί εν συνεχεία, μένοντας κάπου μετέωρη, ονειροβατώντας.

Κι από δίπλα, της παράστεκε ένα ολόκληρο συνεργείο γυναικών, που όπως οι ενδύτριες στα θέατρα, σιωπηλά και εργατικά, προετοίμαζαν την παράσταση. Η Τούλα ηρωικά αφιερωμένη στα άχαρα λογιστικά, οι δυό ανιψιές της, φρέσκιες ακόμα κι ανύποπτες, η Όλγα και η Νίνα. Η Νινέτα Μακρυνικόλα ήρθε λίγο αργότερα να προστεθεί, με το ήθος και τη μόρφωσή της, και που ακόμα συνεχίζει στον «Κέδρο». Οι παλιές της συναγωνίστριες και συντρόφισσες από τις εξορίες. Πρώτη και καλύτερη η Κατίνα με τα πελώρια μάτια. Κι από δίπλα η Μαρούσα Δρίβα με τα μενεξεδιά μάτια κι η Ουρανία Στάβερη που εξακολουθούν διορθώτριες στον «Κέδρο». Μέσα σ' όλο εκείνο το γυναικόκοσμο, θυμάμαι, ερχόταν και μια μικρή Κρητικοπούλα, με κατσαρά μαλλιά και αμυγδαλωτά, αιχμηρά μάτια. Μια κάποια Μάρω. Αργότερα, δούλεψε κι αυτή διορθώτρια στον «Κέδρο». Για να γίνει, εν συνεχεία, μια από τους σημαντικότερους συγγραφείς του. Η Μάρω Δούκα.

Κι ακόμα το μυαλό μου πάει σε όλα εκείνα τα νέα παιδιά που δούλευαν στη διακίνηση του βιβλίου, φιλικόι πάντα κι έτοιμοι να σου παρουσιάσουν τα καλά αποτελέσματα, όταν το βιβλίο σου «κουνιόταν». Πρώτος, ο παλιότερος, ο Χρήστος, έπειτα ο Μηνάς, ο Διονύσης, τόσοι άλλοι.

Η δικτατορία όδευε στο τέλος της, όταν η σύλληψη της Νανάς έπεσε σαν βόμβα.

* *

«Βρισκόμουν στο ταμείο κι έκλεινα τα βιβλία», μου αφηγείται η Κατίνα, «ήταν, νομίζω, Τετάρτη απόγευμα, όταν είδα δύο άντρες με καμπαρντίνες να μπαίνουν μέσα. “Είστε η κυρία Καλλιανέση;” με ρώτησαν. Δεν μου άρεσαν τα μούτρα τους. Η Νανά στεκότανε στη βάση της σκάλας που οδηγούσε στο πατάρι. Ετοιμαζόταν να κλείσει και να πάει σπίτι της, όπου ο Νίκος της ήταν ήδη βαριά άρρωστος. Τους έδειξα τη Νανά. Οι δύο άντρες προχώρησαν. “Ορίστε”, τους είπε η Νανά, όπως πάντα ευγενική και μακρινή με τους ξένους, “τι επιθυμείτε;”. Ακολούθησε ένας σύντομος διάλογος. Ξαφνικά — μου λέει η Κατίνα — την είδα να γίνεται άσπρη σαν το χαρτί. Ήρθε κοντά μου. “Κατίνα, με πάνε μέσα”, μου ψιθύρισε, “τι θα γίνει με το Νίκο;”.

Ακολούθησε η απομόνωσή της στην Μπουμπουλίνας και οι φυλακές Κορυδαλού. Εκεί, για πρώτη φορά, η Νανά λύγισε. Εκείνη που είχε 5 χρόνια εξορίας στην πλάτη της, με τόσες αγωνίες και ταλαιπωρίες, ξαφνικά κατέπεσε. Σαν ένας κέδρος που τον τσεκουρώνουν. Μου επέτρεψαν να τη δω. Ήταν χάλια και είχε παραισθήσεις. Όλη νύχτα νόμιζε πως ήμουν μαζί της και με φώναζε. Προσπάθησα να της αποδείξω ότι μόνο τα νεύρα της ήταν ταραγμένα. Πείστηκε με πολύ κόπο. Ειπώθηκε πως της είχαν δώσει παραισθησιογόνα. Εγώ δεν το πιστεύω». Και τελείωσε την αφήγησή της η Κατίνα: «Νομίζω πως εκείνη η φορά ήταν η αρχή του τέλους».

Θυμάμαι ζωνρά την ημέρα της δίκης της στο στρατοδικείο του Ρουφ. Την παρακολουθήσαμε αρκετοί φίλοι και συγγραφείς. Η κατηγορία ήταν ότι η Καλλιανέση είχε μετατρέψει το μαγαζί της σε γιάφκα και ότι μέσα εκεί νέοι αναρχικοί υπονόμευαν το καθεστώς. Ακόμα ηχεί στ' αυτιά μου η φωνή του δημόσιου κατηγορού. Γεμάτη από αντιπαθητικές φωνές η εποχή που περιγράφω. Από τα ραδιόφωνα, απ' την ασπρόμαυρη τηλεόραση, παντού. Τότε, θυμάμαι, είχε σηκωθεί ο συνήγορος της Νανάς, ο Γ.Β. Μαγκάκης και είχε περιγράψει τις διαστάσεις του «Κέδρου». «Έξι τετραγωνικά είναι όλος κι όλος ο εκδοτικός οίκος. Αν νομίζετε ότι εκεί χωρούν τα πλήθη των αναρχικών που περιγράφετε, τότε δέχομαι να καταδικάσετε την πελάτιδά μου». Είχε προσκομίσει και τις σχετικές φωτογραφίες. Η Νανά αθώωθηκε. Παρ' όλη τη σκοτεινιά της εποχής, όλοι φύγαμε γελαστοί κι ενθαρρυνμένοι. Είχαμε κάνει τη Χούντα ρεζίλι. Μέσα σ' εκείνη τη συντροφιά των ανθρώπων, χωρίς εγώ να έχω περάσει τις δικές τους διώξεις και εξορίες, και χωρίς ουσιαστικά ν' ανήκω στο δικό τους πολιτικό χώρο, ένιωθα ατσαλωμένος και πεπεισμένος για την τελική πτώση.

* *

Νομίζω, το περιστατικό της τρίμηνης απομόνωσης και φυλάκισης, ήταν αυτό που υπονόμευε οριστικά την υγεία της Νανάς. Κι ας συνήλθε βγαίνοντας από τις φυλακές. Κι ας ξαναγύρισε κοντά στους δικούς της ανθρώπους και τους συγγραφείς της. Έχω την εντύπωση ότι ποτέ δεν ξανάγινε εντελώς η παλιά Νανά. Κι ας φορούσε τις καρφίτσες και τα ωραία της μαντήλια.

Η μεταπολίτευση στάθηκε γι' αυτήν ένα σύντομο όνειρο. Όταν το 1979, το βιβλιοπωλείο μετακόμισε στη Γενναδίου, πίσω από το ιερό της Ζωοδόχου Πηγής, η Νανά πρωτοστατούσε στις συζητήσεις για τη διακόσμηση με τα ωραία άσπρα ξύλα που είχαν παραγγείλει για τα ράφια. Η καρδιά της όμως, τ' έβλεπα στο

βλέμμα της, είχε μείνει για πάντα στον αριθμό 44 μέσα στη στοά. Στο παλιό, φτηνό ξύλο του «Κέδρου».

Γη θυμάμαι ένα μεσημέρι μες στη βαβούρα των καινούργιων γραφείων όπου μπαινόβγαιναν σχετικοί και άσχετοι, τυπογράφοι, χαρτέμποροι, υποψήφιοι συγγραφείς, κυρίες και παρακυρίες της λογοτεχνίας. Με έπιασε από το χέρι. «Δεν τους μπορώ αυτούς», μου είπε, «καλοί είναι, αλλά εγώ είμαι δεμένη μ' εσάς, τους παλιούς». Τελικά, κι εγώ μην ήμουν απ' την πρώτη μαγιά των αριστερών συγγραφέων του «Κέδρου», αυτό που είχε σημασία ήταν ότι κι εγώ, ήμουν ήδη παλιός.

Σιγά σιγά, ανεπαίσθητα, γινόταν ολοένα και πιο απόμακρη. Ένας πέπλος ομίχλης τυλιγόταν γύρω στο μυαλό της. Δεν θυμόταν εύκολα. Εύκολα ξεχνούσε. Υπήρχε μια εποχή που μου φαινόταν τόσο απομακρυσμένη, που φοβόμουν ότι σε κάτι είχα φταίξει. Μ' έπιασαν τότε οι τύψεις μου ότι είχα αποξενωθεί από εκείνη και τους ανθρώπους της. Δεν είχα καταλάβει ακόμα.

Ένα βραδάκι, το τελευταίο που βγήκαμε μαζί, παρέα με δύο φίλες της, βρεθήκαμε σε μια ταβερνούλα στην οδό Ευελπίδων, στις παρυφές του Πάρκου. Η Νανά έδειχνε ξανά η Νανά που είχα αγαπήσει. Σε μια από τις τελευταίες της αναλαμπές, φερόταν και γελούσε σχεδόν όπως παλιά. Όμως ήταν αυτό το «σχεδόν» που δεν με άφηνε να ησυχάσω.

Ακολούθησαν οι αλλεπάλληλες μεταφορές των γραφείων. Πρώτα στη Ζαλόγγου, το '83. Από βιοτεχνία, ο «Κέδρος» γινόταν βιομηχανία. Οι συγγραφείς δεν χωρίζονταν πια σε αντιστασιακούς και μη. Δεν υπήρχε καμία πολιτική τρέλα. Ούτε καν τρέλα. Έμπαινα στα γραφεία κι ενιωθα στενάχωρα. Δεν με κρατούσε ο τόπος. Ήθελα να φεύγω αμέσως. Τελειωτικό χτύπημα για τη Νανά, το αναγκαίο πούλημα της επιχείρησης στην οικογένεια Λεμπέση. Η δική της οικογένεια κράτησε το βιβλιοπωλείο. Με την Αμφιτρίτη Σαραφιανού επικεφαλής. Μέρες μπλεγμένες και αμφιλεγόμενες με ψιθύρους στο διάδρομο. Όλοι μουδιασμένοι. Εκδότες και συγγραφείς. Δεν θα ξεχάσω, ένα πρωινό, νομίζω στη Ζαλόγγου ακόμα, όταν μπαίνοντας στο γραφείο της Τούλας να πληρωθώ τα δικαιώματά του, την είδα ιδιαίτερα χλωμή. Για χέρια της έψαχναν μέσα στα χαρτιά, αβέβαια, σάμπως ξένα. Σε μια στιγμή, εντελώς ξαφνικά, έσκυψε το κεφάλι κι έμπηξε τα κλάματα. Νομίζω, εκείνη τη στιγμή, ήταν που συνειδητοποίησα το τέλος.

*
* *

Η τελευταία φορά που την είδα ήταν στην Κηφισιά. Ένα ηλιόλουστο πρωινό Κυριακής γύρω στο '83, στο εστιατόριο «Γωνιά», όπου είχε πάει να φάει με συνοδό τη νοσοκόμα της. Η Νανά ασπρομάλλα. Ακόμα όμως όρθια, στητή. Κέδρος, αλλά γερασμένος. Μόνο το βλέμμα της ήταν χαμένο. Ή μήπως, σκέφτηκα, να ήταν κάποιο από τα παλιά ποιητικά πετάγματά της; Με χαιρέτισε μ' ένα αχνό χαμόγελο, ανέμελο. Ποιος ξέρει τι της θύμισα εκείνη τη στιγμή. Είδα όμως το μάτι της να ταραάζεται βαθιά στο μαυράδι της κόρης.

Απ' όσα άκουσα, από τους δικούς της ανθρώπους, ως τις τελευταίες μέρες της, κλεισμένη σπίτι της, η Νανά μελετούσε τον «Κέδρο». Προσπαθούσε να κάνει υπολογισμούς και πάσχιζε να μιλήσει για συγγραφείς και για βιβλία. Έζησε τα τρία τελευταία χρόνια της, απομονωμένη και ξεχασμένη από τους ανθρώπους κι απ' τον εαυτό της. Ναι, όλοι ή σχεδόν όλοι, την είχαμε διαγράψει από τους ζωντανούς. Λήθη κι αναισθησία ή Νόμος τη ζωής που συνεχίζεται; Σκληρότερη πάντως μοίρα δεν μπορούσε να επιφυλαχτεί για μια τόσο ζωτική γυναίκα, αυτή που με τον άντρα της, τον ευγενικό Νίκο Καλλιανέση, οργάνωσε και ύψωσε τον «Κέδρο» τόσο ψηλά. Γι' αυτό κι η εικόνα που φύλαξα μέσα μου είναι εκείνη στο διάδρομο της στοάς. Στο νούμερο 44.

Μαζί της έφυγαν, ανεπιστρεπτί, και κάποια χρόνια από τη συγγραφική μου ζωή. Δεν θα είμαι ο μόνος. Στο Γ' Νεκροταφείο, στις 8 Φεβρουαρίου 1988, που τη συνοδεύουμε, με προεξάρχοντα τον Ρίτσο πίσω από τα μαύρα του γυαλιά, σηκωμένο από αρρώστια, να κλαίει πάνω από τον τάφο της σαν το παιδί που έχασε τη μάνα του, διακρίνω όλους ή σχεδόν όλους όσους μπαινόβγαιναν στη στοά. Είναι οι άνθρωποί της. Συγγραφείς που αυτή καθιέρωσε ή δημιούργησε. Πολιτικοί που τους παραστάθηκε στο έργο τους. Άνθρωποι από την Κύμη, την πατρίδα της. Γυναίκες του σπιτιού της και γυναίκες από την εξορία που στάθηκαν δεύτερες αδελφές της. Σκηνοθέτες. Τυπογράφοι. Εκδότες. Ένα κομμάτι πολιτισμού αυτού του τόπου. Καθώς το χώμα πηχτό και καστανό πέφτει πάνω της, κι ενώ ο ήλιος έξω καίει, άθελα, μου έρχεται στο νου ένας από τους τόσους τίτλους που πέρασαν από τα χέρια της: το φως που καίει.

ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ

**Η κρίση
και ο τρίτος δρόμος**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΣΕΙΡΑ: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ • ΑΘΗΝΑ 1983

28
ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ

Ο Μανώλης
Μπαρμπουνάκης
και οι συνεργάτες του
σας περιμένουν στα **4 μεγάλα βιβλιοπωλεία**

- 1 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 4, ΤΗΛ. 228 682
- 2 ΕΓΝΑΤΙΑ 150, ΤΗΛ. 235 916
- 3 ΤΟ ΚΑΤΩΪ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 6, ΤΗΛ. 271 853
- 4 ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΚΑΡΟΛΟΥ ΝΤΗΛ 3, ΤΗΛ. 239 746
το μοναδικό παιδικό βιβλιοπωλείο

ΤΩΡΑ
ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ
(Αγγλικά - Γερμανικά - Ιταλικά - Γαλλικά)

Βιβλία, χιλιάδες βιβλία για σας και
τα παιδιά σας από 30 δρχ.
Εγκυκλοπαίδειες, παιδικές και μεγάλες
με τις καλύτερες τιμές.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Συγκρούσεις στα έγκατα της ψυχής

Μ' αυτό τον τρόπο συνέβησαν τα πράγματα, αν και δεν αποκλείεται να είχαν μια πιο συγκεχυμένη μορφή· μ' αυτό τον τρόπο φαντάστηκα ότι συνέβησαν.

Χ.Λ. ΜΠΟΡΧΕΣ¹

Το απροσδόκητο, ό,τι ξαφνιάζει, ό,τι φαντάζει καινούριο μολονότι για να δομηθεί χρησιμοποιεί κανόνες και κώδικες, είναι η επιδίωξη των πλέον ανήσυχων καλλιτεχνών. Στην εποχή μας, εποχή αρνητική για μανιφέστα και κινήματα, οι τέχνες ιδιαίτερα που στηρίζονται στην αφήγηση (λογοτεχνία, κινηματογράφος, κόμικς) αναζητούν μια διέξοδο στην υπονόμευση των αρχών της μυθοπλασίας, σε μια κατεύθυνση μετατόπισης του ενδιαφέροντος από τη συνείδηση στη γραφή. Μια επίφαση ρεαλισμού, μια κατά γράμμα χρήση των «σημείων στίξης» στη σύνθεση ενός αφηγηματικού λόγου, γίνεται το μέσον για να αναζητηθούν νέοι τρόποι αντιμετώπισης των αιώνιων θεμάτων της τέχνης. Οι κοινωνικές και ιστορικές αναφορές χάνουν το βάρος τους, η νέα συνθήκη αποθεώνει το διανοητικό παιχνίδι.

Η κινηματογραφική άσκηση του Δανού σκηνοθέτη Λαρς Βον Τρίερ μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι κινείται σε μια τέτοια προβληματική.

Εφιάλτης

Ο αστυνομικός επιθεωρητής Φίσερ βρίσκεται στο Κάιρο και, επιθυμώντας να ξαναζήσει την πρόσφατη περιπέτειά του στην Ευρώπη, όπου είχε κληθεί για να εξιχνιάσει ορισμένα μυστηριώδη εγκλήματα, υποβάλλεται σε ύπνωση. Στην ανάσυρση της διωμένης εμπειρίας, έτσι, δεν μεσολαβεί η μνήμη, αλλά το υποσυνείδητο. Η κινηματογραφική ματιά ορίζεται από την υποκειμενική ανάσυρση θραυσμάτων από μνήμες, φοβίες, απωθημένα.

Όπως παρατίθενται αυθαίρετα και αποσπασματικά οι εικόνες ενός εφιάλτη, έτσι δομείται κι η αφήγηση. Μια πόλη στην Ευρώπη, κατεστραμμένη (από τι; για ποιο λόγο;) και άνθρωποι που υποδύονται ρόλους (από ποιο κίνητρο;) χωρίς ηθική συγκρότηση, ζουν, σκέπτονται και πράττουν περιχαρακωμένοι στα όρια των αρμοδιοτήτων τους, φοβισμένοι, χωρίς ελπίδα θετικής διεξόδου, χωρίς η δράση τους να υπάρχει περίπτωση να τους αλλάξει την κοινωνική τους θέση. Πρόσωπα πέρα από το καλό και το κακό.

Μια κοινωνία ωστόσο που, παράλογα θεσμισμένη στηρίζεται στην εξουσία αυτών που επωμίζονται τους ρόλους (η κεντρική εξουσία απουσιάζει), συντηρεί κάποιες «αξίες». Η ζωή είναι η πλέον σχετική, ανάμεσά τους. Η προάσπισή της ωστόσο έχει ως κίνητρο τη διαφύλαξη της «τάξης» των πραγμάτων κι όχι κά-

ποιον μεγαλοϊδεατικό ουμανισμό. Κάπου εδώ, το παραλήρημα αναμετριέται εκ νέου με τη λογική. Ο αστυνομικός επιθεωρητής της ιστορίας μας συμπεριφέρεται όπως οι ήρωες των κλασικών αστυνομικών ιστοριών. Επιχειρεί να εξιχνιάσει τα «εγκλήματα των λαχείων» με λογικές επινοήσεις σε συσχετισμό με τα δεδομένα που προσφέρει η κοινωνική θέσμιση.

Το πρότυπο, όμως, μιας τέτοιας λογικοφανούς λύσης υπονομεύει η θέση που σύντομα στη διάρκεια της αφηγηματικής πράξης ενστερνίζεται η σκηνοθεσία: «Το στοιχείο του εγκλήματος μπορεί να μην βρίσκεται στην κοινωνία, μπορεί να βρίσκεται στον εαυτό μας». Και, άρδην, το πεδίο μετατοπίζεται. Από τους λαβυρίνθους της λογικής διερεύνησης στους λαβυρίνθους της ψυχής. Τα νοητικά τεχνάσματα δεν αρκούν να εξηγήσουν την αιτιοκρατική πορεία προς την καταστροφή που ασπάζεται η ταινία. Η εισδοχή της ψυχαναλυτικής εκδοχής εκτρέπει το αφηγηματικό παιχνίδι. Το παράξενο, οι αυθαίρετες παραθέσεις συμβάντων, η επίφαση, η επιφάνεια των εικόνων κυριαρχεί. Ο Λαρς Βον Τρίερ συναντά τον Μπόρχες.

Μπόρχες και Ουέλλες

«Κανένας άνθρωπος δεν ξέρει ποιος είναι, κανένας άνθρωπος δεν είναι κάποιος», έγραφε ο Μπόρχες το 1941 για τον «Πολίτη

Καίην» του Ουέλλες.² Και, συνοδεύοντας τον ήρωα της ταινίας στο μοναχικό του ταξίδι παρατηρούσε ότι «δεν υπάρχει τίποτα πιο τρομερό από ένα λαβύρινθο χωρίς κέντρο».³ Στον ίδιο λαβύρινθο συναντάμε τα πρόσωπα του Λαρς Βον Τρίερ. Μια κοινωνία που δεν υπάρχει, αποτέλεσμα της υποσυνείδητης προβολής μιας συλλογικής (κοινωνικής) μνήμης. Μια κοινωνία που δεν δίνει απαντήσεις στα ερωτήματα του τύπου «από πού», «πού», «γιατί». Μια κοινωνία που συντρίβει (ο κινηματογραφικός φακός σκοπεύει κατ' επανάληψιν τα πρόσωπα από ψηλά, πλάνο που στον κινηματογράφο χρησιμοποιείται για να αποδοθεί αυτή ακριβώς η έννοια της σύνθλιψης της προσωπικότητας), που διαγράφει τον άνθρωπο περιδεή και αδύναμο, που – περισσότερο – με τον μελλοντικό εφιάλτη που απεργάζεται γι' αυτόν – πιθανότατα πραγματικό – «ευαγγελίζεται» την επιστροφή του πίσω απ' τις απαρχές του πολιτισμού.

Πρόκληση; Βεβαίως, αν σκεφτεί κανείς μάλιστα ότι μια τέτοιων επιδιώξεων κινηματογραφική σύνθεση επιλέγει ένα ασφαλές μοντέλο: Εκείνο του αστυνομικού φιλμ. Μολονότι ο ευρωπαϊκός κινηματογράφος δεν κατάφερε ν' ακολουθήσει την αμερικάνικη παράδοση του είδους, ο λόγος του Λαρς Βον Τρίερ έχει βάρος επειδή κατορθώνει και αποδομεί το αστυνομικό μοντέλο. Επιλέγοντας την πιο αδύνατη εκδοχή της διεκπεραίωσης του αστυνομικού αινίγματος – την εκδοχή που λέγεται «Εσύ είσαι ο δολοφόνος»⁴ – χρησιμοποιεί όλες τις αφηγηματικές συνθήκες του προτύπου του (αμοραλιστής και απογοητευμένος ήρωας, δρώμιος περίγυρος, λογικές σκέψεις, σύγκρουση με τον ψυχικό του κόσμο) όχι ως μεθοδολογικό κίνητρο, αλλά ως αφετηρία. Στη θέση των κλισέ αντιπαραθέτει μια ματιά αναγεννητική: ο ήρωας είναι εγκλωβισμένος στα όρια ενός μελλοντικού αφανισμού και δεν έχει δυνατότητες να ορθώσει κανενός είδους εφεύρημα για να περάσει

ως θετικός ήρωας, ο περίγυρος δεν αποτελεί μια πολιτισμική αναφορά αλλά σημαίνει μια κοινωνία που οδηγείται προς την καταστροφή, η λογική παραμένει ένα διανοητικό παιχνίδι και ακυρώνεται επειδή βασίζεται στην αυθαιρεσία, κι οι συγκρούσεις «στα έγκατα» της ψυχής κινούν τα αφηγηματικά νήματα. Ό,τι κερδίζει από ένα τέτοιο παιχνίδι είναι η γραφή.

«Η γραφή, όμως, καταφεύγει σε τεχνάσματα» θα μπορούσε να αντιπαραθέσει κανείς. Γιατί όχι, θα απαντούσαμε, σε μια πορεία κατά την οποία η τέχνη εγκαταλείπει τις μεγάλες αφηγήσεις και συνακόλουθα αδιαφορεί για μανιφέστα, θέσεις και εντυπωσιασμούς προβάλλοντας αντίθετα τον επικοινωνιακό της ρόλο, σ' έναν κόσμο που, ούτως ή άλλως, τον διώνουμε αποσπασματικά.

ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ (ELEMENT OF CRIME) Δανέζικη παραγωγή, 1983.

Σενάριο-σκηνοθεσία: Λαρς Βον Τρίερ. Φωτογραφία: Τομ Έλλιγκ. Παίζουν: Μισέλ Έλφικ, Έσμοντ Νάιτ, Με με Λάι, Τζέρολντ Γουέλς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

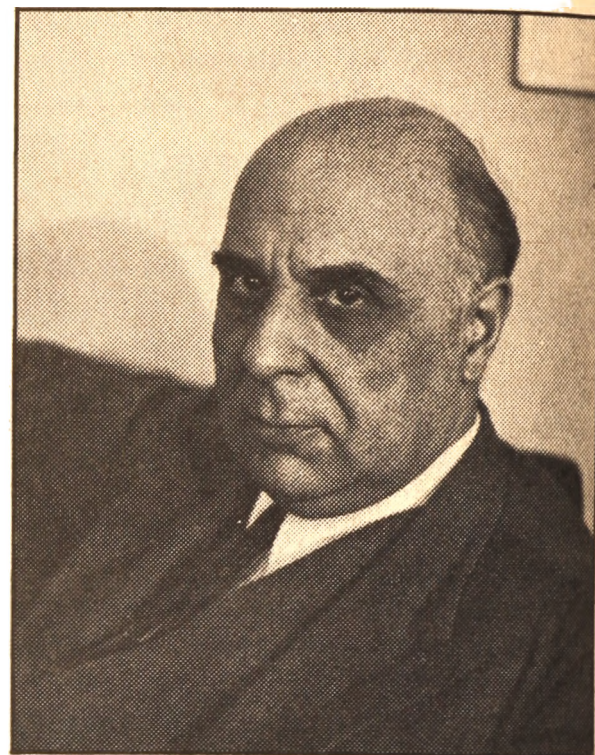
1. Έτσι κλείνει ο Χ.Λ. Μπόρχες το διήγημά του «Αβελίνο Αρρεδόντο», μτφρ.: Σπύρος Τσακνιάς.
2. Από κριτική του Μπόρχες για τον «Πολίτη Καίην» του Ουέλλες, δημοσιευμένη τον Αύγουστο 1941. Στα ελληνικά δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Σύγχρονος Κινηματογράφος '81» (τεύχ. 27, Ιανουάριος - Απρίλιος '81) σε μετάφραση Βασίλη Παπαβασιλείου.
3. Οπ.π.
4. Με βάση την κατανομή που έκανε ο Μπόρχες σε διάλεξή του για το αστυνομικό μυθιστόρημα, βλ. περ. «Χάρτης» (τεύχ. 8, Οκτώβριος '83) σε μετάφραση Αχ. Κυριακίδη.

Είναι ενωτικός και ελαφρώς βαρήκοος...

Η ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ Γ. ΣΕΦΕΡΗ ΩΣ ΠΡΕΣΒΗ ΣΤΟ ΛΟΝΔΙΝΟ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΦΟΡΕΪΝ ΟΦΙΣ

Όπως γίνεται κάθε χρόνο, με τη συμπλήρωση του ορίου των τριάντα ετών από τον καταρτισμό τους, έτσι και φέτος, αποχαρακτηρίστηκαν τα αρχεία του Φόρεϊν Όφισ που αναφέρονται στο 1957 και δόθηκαν στη δημοσιότητα (28 Δεκεμβρίου 1987). Μέσα στους σχετικούς με την Ελλάδα φακέλους και ανάμεσα σε άλλα έγγραφα, πολλά από τα οποία έχουν ήδη παρουσιαστεί στον ελληνικό Τύπο, υπάρχουν και έξι έγγραφα που αφορούν στην τοποθέτηση του Γ. Σεφέρη στο Λονδίνο, ως πρέσβη, τον Απρίλιο του 1957. Το ιστορικό, λίγο-πολύ, είναι γνωστό: μετά από τη γνωστή αόριστη δήλωση για αυτοσυγκράτηση που έκανε ο Μακάριος από τις Σευχέλλες στις 22 Μαρτίου, οι Άγγλοι επέτρεψαν την απελευθέρωσή του (28 Μαρτίου) με τον όρο να μην επιστρέψει στην Κύπρο. Η ελλη-

νική κυβέρνηση έδωσε τότε εντολή στον πρέσβη της Βασ. Μόστρα να επιστρέψει στη θέση του στο Λονδίνο από όπου τον είχε ανακαλέσει ένα χρόνο νωρίτερα όταν, δηλαδή, ο Αρχιεπίσκοπος έπαιρνε το δρόμο της εξορίας. Πράγματι, ο Μόστρας έφθασε στο Λονδίνο στις 31 Μαρτίου, αναγκάστηκε όμως να παραιτηθεί, δέκα μόλις μέρες αργότερα (10 Απριλίου), αφού οι φιλοαγγλικές δηλώσεις που έκανε κατά την άφιξή του στην αγγλική πρωτεύουσα ξεσήκωσαν τόσο τον ελληνικό, φιλοκυβερνητικό και μη, Τύπο όσο και την Κυπριακή Εθναρχία της Αθήνας. Η παραίτηση έγινε δεκτή και ορίστηκε αμέσως αντικαταστάτης του ο μέχρι τότε Διευθυντής Πολιτικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, Γεωργ. Σεφεριάδης.

1

RG1903/5

Αίτημα συγκατάθεσης
για νέο Έλληνα Πρέσβη

Η Ελληνική Κυβέρνηση έχει ζητήσει συγκατάθεση για την τοποθέτηση του κυρίου Γεωργίου Σ. Σεφεριάδη, τωρινού επικεφαλής της Δεύτερης Διεύθυνσης Πολιτικών Υποθέσεων του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών. Το αίτημα διαβιβάστηκε από τον νυν Έλληνα Πρέσβη, κ. Μόστρα, κατά την επίσκεψή του στον Μόνιμο Υφυπουργό, στις 12 Απριλίου.

2. Επισυνάπτεται ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα του κ. Σεφεριάδη, όπως μας δόθηκε από τον κ. Μόστρα.

3. Δεν υπάρχουν λόγοι να αρνηθούμε τη συγκατάθεση μολονότι η αλλαγή δύσκολα θα μπορούσε να θεωρηθεί καλοδεχούμενη από μας, καθόσον ο κ. Σεφεριάδης είναι, τον τελευταίο καιρό, ένας από τους ανώτερους υπηρεσιακούς παράγοντες τους υπεύθυνους για την πολιτική της ελληνικής κυβέρνησης στο Κυπριακό. Συνάγεται ότι η ώθηση για την αλλαγή πρεσβευτή έχει προέλθει από την Εθναρχία.

4. Ο κ. Σεφεριάδης έχει υπηρετήσει, ως Σύμβουλος, στην Ελληνική Πρεσβεία στο Λονδίνο το 1951 και μιλάει καλά αγγλικά. Είναι παντρεμένος και είναι κουνιάδος του κ. Τσάτσου, του Έλληνα Υπουργού Προεδρίας. Ο κ. Σεφεριάδης προτίθεται να αναλάβει καθήκοντα πρέσβη αμέσως μόλις δοθεί η συγκατάθεση. Ο κ. Μόστρας σκοπεύει να παραμείνει στο Λονδίνο, ως ιδιώτης, για δυο ή τρεις μήνες.

Εισηγήση

Όπως ο Υπουργός Εξωτερικών εισηγηθεί ώστε να δοθεί η συγκατάθεση της Βασιλίσσας στην τοποθέτηση του κ. Σεφεριάδη. Υποβάλλεται προσχέδιο επιστολής προς τον Sir M.

Adeane που αφορά στην επίσημη υποβολή του αιτήματος προς την Αυτής Μεγαλειότητα.

W.H. Young
April 15, 1957

2

RG1903/5

Εμπιστευτικό

Προσχέδιο επιστολής προς τον:

Εξοχώτατο αντισυνταγματάρχη Sir Michael Adeane, KCB, KCVO, Buckingham Palace, Λονδίνο.

Από τον: D.S. Laskey

Ο Έλληνας Πρέσβης γνωστοποίησε στον Υπουργό Εξωτερικών ότι η Ελληνική Βασιλική Κυβέρνηση επιθυμεί να τοποθετήσει τον κ. Γεώργιο Σεφεριάδη, ως πρέσβη στο Λονδίνο και ότι έχει επίσημα ζητήσει συγκατάθεση για την τοποθέτησή του.

2. Επισυνάπτω ένα σύντομο βιογραφικό του κ. Σεφεριάδη που βασίζεται σ' αυτό που μας έδωσε ο πρέσβης. [Θα 'πρεπε ίσως να αναφέρω ότι] ο κ. Σεφεριάδης είναι παντρεμένος και είναι κουνιάδος του κ. Τσάτσου, υπουργού παρά τω Πρωθυπουργώ της Ελλάδας. Ήταν Σύμβουλος στην Ελληνική Πρεσβεία στο Λονδίνο το 1951 και μιλάει καλά αγγλικά. Δεν υπάρχει λόγος να μη δοθεί η συγκατάθεση, μολονότι η τοποθέτησή του δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί καλοδεχούμενη από μας μια και ο κ. Σεφεριάδης είναι, τον τελευταίο καιρό, ένας από τους ανώτερους υπηρεσιακούς παράγοντες τους υπεύθυνους για την πολιτική της Ελληνικής Κυβέρνησης στο Κυπριακό.

3. Ο κ. Lloyd εισηγείται να δοθεί η συγκατάθεση της Βασιλίσσας γι' αυτήν την τοποθέτηση και εσωκλείεται η επίσημη υποβολή του αιτήματός του για να εγκριθεί από την Αυτής

Μεγαλειότητα, στην περίπτωση που θα γίνει αποδεκτή η πρόταση αυτή.

1. Σ.Μ.: Τα αρχικά είναι συντομογραφίες των τίτλων τιμής Knight Commander of the Order of the Bath (= Ιππότης του Τάγματος του Λουτρού) και Knight Commander of the Victorian Order (Ιππότης του Τάγματος της Βικτωρίας).

3

(1903/26/57)

Εμπιστευτικό

Έγγραφο Αρ. 91

Βρετανική Πρεσβεία,
Αθήνα

25 Απριλίου, 1957

Κύριε,

Έμαθα από το τηλεγράφημά σας αρ. 560 ότι έχει δοθεί η συγκατάθεση της Αυτής Μεγαλειότητας για την τοποθέτηση του κ. Γεωργίου Σεφεριάδη ως Έλληνα Πρεσβευτή στο St. James. Έχω την τιμή να αναφέρω ότι, σήμερα το πρωί επισκέφθηκα τον κ. Σεφεριάδη στο Υπουργείο Εξωτερικών για να συζητήσουμε ένα άλλο θέμα, και εκμεταλλεύθηκα την ευκαιρία να τον συγχαρώ. Μου απάντησε αμέσως ότι, επί του παρόντος, θα προτιμούσε να του ευχηθώ απλώς και να κρατήσω τα συγχαρητήριά μου μέχρις ότου φανεί αν έχει επιτύχει κάτι, στο τέλος της αποστολής του. Συνέχισε λέγοντας ότι ήταν αποφασισμένος να κάνει ό,τι μπορεί για να αποκαταστήσει την παραδοσιακή φιλία ανάμεσα στις δύο χώρες μας και πρόσθεσε και άλλα, με το ίδιο πνεύμα. Είμαι βέβαιος ότι μιλούσε με ειλικρίνεια.

2. Ο κ. Σεφεριάδης θα είναι γνωστός στο Υπουργείο σας αφού έχει υπηρετήσει δύο φορές στο Λονδίνο, ως Γραμματεύς και ως Σύμβουλος της Πρεσβείας. Επίσης, έχει αρκετούς

ίγγλους φίλους και είναι γνωστός στον κόσμο των γραμμάτων ως ένας από τους πιο διακεκριμένους ποιητές της γενιάς μας. Από τότε που ανέλαβε τη Διεύθυνση του Πολιτικού Γμήματος που ασχολείται με τις αγγλο-ελληνικές υποθέσεις, τον έχω συναντήσει, φυσικά, πολλές φορές. Παρά το γεγονός ότι είμαι ελαφρώς βαρύνκοος, τον βρίσκω, γενικά, νηάριστο. Αντιμετωπίζει τα προβλήματα με σοβαρότητα και προσοχή και δεν εξάπτεται. Από την άλλη, έχει τη φήμη ότι είναι φλογερός ενωτικός. Εγώ ο ίδιος δεν θα 'λεγα ότι είναι φανατικός, αλλά δεν υπάρχει αμφιβολία ότι είναι πεπεισμένος για το δίκαιο των ελληνικών αξιώσεων στην Κύπρο και ότι θα τις υπερασπίζεται με πείσμα, εντός των ήδη γνωστών ορίων της διατήρησης της αγγλοελληνικής φιλίας. Είναι, έτσι, πολύ διαφορετικός τύπος από τον προκατόχό του στο Λονδίνο και, φαίνεται, ότι θα προβάλλει τις θέσεις της κυβέρνησής του πολύ πιο σθεναρά και επίμονα. Ο κ. Σεφεριάδης δεν ήταν σε θέση να μου πει πότε ακριδώς σκοπεύει να μεταβεί στο νέο του πόστο, αλλά υποσχέθηκε ότι θα είναι σε επαφή μαζί μου όταν επιστρέψει από τη Βόννη, όπου πρόκειται να συνοδεύσει τον Υπουργό Εξωτερικών, στο τέλος της εβδομάδας.

3. Ο κ. Σεφεριάδης δεν έχει, μέχρι τώρα, προβληθεί αρκετά στην ελληνική πολιτική σκηνή, ώστε να συμπεριληφθεί στην Έκθεση για τις Προσωπικότητες της Ελλάδας, αλλά το νηνημμένο σημείωμα, το οποίο μπορεί να συμπληρώσει τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν υπό την Ελληνική Πρεσβεία, θα αποτελέσει η βάση για το σχετικό λήμμα στην Έκθεση της φετινής χρονιάς.

Διατελώ μετά τιμής
και με ύψιστο σεβασμό,
Κύριε,
ο υπάκουος υπηρέτης σας
Antony Janbut

4

Γιώργος Σεφεριάδης

Γεννήθηκε στις 29 Φεβρουαρίου 1900, στη Σύμνη όπου ο πατέρας του ήταν δικηγόρος. Ξγκαταστάθηκε στην Ελλάδα μετά από την κένωση της Σύμνης, το Σεπτέμβριο του 1922, οπότε ο πατέρας του έγινε καθηγητής του Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας.

Εισήλθε στο Ελληνικό Υπουργείο Εξωτερικών το 1926. Υπηρέτησε αρχικά στη Μ. Βρετανία το 1931, Αλδανία, Αίγυπτο, Νότιο

Αφρική και Τουρκία, όπου διετέλεσε πρόξενος στην Άγκυρα το 1948. Μετατέθηκε στο Λονδίνο, ως πρόξενος, το 1951/52. Τοποθετήθηκε Υπουργός στη Βηρυτό και στη Δαμασκό το 1953. Υπεύθυνος της Β' Πολιτικής Διεύθυνσης στο Υπουργείο Εξωτερικών (η οποία καλύπτει την Ευρώπη και τη Μ. Βρετανία), τον Ιούνιο του 1956. Τοποθετήθηκε πρέσβης στο Λονδίνο τον Απρίλιο του 1957.

Στο τέλος του πολέμου ήταν, για λίγο, στενά συνδεδεμένος με τον αποδωσαντα Δαμασκήν, Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και Αντιδασίλέα κατά το 1945/46 και χρημάτισε ανεπίσημος πολιτικός του σύμβουλος κατά το 1947. Παρότι εκφράζει δυνατά αισθήματα φιλίας για τη Μ. Βρετανία, έχει τη φήμη ότι ενδιαφέρεται εντονότατα για την Κύπρο και ότι είναι φλογερός ενωτικός.

Είναι πολύ γνωστός λόγιος και αναγνωρίζεται σαν ένας από τους καλύτερους σύγχρονους ποιητές της ελληνικής ή όποιας άλλης γλώσσας. Είναι παντρεμένος με την αδελφή του Κωνσταντίνου Τσάτσου² (α.ν.), Υπουργού παρά τω Πρωθυπουργώ, υπεύθυνου για θέματα προπαγάνδας.

Μιλά καλά αγγλικά και γαλλικά αλλά είναι, ελαφρώς, βαρύνκοος.

25 Απριλίου, 1957

2. Σ. Σ.: Είναι προφανής η σύγχυση του συντάκτη ο οποίος εμφανίζει ως σύζυγο την αδελφή του Ιωάννα σύζυγο Κωνσταντίνου Τσάτσου.

5

R.G. 190

Νέος Έλληνας Πρέσβης
Η Αυτού Εξοχότης
ο Κύριος Γεώργιος Σεφεριάδης

Ο κ. Σεφεριάδης είναι 57 ετών και από τη Σύμνη. Εκπαιδεύτηκε στην Αθήνα και στο Παρίσι, όπου σπούδασε νομικά και λογοτεχνία, και εισήλθε στο Ελληνικό Διπλωματικό Σώμα το 1926. Υπηρέτησε στην Πρετόρια και στην Άγκυρα και, δύο φορές, στο Λονδίνο, ως Γραμματέας στην πρεσβεία το 1931 και ως Σύμβουλος Πρεσβείας από το 1951 ως το 1953, οπότε διορίσθηκε ως Υπουργός στη Βηρυτό και τη Δαμασκό. Το 1956 επέστρεψε στην Αθήνα, ως επικεφαλής του Δεύτερου Τμήματος Πολιτικών Υποθέσεων στο Υπουργείο Εξωτερικών, θέση από την οποία

Απριλίου 1957, υπογράφεται από τον W.H. Young, ανώτερο υπάλληλο του Φόρεϊν Όφισ και απευθύνεται στον τότε Υπουργό Εξωτερικών της Μ. Βρετανίας, τον Selwyn Lloyd· μεταφέρει το αίτημα της ελληνικής κυβέρνησης για συγκατάθεση των άγγλων στην τοποθέτηση του Σεφέρη. Το δεύτερο, χρονολόγητο, απευθύνεται στον Sir Michael Adeane, Σύμβουλο της Βασίλισσας Ελισσάβετ· είναι ένα προσχέδιο επιστολής του D.S. Laskey, ανώτερου υπάλληλου του Φόρεϊν Όφισ, επίσης, στο Λονδίνο και αναφέρεται στην επίσημη υποβολή του αιτήματος προς τα ανάκτορα. Το τρίτο έγγραφο (25 Απριλίου) είναι μια αναφο-

παραιτήθηκε για να αναλάβει το νέο του πόστο στο Λονδίνο.

Ο Πρέσβης της Αυτής Μεγαλειότητας στην Αθήνα τον βρήκε ευχάριστο και, μολονότι είναι ένθερμος υποστηρικτής των ελληνικών αξιώσεων στην Κύπρο, δεν του διαφεύγει η αναγκαιότητα της διατήρησης της αγγλοελληνικής φιλίας.

Είναι ένας πολύ γνωστός λόγιος και, ως «Γιώργος Σεφέρης», αναγνωρίζεται σαν ένας από τους μεγαλύτερους σύγχρονους ποιητές.

Ο νέος πρέσβης, που μιλάει εξαιρετικά αγγλικά, είναι παντρεμένος και η σύζυγός του, που είναι αδελφή του κ. Κωνσταντίνου Τσάτσου³ (Υπουργού παρά των Πρωθυπουργών, υπεύθυνου για θέματα προπαγάνδας) τον συνοδεύει στο Λονδίνο. Η κ. Σεφεριάδου μιλάει λίγα αγγλικά και προτιμάει να συζητά στα Γαλλικά. Δεν έχουν παιδιά.

Φόρεϊν Όφισ
Ιούνιος 1957

3. Σ. Σ.: Η επανάληψη της ίδιας λανθασμένης πληροφορίας (όπως και στο έγγραφο 4) υποδεικνύει την ενδεχόμενη κοινή πηγή πληροφοριών.

6

RG1903/8

Από Αθήνα για Φόρεϊν Όφισ

Ανοιχτό⁴

Sir R. Allen
No. 418
12 Ιουνίου, 1957

D. 8.34 π.μ. 12 Ιουνίου, 1957
R. 9.41 π.μ. 12 Ιουνίου, 1957

Επείγον

Ο κ. Σεφεριάδης, Έλληνας πρέσβης στο St. James, φθάνει στο αεροδρόμιο του Λονδίνου το Σάββατο 15 Ιουνίου με την Ολυμπιακή Αεροπορία, πτήση OA/403.

2. Ενγνώμονες αν αποδοθούν οι συνήθεις τιμές και διευκολύνσεις.

Αποδέκτης
Επικεφαλής του Νότιου Τμήματος

4. Σ. Μ.: Εννοεί ότι το τηλεγράφημα δεν χρειάζεται αποκρυπτογράφηση.

Όπως προκύπτει από τα έγγραφα που παρουσιάζονται εδώ, η ξαφνική αυτή αλλαγή στην κορυφή της ελληνικής πρεσβείας, δεν ενθουσίασε τους Άγγλους. Ξκριναν, από τα στοιχεία που είχαν στη διάθεσή τους, ότι ο Σεφέρης, σε αντίθεση με τον προκατόχό του, θα υποστήριζε σθεναρά τα ελληνικά συμφέροντα στο κυπριακό και, μολονότι τον ήξεραν για αγγλόφιλο, ανησυχούσαν μια και γνώριαν τόσο τις θέσεις του όσο και την αγάπη που έτρεφε για την Κύπρο.

Όλα τα έγγραφα περιλαμβάνονται στον ίδιο φάκελο που φέρει τα εξής στοιχεία: GROUP FO, CLASS 371, PIECE 30061. Το πρώτο, με ημερομηνία 12

ρά άγγλου διπλωμάτη που υπηρετεί στη Βρετανική Πρεσβεία των Αθηνών και απευθύνεται στον υπουργό Selwyn Lloyd, και πάλι. Το διογραφικό σημείωμα που ακολουθεί προέρχεται από την ίδια πηγή και είναι γραμμένο την ίδια μέρα. Βιογραφικό είναι και το πέμπτο έγγραφο αλλά, αυτό, έχει συνταχθεί στο Λονδίνο, από το Φόρεϊν Όφισ τον Ιούνιο του 1957. Τέλος, το τελευταίο έγγραφο, της 12ης Ιουνίου, είναι το τηλεγράφημα που έστειλε στο Φόρεϊν Όφισ ο άγγλος πρέσβης στην Αθήνα, Sir Roger Allen, σχετικά με την άφιξη του Έλληνα πρέσβη Γεωργ. Σεφεριάδη στο Λονδίνο.

Κρίστα Ανεμούδη-Αρζόγλου

Η αβάσταχτη θηλυκότητα της γιορτινής Ρώμης

του Γιάννη Δ. Γαρπόζη

«Η αρχαιότητα έχει το προνόμιο να βάζει τις θεότητες να επεμβαίνουν στη δημιουργία των πόλεων για να επιβάλει σ' αυτές ένα χαρακτήρα πιο σεβαστό» (Τίτος Λίβιος, ιστοριογράφος της Ρώμης).

Όπως η Αθήνα έτσι και η Ρώμη, είχε ανάγκη το μυθικό στοιχείο για να επιβιώσει και ν' αναπτυχθεί. Από την ίδρυσή της αλλ' ακόμη και σήμερα η Ρώμη στηρίχθηκε στο υπέρλογο, όπου ο μύθος συμπλήρωνε, ολοκλήρωνε και καμιά φορά υποκαθιστούσε την Ιστορία. Ο Τίτος Λίβιος, της προσάπτει μια αρχή πολύ μέτρια που σε τίποτα δεν έδειχνε την κατοπινή της εξέλιξη, σε ολόκληρη αυτοκρατορία και πολιτισμό που πολλοί υποστηρίζουν ότι είναι ο δικός μας, σημερινός πολιτισμός. Δεν είναι μόνο η πρωτεύουσα ενός καθυστερημένου – στην ίδρυση – ιταλικού εθνικού κράτους, αλλά είναι γιατί η ιστορία της είναι η ιστορία του κόσμου και κυρίως της Ευρώπης. Όταν από το μπαλκόνι της Piazza Venezia ο Ντούτσε (‘‘οδηγός’’) Μουσολίνι autάρεστα δήλωνε πως «εδώ χτυπάει η καρδιά της Ιταλίας» είχε – αλίμονο – δίκιο.

Κι όταν οι Ερυθρές Ταξιαρχίες, στην ίδια πλατεία, στο κέντρο της Ρώμης, άφηναν το νεκρό Άλντο Μόρο εδώ αλίμονο, κτυπούσε και πάλι η καρδιά της Ιταλίας. Όμως εδώ τελείωνε το μακάβριο στη διαδρομή του «ένοπλο όνειρο» των σύγχρονων επαναστατημένων Ιταλών.

Το τρίτο ταξίδι στη Ρώμη Χριστούγεννα, τ' άλλα δύο καλοκαίρι που οι ορδές των τουριστών αλλοίωναν το πρόσωπό της, μου έδωσε πολλά γι' αυτήν την πόλη. (Κι όμως η Ρώμη δεν είναι απλώς μια πόλη).

Ίσως το κείμενο αυτό να είναι η νοσταλγία για κείνα τα ταξιδιωτικά που συνήθιζαν παλιά οι συγγραφείς, όπως ο ακούραστος ταξιδιώτης της Ιταλίας Stendhal. Ίσως να είναι και μια προσωπική υποχρέωση σε μια πόλη που θύμιζε παλιές μα ξεχασμένες αλήθειες όπως πολιτική ως πολιτισμός ή ακόμη κομμουνισμός ως ηθικό αίτημα. Μια πόλη-γυναίκα εταίρα και μαζί παλλακίδα, που στο σώμα της πάνω και κυρίως εντός της χώρεσε, η ευρωπαϊκή ιστορία του πολιτισμού και των ιδεών. Σε μια πόλη συμπυκνωμένη τόση ιστορία, μύθος, τέχνη και σκέψη.

Πρώτος σταθμός του οδοιπορικού

το Τέρμινι Στατζιόνε εκεί που ο Γ. Ρίτσος στο «Ιταλικό Τρίπτυχο» του, ψάχνει να βρει «...το πατημένο σώμα του Παζολίνι από την Άλφα Ρομέο» εκεί που σεργιανούσε τις άνομες νύχτες του. Τώρα στο σταθμό του τρένου, η ζέστα του υπογείου, έγινε φωλιά για τους αλκοολικούς της Ρώμης, που άλλοι κοιμόντουσαν στο δάπεδο, άλλοι χόρευαν αυτοκρατορικά βαλς με φανταστικές, ανύπαρκτες, ντάμες, κι άλλοι αστειευόντουσαν με τους βιαστικούς διαβάτες. Φιγούρες βγαλμένες από φιλμ, «βίαιοι, βρώμικοι και κακοί» που ωστόσο το καθημερινό πέρασμα και η παρατήρησή τους έδειχνε το αντίθετο, τόσο που σαν έφευγα από τη Ρώμη τους χαμογέλασα με ειλικρινή συμπάθεια κι ας μη το πρόσεξαν αυτοί μέσα στη ζάλη της μόνιμης μέθης τους.

Ρώμη σα μάμα του Νότου, που δεν ξεχωρίζεις τα παιδιά σου, όλους το ίδιο, για όλους και μια καλή κουβέντα

Στο σταθμό δίπλα απ' την τεράστια φάτνη που αναπαριστά τη γέννηση του Χριστού, η γιγαντοθόνη του βίντεο με ποδόσφαιρο και γκολ μέχρι την αναχώρηση για τη Πεσκάρα και την Τερνέστη, το Παλέρμο, τη Βερόνα, το Ούντινε και το Λιβόρνο.

Η Ρώμη, πόλη των αντιφάσεων και των αντιθέσεων

Η πόλη «ξεχειλώνει» νέες συνοικίες ξεφυτρώνουν από παντού, δημιουργώντας ένα ασφυκτικό κλοιό γύρω απ' το ιστορικό της κέντρο, σαν για να το στραγγαλίσουν. Το ιστορικό κέντρο, ολοκληρωμένο στον 17ο αιώνα και σχεδόν αναλλοίωτο μέχρι σήμερα, παρ' όλες τις προσπάθειες του φασισμού, που φτιάχνοντας λεωφόρους, γκρέμιζε τα παλιά σπίτια, δεν παύει να μένει ο καθρέφτης της χιλιόχρονης ιστορίας της, των διαφορετικών επάλληλων προσώπων της από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Μια πόλη άναρχη, κοινωνικά άτακτη κι ακριβώς γι' αυτό ζωντανή. Και στις διαφημιστικές γιγαντοαφίσες των δρόμων της πόλης, ο Χόμφρεϊ Μπόγκαρτ σφίγγοντας δυνα-

τά ένα ποτήρι ουίσκι, παραγγέλνει, με ύφος σκληρό και σίγουρο, στο μαύρο πιανίστα: «Play it again Sam».

Ρώμη μια πόλη ρευστή σαν το χάλι, στο σέβας παιγνίδι της με το χρόνο. Ρώμη, αιώνια πόλη

Από την Τρινιτά ντει Μόντι, το σούρουπο, οι τρούλλοι, οι σκούρες στέγες και οι θόλοι της απέραντης Ρώμης, δείχνουν να ακινητοποιούν την Ιστορία – η Ρώμη σαν σταθμευμένο όχημα μέσα στο παρελθόν. Κι ύστερα εκείνο το φως της πόλης το απομεσήμερο που παίζοντας με τα νερά του Τίβερη, αφήνει στον αέρα τη μυρωδιά της Ρώμης – κάθε πόλη έχει τη δική της μυρωδιά.

Η Via Vittorio Veneto, ν' ασκεί την μπαγιάτικη γοητεία της «Dolce vita», χωρίς να διατηρεί όμως τίποτα πια απ' το φελλινικό τοπίο. Σήμερα τη διαβαίνουν νεαρές Ρωμάνες και Ρωμάνοι, νάρκισσοι μέσ' τη νεανική ομορφιά τους, με βλέμμα λάγνο μα και φτιαχτό από τις διαφημίσεις των δεκάδων καναλιών της τηλεόρασης. Πλαστικοί εραστές με σώματα βγαλμένα από τα body-line, ερωτεύσιμοι μα όχι ερωτικοί, χυδαίοι αγοραίοι και γι' αυτό εξαργυρώσιμοι. Ενώ την ίδια στιγμή χιλιάδες «παιδιά της ζωής» χωνεύονται, δηλώνονται και εκδηλώνονται σε μια πόλη απέραντη, όπως σαράντα χρόνια πριν, στο ζεστό της σώμα κουλουριασμένη ένα άλλο «παιδί αιρετικό» διωγμένο από το μακρινό και άξενο Φριούλι. Ούτε κι η χειμερινή Όστια φαίνεται να θυμάται τίποτα απ' το βίαιο θάνατο του Πιέρ-Πάολο Παζολίνι. Τι περίμενες... un paese orribilmente sporco.

Από την πιο αγαπημένη πλατεία των ξένων την Piazza di Spagna ξεκινά η Via dei Condotti με το Caffè Greco (ελληνικό καφενείο) που δημιουργήθηκε το 1760 και ήταν το στέκι του Γκαίτε, του Λιστ, του Μπωντλαίρ, του Ντ' Ανούντιο, του Γκόγκολ και άλλων. Ακόμη και σήμερα, είναι το κέντρο συνάντησης καλλιτεχνών και λογοτεχνών, ο Τζόρτζιο ντε Κίρικο πετάγεται από το στούντιό του στη διπλανή πλατεία, ή ο

Αλμπέρτο Μοράβια με την Έλσα Μοράντε, ακόμη ο Ρενάτο Γκουτούζο, ο κομμουνιστής ζωγράφος, δεν έχανε την ευκαιρία να πίνει τον καφέ του μέχρι πέρσι τον Ιανουάριο, που ταλαιπωρημένος από την αρρώστια του, πέθανε γέρος πια 75 χρονών. Στους τουριστικούς οδηγούς συγκαταλέγεται στα αξιοθέατα της πόλης, και οι αφημένες στα τραπεζάκια του καφεενείου ξένες εφημερίδες, Le Monde, El Pais κλπ. ν' αποδεικνύουν την τουριστικοποίησή του. Εξάλλου τα φλυτζανάκια και τα ποτήρια του Caffè Greco πωλούνται για 4 και 5 χιλιάδες δραχμές.

Κυριακή μεσημέρι και караβάνια τρένων έφταναν απ' τη Νάπολη, φορτωμένα με νεαρούς φιλάθλους, με τα κασκόλ περασμένα στον καρπό τους, και στον βλέμμα τους η λατρεία για το νέο ναπολιτάνο βασιλιά τον Μαραντόνα. Η Ρώμη ενδιαμέσος σταθμός για τη Φλωρεντία. Μέσ' τη μιζέρια και την φτώχεια της Νάπολη, έστω δυο ώρες ταύτισης με τον νικητή, με το είδωλο, είναι ένας τρόπος μέθεξης και επικοινωνιακής δράσης μέσα στα γήπεδα και τους δρόμους. Είναι όμως κι αντίδοτο κι υπέρβαση από την λεηλατημένη και άθλια ζωή μιας ολόκληρης εβδομάδας.

Η Νάπολη είναι ο συνδυασμός γης, ουρανού και θάλασσας μαζί με τη φωτιά του κοντινού Βεζούβιου

Μια μονοήμερη εκδρομή στη Νάπολη, κι από εκεί στη Πομπηία, έμοιαζε με το συναίσθημα που σου αφήνει ένας μικρός σκόπιμος χωρισμός, για να πεθυμήσεις περισσότερο έναν άνθρωπο που αγαπάς.

Στην Νάπολη, όλα τα αυτοκίνητα είναι τρακαρισμένα, αν σταματήσει κάποιος στο κόκκινο φανάρι, οι υπόλοιποι του κορνάρουν, τεράστιοι σωροί από σκουπίδια, κι ας ήταν η μέρα του πολιούχου αγίου της του San Silvestro. Παιδάκια έξι κι επτά κρεμασμένα στα μπαλκόνια σαν τσαμπί από σταφύλι, κι η μητέρα τους (30 χρόνων το πολύ, τότε πρόλαβε και τα έκανε) να τα τραβάει βίαια, μην μπορώντας αλλιώς να τα κουμαντάρει. Στη Νάπολη, τρίτη

πόλη της Ιταλίας στοιβάχθηκε η μισή Σικελία, κι αυτό την αγριεύει δίνοντάς της όψεις τριτοκοσμικές. Δύο ώρες δρόμο απ' τη Ρώμη, κι όμως η διαφορά τους είναι τεράστια, εκφράζοντας έτσι τη δισυπόστατη Ιταλία, Βορράς-Νότος, δείγμα κι αυτό της πολυφωνίας της ευρύτερης νεοϊταλικής κουλτούρας. Ο Ναπολιτάνος Εντουάρντο ντε Φίλιππο, έγραφε λένε πικρό θέατρο. Μα πώς. Σε μια πόλη τόσο σκληρή και βρώμικη η όποια άλλη γραφή δεν θα ήταν υποκριτική; «...Σε μια παρακμάζουσα κοινωνία, η τέχνη, αν είναι φιλαλήθης, πρέπει να αντικατοπτρίζει και την παρακμή...» (Ε. Φίσερ).

Το τρένο από Νάπολη-Πομπηία μια διαδρομή παραθαλάσσια, που η θλίψη της θάλασσας το χειμώνα, έρχεται σ' αντίθεση με το φρικτά τυποποιημένο τοπίο του μεταπολεμικού βιομηχανικού μπουμ. Η φτώχεια των οδοιπορικών του Σάντρο Πέννα δεν υπάρχει πια στην Ιταλία.

«Η Πομπηία γυμνή φιλήδονη – με πυρωμένη θελόνα στιγμογραφημένη σε μπράτσα και σε στήθη ναυτικών» (Γ. Ρίτσος)

Η Πομπηία πώς άντεξε τη λάβα τώσων χρόνων. Ο Βεζούβιος άφησε την πόλη να ξαπλώσει μέσ' τα πόδια του, την ζέστανε, απ' τα πυρακτωμένα έγκατα του, και ξύπνησε ύστερα απ' τον αιώνιο ύπνο του και ξέρασε χιλιόχρονη οργή κι εκδίκηση. Πομπηία, χτυπήθηκες πισώπλατα, την ώρα που κοιμόσουν.

Ρώμη πόλη ανοικτή κι ανεκτική. Ρώμη ανοχύρωτη πόλη

Τη νύχτα που αλλάζει ο χρόνος, η γιορτή γίνεται στην Piazza Navona, ένα τεράστιο αστικό «σαλόνι» όπου μέχρι τόν 19ο αιώνα οργανώνονταν γιορτές και υπαίθριοι αγώνες. Σήμερα στο ντεκόρ των αυτοσχέδιων ζωγράφων και του παιχνιδίσματος των φωταγωγημένων συντριβανιών συναντώνται η Φράνκα κι ο Μάσιμο, ο Τζουζέππε, η Μαρία, η Ορνέλλα κι ο Ενρίκο. Η πλατεία απόψε είναι μια τεράστια θεατρική σκηνή με πρωταγωνιστές στο

ερωτικό νεανικό παιχνίδι, τον Τζιοβάνι και τη Σοφία, τον Τζιανκάρλο και τη Λάουρα, τον Πάολο και την Λουίζα.

Ρώμη, καίόμενη πόλις

Η Ρώμη πρωτεύουσα, ομφαλός και μήτρα της Ιταλίας. Ναι, σύμφωνα. Όμως δεν είναι η Ιταλία, η χώρα της Μαφίας και της Καμόρα, της εγκληματικότητας και της συντήρησης, του καθολικισμού, της διαφθοράς, της βίας, του νεοφασισμού και των ερυθρών ταξιαρχιών; Σωστά όλα αυτά. Όμως στην Ιταλία δεν υπάρχει μόνο η εξουσία υπάρχει και η αντιπολίτευση στην εξουσία. Γιατί υπάρχει ένα δυνατό κομμουνιστικό κόμμα, διαχυμένο σ' όλες τις κλειδώσεις του σώματος της Ιταλίας, μια διάνοηση αρκετά προχωρημένη, κι αυτό φαίνεται σ' όλες τις πλευρές της ζωής της, και στην τελευταία γωνιά αυτής της μεγάλης χώρας.

Ο Παζολίνι σχεδόν υπερβολικός και προκαλώντας όπως πάντα, έγραψε στα «κουρσάρικα γραπτά» του: «...Το Ιταλικό Κ.Κ. είναι μια χώρα καθαρή μέσα σε μια χώρα θρώμικη, μια χώρα έντιμη μέσα σε μια χώρα ανέντιμη, μια χώρα έξυπνη μέσα σε μια χώρα ηλίθια, μια χώρα καλλιεργημένη μέσα σε μια χώρα αδαή, μια χώρα ανθρωπιστική μέσα σε μια χώρα καταναλωτική. Γι' αυτό ακριβώς το PCI έγινε μια χώρα "ξεχωριστή" ένα νησί. Στην Ιταλία έχουμε μια "συμμαχία" μεταξύ δύο ομόρων κρατών, ή μεταξύ δύο κρατών που το ένα βρίσκεται φυλακισμένο μέσα στο άλλο. Έτσι ιδωμένη η αντιπολίτευση, δηλαδή σαν μια χώρα μέσα σε μια άλλη χώρα, ταυτίζεται με μια άλλη εξουσία που παρ' όλα αυτά είναι πάντα εξουσία, και τα πολιτικά της πρόσωπα, δεν μπορούν παρά να συμπεριφερθούν και αυτά ως πρόσωπα της εξουσίας» (Κι ύστερα χιλιάδες μέλη στρατολογημένα στο απελπισμένο όνειρο των ερυθρών ταξιαρχών).

Εντούτοις, αυτή η αντιπολίτευση (εξουσία) δεν παύει να διατηρεί την φρεσκάδα της πολιτικής σκέψης του Γκράμσι και την ευγένεια της πολιτισμικής του πρότασης, λειτουργώντας έτσι σαν αντίβαρο, σε μια εύθραυστη ισορροπία (ισορροπία, όχι συσχετισμός-συναλλαγή). Άλλωστε και η ίδια η ανθρώπινη ζωή δεν είναι τίποτα άλλο, παρά η λεπτή αυτή ισορροπία που υπερβαίνει τη διπολική και τελικά μανιχαϊστική δυιστική σχέση: «καλού-κακού», «ηθικού-ανηθικού».

Ρώμη πόρνη κι αγία Mama Roma

Έφευγα πολύ πρωί, κι η Ρώμη κοιμισμένη όπως ήταν, έμοιαζε με γυναίκα ζεστή, λίγο πριν απ' το ξύπνημα. Roma, σώμα προκλητικά τεντωμένο σ' αρχαίο κρεβάτι. Ρώμη σε φιλώ κι έχεις στο στόμα, τη μυρωδιά του ύπνου σου.

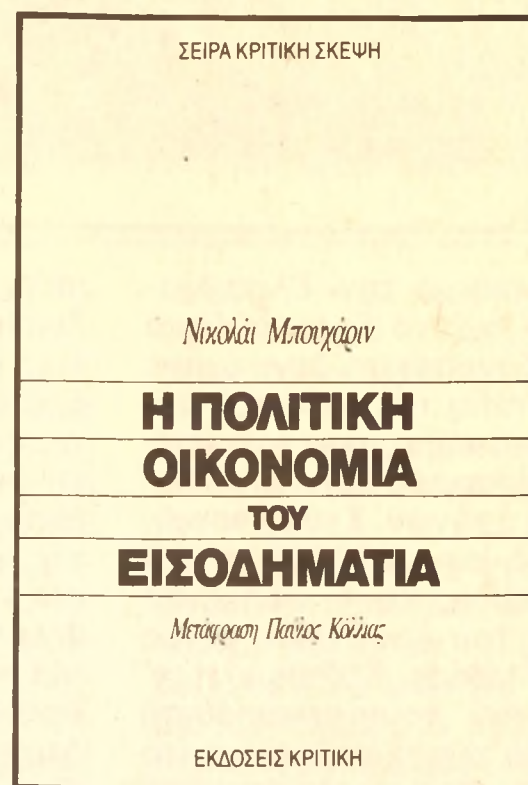
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ

Πατούσα 3, Αθήνα 10677, τηλ. 36.39.434

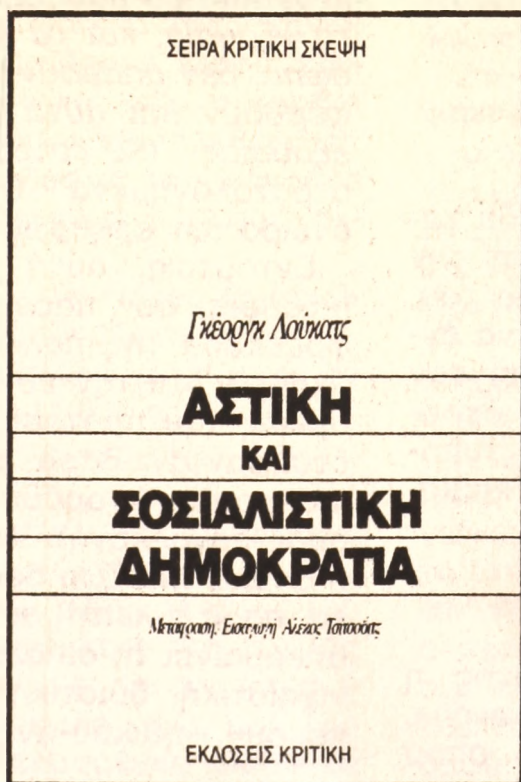
Σειρά Κριτική Σκέψη

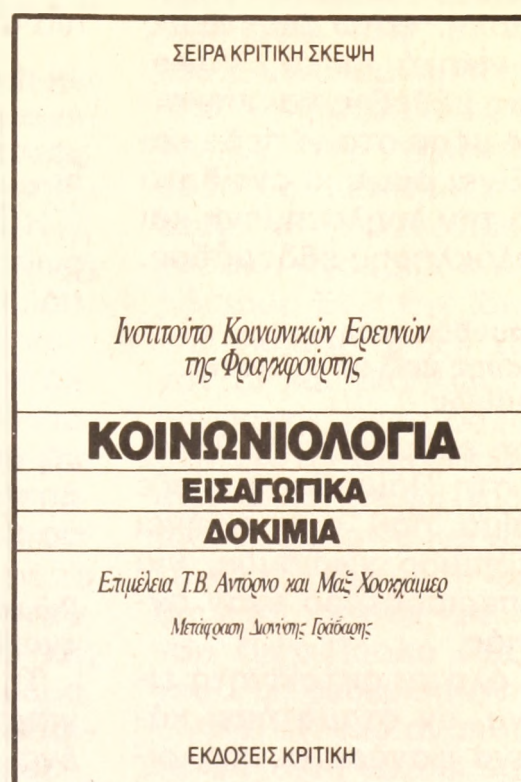
Στο βιβλίο του αυτό ο γνωστότερος εκπρόσωπος της σχολής της Φραγκφούρτης ασκεί καταλυτική κριτική στο φασιστικό εργαλειώδες ορθολογισμό και στο θετικισμό.

Ο Μπουχάριν, γνωστός ως αναλυτής του ιμπεριαλισμού, της μετάβασης στο σοσιαλισμό και ως εμπνευστής της Νέας Οικονομικής Πολιτικής στη Σοβιετική Ένωση, παρουσιάζει και ανατρέπει εδώ τις βασικές αρχές της σύγχρονης (νεοκλασικής) οικονομικής θεωρίας.

Το τελευταίο, αδημοσίευτο ως τώρα, έργο του Ούγγρου φιλόσοφου σε παγκόσμια πρώτη έκδοση. Στο κείμενο αυτό, που μπορεί να θεωρηθεί η πολιτική του διαθήκη, ο Λούκατς εξετάζει στο φως της μαρξιστικής θεωρίας τα, σήμερα τόσο επίκαιρα, προβλήματα ανασυγκρότησης της σοσιαλιστικής δημοκρατίας.

Το βιβλίο αυτό του οποίου τη συγγραφή και την έκδοση επιμελήθηκαν οι Τέοντορ Αντόρνο και Μαξ Χορκχάιμερ, αποτέλεσε από την πρώτη του εμφάνιση το 1956 για κοινωνιολόγους, κοινωνικούς ψυχολόγους, φιλοσόφους, πολιτικούς επιστήμονες και παιδαγωγούς το πέρασμα στον τρόπο σκέψης που αντιλαμβάνεται την επιστήμη ως κριτική θεωρία για την κοινωνία.

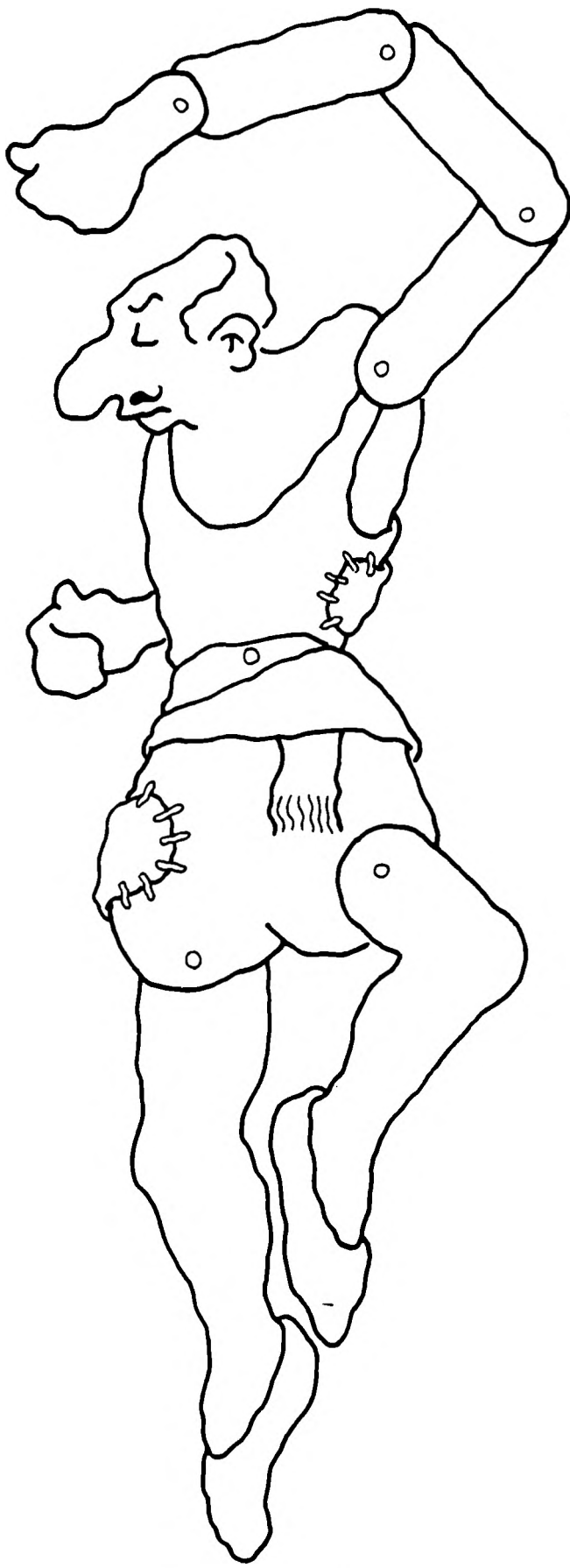
ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΛΑΪΚΟ

του Βασίλη Καραποστόλη

Φαίνεται πως στις μέρες μας η επαφή με τα πράγματα γίνεται όλο και πιο δύσκολη. Μια ένδειξη είναι και το ότι πιο εύκολα μιλάνε για τις παραφθορές τους, παρά για τη φύση τους. Νοιάζονται για τις αθέμιτες σκοπιμότητες, για τις μανούβρες που κάνουν κάποιοι άλλοι αφήνοντας στην άκρη το τι είναι το κακοπαθημένο. Έτσι συχνά καταδικάζεται ο λαϊκισμός, αλλά σπάνια ακούμε μια λέξη από τους επικριτές για το τι είναι το λαϊκό. Ξέρουν να στηλιτεύουν τους δημαγωγούς που χαϊδεύουν τα αυτιά των ακροατών τους· είναι οι λαϊκιστές που παρασέρνουν το λαό, αυτόν που θεωρείται ένα τεράστιο δεδομένο, μια μάζα ακίνητη στο μισοσκόταδο της ιστορίας. Αλλά εδώ έγκειται το παράδοξο· αυτός ο ζωντανός όγκος μοιάζει τόσο λίγο αισθητός όσο και η «ψυχή» που θα του απέδιδε ένας πονηρός ρήτορας, ένας στομφώδης φιλόλογος.

Μεγάλο μέρος του νεοελληνικού πολιτισμού έχει διαλυθεί σε μόρια ιδεοληπτικής σκόνης, πολλών πράξεων και αισθημάτων έχουν χαθεί τα ίχνη μέσα στη δογματική, καμιά όμως πραγματικότητα δεν έχει υποστεί τέτοια εξαϋλωτική αφαίρεση όπως η λαϊκή. Εκείνοι που επιδιώκουν να τη χειριστούν υστερόβουλα παρακολουθούν τις αντιδράσεις του πλήθους για να το στρέψουν εκεί που θέλουν. Κρατούν την απόσταση που ορίζει η μυστική συμφωνία ανάμεσα στην περιφρόνηση και τον υπολογισμό. Οι άλλοι όμως, οι υπερασπιστές; Μήπως κι αυτοί δεν απομακρύνονται από το λαϊκό μόλις αυτό παρουσιαστεί με τους δικούς τους τρόπους; Από τη στιγμή που σαλέψει, πληθωρικό, ανοικονόμητο, θα οπισθοχωρήσουν μέσα στα σχήματα που έχουν προετοιμάσει για να το φυλακίσουν. Κι έτσι μένουν ακατάληπτες οι σημασίες που αναδύονται με τις κινήσεις, τη γλώσσα, τις συνήθειες των απλών ανθρώπων. Αυτό που ζητούν να πουν μένει άγνωστο και για τούτο επίφοβο, ενώ αφθονούν οι ταυτολογίες γύρω από μια συμπεριφορά που υποτίθεται ότι τα λέει όλα από μόνη της. Πώς όμως θα κατανοηθεί π.χ. ο λαϊκός συναισθηματισμός, όταν τον στριμώχνουν τόσο επιπόλαια στο μελοδραματικό σχήμα, καθορισμένο από τα κριτήρια του μέτρου και της διακριτικότητας, και όπου μοιραία πολλές εκφράσεις θα χαρακτηρισθούν υπερβολικές και φτηνές; Όμως ένα ξέσπασμα συγκίνησης αν δεν λάβει κανείς υπόψη του, τις συνθήκες που το προκάλεσαν και εκείνον που το νιώθει, απομένει γυμνό, κάτι σαν φυσική διαταραχή, και τα δάκρυα πόνου ή χαράς εκκρίσεις που έχουν τα φυσιολογικά τους όρια.

Απαιτούν ουσιαστικά ο λαϊκός άνθρωπος να μην είναι τόσο «πολύ» αυτό που είναι. Λες και ο κόσμος που συγκροτείται με σκοπό να παρασταίνει στους θεατές και κριτές του ό,τι εκείνοι φαντάζον-

ται και, κυρίως, προτιμούν να τον συνιστά. Αντί για όροι ζωής παρελαύνουν σκηνές από δράματα και φάρσες, γέλια και κλάματα και χοντροκοπιές, χτυπητές όψεις συμπεριφορών, καμώματα κάθε λογής, έτσι που ο κόσμος αυτός να χάνει το υποστασιακό του βάρος και να μετατρέπεται σε ένα έργο, διασκεδαστικό και άγριο, γραμμένο από το αστικό κοινό του. Το ζήτημα φυσικά δεν είναι να βρεθεί κάποια αλήθεια αγνότητας πίσω από όλα αυτά, να λυθεί κάποια παρεξήγηση. Αγνός και ευγενικός λαός δεν υπάρχει, αυτό είναι εξίσου μυθολογικό με το διαμετρικά αντίθετό του, την αντίληψη για την έμφυτη χυδαιότητα και μικρόνοιά του. Ανάμεσα στην πληβειακή και την αριστοκρατική ιδεολογία, εκεί απλώνεται ο χώρος όπου ζουν οι λαϊκοί

άνθρωποι, στις δουλειές στο σπίτι, στη γλώσσα. Το ουσιώδες είναι άλλο και δεν έχει σχέση με το πόσο «καλό» ή «κακό» είναι το λαϊκό. Πρόκειται για το ότι το λαϊκό απωθεί, απωθεί με έναν τρόπο επίμονο, ανεξιχνίαστο και σε πολλούς ανολόγητο. Ας προσέξουμε μόνο αυτή την ελάχιστη κρυμμένη χαιρεκακία με την οποία διάφοροι, ακόμη και κατά τα άλλα συμπαθούντες, υποδέχονται τις βιαιότητές του. Έχει κανείς την εντύπωση πως παρακολουθούν συνεχώς μια σκοτεινή καταπακτή από όπου πηδούν κάθε τόσο λιμασμένοι αρριβιστές, κυνικοί καταφερτζήδες, κι άλλοι τυφλοί από πάθη, δέσμιοι σε συγγενικές αλυσίδες, σε εξοντωτικά καθήκοντα που τους τρελαίνουν. Όλοι αυτοί θα επιβεβαιώσουν ροπές που τους έχουν ήδη καταλογίσει (π.χ. βαρβαρότητα των καταφρονεμένων που αναρριχώνται) και θα προσφέρουν κατ' εξοχήν αυτοί, με τις πράξεις τους, τις ενδείξεις μιας κοινωνικής και ηθικής κρίσης. Αλλά γιατί η κρίση να εντοπίζεται τόσο καθαρά τάχα σε αυτούς; Τα όρια ανάμεσα στο να θεωρηθούν θύματα ή θύτες δεν είναι σαφή. Είναι σίγουρο πάντως ότι με τη δεύτερη εκδοχή τα πράγματα γίνονται πιο βολικά για εκείνους που βιάζονται να υποδείξουν ή να πάρουν μέτρα.

Προκαλεί τελικά δυσφορία το εκδηλωμένο. Γιατί θέτει επιτακτικά ζήτημα ερμηνευσης ασυμμάζευτο και ακριβώς για αυτό ικανό να απογοητεύσει κάθε ιθύνοντα, ενώ, αντίθετα, ψηλότερα στην κοινωνική ιεραρχία οι προθέσεις κρύβονται παρέχοντας τουλάχιστον μερικές επιφάσεις κανονικότητας. Αυτό δεν σημαίνει πως απέναντι στο εκδηλωμένο υιοθετείται πάντα μια στάση υπόκριτική. Πολλές φορές προκύπτει μάλλον μια αδυναμία να γίνει δεκτό αυτό που ανοίγεται, που πραγματοποιεί απροσδόκητα τον εαυτό του. Έρχονται τότε στο φως, αντιφάσεις σπρωγμένες από μια πίεση που μέχρι τότε κανείς δεν είχε υποπτευθεί την έντασή της. Οι λαϊκοί χειρονομούν λιγότερο δισταχτικά, απευθύνονται πιο ρητά, φωνάζουν πιο δυνατά, κι ενώ το σπίτι τους αντιβουίζει, οι περαστικοί απ' έξω κάνουν πως δεν ακούν. Φαίνεται σα να συλλαμβάνεται κάτι στην αρχή κι έπειτα να απορρίπτεται, τροπή σε φυγή μπροστά σε αυτούς που παραμένουν φτωχοί συγγενείς, κοντινοί και απόμακροι μαζί. Ούτε ο σνομπισμός ούτε η προσποίηση της αδιαφορίας, ούτε η συγκατάβαση προλαβαίνουν να στεριώσουν, μπροστά στον κατακλυσμό από μηνύματα που φτάνουν από κάτω. Αυτό λοιπόν απωθεί: το αδιάκοπο γεννοβόλημα εκφράσεων, η άξεστη γονιμότητα του λαϊκού κόσμου που κάνει αυτό ό,τι ήθελε να είχε μείνει άπιαστο μέσα σε ένα «ήθος» των ταπεινών για το οποίο μπορούν άνετα να φλυαρούν, στιγματίζοντας ή εξυμνώντας το.

Με αφορμή εικοσιτέσσερα κλειδιά και τα μαχαίρια

– Πιες κάτι, σ' ενθαρρύνανε.
Γύρευες κάτι δυνατό· έστω, ας ήτανε ποτό.

– Δεν είσαι ούτε κρύα, ούτε και ζεστή!

Έτσι, σα να σε δρίζει τό 'χε πει, ένα από τα παιδιά σου.

Στους κινηματογράφους μας ακόμα περιφέρεται η ταινία του Κοντσαλόφσκι «ο Βάλτος». Μπορούσε το παιδί σου να την έχει κιόλας δει.

– Και τ' ήθελες να κάνω; Του αντιστάθηκες. Να την αρπάξω απ' το μαλλί ή να πετάξω ένα τασάκι στο κεφάλι του;

Κοίταξες το χαρακωμένο σου καρπό· είχε περάσει ο χρόνος γύρω του βραχιόλια.

Στη γειτονιά ζούσαν κάποιες κυρίες μοναχές, κάποιες αρσενικές μονάδες, οχυρωμένες για καλά μέσα στα σπίτια τους, ζούσαν αυτοί που μένουνε δυο-δυο, λίγες φαμίλιες πολυάνθρωπες – διάσπαρτες σα δείγματα – και το συχνότερο κάποιες τετράδες ή ένα τρίο – λίγο θλιβερό – αυτός, αυτή, το φυντανάκι τους. Ένας καινούριος Βάλτος και αλλιώς, ένας καινούριος Βάλτος έξω απ' το νερό, με τα δικά του, σκονισμένα και στεγνά, φτιασιδωμένα του χαρακτηριστικά, να σε πληγώνει. Και να μην είσαι

κρύα, ούτε και ζεστή, να 'σαι μια «ξεχασμένη» άνοιξη, αργή, ξεχειλωμένη. Και να διαβάσεις στο «Αντί» γράμματα απ' τη φυλακή, να συγκινιέσαι. Κι οι τελευταίοι των ρομαντικών, οι αναρχικοί, είτε αυτοαποκαλούμενοι, είτε και «βαφτισμένοι» από διάφορους νονούς, να συντηρούν το μύθο μιας αντίστασης να συντηρούν μαζί την ανθρωπιά μας· κι όταν μιλάς για ανθρωπιά, δεν έχεις μόνο κατά νου μια λησμονημένη καλοσύνη σαν ανεμοδαρμένη κάλτσα στις μπουγάδας το σκοινί.

Η ρήση πως «...η αντίσταση στις λογής λογής τυραννίες είναι παράδοση για τον τόπο τούτο», σε δρίσκει δέβαια σύμφωνη αρχικά· αναρωτιέσαι όμως στα γρήγορα μετά, τι έχει μείνει τώρα πια απ' την παράδοση στον τόπο. Ούτε μια φασολάδα δεν αντέχει το στομάχι μας· όσο για την ελιά; Εμείς με αβοκάντο μεγαλώσαμε. Κι είμαστ' εμείς, οι κάποιοι εμείς, που όλα τα μπορούμε!

Ας σου το συγχωρέσει ο Μάκης Μπουκουδάλας αυτό το τραγελαφικό, εκτός κι αν στον Κορυδαλλό σιτίζεται κι αυτός με αβοκάντο.

Έξι, συγκεκριμένα κι αισιόδοξα «εμείς μπορούμε» τα κατέγραψες στο γράμμα του λίγο πιο πριν από το τέλος. Τι να σκεφθείς και τι να πεις; Πώς δεν μπορούμε;

Όχι, εσύ δεν είσαι μέσα στα «εμείς», δε θα τολμούσες. Εκεί στην περιφέρεια σβαρνίζεσαι, όπως η πεταλούδα γύρω από το φως και συλλογίζεσαι: «αυτά, τα εικοσιτέσσερα κλειδιά, τι να τα κάνεις;» Άσε που μερικά τα έχεις και διπλά. Και δε μετράς ούτε σεντούκια, ούτε τα συρτάρια σου, ούτε κρυψώνες γενικά. Μετράς αυτά που κρέμονται μαζί στην αρμαθιά, τα σέρνεις πάνω σου. Άλλωστε τα κλειδιά εκφράζουν δύναμη, στοχάζεσαι. Σ' όποιον ονειροκρίτη κι αν στραφείς, θα δρεις γραμμένο: «Αν δεις στον ύπνο σου κλειδί... θ' ανοίξ' η τύχη σου!». Εκείνον όμως τον ταλαίπωρο τον στρίμωξαν· κι ας είχε μοναχά εικοσιένα. Της φυλακής τα σίδερα είναι για τους λεβέντες· μα πάντα ήτανε, θα πεις!

Παίξεις και ξαναπαίξεις τα κλειδιά μέσα στα χέρια σου και... χοπ! Τον πιάνεις το μικρό γυαλιστερό σουγιά, εκείνον το μαυρούλικο πούνε κι αυτός στην αρμαθιά· θυμάσαι τα μαχαίρια που 'χεις σπίτι σου, ταράζεσαι, χτυπάς το μέτωπό σου ξαφνικά, σαν κεραυνός σου ήρθε «εν αιθρία». Τόσα μαχαίρια, αν μου τα δρουν, πώς τη γλυτώνουμε! Και χλώμι-σες.

– Άντε καλέ! Και πώς, γιατί να μου τα δρουν; Παρηγορήθηκες. Εγώ δε μένω στα Εξάρχεια, λογιάριασες. Στις παρυφές Κολωνακίου εγώ στεγάζομαι.

Στα θερινά τα σινεμά και στα ουζάδικα ξεπέφτεις δέβαια συχνά· πολλές φο-

ρές μιλάς με αγνώστους, γίνεστε πότε-πότε μια παρέα. Μεσ' στα ντουλάπια σου, όσο κανείς κι αν ψάξει ειδικά, ούτ' αλεπού θα βρει, ούτε μπουά, ούτε για δείγμα ένα γούνινο γιακά. Τόσο καλή κυρία είσαι τελικά!...

Και επειδή δεν το μπορείς σαν άλλη Έντα Γκάμπλερ να το παίξεις με πιστόλια – δεν αγαπάς τον κρότο τον ξερό που σε αφήνει άφωνο «στον τόπο» – εσύ με τα μαχαίρια καταγίνεσαι. Όχι με κείνα τα Christoffle στην κασετίνα τους, ούτε με κείνα που δεν κόβουν στην κουζίνα σου και τα τροχίζεις στον παλιό το νεροχύτη με το μάρμαρο. Θυμάσαι 'κείνα που τ' αγόραζες ξεπίτηδες. Μ' ανατριχίλα κι ευχαρίστηση τα διάλεγες, πότε γιατί σου άρεσε η λαβή, πότε γιατί σου άρεσε το σχήμα τους, πότε γιατί σου άρεσε να τα 'χεις· έτσι απλά. Κρατάς λοιπόν από παιδί ένα σουγιά προσκοπικό, έναν αστραφτερό ελβετικό – τον κόκκινο με το σταυρό – πήρες μετά ένα μαυρομάνικο μαχαίρι κρητικό κι ακόμα ένα με θηκάρι αργυρό, μαλαμοκαπνισμένο, έχεις του Λεμονή μαχαίρια από τη Σκόπελο – ένα γυμνό κι ένα ντυμένο. Από το Διδυμότειχο ψηλά, σε κείνα τα τριτιάτικα παζάρια που κατεβάζουν τις πουλάδες, τα κοκόρια τους, τα κεφαλάκια το τυρί, το φρέσκο δούτυρο, καλάθια από βέργα της κρανιάς, μάλλινα σώδρακα πλεγμένα με το χέρι – όλα τα καλά – εσύ αγόρασες μαχαίρι εκδορέα με ξύλινη, γερή χειρολαβή, ένα τσιγγελωτό σουγιά μικρό κι ένα μεγάλο πριονωτό.

Τότε που οι καλοί σου φίλοι ταξιδεύανε και πήγαιναν εκεί στην Αραπιά, εσύ τους έλεγες:

– Δε με γελάτε εμένα με αρώματα, με μυξομάνητλα «σινιέ», «ντιζαϊνάτους» αναπτήρες, μεταξωτά φουλάρια και τσιγάρα ακριβά!

Ζητούσες τα δαμασκινά σπαθιά και «γυριστά» αράπικα μαχαίρια. Ήθελες να 'χουν κι ιστορία όλ' αυτά κι αν δεν την είχανε, την έφτιαχνες μονάχη.

Έχεις ένα δρεπάνι, ένα μπαλτά, ένα τσεκούρι αμφίστομο από πολεμιστή ιθαγενή της Τανζανίας, αγόρασες στο Μαρακές μαροκινά μαχαίρια τρία, πλουμιστά – όχι αυτά για τους τουρίστες φυσικά – ένα κοντό σπαθί κι ένα μακρύ – το κοντό τους και το μακρύ τους δηλαδή – τα 'χεις σκορπίσει μεσ' στο χώρο σου παντού, τα ξεσκονίζεις, με αγάπη κάθε τόσο τα κοιτάξεις.

Τώρα γιατί μας τ' αραδιάζεις όλ' αυτά; Γιατί είσαι πονηρή και φοβιτσιάρη γιατί δεν είσαι κρύα, ούτε και ζεστή κι άμα το φέρει ο διάβολος και σου τα δρουνε κάποια ώρα ξαφνικά, εσύ θα πεις:

– Εγώ τα έχω δηλωμένα! Διαβάστε και «Αντί» καμιά φορά!

Εύα Πατίκη

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ – ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Οικονομική συγκυρία και κοινωνικοί αγώνες

Της σύνταξης: Η «κρίση της αλλαγής» και η Αριστερά.

Η. Ιωακείμογλου και Γ. Μηλιός: Καπιταλιστική κρίση και χρηματιστήριο

Δ. Κέκος: Μπροστά στην αναδιάρθρωση των Πανεπιστημίων

Μ. Σπαθής: Καταλήψεις '87

Χρ. Βερναρδάκης και Γ. Μαυρή: Η κρίση εκπροσώπησης σε εξέλιξη

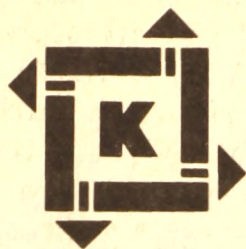
Γ. Σταμάτης: Για το «πρόβλημα του μετασχηματισμού»

Χρ. Βερναρδάκης και Γ. Μαυρή: Από τη «Διοκρατία» στην «Αλλαγή»

Α. Μητρόπουλος: Οι νέες τεχνολογίες και το εργατικό κίνημα

Κριτική Βιβλίου

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ-ΜΑΡΤΙΟΣ 22

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ
Μαυρομιχάλη 5 (1ος όροφος)
106 79 ΑΘΗΝΑ τηλ. 3623553

Οι εκδόσεις **ΚΑΛΕΝΤΗ** παρουσιάζουν

Προσχολικά και πρωτοσχολικά βιβλία

Σειρά «ΠΑΝΤΥ» - Όντα Τάρο

- Ο Πάντυ και το τρένο
- Ο Πάντυ γιατρός
- Ο Πάντυ εξερευνητής
- Ο Πάντυ αυτοκινητιστής
- Ο Πάντυ στρατιώτης
- Ο Πάντυ μάγος
- Ο Πάντυ οικοδόμος
- Ο Πάντυ και τα πουλιά
- Ο Πάντυ και η μπάλα
- Ο Πάντυ και το τσίρκο
- Ο Πάντυ και το χιόνι
- Ο Πάντυ στη θάλασσα
- Ο Πάντυ και οι αριθμοί
- Ο Πάντυ και τα χρώματα

Σειρά «ΑΣΤΥΝΟΜΟΣ ΑΤΣΙΔΑΣ»

Ρ. Φόουλερ

- Ο Αστυνόμος Ατσίδας
σε διεθνή περιοδεία μυστηρίου
- Ο Αστυνόμος Ατσίδας βρίσκει τα ίχνη

Σειρά «ΤΡΕΧΕΙ - ΤΡΕΧΕΙ» - Μάρω Λοίζου

- Η νύχτα τρέχει να συναντήσει την ημέρα
- Το ποτάμι τρέχει να συναντήσει τη θάλασσα
- Ο δρόμος τρέχει να συναντήσει την πόλη
- Το μικρό παιδάκι τρέχει στην αγκαλιά της μαμάς του να συναντήσει την αγάπη

- «Το φωκάκι» - Φ. Σάιλεν

Σειρά «ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ»- Μ. Ριούς

- Η όραση
- Η ακοή
- Η γεύση
- Η αφή
- Η όσφρηση

Βιβλία για παιδιά από 9 ετών και άνω

- «Η ιστορία της Λιλής που είχε ίσκιο αγοριού»
Κ. Μπρουέλ
- «Ένας καλός μικρός διαβολάκος»
Κοντέσα ντε Σεγιώρ
- «Τα απομνημονεύματα ενός γαιδάρου»
Κοντέσα ντε Σεγκύρ
- «Οι διακοπές»
Κοντέσα ντε Σεγκύρ
- «Ο στρατηγός Ντουόκιν»
Κοντέσα ντε Σεγκύρ
- «Τα μάτια του Αμαρυλλίς»
Ν. Μπάμπιτ
- «Η μαγική πηγή»
Ν. Μπάμπιτ

Βιβλία για παιδιά από 12 ετών και άνω

- «Το κόκκινο σήμα» - Στέφεν Κρέην
- «Θρήνος» - Γ. Σπανδωνή
- «Γραικοί» - Γ. Σπανδωνή
- «Προς άγνωστη κατεύθυνση» - Γ. Σπανδωνή

ΔΙΑΛΟΓΟΣ: Χ. Σμύρνης 16 & Κοραή τηλ. 9705726 Βύρωνα
ΚΙΒΩΤΟΣ: Αγαθοδαίμωνος 3 τηλ. 3421551 Πετράλωνα
ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ: Μέτωνος 62 τηλ. 6523145 Χολαργός

«ΤΟ Γ' ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ ΚΑΙ Ο ΑΙΣΧΥΛΟΣ»

ΒΙΚΕΛΑΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ 1987

«Τραγικῶν γάρ ὀνομάτων δεῖ τοῖς
τάς τραγικάς συμφοράς
ὑπομένουσιν». Φίλων, Πρεσβεία
234

Στις πρόσφατες εκδόσεις της Βικελαίας Βιβλιοθήκης συγκαταλέγεται η μελέτη του αρχαιοελληνιστή Μ.Ζ. Κοπιδάκη: «Το Γ' Μακκαβαίων και ο Αισχύλος. Αισχύλιες μνήμες στο λεκτικό και στη θεματογραφία του Γ' Μακκαβαίων».

Το έργο αν και απευθύνεται σε φιλολογικό κοινό – κατατέθηκε άλλωστε ως διδακτορική διατριβή το 1981 στο Πανεπιστήμιο Θεσ/κης – παρουσιάζει ευρύτερα ενδιαφέρον, καθώς εξετάζει τη σχέση ανάμεσα σε δυο πολυδιαδασμένα κείμενα: τη Βίβλο και τον Αισχύλο.

Το Γ' Μακκαβαίων είναι ένα από τα δευτεροκανονικά βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης – απ' αυτά δηλαδή που η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν θεωρεί θεόπνευστα – κι ο συγγραφέας του ανώνυμος Ιουδαίος.

Δεν σώζεται καμιά πληροφορία για τη ζωή του, την εποχή της δραστηριότητάς του και τον τόπο διαμονής.

Ο τίτλος του βιβλίου είναι εντελώς συμβατικός. Το έργο δεν αναφέρεται στην επανάσταση των Μακκαβαίων, αλλά σε ένα διωγμό που εξαπέλυσε ο Πτολεμαίος Φιλοπάτωρ (221-204) εναντίον των Ιουδαίων της Αιγύπτου.

Ο Μ.Ζ. Κοπιδάκης εικάζει ότι ο τίτλος δόθηκε είτε κατ' αναλογία προς τα Α' και Β' Μακκαβαίων είτε από αμηχανία των συντακτών του Κανόνα, στην περίπτωση που το άτιτλο χειρόγραφο έτυχε να ακολουθεί τα χφφ του Α'-Β' Μακκαβαίων (πβ. Αριστοτέλης, «Μετά τα Φυσικά»).

Αλλά και συνολικά, η ιστορική αξιοπιστία του έργου έχει αμφισβητηθεί ήδη από την αρχαιότητα, κυρίως επειδή τα δυο βασικά περιστατικά που μνημονεύονται (η απόπειρα βεβήλωσης του Ναού και ο διωγμός) δεν μαρτυρούνται από άλλες πηγές.

Το Γ' Μακκαβαίων έχει μεγάλο λεξιλογικό πλούτο: Γύρω στις 180 λέξεις – από τις οποίες πολλές είναι ποιητικές και σπάνιες – δεν απαντούν σε άλλα κείμενα της μετάφρασης των Ο'. Είκοσι απ' τές είναι άπαξ λεγόμενες.

Η εκλογή των λέξεων δημιουργεί την εντύπωση ότι ο ανώνυμος Ιουδαίος συγγραφέας λεξιθηρεί σε ετερόκλητα κείμενα. Ακόμα και η σύνταξη αντλεί από ποικίλες περιοχές της ως τότε γνωστής γραμματείας.

Από τη διερεύνηση της γλώσσας και των θεματικών πηγών ο Μ.Ζ. Κοπιδάκης καταλήγει ότι το έργο είναι «ένα κεντρονοειδές κατασκευάσμα που υφαιίνεται από ενθυμήματα των Ο' και της κλασικής γραμματείας». Παρατηρεί όμως, ότι ο συγγραφέας του έργου δεν είναι «ένας ετερόφωτος και ατάλαντος λεξιθήρας» που λεηλατεί τις πηγές του, αλλά «με

αξιοπρόσεκτη ευχέρεια μεταδίνει ανάλογα με το θέμα του και σε διαφορετική “ιδέαν” του λόγου».

Όσον αφορά τα λεκτικά και θεματικά δάνεια από τον Αισχύλο, την προσοχή του ερευνητή κινεί η παρουσία στο Γ' Μακκαβαίων ποιητικού λεξιλογίου, που κατά ένα σημαντικό ποσοστό είναι σπάνιο και συσσωρευμένο στα χωρία όπου ο λόγος έχει πάθος και συναισθηματική φόρτιση.

Μετά από πολλαπλές παράλληλες αναγνώσεις των δύο κειμένων, ο Μ.Ζ. Κοπιδάκης επισημαίνει τα γλωσσικά και θεματικά δάνεια και εντοπίζει την *αθροιστική σημασία* των μεμονωμένων περιπτώσεων. Το γεγονός αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία, αν αναλογιστεί κανείς ότι πλήθος ερευνητές «πέρασαν» από τα δύο αυτά κείμενα, χωρίς να προσέξουν τις ομοιότητες και να αναγνωρίσουν τη σημαντική σχέση μεταξύ τους.

Ο συγγραφέας του Γ' Μακκαβαίων σταχυολογεί λέξεις και συμπλοκές και παραφράζει στίχους και χωρία. Τα δάνεια αυτά αν και δεν μπορούν να θεωρηθούν ως έμμεση παράδοση του αισχυλικού κειμένου, προσφέρουν τη δυνατότητα να ξανασυζητηθεί η αναγκαιότητα και η ορθότητα φιλολογικών επεμβάσεων. Με βάση το μετασχηματισμένο υλικό, ο Μ.Ζ. Κοπιδάκης εξετάζει κάποιες από αυτές.

Στο τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου, ο συγγραφέας προχωρά ακόμη πιο πέρα: Αναζητά τους «Ιουδαίους αισχυλίζοντες», το μιμητικό δηλαδή, ζήλο σημαντικών εκπροσώπων της ελληνόφωνης ιουδαϊκής γραμματείας. Μ' αυτόν τον τρόπο φωτίζει τη σχέση Ελλήνων-Ιουδαίων, που βρίσκεται σήμερα στην αιχμή της επιστημονικής έρευνας.

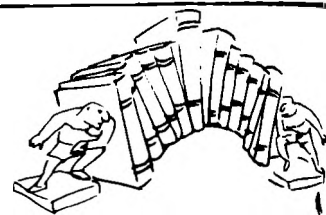
Μέσα στο ρεύμα της καλλιτεχνικής παραγωγής των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων, που θέτει ως αξίωμα της συγγραφικής τη «μίμηση» των κλασικών, ο Μ.Ζ. Κοπιδάκης εντοπίζει ένα ζωηρό ενδιαφέρον της ιουδαϊκής διανόησης για το έργο του Αισχύλου, του κατ' εξοχήν «θεολόγου» και εξωτικού (= ανατολίζοντος) έλληνα ποιητή: Ο συγγραφέας της Σοφίας Σολομώντος, ο Εζεκιήλος και ο μεταφραστής του Ιώβ στα ελληνικά είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Η προτίμηση των Ιουδαίων για τον Έλληνα τραγικό φαίνεται ότι δεν οφείλεται μόνο στη θεματογραφία, τη μεγαλοστομία, τη διδλική μορφή των ηρώων κι ακόμη τις ιδέες του ποιητή για την ανταποδοτική δικαιοσύνη και την επέμβαση του θεού στις κοσμικές υποθέσεις: Τουλάχιστον οι ελληνοθρεμμένοι Ιουδαίοι Απολογητές πρέπει να διέβλεπαν – όπως και στον Όμηρο – μονοθεϊστικές αντιλήψεις, ορμώμενοι από τα χωρία του αισχυλικού έργου όπου προβάλλεται η δύναμη και η υπεροχή του Δία σε σχέση με τους άλλους θεούς.

Την ανάγνωση της μελέτης του Μ.Ζ. Κοπιδάκη κάνει ελκυστική ο ευφυής τρόπος γραφής.

Και όπως υποψιαζόμαστε πως ο Ιουδαίος ανώνυμος χρησιμοποιεί ως προκάλυμμα την περίοδο της βασιλείας του Πτολεμαίου Φιλοπάτορα, για να σχολιάσει τη δική του εποχή (Καλιγούλα), ένα ανάλογο πνεύμα διαφαίνεται και στο πόνημα του Μ.Ζ. Κοπιδάκη.

Biblio

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΡΟΥΣΤΑΛΙΑΣ
Ο Ξανθός βασιλιάς Τροπικός
Εκδ. Καλέντης, Αθήνα, 1987

Η λιτότητα είναι το πρώτο στοιχείο της ποιητικής γραφής που χρειάζεται να κατακτηθεί, προκειμένου, παραπέρα να γίνει δυνατή μια αφαίρεση και μια ενότητα ύφους. Ο Βολιώτης ποιητής, με ποιητική κατάθεση επτά ως τώρα συλλογών, μοιάζει να έχει καταφέρει να ελέγχει τα μέσα του, με αποτέλεσμα η προβληματική του, από την υπαρκτική αγωνία μέχρι προσωπικές στιγμές, αισθήσεις, μνήμες να βρίσκει μια ενδιαφέρουσα εκφραστική διέξοδο. Δείγμα γραφής:

«Πόσες ώρες περνάς εδώ ρεμβάζοντας/κεντάς πότε η γαλάζια μητέρα/πότε η φλογέρα που δεν άκουα/στην κοίτη του μακρινού ποταμού/χάδια σαν ευλογία ξανάρχονται».

ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ 1986
53 φωνές

Επιμέλεια: Τάσος Κόρφης
Αθήνα 1987, εκδ. Πρόσπερος

Από το 1979 ο εκδοτικός οίκος «Πρόσπερος» εκδίδει ανθολογίες σε μια προσπάθεια αποτύπωσης των αντιπροσωπευτικότερων ποιητικών εκφράσεων – όσο αυτό είναι δυνατόν – κάθε χρονιάς. Στις περιοδικές αυτές ανθολογίες, δεν λαμβάνονται υπόψη άπαντα ποιητών ή επιλογές από το έργο τους, ούτε συναφείς συγκεντρώσεις ποιημάτων, που ο μελετητής μπορεί εύκολα να προσεγγίσει.

Στη σύνταξή τους κανένας περιορισμός σχολής, γενιάς ή καθιέρωσης δεν έχει παίξει δεσμευτικό ρόλο – όπως διαβεβαιώνει ο υπεύθυνος για την ανθολόγηση, ποιητής Τάσος Κόρφης. Αποτέλεσμα, βέβαια, είναι ότι συνυπάρχουν ποιήματα γραμμένα σε παραδοσιακούς, σύγχρονους ή πρωτοποριακούς τρόπους, ποιήματα διαφορετικά μεταξύ τους. Έτσι, ο χρόνος που δημοσιεύθηκαν είναι το μοναδικό στοιχείο ενότητας και προσδιορίζει – έστω και ελλειπτικά – την ταυτότητα της ποιητικής παραγωγής του 1986 στον ελληνικό χώρο.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΣΤΡΙΤΗΣ
Η ιστορία του μπολσεβικισμού-τροτσκισμού στην Ελλάδα
Εκδ. «Εργατικής Πρωτοπορίας»

Πέντε τόμοι – ετοιμάζεται και ο έκτος – ιστορικής μελέτης του

Ζ. Καστρίτη από το 1914 μέχρι το 1930. Περιέχει πλήθος στοιχείων υπό το ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα και κυρίως για την πορεία, τις απόψεις και τις θέσεις των τροτσκιστών. Αν και κεντρικός του άξονας είναι η θέση των ιρχειομαρξιστών-τροτσκιστών περιέχει πολλά ιστορικά στοιχεία για το πώς διαμορφώθηκε το κομμουνιστικό κίνημα στην Ελλάδα αυτή την περίοδο.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΦΩΣΤΙΕΡΗΣ

Το Θα και το Να του θανάτου

Ποιήματα

Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1987

Η μοναξιά, η εγκατάλειψη, ο χρόνος, ο φόβος, ο θάνατος είναι οι βάσεις πάνω στις οποίες στηρίζεται η ποιητική του Αντώνη Φωστιέρη. Η έκτη του ποιητική συλλογή προωθεί αυτά του τα μοτίβα, αρύεται θραύσματα μνήμης, εμπειρίας, ελπίδων αισθημάτων και αισθήσεων και ανασυνθέτει έναν κόσμο πνιγρό, εφήμερο που τον σημαδεύει μια νομοτέλεια του τέλους. Δείγμα γραφής:

«Όποιος μπαίνει στο θάνατο δε μιλάει πια για αυτόν. / Κι όποιος ζει τη ζωή την ξεχνάει για πάντα. / Πάρε λοιπόν το μολύβι του Τίποτα / Ζωγράφισε τα γνήσια τοπία / Και πες το εγώ «κανείς» / Τον κόσμο «κήπο απότιστο» / Μες στα ρυτά της φαντασίας να ξαπλωθείς / Ροκάνισε το μισητό σου σώμα». Πρόλογος ή Επίλογος).

ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΤΣΙΜΗΣ

Το κίτρινο

Ποιήματα

Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1987

Ο Γιώργος Ιωάννου έγραφε, παρουσιάζοντας παλιότερη ποιητική συλλογή του Σπύρου Κατσιμή: «Η ματιά και η αίσθησή του είναι έντονα σημερινή, αλλά ξέρει να βρίσκει πάντα τον διαιώνιο, παρανομαστή». Μια εκτίμηση που αντιστοιχεί απόλυτα στο ύφος και στην προβληματική της ποίησης, έβδομης συλλογής του γνωστού ποιητή και δημοσιογράφου.

Δείγμα γραφής:

«Συνηθισμένες κινήσεις ενός συνηθισμένου ανθρώπου / στο διαμέρισμα της πολυκατοικίας. / Συνηθισμένη ζωή, συνηθισμένο τηλεφώνημα / συνηθισμένη μουσική... / Και ξαφνικά, με μια κίνηση ασυνήθιστη / πέφτει στο δρόμο από το παράθυρό του». (Η κίνηση).

ΛΟΥΤΖΕΝΙΟ ΜΟΝΤΑΛΕ

Σουπινοκόκκαλα

Εισαγωγή - Μετάφραση: Παν. Χρ. Κατσηγάκης

Εκδ. Αστρολάβος - Ευθύνη, Αθήνα 1987

Ο Μοντάλε μαζί με τον Ουνκαρέτι είναι οι κυρίαρχες φυσιογνωμίες της μεσοπολεμικής και μεταπολεμικής ιταλικής ποίησης, καθώς επίσης και οι κυρίαρχοι εκπρόσωποι του ρεύματος του «ερμητισμού» που αποσκοπούσε στην αποκάλυψη και την

αποκρυπτογράφηση της ουσίας της λέξης, στην ανάμνηση της φθαρμένης παραδοσιακής ποιητικής γλώσσας και στην αναζήτηση ενός μέσου επικοινωνίας και να προσπαθεί χωρίς τις δεσμεύσεις της φόρμας να ανιχνεύσει την αλήθεια σε όλο της το βάθος.

Τα «Σουπινοκόκκαλα» είναι η πρώτη ποιητική συλλογή του Μοντάλε (πρωτοεκδόθηκε στα 1925) και —όπως αναφέρει στην εισαγωγή του ο μεταφραστής— «θεωρείται από τα βασικά και πιο σπουδαία έργα του γιατί με αυτή εκφράζεται καθολικά η ποιητική του και αποτελεί την πυξίδα που μας προσανατολίζει τόσο στη γνώριμία του έργου του, όσο και στην πορεία που ακολούθησε η ιταλική ποίηση γενικότερα».

Δ.Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ

Μέτρια και Μικρά

Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1987

Ένας τόμος που συγκεντρώνει ταξινομημένα σε ενότητες κείμενα τα πιο πολλά από τα οποία έχουν πρωτοδημοσιευθεί σε εφημερίδες και περιοδικά, αποτελεί πάνω από όλα μια αποτίμηση της παρέμβασης του συγγραφέα στα κοινά. Όσον αφορά τον καθηγητή Δ.Ν. Μαρωνίτη το βάρος της παρέμβασής του αυτής είναι δεδομένο. Μολονότι ο ίδιος διαπιστώνει κάποιες αποκλίσεις από το λόγο του, στις παλιότερές του εργασίες, έχει αρθρώσει: «ορισμένα τουλάχιστον κείμενα παραπέμπουν σε ένα χώρο προσωπικότερο και σχεδόν ιδιωτικό: κάποια άλλα υπερασπίζονται, με μεγαλύτερο φανατισμό από άλλοτε, τη δημόσια αμχανία του διανοούμενου στον τόπο μας».

Πέρα, ωστόσο από αυτή την μετατόπιση, που την επιβάλλουν καινούριες συνθήκες πολιτικής και κοινωνικής συμπεριφοράς και, ενίοτε η κατάρρευση μύθων και προσδοκιών που μια δεκαετία πριν βάρυναν στις επιλογές και στις καθημερινές πρακτικές όλων μας, το βιβλίο αυτό συγκεντρώνει κείμενα παρέμβασης στην κοινωνία, στον πολιτισμό, στη γλώσσα, στην εκπαίδευση και την παιδεία, στη λογοτεχνία και στην πολιτική. Και η ανάγνωσή του καταδειχνει την ενάργεια, την περίσκεψη, το άλλο ήθος με το οποίο αντιμετωπίζονται τα πολλαπλά φαινόμενα της κοινωνίας μας από έναν, πάντα ανήσυχο άνθρωπο της διανοήσεως.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ

Το αντάρτικο αεροδρόμιο

Εκδ. Γλάρος, Αθήνα 1988

Μια άγνωστη στους πολλούς σελίδα της Εθνικής Αντίστασης κατά τη διάρκεια της Κατοχής, αφηγείται ο Α.Σ. Αναφέρεται στο αντάρτικο αεροδρόμιο που λειτουργήσε κυριολεκτικά κάτω από τη μύτη των Γερμανών κατακτητών, σε μικρή απόσταση από την Καρδίτσα, στο υψίπεδο της Νευρόπολης. Πρόκειται για το αεροδρόμιο που διατήρησε ανοιχτή την αερογέφυρα —αλλά και

την επικοινωνία ανάμεσα στους μαχητές του βουνού και το Κάιρο, όπου και είχε την έδρα της η εξόριστη ελληνική κυβέρνηση.

Το χρονικό της κατασκευής, της λειτουργίας του αεροδρομίου, των αντιμαχόμενων απόψεων μέσα στους κόλπους της Αντίστασης καθώς και της περιγραφής των αποστολών που ξεκινούσαν ή κατέληγαν στο αεροδρόμιο ή στις παρυφές του, περιγράφεται με το ζωντανό ύφος του ευθέως αφηγηματικού λόγου, χωρίς ωστόσο να παραγνωρίζεται η προσφυγή σε έγγραφα, ντοκουμέντα της εποχής, αρχεία και στις ιστορικές πηγές.

Ο συγγραφέας έζησε τα ταραγμένα εκείνα χρόνια συμμετέχοντας ενεργά στην Αντίσταση, συνελήφθη και φυλακίσθηκε για τη δράση του αυτή, ενώ μετά την αποφυλάκισή του είχε μακρά θητεία ως δημοσιογράφος.

Π.Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ - ΦΛ.Γ. ΚΑΤΣΟΥΡΟΣ

Νησιωτική Επετηρίς

Ευρετήριο - Επιμέλεια: Ν. Χατζηγεωργίου

Εκδ. Νότη Καραβία, Αθήνα 1987

Η «Νησιωτική Επετηρίς» άρχισε να εκδίδεται στην Ερμούπολη της Σύρου το 1918. Οι εκδότες της, τότε, προσδιόριζαν τους σκοπούς της εργασίας τους στην αποσαφήνιση πολλών κενών «ως προς την εθνική δράσιν των νησιωτών (...), περισσότερα δε ημαρτημένα και σκοτεινά να δορθώσωμεν και να διασαφήσωμεν, πλείστα δε εντελώς άγνωστα και δη από της αλώσεως και εντεύθεν, εις φως να φέρωμεν. Η ανατύπωση του πρώτου τόμου της Επετηρίδας, συνεπώς, χρησιμεύει ως μοναδική πηγή πληροφοριών για τα νησιά του Αιγαίου πελάγους σε θέματα ιστορίας, αρχαιολογίας, λαογραφίας, γεωγραφίας κλπ.

Τέλος για τη χρηστικότητα της έκδοσης έχει συμπεριληφθεί εκτενέστατο ευρετήριο ονομάτων και τοποθεσιών που αποσκοπεί να διευκολύνει τους μελετητές.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΨΑΛΗΣ

Η επανάσταση του Θέρισου

Εκδ. Δωρικός, Αθήνα 1987

Στις 10 Μαρτίου 1905 στην Κρήτη, με την καθοδήγηση του Ελ. Βενιζέλου, διοχετεύθηκε η αγανάκτηση του κρητικού λαού εναντίον της Αρμοστείας του πρίγκιπα Γεωργίου και κατέληξε στην επανάσταση του Θέρισου. Το κίνημα των Κρητών που, λίγο πριν, είχε κατορθώσει την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού έθετε καινούριους στόχους: την ένωση με την Ελλάδα.

Το βιβλίο του Γιάννη Καψάλη είναι μια αναφορά στο κλίμα και στα γεγονότα της ταραγμένης εκείνης περιόδου. Γραμμένο με τον τρόπο ενός χρονικού έχει ως κέντρο βάρους την πολιτική του Βενιζέλου απέναντι σε αυτήν του παλατιού στην Κρήτη, μια πολιτική που έγινε αποδεκτή από τον σε εγρήγορση κρητικό λαό.

Ενδιαφέρον επίσης έχει μια προσπάθεια συσχέτισης των κοινωνικών διεκδικήσεων του κρητικού λαού με εκείνες των αγροτών της Θεσσαλίας, γεγονός που επισημαίνει η παρουσία του ίδιου του Μαρίνου Αντύπα στη μεγάλη διαδήλωση συμπαραστάσης του λαού της Αθήνας προς τα αιτήματα της κρητικής επανάστασης (14 Αυγούστου 1905).

ΓΚΕΟΡΓΚ ΛΟΥΚΑΤΣ

Αστική και σοσιαλιστική δημοκρατία

Εκδ. Κριτική, Αθήνα 1987

Συγχρονισμένο με τις πρώιμες αναζητήσεις των ευρωπαίων κομμουνιστών για έναν «τρίτο δρόμο», το έργο αυτό του Ούγγρου φιλόσοφου και πολιτικού είναι το τελευταίο που βρέθηκε σε χειρόγραφο μετά το θάνατό του και μέχρι σήμερα δεν είχε δημοσιευτεί ούτε σε δυτική ούτε σε ανατολική χώρα. Ο Λούκατς εξετάζει τις ιστορικές αιτίες της κοινωνικής και πολιτικής στασιμότητας των χωρών του υπαρκτού σοσιαλισμού και προτείνει απέναντι στις «ψευδείς εναλλακτικές λύσεις» του σταλινισμού και της αστικής δημοκρατίας, την εγκαθίδρυση της δημοκρατίας στο σοσιαλισμό, που δεν είναι μόνον θεωρητικά συνεπής προς το απελευθερωτικό όραμα του Μαρξ αλλά και αναγκαία γι' αυτή την ίδια την ανάπτυξη των «παραγωγικών δυνάμεων»· η πρόταση αυτή του Λούκατς αποτελεί και μια επισημονική πρόβλεψη για τη σημερινή εποχή του «γκορμπατισμού».

ΜΑΞ ΧΟΡΚΧΑΪΜΕΡ

Η έκλειψη του Λόγου

Εκδ. Κριτική, Αθήνα 1987

Γραμμένο το 1947, την εποχή της παρατεταμένης αυτοεξορίας του Γερμανού φιλόσοφου (και σημαίνοντος εκπροσώπου της «Σχολής της Φραγκφούρτης»), στην Αμερική, το έργο αυτό υπήρξε συστατικό στοιχείο στη συγκρότηση του ρεύματος της «κριτικής σκέψης». Επίκεντρο στη μελέτη του αυτή ο Χορκχάιμερ έχει την οξυτάτη κριτική στον υποκειμενικό ορθολογισμό και το θετικισμό των κοινωνικών επιστημών, που έμελε να αποτελέσει τον κυρίαρχο τρόπο αντίληψης των κοινωνικών ερευνητών στη δεκαετία του '50 και '60, ενώ και σήμερα δεν έχει υπάρξει ολοκληρωμένη κριτική ανασκευή του. Ο υποκειμενικός ορθολογισμός και ο θετικισμός, εξαπλώνουν την εμβέλειά τους στην επιλογή των «αποτελεσματικότερων» μέσων για την επιδίωξη ενός σκοπού ο οποίος εκφεύγει της αρμοδιότητάς τους, της κριτικής τους, αποτελώντας αποκλειστικό δικαίωμα των κυρίαρχων κύκλων των αστικών βιομηχανικών κοινωνιών. Η κριτική του Χορκχάιμερ, σαφέστατα δεν έχει μόνο ιστορική αξία, ως απλό «περιστατικό» στην ιστορία των ιδεών.

διαλογος-διαλογος-διαλογος

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ

• Από την «Εργατική Πρωτοπορία» πήραμε την παρακάτω επιστολή:

Σχετικά με το θέμα της αποκατάστασης των δολοφονημένων αγωνιστών απ' τους σταλινικούς, αποτανθήκαμε στην Επιτροπή που σχηματίστηκε απ' τους σ. Δρακόπουλο, Βουρνά, Κ. Αναστασιάδη, Β. Νεφελούδη και άλλους τρεις, τους υποβάλλαμε κατάλογο (ανολοκλήρωτο) με μια εκατοντάδα συντρόφων μας Τροτσκιστών-Αρχιεμομαρξιστών με αρκετές φωτογραφίες που εκτελέστηκαν απ' τους σταλινικούς στην κατοχή και ζητήσαμε την αντιπροσώπευσή μας με το σ. Καρλιάφη Λουκά (Καστρίτη) στην επιτροπή, δοσμένου ότι κλήθηκαν να συμμετάσχουν άλλες οργανώσεις ακόμα και του ΚΚΕ όπου οι θύτες θα κρίνουν την αποκατάσταση των θυμάτων τους.

Μας αρνήθηκαν όμως τη συμμετοχή μας με ασύστατα δικαιολογητικά ανάμεσα στα οποία ότι μας εκφράζει ο Κ. Αναστασιάδης, ο οποίος παρ' ό,τι εκτιμούμε την επαναστατική του εντιμότητα, στην κατοχή πέρασε στον Εα-

μισμό, δεν είναι τροτσκιστής και δεν μας αντιπροσωπεύει.

Εργατική Πρωτοπορία (Διεθνιστές-Τροτσκιστές)

ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

• Η Επιτροπή για το Στρατό του Συλλόγου Ελλήνων Φοιτητών και του Συλλόγου Ελλήνων Επιστημόνων στο Δ. Βερολίνο μας έστειλε την ακόλουθη ανοικτή επιστολή. Αναφέρεται στην αναγνώριση του δικαιώματος άρνησης της στρατιωτικής θητείας. Οι φορείς και οι οργανώσεις που υπογράφουν είναι: «Ουμανιστική Ένωση» - Τοπική Οργάνωση Δ. Βερολίνου, Κοινοβουλευτική Ομάδα της «Εναλλακτικής Λίστας», «Ευαγγελική Φοιτητική Κοινότητα», «Διεθνής των Εναντιούμενων στη Στρατιωτική Θητεία» - Δ. Βερολίνο, «Γενικός Φοιτητικός Σύνδεσμος» του Πολυτεχνείου του Δ. Βερολίνου, «Σύλλογος Ελλήνων Επιστημόνων Δ. Βερολίνου».

Προς τον υπουργό Δικαιοσύνης, τον υπουργό Άμυνας και τον πρωθυπουργό Ελλάδας, Προς την ελληνική κυβέρνηση

Σε μας τους υπογράφοντες προκαλεί έκπληξη και ανησυχία η σύλληψη, η διπλή δίκη και η

βαριά καταδίκη (4 χρόνια φυλακή) του αντιρρησία συνείδησης Μιχάλη Μαραγκάκη.

Η άρνηση εκπλήρωσης της στρατιωτικής θητείας αποτελεί για μας θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα. Παίρνουμε υπόψη μας, ότι το δικαίωμα αυτό είναι αναγνωρισμένο από διεθνείς οργανισμούς (Ευρωκοινοβούλιο, Συμβούλιο της Ευρώπης, Παγκόσμιο Συμβούλιο των Εκκλησιών, Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Διεθνής Αμνηστία), όπως και από τις νομοθεσίες των περισσότερων δυτικοευρωπαϊκών κρατών.

Κατά τη γνώμη μας, η ελληνική κυβέρνηση οφείλει να συνοδεύει τις ειρηνιστικές της πρωτοβουλίες στο διεθνές επίπεδο (δλ. τη συμμετοχή της στην «Πρωτοβουλία των Έξι για διεθνή αφοπλισμό») με ανάλογες πρωτοβουλίες στο εσωτερικό της χώρας της. Κατ' αυτό τον τρόπο οφείλει να χορηγήσει το δικαίωμα της κοινωνικής θητείας σε όσους νέους πολίτες θέλουν μέσω αυτού του δρόμου να υπηρετήσουν την υπόθεση της ειρήνης. Γνωρίζουμε ασφαλώς τα προβλήματα που δημιουργεί η ελληνοτουρκική κρίση. Πιστεύουμε όμως, ότι η αναγνώριση του δικαιώματος άρνησης της στρατιωτικής θητείας/

κοινωνικής θητείας θα αποτελέσει μία σημαντική συνεισφορά στην ειρηνική επίλυση του ελληνοτουρκικού προβλήματος προς όφελος των λαών των δύο χωρών.

Θεωρούμε, ότι η κοινωνική θητεία δεν πρέπει να αποτελεί τιμωρία για όσους αρνούνται να υπηρετήσουν τη στρατιωτική θητεία. Γι' αυτό δεν πρέπει να υπόκειται στον στρατιωτικό σχεδιασμό και η διάρκειά της πρέπει να είναι ίδια με εκείνη της στρατιωτικής θητείας. Σ' αυτή τη βάση περιμένουμε από την ελληνική κυβέρνηση και τις αρμόδιες ελληνικές αρχές:

- να κατοχυρώσουν νομοθετικά το δικαίωμα άρνησης της στρατιωτικής θητείας/κοινωνικής θητείας
- να απελευθερώσουν τον αρνητή θητείας Μιχάλη Μαραγκάκη.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΟΙ:

- Για τους Αλβανούς μας γράφει ο αναγνώστης μας Α. Λιάκος από τη Βέροια. Να ποια είναι η αποψή του για τις σχέσεις Ελλήνων-Αλβανών και η δική του «θεωρία»:

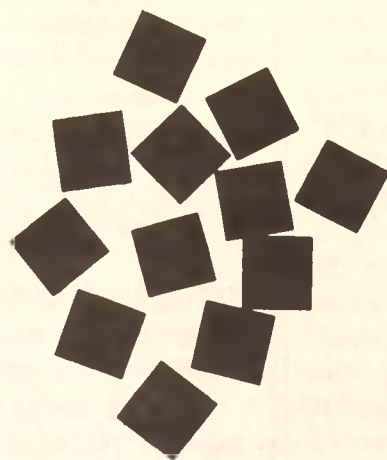
Αγαπητό Αντί,

Τον τελευταίο καιρό, και με αφορμή βέβαια την άρση του εμπόλεμου, με την Αλβανία, και τις αστείες αντιδράσεις των παπά-

Max Weber
και το φάντασμα του
Marx

Αγγελική Χριστοδουλίδη - Μαζαράκη

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ
ΤΗΣ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ
ΣΤΟ ΜΑΡΕΙΣΜΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ
Νικηταρά 3
τηλ: 36.22.496 και 36.09.150

ων (κι όχι μόνο), παρακολου-
ούμε έναν καταγιισμό δημοσιευ-
μάτων για την Αλβανία σ' όλο
ον ελληνικό Τύπο. Όλα τα δη-
μοσιεύματα αντιμετωπίζουν τα
αλβανικά θέματα με δεδομένη
αντιπαλότητα. Από δω εμείς
οι Έλληνες, από κει οι ξένοι Αλ-
ανοί. Κι αυτά όλα μου φαίνο-
ται ανεξήγητα και παράδοξα.
Αι εξηγούμαι: Εγώ προσωπικά
και σαν κι εμένα χιλιάδες Ελλή-
ων) προέρχομαι από οικογένεια
αλβανιόφωνη. Οι γονείς μου,
το σπίτι, μιλούσαν και μιλούν
αλβανικά. Το χωριό των γονιών
ου (Λέχοβο Φλώρινας) είναι
μιγρές αλβανιτοχώρι. Ακόμα και
τα μικρά παιδιά μιλούν αλβανί-
α (αν και λιγότερο από παλιά).

Παρόλα αυτά, όλοι μας αισθα-
νόμεστε Έλληνες, τουλάχιστον
εγώ και όλοι οι άλλοι συμπατριώ-
τες μας. (Και ποτέ κανείς δεν
απορήθηκε να δάλει ζήτημα
μειονότητας Αλβανικής). Αλλά
έχω και μια φυσική συμπάθεια
για τους (μόνο;) ομόγλωσσους
μου. Ξέρω ακόμα, απ' τους γο-
νείς μου, ότι παλιότερα (Μεταξάς
κ.λ.π.) απαγορευόταν αυστηρά
να μιλάνε αλβανικά. Αλλά ξέ-
νω ακόμα, ότι αυτό δεν τους εμ-
πόδισε να πολεμήσουν μαζικά
αντίστοιχο κατακτητή, δίπλα στον
Ελ. Μετά ή απ' τις γραμμές του
ΕΛΑΣ αργότερα. (Δεν μιλάω για

στρατιωτική θητεία γιατί μπορεί
να πει κανείς ότι είναι υποχρεω-
τική). Ακόμα είναι εξακριβωμένο
ιστορικά ότι οι μεγαλύτεροι
ήρωες του '21 ήταν Αλβανίτες.
(Ανδρούτσος, Γκούρας, Κουν-
τουριώτης, Μιαούλης κ.λ.π.) ή
σημερινοί επώνυμοι όπως: Μερ-
κούρη, Λαλιώτης, Λαμπέτη, Κα-
τσιφάρας, Μπιθικιώτης, Κατσιμ-
πάρδης και τόσοι άλλοι.

Τώρα, πώς γίνεται να υπάρχει
ελληνική μειονότητα στην Αλβα-
νία και να διώκεται και οι Έλλη-
νες Αλβανιόφωνοι να έχουν ξε-
χάσει σχεδόν τελείως τις ρίζες
τους, λόγω της αφομοίωσης και
να μην τους λαμβάνει κανείς υπό-
ψη, ε, αυτό είναι λίγο περίεργο.
Για τους αμήνους φυσικά! Το
παιχνίδι, αγαπητό «Αντί», ήταν
και είναι χοντρό. Χρόνια τώρα
έχει να κάνει με εγκληματική πα-
ραποίηση της Ιστορίας, ηθελμέ-
νη απ' τον Παπαρηγόπουλο και
την Εκκλησία. Αυτοί, χρόνια τώ-
ρα μπέρδεψαν τον ελληνικό λαό
(και οι Αλβανοί είναι ράτσα ΕΛ-
ΛΗΝΙΚΗ) με το να θεωρούν τους
εξισλαμισθέντες Αλβανούς,
Τουρκαλβανούς και τους Χρι-
στιανούς (όπως εμείς, ίσως), Έλ-
ληνες. Το μεγάλο «λάθος» των
Αλβανών, ιστορικά, ήταν το ότι
ποτέ δεν κατακτήθηκαν πραγμα-
τικά από καμιά θρησκεία. Κι αν
ασπάστηκαν στην πορεία διάφο-

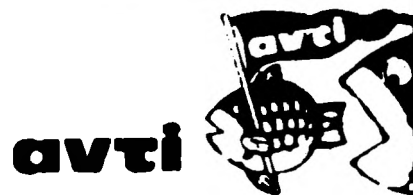
ρα δόγματα, ήταν η επιδίωξη που
τους ανάγκασε. Το ιδανικό τους,
ήταν μόνο η ελευθερία, γι' αυτό
και προστατεύοντάς την, απομο-
νώθηκαν στα βουνά με τις φάρες
τους και έμειναν άξεστοι, αμόρ-
φωτοι, καχύποπτοι αλλά μπεσα-
λήδες και περήφανοι. Γι' αυτό
και ο Αλή πασάς, πρώτος κήρυξε
την Επανάσταση με τους Έλλη-
νες καπετάνιους ενάντια στους
Οθωμανούς με στόχο την απελευ-
θέρωση και τη δημιουργία αθεϊ-
στικού ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ κράτους.
Πόσα του σέρονουν του Αλή πασά
οι δικοί μας (όχι όλοι) ιστορικοί
και τι γράφονται απ' τους Ευρω-
παίους ιστορικούς γι' αυτήν την
πολιτική ευφυΐα του 18ου-19ου
αιώνα; Τελικά, τι να πιστέψει
κανείς;

Γιατί εγώ δεν έχω δικαίωμα να
αναπτύξω τη μητρική μου γλώσ-
σα, να εμβαθύνω στις ρίζες μου,
να δω τη χαμένη ομορφιά της
ράτσας μου, και αυτό το δικαίω-
μα να το 'χει μόνο η ελληνική
μειονότητα; Γιατί θέλουν πάλι να
μας χωρίζουν; Γιατί εκεί το παί-
ζουν πατριώτες και για μας
υπάρχει άγνοια και σιωπή; Και,
παρεμπιπτόντως, γιατί οι Αλβα-
νοί χρησιμοποιούν τη λατινική
γραφή και όχι την ελληνική,
όπως ξεκίνησαν πριν 100 χρόνια
περίπου; Ποιος φταίει γι' αυτό,
κύριοι παπάδες;

Βέβαια θα ήταν τελείως ανόη-
το, να δάξει κανείς τώρα εθνικι-
στικό πρόβλημα των αλβανικών
δηλαδή, της Ελλάδας. Γιατί τέ-
τοιο πρόβλημα δεν υπάρχει.
Όμως η ελληνική ιστορία (που
τη γράφουν βέβαια οι κρατούν-
τες) δείχνει ότι το ελληνικό κρά-
τος διαστρέβλωσε και τελικά σχε-
δόν εξάλειψε μια ιστορική αλή-
θεια. Ότι δηλαδή Έλληνες είναι
και οι Αλβανοί, όπως βέβαια
Έλληνες είναι και οι Πόντιοι, οι
Μικρασιάτες, οι Κύπριοι κ.λ.π.;
Όσο για την αλβανική γλώσσα
είναι ελληνική γλώσσα και υπάρ-
χουν σοβαρές ενδείξεις γι' αυτό
(μήπως το 'ψαξε και κανείς!).
Πάντως σλαβική ή λατινογενής
δεν είναι. Τελειώνοντας, αγαπη-
τό «Αντί», και επειδή γράφω
φορτισμένος συναισθηματικά,
αλλά και στοιχεία πολλά για το
ζήτημα δεν μπορώ να δω (από
πού άλλωστε) θα σε παρακαλού-
σα να προβάλεις το θέμα μήπως
και φωτιστούμε. Γιατί πιστεύω
ότι αφορά την ιστορική μας γνώ-
ση, την τόσο παραποιημένη.

Αντώνης Λιάκος

• Σ.Σ. Νομίζουμε ότι ο φίλος Α.
Λιάκος παρασύρεται όπως άλλω-
στε ο ίδιος εξομολογείται - από
συναισθηματικές φορτίσεις και
συνγχεί ιστορικά, εθνολογικά και
γλωσσολογικά και άλλα προβλή-
ματα. Αλλά έτσι θα καταλήγαμε
στο συμπέρασμα: «Τι Γκούρας, τι
Κατσιφάρας...».

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

- Συντακτική επιτροπή:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΖΗΣΗΣ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΦΕΤΖΗΣ
ΧΡ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ
- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΝΕΟΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ» Α.Ε.
Μπουμπουλίνας 16
Τηλ. 27.94.550

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκ-
φράζει την προσωπική άποψη
του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέ-
φονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξ. 1.100 δρχ. - Ετήσια 2.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 8.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 14
ετήσια: δολ. 28
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 17
ετήσια: δολ. 34

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 100
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 200

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

Μετάφραση: ΑΝΔΡΕΑ ΛΕΝΤΑΚΗ

Η Παλατινή Ανθολογία είναι η μεγαλύτερη δεξαμενή της αρ-
χαιοελληνικής επιγραμματικής ποίησης. Περιλαμβάνει 3.700 ποι-
ήματα, γύρω στους 23.000 στίχους και καλύπτει ποίηση 17
αιώνων. Η μετάφραση του Ανδρέα Λεντάκη είναι η εκτενέστερη
που έχει γίνει ως τώρα, με μοντέρνα γραφή, κατατοπιστικά
σχόλια, εκτεταμένη εισαγωγή και σε μια θαυμάσια καλλιτεχνική
έκδοση. Ένα δείγμα το ποίημα του Στράτωνα που παραθέτουμε
και είναι το πρότυπο για το ποίημα του Καβάφη «Ρωτούσε για την
ποιότητα».

Έτσι καθώς περνούσ' από τ' ανθοπωλεία,
είδα ένα αγόρι πούπλεκε στεφάνι για μαλλιά.
Δεν πέρασα ασυγκίνητος. Στάθηκα δίπλα του
και με φωνή συγκρατημένη ρώτησα: «Πόσο μου δίνεις
το στεφάνι σου;» Απ' τα λουλούδια πιο πολύ κοκκίνισε
και σκύβοντας ψιθύρισε: «Απομακρύνσου γρήγορα
μήπως σε δει ο πατέρας μου». Αγόρασα λίγα στεφάνια,
έτσι για πρόφαση, και τους θεούς στεφάνωσα
σαν γύρισα στο σπίτι, ζητώντας να μου τον χαρίσουν.

ΔΩΡΙΚΟΣ Μαυρομιχάλη 64, τηλ. 36.29.675

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

του 24ου τόμου (Α' εξαμήνου του 1986) της Β' περιόδου • περιλαμβάνονται τα τεύχη 308-320 (17.1.1986 -27.6.1986)

*Στους δύο πίνακες— ύλης και συνεργατών— τα λήμματα αναγράφονται κατ' απόλυτη αλφαβητική σειρά.
Στην παραπομπή ο πρώτος αριθμός δηλώνει το τεύχος και ο δεύτερος τη σελίδα.*

ΕΙΔΙΚΑ ΤΕΥΧΗ

Η Αριστερά και ο Κώστας Βάρναλης 308/33-44
Βόλος - Τοπική Αυτοδιοίκηση 313/28-37
Όλα τ' αστέρια εφέτος μαζί μας! 312/27-34
Τύπος και Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας 320

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

308/6, 309/6, 310/6, 311/6, 312/6, 313/6, 314/6, 315/6, 316/6, 317/6, 318/6, 319/6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

309/40, 310/28

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ

308/28, 309/36, 311/32, 314/37

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

308/56, 309/49, 309/55, 309/57, 309/58, 311/54, 312/45, 313/50, 315/47, 316/46, 317/54

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

308/56, 309/56, 310/56, 311/56, 312/54, 313/54, 314/54, 315/52, 317/52, 318/52, 319/54

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

308/46, 309/42, 310/44, 311/40, 312/56, 313/56, 314/56, 315/54, 316/54, 317/56, 318/55, 319/56

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

308/50, 309/46, 310/46, 311/44, 312/44, 313/48, 314/42, 315/44, 316/40, 317/44, 318/46, 319/49

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

308/3, 309/3, 310/3, 311/3, 312/3, 313/3, 314/3, 315/3, 316/3, 317/3, 318/3, 319/3

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

308/4, 309/4, 310/4, 311/4, 312/4, 313/4, 314/4, 315/4, 316/4, 317/4, 318/4, 319/4

ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ • ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Γιάννης: Το κατηχητικό πολύ το αγαπώ! 309/36
Καβουνίδης, Σπ: Υπέρ Ιεχωβάδων, Γκουρού, Παλαισημερολογιτών και Πάσης Ελλάδος 312/48
Καβουνίδης, Σπ: Φοιτητική αποκαθήλωση 312/48
Καβουνίδης Σπ: Αντι-κυνηγετικό 314/36
Μάργαρης, Ν.Σ: Έστι δίκης οφθαλμός... (Η δίκη του Σερεπίσιου) 314/37
Μάργαρης, Ν.Σ: Άμυνα εμείς... 314/41
Μαρδάς, Κ: Με το 'να πόδι στο ΠΑΣΟΚ με τ' άλλο στο χαφιεδισμό 311/29
Μασλάτας, Ν: Πώς πέρασα τα Χριστούγεννα και το μήνυμά τους 308/28

Ναύτης, Κ: Απλά μαθήματα για την ανάπτυξη 311/28

Πανταζής, Β: Γλώσσα, εθνική ταυτότητα και ολίγη οικονομία 309/37

Στε - Λο - Κουλ: Ο Μεγάλος Τιμονιέρης στην Ελλάδα 314/9

Χάρης, Γ. Η: Πολιτικός τουρισμός 308/28

Ψυχογιός, Δ. Κ: Άη-Βαλεντίνος έρχεται από την Εσπερία... 310/48

ΒΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Απέργης, Αχ: του Αλ. Ξύδη 314/47

Αρχάκης, Αλ. Δ: 308/7

Δήμου, Τ: 310/6

Διαμαντόπουλος, Άγγ: 316/7

Ευαγγελίδης, Ερμ: 309/7

Ευρυγένης, Δ: 309/7

Καρατζάς, Στ: 317/45

Μουστακλής, Σπ: 316/7

Πάλμε, Ούλ: 312/8

Πρεβελάκης, Π: του Ν. Γιανναδάκη 313/49

Σιδέρης, Ν: 310/11

Σκυλοδήμος, Ν: του Γ.Η.Χ. 317/45

Σπηλιάδη, Βεατρίκη: 319/50

Φλέμιγκ, Αμαλία: του Αστέρη Στάγκου 312/9

Χατζημιχάλης, Ν: 309/47

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ •

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

— Τετραρχία 316/30-31

— Τούρκοι σκιτσογράφοι: 309/6, 312/20-21, 318/38-39-40

Γήσης: 310/1

Ιωάννου, Γ: 308/7-8, 309/7-8, 310/8-10, 311/7-16, 312/6-15, 313/7-11, 314/7-8, 315/6-7, 317/7-26, 318/7-10, 319/7-27

Περρής, Βαγ: 318/1, 319/1

Πετρουλάκης, Ανδρ: 312/49

Στεργάκης Γ: 308/15-16-18-20-28, 309/9-10-25-29, 310/22-24-33-38, 311/14-28-34-35-39, 312/16, 313/12-19-26-42-43-45, 314/9-15-28-36, 315/35, 316/10-20-26-28-34-52, 317/16-17-18-19-45, 318/9-13-27-28-32-36, 319/12-22-24-36-44

Σιδέρης, Ν: 310/11

Σκούρας, Μ: 308/1, 309/1, 313/1, 314/1, 316/1 320/1

Χαντζόπουλος, Δ: 308/5-12-22-24-26-54, 309/19-20-22, 310/6-21-42-54, 311/5-9-18-21-24-26-36, 312/5-12-35-38-50, 313/9-15-20-24-38, 314/5-11-20-

αντί

1986

49-50, 315/5-9-27-38-41-43, 316/8-9-15, 317/5-10-13-14-27-28-40-41, 318/5-11-14-16-29-31, 319/5-9-14-16-28-29-30-34

Peypne, Rodney: 318/42

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

— Ο σνομπισμός της ξενομανίας 318/46

Πανταζής, Β: Γλώσσα, εθνική ταυτότητα και ολίγη οικονομία 309/37

Φόρης, Β. Δ: Σχόλιο σε μια διακήρυξη (για την «εξάρθρωση της γλώσσας» 48 νεοελλήνων συγγραφέων) 314/48

ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΖΗΤΗΜΑ

Σπίτι γυναικών Αθήνας: Μια δίκη με πολλές προεκτάσεις 313/45

Τσιλιχρήστος, Ν: Απελευθέρωση της γυναίκας; Για ποιόν; Για ποιούς; 317/36

Τσιλιχρήστου, Αλίκη: Εν λύπαις τέξη τέκνα... 319/46

**ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ •
ΑΜΥΝΑ ΣΩΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ**

— Η αποκαλυπτική επιστολή του στρατηγού Γιάννη Τσάγκου 317/16

— Τα έγγραφα του ΓΕΣ στα χέρια των εμπόρων 318/22

Ανώτερος αξιωματικός Αεροπορίας: Να μην υποθηκεύουμε την άμυνά μας σε αλλότρια συμφέροντα 310/42

Β. Ζ: Θωμάς Λιακουνάκος - ένας «άκρως απόρητος» εμπορικός πράκτορας 317/19

Γεροντής, Γ: Στρατιωτικές σχολές - στον αστεισμό του παρελθόντος 319/38

Δ.Κ.Ψ: Εξάρχεια - φυτώριο και πεδίο δοκιμής υπουργών 319/39

Ζήσης, Β: Εμπόριο όπλων - Ν. Αφρική και Άμυνα - όπου το εμπόριο όπλων είναι μια από τις Καλές Τέχνες 311/36

Ζήσης, Β: Νέα αποκαλυπτικά στοιχεία για το σκάνδαλο των «Λεοπαρντ» 316/16

Ζήσης, Β: Οι «Λεοπαρδάλεις», τώρα, δαγκώνουν 317/16

Ζήσης, Β: Το σκάνδαλο «Λεοπαρντ» 318/23

Ζήσης, Β: «Λεοπαρντ» ή τανκς; «ΑΧΧΟΝ» ή Τσάκος; 319/22

Ρεπόρτερ: Ο ρόλος της ηρωίνης 319/40

ΕΠΤΑΕΤΙΑ • ΧΟΥΝΤΑ

Μαχαιράς, Ι: Το άνοιγμα του «Φακέλου της Κύπρου» — αποσιωπήσεις και παραλείποντα 311/9

Μόρνος, Αλ: Η άκρη του σκανδάλου Γουωτεργκάιτ ξεκινούσε από την ελληνική χούντα 319/20

ΕΡΓΑΤΙΚΑ • ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ

— Ελλάδα: μορφές ανεργίας 309/22

Γιαχνης, Β: Τώρα, οι εργάτες καταδυναστεύουν τους εργοδότες! 314/23

Μπέης, Κ: «Ανεμόμυλος» 319/11

Ρεπόρτερ: Η νέα συνδικαλιστική παράταξη... και τα νέα ήθη του ΠΑΣΟΚ 308/9

Ρεπόρτερ: ΓΣΕΕ - εκτόνωση ή βάθεμα της κρίσης; 313/16

Ρεπόρτερ: ΓΣΕΕ - Πότε θα γίνει το 24ο συνέδριο; 314/22

Βλώρας, Γ: Η νέα συνδικαλιστική κίνηση (ΣΣΕΚ). Διαδικασίες με πολιτικές προεκτάσεις 110/18

Βλώρας, Γ: Η κρίση στην «Ολυμπιακή Αεροπορία» 319/9

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

— Βενιζέλος ή η χειραγώγηση της ιστορίας 313/6

Βέλτσος, Γ: Η «πρόταση Παπανδρέου» τα λογοπαίγνια και η παραδοξολογία 313/26

Βέλτσος, Γ: Διανοούμενοι πάσης Ελλάδος ενωθείτε... 319/51

Βιτσέντζου, Άννυ: Συνέντευξη με τον Π. Ζικέν: Ο κομμουνισμός είναι εφικτός. Αλλά ποιός; 312/36

Γιαχνης, Β: Η τριπλή καπηλεία του Κιλελέρ 313/18

Μάνεσης, Αριστ: Πολιτικοί θεσμοί και κοινωνική εξέλιξη 316/21

Κατζημμανουήλ, Χρ.Δ: Στρέφεται η νεολαία προς τα δεξιά; 310/15

ΙΣΤΟΡΙΑ • ΧΡΟΝΙΚΟ

Κλουτσινιώτη, Ράνια: Βόλος - μνήμη και εικόνα της σύγχρονης πόλης 313/28

Βιτσιώρης, Δ: Η βιομηχανία του Βόλου από το 1881 μέχρι σήμερα 313/36

Αράφη, Μάριον Σ: Εκλογές του Νοέμβρη 1952 αναμνήσεις 316/25

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

— Το Αντί συζητά με τον δήμαρχο Βόλου: «Ο ήμος δεν είναι διαχειριστική - διοικητική υπηρεσία, είναι μια δυναμική μονάδα κοινοτικής ουσίας» 313/30

Συνεντεύξεις με τους: Στ. Τσιτσιμελή, Μιχ. Μουντούρη, Κ. Κουρκούτη, Στ. Μπένο 313/30

Το Αντί συζητά με τους Βαγγέλη Παπαζαχαίου, Γ. Χρήστου, Αίγλη Καραμαρλή, Φιλ. Βαϊνάκη, Ήβη Αγγελοπούλου, Σ. Χατζή για τις δημοτικές δραστηριότητες Βόλου 313/33

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας 313/34

Πυρηνικά ερασιμματα 316/11

Ο «ΠΑΝ» των οικοπεδοποιημένων δασών 9/8

ΑΝΤΙ: Συνέντευξη με τον Γιάτσεκ Γκμοχ 9/36

Ββανίτης, Φ: Για μια νέα θεωρία των αναγκών; 317/28

Αργυρόπουλος Χριστ: Η ειρήνη και η πυρηνική ενέργεια 317/30

Βιτσέντζου, Άννυ: «Ζήτω η κρίση και ο πληθωρισμός» συνέντευξη με τον Ζακ Μαρσέζ, καθηγητή της Ιστορίας στο ΡΑΡΙΣ VIII 310/38

Γιαχνης, Β: Η ανευθυνότητα θα έκαιγε τη Θεσσαλονίκη 312/26

Γ.Μ: Για να μη μάθουμε να ζούμε και με τη ραδιενέργεια 316/10

Δεληβοριάς, Στ: Συνέντευξη με τον ευρωβουλευτή των Γερμανών Πράσινων Όττο Βόλφ 319/44

Ζαλαώρας, Ν: Το νομοσχέδιο για τους βοσκοτόπους 311/34

Κλουτσινιώτη, Ράνια: Τοπική αυτοδιοίκηση 309/29

Λιάκος, Κυρ: Sic transit gloria mundis... 318/13

Νοέμβρης, Μ: Οι παρενέργειες της «17 Ν.» 315/22

Πεσμαζόγλου, Στ: Το ημιχρόνιο του θανάτου 319/34

Ρεπόρτερ: Εδώ και τώρα στο κατηχητικό... Μια «περίεργη» α-

ντίληψη για το σύνταγμα και τους νόμους 309/28

Ρεπόρτερ: Τοπική αυτοδιοίκηση 315/26

Σαμπατακάκης, Μ: «Η άλλη όψη του νομίσματος είχε την κεφαλή ενός χοίρου» - 17 Ν. 316/32

Σιδέρης, Α: Ένας κόσμος α-βιολογικός 317/32

Σπίτι γυναικών Αθήνας: Μια δίκη με πολλές προεκτάσεις 313/45

Σταύρου, Θ: Νά γύφτοι, νά και το σχολείο τους... 309/27

Τσιλιχρήστος, Ν: Ναρκωτικά —πολιτικός πο-νοκέφαλος ή κοινωνικό πρόβλημα; 313/46

Angelier, J.P: Για την ιστορία του πυρηνικού αντιδραστήρα, 316/11

ΚΥΠΡΟΣ

— Πώς ο Ντενκτάς περνάει γραμμή στον Κουεγιάρ... 314/11

— Τι προβλέπει το σχέδιο Κουεγιάρ 314/11

— Το κυπριακό θα λύσουμε τώρα; 314/12

— Υποχωρήσεις Κουεγιάρ στον Ντενκτάς 314/14

— Το ΝΑΤΟ πιέζει για «λύση» στο Κυπριακό —αλλά πόσο συμφωνούν οι άμεσα ενδιαφερόμενοι; 314/15

Λυγερός, Στ: Κυπριακό - ελληνική ρελάνς 315/9

Μαχαιράς, Α: Το άνοιγμα του «φακέλου της Κύπρου» — αποσιωπήσεις και παραλείποντα 311/9

Ξύδης, Αλ: Κύπρος και Ντενκτάς — οι επόμενες κινήσεις 317/8

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

— Η έκθεση για την Ο.Α. 319/10

Αντι-οικονομικός: Αναταραχή για το πετρέλαιο 313/20

Γ.Β: Απορίες 316/15

Γιαχνης, Β: Ανεργία και πληθωρισμός — ένα εισιτήριο για το πουθενά... 309/22

Γιαχνης, Β: Ενοίκια - νομοσχέδιο για τους προνομιούχους 311/35

Μαραγκός, Θ: Λογικές εξελίξεις της «λιτότητας»... και κάποιες αναφορές στο «τριαντάενα» 308/12

Μαραγκός, Θ: Μια έκθεση που μας... εκθέτει 316/15

Μαραγκός, Θ: Αδιέξοδα και προοπτικές της «σταθεροποίησης» 319/16

Στεφανάκης, Γ: Ο βυζαντινός σοσιαλισμός και η χαμένη οικονομική άνοιξη 309/16

Χριστοδουλάκης, Ν: Έκθεση Χαλίκια — φταίνε λοιπόν οι εργαζόμενοι για την οικονομική κρίση; 319/14

ΠΑΙΔΕΙΑ • ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

— Στο κλίμα μιας άλλης γενιάς: «Προ τριακονταετίας» 314/25

Βαγενάς, Ν: Νεοελληνική λογοτεχνία και ελληνικό πανεπιστήμιο 309/50

Βικελίδης, Μ: Φοιτητικές εκλογές... 315/24

Βουτσινά, Πόπη: Μεταλυκειακά προπαρασκευαστικά Κέντρα 315/40

Καβουνίδης, Σπ: Φοιτητική αποκαθήλωση 312/48

Κλουτσινιώτη, Ράνια: Τότε ίσως μπορούσες να μην ξέρεις. Σήμερα φαίνεται πως δεν μπορείς 314/25

Λάζος, Χ.Γ: «... Καλά, εσύ πήρες πτυχίο νωρίς» 314/24

Μάργαρης, Ν.Σ: Οι εκλογές πρυτανικών αρχών. Δεξιός ή Δεξιώσεων, αδιάφορο! 308/15

Μυλωνάκης, Μ: «Σπουδαστικό» και ΕΚΟΦ, χέρι χέρι 314/25

Νούτσος, Π: Οι πρυτανικές εκλογές αναδεικνύουν τις αντιφάσεις στα ΑΕΙ 312/50

Πάγκαλος, Θ: Το πανεπιστήμιο είναι ο κατεξοχήν χώρος αμφισβήτησης, όπου η κριτική πρέπει να ασκείται ανεμπόδιστα και η φαντασία να οργιάζει 314/26

Παπάς, Τ: Στις αναμετρήσεις εκείνες κυριαρχούσε το πάθος να πάψει το Πανεπιστήμιο να ανέχεται το χαφιέ και το δοσιλογισμό 314/27

Στεφανάκης, Γ: «Η ζωή εν τάφω» — το παρόν και το μέλλον της ελληνικής παιδείας 310/54

Σχολαστικός, Π: Ενιαίος φορέας διδασκόντων — διαδικασίες και ουσία 308/54

Φλώρος, Γ: Μια ακόμα ευκαιρία για την αναβάθμιση των κοινωνικών επιστημών 311/39

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ

ΓΕΝΙΚΑ

— Το «ΑΝΤΙ» συζητά με τον Βολιώτη λογοτέχνη Γιάννη Μουλογιάννη 313/30

Βακαλόπουλος, Χρ: Πώς γλίτωσε η Τζαϊν; Τι συνέβη στην Νάντια 312/47

Βέλτσος, Γ: Νεκροφάνεια 315/49

Δημητράκος, Δ: Ο Χάρρυ Κλυνν και η εθνική συναίνεση 308/30

Ζενέ, Ζ: Τέσσερις ώρες στη Σατίλα 315/49

Τσακαλίδου Πέννη: Συνέντευξη με τον Κώστα Γαβρόγλου για «Τα Σύγχρονα θέματα» 311/55

Χάρης, Γ.Η: Το ταξίδι της Πάτμου 317/47

Χ.Γ.Α: Τα λάθη ενός μικρού γραφειοκράτη 312/45

Αρχαιολογία

— Οι βάνδαλοι επέδραμαν και κυριάρχησαν 316/41

Μόσχου, Λήδα: Πατριδογνωσία των φθαρτών υλικών 314/44

Παπαδόπουλος, Στρ: Το μη εντυπωσιακό εύρημα στο Μουσείο 311/50

Βιβλιοκριτική

— Αφιέρωμα στον Ανδρέα Εμπειρικό, Χάρτης 309/58

Αϊντενάιερ, Νίκη: Νίκου Γκατζογιάννη, Ελένη 313/50

Κοσώνας, Άκ: Αλέξανδρου Βέλιο, Το τέλος της εποχής του Καραμανλή, 310/57

Λάζος, Χρ. Γ: Σε πρώτο ενικό πρόσωπο - για το βιβλίο του Χρ. Μίσσιου, Καλά, εσύ σκοτώθηκες νωρίς 316/46

Μερακλής, Μιχ: Μαρίας Σακαλάκη, Κοινωνικές ιεραρχίες και σύστημα αξιών. Ιδεολογικές δομές στο νεοελληνικό μυθιστόρημα, 309/57

Ντουνιά, Χριστίνα: G.S. Kirk, Ηράκλειτος: τα Κοσμολογικά αποσπάσματα 308/56

Ντουινιά, Χριστίνα: «Ιδίους αναλώμασιν» 308/56
Ντουινιά, Χριστίνα: Η μυστηριώδης ασθένεια 309/56

Ντουινιά, Χριστίνα: Φανταστική περιπέτεια 309/56

Ντουινιά, Χριστίνα: Βιβλία για παιδιά 310/56
Ντουινιά, Χριστίνα: Στοιχεία του δοκιμίου και στοιχεία της πεζογραφίας 311/56

Ντουινιά, Χριστίνα: Παλίμψηστον 311/56

Ντουινιά, Χριστίνα: Βιβλιομανία 312/54

Ντουινιά, Χριστίνα: Η Βιενούλα της Μύκονος 312/54

Ντουινιά, Χριστίνα: Ο φεμινισμός στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου 313/54

Ντουινιά, Χριστίνα: Μπλέ βαθύ σχεδόν μαύρο 314/54

Ντουινιά, Χριστίνα: Ληξιαρχείον 315/52

Ντουινιά, Χριστίνα: Κλείστε τα σχολεία 317/52

Ντουινιά, Χριστίνα: Αμφισβήτηση 318/52

Ντουινιά, Χριστίνα: Στρατός και Πολιτική Εξουσία 318/52

Ντουινιά, Χριστίνα: Εξαρτημένη ανάπτυξη.

Η ελληνική περίπτωση 318/52

Ντουινιά, Χριστίνα: Παλιά Γιάννινα 319/54

Ντουινιά, Χριστίνα: Αθήνα 1818-1853 Έργα Δανών καλλιτεχνών 319/54

Σουλογιάννη, Άλκηστις: «Το ρολόι» 316/49

Στεφανής, Β: Κ. Μητσάκη, *Η νεοελληνική λογοτεχνία στον εικοστό αιώνα. Συνοπτικό διάγραμμα* 317/54

Φραντζή, Άντεια: Από τα έθιμα στο ήθος 309/55

Χάρης, Γ.Η: Η κλειδαρότρυπα του μεταφραστή και η χαμένη τιμή του Χάινριχ Μπελ 311/54

Χ.Γ.Α: Ένας παραμυθός εξολοθρευτής. «Τενεκεδένιο ταμπούρλο» του Γκ. Γκρας 308/51, 309/49

Εικαστικά

— Τζόζεφ Μπούς: Επιμέλεια - μετάφραση Χ.Γ. Λάζος 310/51

— Ένας διάλογος περί πινακοθήκης (Δ. Παπαστάμος, Δ. Αγραφιώτης) 315/50

Ν. Μ: Μια έκθεση του Σαλβαδόρ Νταλί 315/45

Ξύδης, Αλ: Αχιλλέας Απέργης 1909-1986 314/47
Walker, Ian: Boyd Webb 317/46

Θέατρο

Φραντζή, Άντεια: «Νύχτες χαμένων ερώτων» — Τέσσερα σύγχρονα Νο του Γιούκιο Μισίμα 314/52

Κινηματογράφος

Βιτσέντζου, Άννυ: Ολογραφικός κινηματογράφος: συνέντευξη με την Claudine Eizykman και τον Guy Fihman 318/50

Γιάτσιος, Θρ: 15ο Φεστιβάλ κινηματογράφου του Ρότερνταμ 309/47

Γιάτσιος, Θρ: Μύθος ή πραγματικότητα 313/52

Γιάτσιος, Θρ: Κάννες - σιωπηλές παρουσίες 318/48

Σωτηροπούλου, Χρυσάνθη: Βερολίνο — Άλλο ένα φεστιβάλ 312/46

Χ.Γ.Α: Κομμάντο — μια καλή κωμωδία 310/47

Χ.Γ.Α: Μια ασήμαντη ψυχροπολεμική ταινία, «Ελένη» του Νικ Γκαϊντς 313/51

Λογοτεχνία

— Η Αριστερά και ο Κώστας Βάρναλης 308/33
Αλεξανδρόπουλος, Μ: Μια ανάμνηση και λίγες σκέψεις για το έργο του 308/34

Αλεξανδρόπουλος, Μ: Η διαδικασία της γνώσης 317/48

Άστεγοι: Εύα 311/46

Βασιλικός, Β: Από μια φωτογραφία 316/42

Κατηφόρης, Γ: Οχτώ σίχοι 308/38

Μπουλτσή, Φωτεινή: Τα παιδιά του Ιάσονος 313/35

Πατσώνη, Γ: Εφημερίες εορτών 315/46

Σαραντόγλου, Γ.Η: Η υπερρεαλιστική πρόκληση 311/48

Marcheselli-Loukas, Lucia: Βάρναλης και σοσιαλιστικός ρεαλισμός 308/41

Μουσική

— Πάμε κορίτσια: Αφροδίτη Μάνου 312/45

Λάζος, Χ.Γ: Οι πολυεθνικές και το ελληνικό τραγούδι 314/43

Χ.Γ. Α: Praxis '86 — φεστιβάλ δημιουργικής μουσικής 311/45

Πολιοδομία

Κίτσος, Κ: Η περιοχή «ΦΙΞ» στη Συγγρού. Μια πρόκληση για προβληματισμούς 308/52

Κλουτσινιώτη, Ράνια: Η Καρχηδόνα πρέπει να καταστραφεί 319/42

Φωτογραφία

— Η Nelly's δεν γοητεύει τον Δ. Παπαστάμο. (Επιστολές Δ. Παπαστάμου και Δ. Αγραφιώτη) 313/53

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ • ΔΙΕΘΝΗΣ

Γενικά

— Επιστημονική θωράκιση 317/34

Αρβανίτης, Φ: Το ρεύμα: Ρώμη - Βιέννη - Τρίπολη - Ουάσιγκτον 308/24

Ράπτης, Μ.Ν: Τα όπλα και το μέλλον μας 314/32

Στάγκος, Αστ: Οι προοπτικές για την πυρηνική αποκλιμάκωση 314/29

Στάγκος, Π.Ν: Η διάσκεψη κορυφής του Τόκιο 317/29

Φωκάς, Α: Τουρκία και Ευρωπαϊκή Κοινότητα — η πορεία προς Βρυξέλλες περνά μέσω της εθνικής μας οδού 311/10

Φωκάς, Α: Το τουρκικό λόμπυ στις ΗΠΑ. Η Άγκυρα αγοράζει Αμερικανούς πολιτικούς και πωλεί εξυπηρετήσεις 312/18

Φωκάς, Α: Τουρκοί διπλωματικοί ακροβατισμοί και ελληνικές επιπολαιότητες 315/20

Χριστοδουλάκης, Ν: Η αναξιπιστία της εχεμύθειας 317/34

Markus, G: Η θρησκεία στην υπηρεσία του δολοφόνου (μτφρ: Φ. Αρβανίτης) 316/38

Αϊτή

Αρβανίτης, Φ: Ο Ντυβαλιέ έφυγε, η αμερικανοκρατία μένει 310/29

Άντεν

Φ.Α: Άντεν — η «αναπόφευκτη» τριτοκοσμική συνταγή και τα στρατηγικά της επακόλουθα 309/40

Αυστρία

— Η αδυνατισμένη μνήμη 316/6

Πόλε, Ρολφ: Υπόθεση Βαλντχάιμ — σιωπή και αντιφασιστική συνείδηση 318/41

Χειλάς, Ν: Νέα αποκαλυπτικά στοιχεία για τον ναζί Βαλντχάιμ 315/30

Αφρική νότιος

Σέρβα, Πλ: Φιλελεύθερες διακηρύξεις, βάνουση πραγματικότητα 318/42

Τουίκ Βαν, Κ: Ποίηση της μαύρης Αφρικής 318/44

Γαλλία

Ζήσης, Β: Ελλάδα, Γαλλία, αρματομαχία 312/35

Κοσώνας, Άκ: Η μοναξιά των Γάλλων κομμουνιστών και τα μελλοντικά προβλήματα 313/38

Κούλογλου, Στ: Γαλλικές εκλογές και ελληνική αριστερά 310/30

Δανία

Φ.Α: ΕΟΚ — το αναποφάσιστο βασίλειο της Δανίας 309/39

ΕΣΣΔ

Αρβανίτης, Φ: Το γκαμπί της Μόσχας 310/28
Αρβανίτης, Φ: Τσερνόμπιλ — ο διεθνισμός της ραδιενέργειας 316/12

Λάζαρης, Απ. Α: Μια βασική αντίφαση — για το 27ο συνέδριο του ΚΚΕ 317/22

Πεσμαζόγλου, Στ: Το ημιχρόνιο του θανάτου 319/34

Ράπτης, Μ.Ν: Στις παραμονές ενός «ιστορικού» Συνεδρίου; 310/33

Στάγκος, Αστ: 27ο Συνέδριο ΚΚΣΕ — τέλος της σοβιετικής απομόνωσης 312/24

Σχίζας, Γ: Το νέφος της ραδιενέργειας και του εφησυχασμού 316/13

ΗΠΑ

— Η CIA ομολογεί: πράκτορες υπηρετούν στην Αθήνα με διπλωματική κάλυψη 316/18

Αρβανίτης, Φ: Το ρεύμα: Ρώμη - Βιέννη - Τρίπολη - Ουάσιγκτον 308/24

Λυγερός, Στ: Πόσο ήρεμα θέλει τα ύδατα η Ουάσιγκτον; 309/20

Φωκάς, Α: Το τουρκικό λόμπυ στις ΗΠΑ 312/18

Ιταλία

Βούλγαρης, Γ: Οι θέσεις του ΙΚΚ για το 17ο Συνέδριο 312/38

Κίνα

Φλώρος, Γ: Ρεαλιστική προσέγγιση Ελλάδας - Κίνας 315/27

Φλώρος, Γ: Από τον «Μεγάλο Τιμονιέρη» στον Τενγκ των «τεσσάρων εκσυγχρονισμών» 315/28

Λιβύη

— Χρονικό της περιπέτειας Σαχάτι 315/12

Αρβανίτης, Φ: Το δόγμα Ρέγκαν στη Μεσόγειο 315/14

Βουλέλης, Ν: Ο Ροβεσπιέρος της ερήμου και οι διεθνείς ορίζοντές του! 315/18

Κοσώνας, Άκ: Φάκελος Λιβύη 315/11

Παπαχελάς, Αλ: Προετοιμασία της κοινής γνώμης και πολιτική Ρέγκαν 315/16

Νικαράγουα

Σιώτης, Ντ: Με τους «Κόντρας» — «Ελ Γκριέγο, ένας από τους διοικητές μας» 310/36

Παλαιστίνη

Καρανάσου, Φλορέσκα: Συνέντευξη με τον διπλωματικό αντιπρόσωπο της PLO Φουάντ Αλ-Μπιτάρ 314/30

Πολισάριο

— Τα παιδιά των Σαχραουί: Ανοιχτή επιστολή — Χαιρετισμός για την ειρήνη και τη Δημοκρατία 313/41

Φλώρος, Γ: Πολισάριο — ο λαός συνεχίζει τον αγώνα του 313/40

Πορτογαλία

— Ο Σοάρες πρόεδρος, ο Καρβάλιο στη φυλακή 311/7

Ράπτης, Μ.Ν: Η νύχτα του Οτέλο 317/42

Σουηδία

Τσιλιχρήστου, Αλίκη: Σουηδικές πρωτείνες 315/32

Τουρκία

— Από τους «εντός» στους «εκτός» με αγάπη (σκίτσα Τούρκων απ' τη φυλακή) 312/20

— Ντοκουμέντο από τις τουρκικές φυλακές 316/36

Λυγερός, Στ: Σε κρίση τακτικής έχει περιέλθει η Άγκυρα 318/11

Φωκάς, Α: Μάδησε ο «κλάδος ελαιας» του Οζάλ 310/26

Ρωκάς, Α: Τουρκία και Ευρωπαϊκή Κοινότητα 311/10
Ρωκάς, Α: Τουρκοί διπλωματικοί ακροβατισμοί και ελληνικές επιπολαιότητες 315/20
Ρωκάς, Α: Η Τουρκία βρυχάται και απειλεί 319/12
Κεντ, Βαν Αμαλία: Η σημερινή Τουρκία αντιμέτωπη με διλήμματα 318/38
Φιλιππίνες
Καρβανίτης, Φ: Συνέντευξη με τον εκπρόσωπο του Εθνικού Δημοκρατικού Μετώπου Φιλιππίνων Πέδρο Ντιμασουπίλ 312/40

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ • ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Διεθνείς σχέσεις

— Έκκληση της Πανελλαδικής Επιτροπής Συμπαράστασης στον Οτέλο ντε Καρβάλιο 314/43
— Χρονικό της περιπέτειας Σαχάτι 315/12
— Ένα «αθώο» και αποκαλυπτικό γράμμα της ΙΑ 316/18
— Η CIA ομολογεί: πράκτορες υπηρετούν στην Αθήνα με διπλωματική κάλυψη (όταν η ΙΑ φακελώνει το ΑΝΤΙ) 316/18
— Κρήτης, Β: Ελλάδα, Γαλλία, αρματομαχία 312/35
— Κοσώνας, Άκ: Φάκελος Λιβύη 315/11
— Κουγερόν, Στ: Περιμένοντας τον κ. Σουλτς 312/16
— Κουγερόν, Στ: Σε πληγή εξελίσσεται το «Μακεδονικό» 317/8
— Μιχαήλ, Δ: Αμερικανικές βάσεις. Συμβιβασμός; 310/24
— Ρούδης, Αλ: Ανοικτή επιστολή προς τον υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ κ. George Schulz 312/6
— Ρωλάρος, Γ: Ρεαλιστική προσέγγιση Ελλάδας - Ινίας 315/27
— Ρωκάς, Α: Μάδησε ο «κλάδος ελαίας» του Οβάλ 310/26
— Ρωκάς, Α: Από τις διμερείς σχέσεις στο τρίγωνο Αθήνα - Ουάσιγκτον - Άγκυρα; 313/12
— Ρωκάς, Α: Η δημοκρατική Ευρώπη δίνει στην Τουρκία άφεση αμαρτιών 316/34
— Ρουιλιάς, Ν: Η ελληνική θητεία ενός αξιότιμου αξιωματικού 314/18
— Ρουιλιάς, Ν: Νέα αποκαλυπτικά στοιχεία για τον αζι Βαλντχάιμ —ο μέλλων πρόεδρος της Αυστρίας επιτηρούσε τους Έλληνες «συμμορίτες» 315/30

Ιδιότητες - έρευνες

— Το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία ή πώς καταστρέφεται μια παραλία 318/8
— Παπαδημητρίου, Πολιεύς: Μας δουλεύουν οι δικοί μας... 309/9
— Κ.Ψ: Η αναβάθμιση του Κοινοβουλίου απαιτεί βρισιδί 310/40
— Κουτουμπά, Γιούλη: Βουλή των Ελλήνων πίσω απ' τις κουίντες 310/40
— Καραγιαννακίδης, Δ: Περί διαλυτήριου πλοίων στην βόωντος... 314/38
— Κούλογλου, Στ: «Ελιγμός» ή «στρατηγική στροφή», αναρωτιούνται και στο ΠΑΣΟΚ... 313/23
— Κούλογλου, Στ: Τα κόκκινα τηλέφωνα ανήκουν, για μια χούφτα Δήμους... 318/16
— Κουρκός, Λ: Μια νέα έκφραση της Αριστεράς με γάλη ιστορία και μεγάλη προοπτική 308/16
— Κυριαζής, Χρ: 9 Μαρτίου 1985 —ο «μάγος» ή ο ν γυμνός 309/10
— Κυριαζής, Χρ: Ο Παπακαρυάς, η χούντα και οι αυλετικές εκλογές του 1986 311/14
— Κυριαζής, Χρ: Η Αριστερά και οι αντοχές του λαμού της Χαλκίδας 313/24
— Κυριαζής, Χρ: Πλούτος υπνώττων 316/28
— Καραγκός, Θ: Εσωτερικές αντιφάσεις... 315/23
— Χαήλ, Δ: Η «αντιδεξιά» επιλογή και το νέο ντρο εξουσίας 311/12
— Χαήλ, Δ: Ουδείς αριστερότερα του Προέ-

δρου... 312/10
— Μιχαήλ, Δ: Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής είναι μια ιδέα... 313/14
— Μιχαήλ, Δ: Η ιδεολογία του Προέδρου 317/20
— Μπανιάς, Γ: Να προχωρήσουμε με τόλμη την ανανέωση μέσα από τη συνέχεια 308/18
— Όχθιος, Π: ΚΚΕ —Ταξίδι με σχέδια 316/27
— Παπαδημητρίου, Γ: Το εκλογικό σύστημα των δημοτικών λειτουργιών 319/30
— Πεσιμιστούλης, Δ: ΕΟ 17 Νοέμβρη —Λόγοι επί πτωμάτων πολύ κοντά στο πέλαγος... 314/16
— Σ.Κ: Μετά τον ανασχηματισμό στην κυβέρνηση «αναδόμηση» στη Νεολαία ΠΑΣΟΚ 316/26
— Στάγκος, Π: «Ας το κάνουμε» λοιπόν! 317/27
— Στεφανάκης, Γ: Από τους εργολάβους στους κατεδαφιστές —παρατηρήσεις και σχόλια στη σημερινή πολιτική κρίση 308/22
— Χριστοδούλου, Α.Γ: Παπακαρυάς και Κρυστάλλης —όμοιος χειρισμός, διαφορετικές συνέπειες 311/17
— Ψυχογιός, Δ.Κ: Η Αριστερά χρειάζεται ένα καινούριο κόμμα 308/20
— Ψυχογιός, Δ: Οι φυλές στο μονοπάτι του πολέμου 318/22

Κόμματα

— Ανεξάρτητοι αριστεροί για το 4ο Συνέδριο του ΚΚΕ εσ. και την πρόταση για νέο κόμμα: Λαοκράτης Βάσσης, Αλέξης Μητρόπουλος, Μιχαήλ Παπαγιαννάκης, Βασίλης Φίλιας 317/12
— Αντιγώνιος, Θρ: Ποιος είναι αιχμάλωτος των συνθημάτων του 309/12
— Βικελίδης, Μ: Ανέντακτοι εκτός και εντός ΚΚΕ εσ. Όμιλοι εκτός ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ —Διάλογοι, πρωτοβουλίες, συσπειρώσεις 313/22
— Γ.Φ: 4ο Συνέδριο ΚΚΕ εσ. —προσπάθειες σύνθεσης 316/28
— Γ.Φ: Νεολαία ΠΑΣΟΚ —Η «άκομψη» παραίτηση Μανίκα και η κομψή τακτοποίηση των μηχανισμών 318/18
— Θεοδωρίδης, Μπ: Το νέο κόμμα αναπόδραστη ανάγκη 311/24
— Καβουνίδης, Σπ: Η χαμένη ορμή του νέου φορέα 314/28
— Καβουνίδης, Σπ: Ο νέος φορέας θ' αυτοκτονήσει πριν γεννηθεί; 319/28
— Κοσώνας, Άκ: Προσυνεδριακές ιστορίες προεδρικών συναλλαγών ή πρόσφατες απόπειρες ανατροπής του Κ. Μητσοτάκη 309/14
— Κοσώνας, Άκ: «Το κόμμα είμαι Εγώ» ή «Όλοι άνθρωποι του Προέδρου» (ΝΔ) 311/26
— Κοσώνας, Άκ: Το αόρατο Συνέδριο της ΟΝ-ΝΕΔ 318/19
— Κοσώνας, Άκ: Β' Συνέδριο της ΝΔ —Από τον Κ. Καραμανλή... 310/12
— Κυριαζής, Χρ: ΚΚΕ —Κρίση πολιτικής και αλλαγή ηγεσίας 311/20
— Κυριαζής, Χρ: Η παλirroια του Ευρίπου, τα «άλματα» και τα «θαύματα» 312/12

ΤΥΠΟΣ • ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

— ΑΝΤΙ-έρευνα: Πώς βλέπουν οι αναγνώστες το «Αντί» 316/50
— 81 + 1 διαφορετικές υποχρεώσεις 309/26
— Ο Στάλιν ομιλεί εκ του τάφου (τηλεοπτική σειρά) 310/50
— ΕΡΤ 2: Τα όνειρα τελειώνουν στον προϋπολογισμό 311/58
— 21η Απριλίου: Η «Αυριανή» ξαναχτυπά 313/10
— «Ελένη» και πάσης Αγγλίας; 313/51
— Η δίκη του ΑΝΤΙ με την «Αυριανή» 316/20
— Κρούσματα λογοκρισίας 317/45
— Το δύσκολο παρόν και το ζοφερό μέλλον 318/26
— ΑΝΤΙ: Κ. Ζηλεμένος —Μια σταδιοδρομία που θα ζήλευε κάθε χουντικός 314/10
— ΑΝΤΙ: Ένα «ειδικό» θέμα 320/4

— Αντίδικος: Βίος και πολιτεία Κουρήδων. Mein Kampf συνεχίζεται... 310/21
— Αλιβιζάτος, Ν: Σεβασμός στην πράξη της αντικειμενοκότητας 320/63
— Βγόντζας, Αντ: Η αυτονομία των χώρων δεν λειτουργεί πάντοτε υπέρ των δημοκρατικών θεσμών 320/66
— Βέλτσος, Γ: «Quid pro quo» 320/78
— Βιτσέντζου, Άννυ: Τα τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων και ο κόσμος τους —συνέντευξη με τον Γάλλο καθηγητή οπτικοακουστικών μέσων G. Leblanc 308/26
— Βρεττός, Χρ: Η δίκη Λιντοβόη - Πόπωτα 315/35
— Γιάτσιος, Θρ: J.L. Godard — Βίντεο και τηλεόραση 309/53, 310/49
— Γιομπαζολιάς, Μ: Οι νόμοι και η ελληνική πραγματικότητα 320/16
— Γ.Φ: Η «Πρώτη» ετοιμάζεται 310/23
— Δημητρίου, Μ: Η κρίση του ελληνικού Τύπου και η υπέρβασή του 320/37
— Δουατζής, Γ: Μετά το '81 έφθασε η άνοιξη στην ελληνική τηλεόραση 320/11
— Κούλογλου, Στ: Φοβού Κουρή, και... δώρα φέροντα 309/25
— Κούλογλου, Στ: 60% υπέρ της Ελεύθερης Ραδιοφωνίας, 57% υπέρ της Ιδιωτικής Τηλεόρασης 319/24
— Κούλογλου, Στ: Τέρας 1 + Τέρας 2 = Τέρας² 313/42
— Κούλογλου, Στ: Η δορυφορική πρόκληση 320/61
— Κούνδρουρος, Ρ: Να προχωρήσουμε στην οργάνωση της ελεύθερης ραδιοφωνίας 320/87
— Κ.Σ: Το σύνδρομο της «ιδεολογικής ντροπής» 318/36
— Κυριαζίδης, Ν: Τα οικονομικά του Τύπου 320/31
— Κωσταντόπουλος, Ν: Ο τρόπος εφαρμογής εφαρμογής των νόμων δίνει τις συνταγματικές εγγυήσεις 320/64
— Λάζος, Χρ: Γ: Προγραμματισμός και εξουσία στην ελληνική τηλεόραση 318/32
— Λάζος, Χρ: Δύο έννοιες περί αντικειμενικότητας 320/20
— Λιοναράκης, Ν: Τα μέσα ενημέρωσης πρέπει να είναι πολιτικά 320/85
— Λουλούδης, Λ: Ο εναλλακτικός Τύπος 320/80
— Μπακογιάννης, Π: Πλουραλισμός - αίτημα πολιτικό 320/9
— Μπουσμπουρέλης, Χ: Προβλήματα του Τύπου 320/41
— Νόττας, Β: Περιφερειακοί ραδιοφωνικοί σταθμοί 320/84
— Πλωρίτης, Μ: Μέσα επικοινωνίας ή μέσα εξουσίας και βιασμού; 320/77
— Ρεζάν, Μαρία: Όταν μιλώ για ραδιόφωνο είμαι αστείρευτη 320/82
— Ρεπόρτερ: Μια, δυο, τρεις, πολλές εφημερίδες 314/20
— Ρεπόρτερ: Η ιδιωτική τηλεόραση έφθασε και στην Ελλάδα 318/27
— Μαθιανάκης, Γ: Ελληνική Αριστερά —νέα εποχή 315/38
— Μιχαήλ, Δ: Ταξίδια, αναθεώρηση, ανασχηματισμός... Ποια όμως η ταυτότητα της κυβέρνησης; 308/10
— Μιχαήλ, Δ: Ο πλέον αχρείαστος ανασχηματισμός 315/10
— Μιχαήλ, Δ: Το «οικοσύστημα» σε δυσλειτουργία 318/14
— Νεφελούδης, Ανδρ: Αναβάθμιση, μετεξέλιξη ή Ανανέωση; 312/22
— Παφλιώτης, Ν: Ούτε τώρα φαίνεται διέξοδος στα αδιέξοδα του ΠΑΣΟΚ 310/20
— Ρεπόρτερ: ΚΚΕ εσ. —Ανανεωτική Αριστερά— προτάσεις και πρωτοβουλίες 309/18
— Ρεπόρτερ: Το ΠΑΣΟΚ ενόψει της Συνόδου της ΚΕ και των Δημοτικών —Ε, δεν θα γίνει και της... Χαλκίδας 311/18
— Ρεπόρτερ: Αναταραχή ΚΑΙ στις αγροτικές οργανώσεις του ΠΑΣΟΚ 314/21
— Ρεπόρτερ: «Νέο κόμμα» της Αριστεράς

—Συγκλίσεις, αποκλίσεις, αναμονές 318/20
Στάγκος, Αστ: Το 4ο Συνέδριο του ΚΚΕ εσ. και οι ανέντακτοι 318/21
Υπερτασικός: ΚΚΕ εσωτερικού —εσωκομματικά προβλήματα και εκλογικά συστήματα 311/23

Φλώρος, Γ: Όταν το κόμμα καθορίζει και η ηθική αντικαθιστά την πολιτική παρέμβαση 309/19
Φλώρος, Γ: Το 4ο Συνέδριο του ΚΚΕ εσ. —μια πρόκληση για την Αριστερά 317/10
Φραγκουδάκη, Άννα: Όταν οι κομμουνιστές κάνουν κομμουνιστική κριτική 319/26

Ψυχογιός, Δ: Η Αριστερά μπορεί να είναι νέα; 317/14
Ψυχογιός, Δ.Κ: Ο Πλαστήρας, ο Παπάγος και η άλωση της Πόλης 319/29

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

A

Αγγελοπούλου, Ήβη: 313/33
Αγραφιώτης, Δ: 313/53, 315/50
Αϊντενάιερ, Νίκη: 313/50
Αλιβιζάτος, Ν: 320/63
Αλεξανδρόπουλος, Μ: 308/34, 317/48
Αντήνωρ: 308/4, 309/4, 310/4, 311/4, 312/4, 313/4, 315/4, 316/4, 317/4, 318/4, 319/4
Αντιγώνιος, Θρ: 309/12
Αντίδικος: 310/21
Αντίλογος: 314/4
Αντι-οικονομικός: 313/20
Απατήνωρ: 309/9
Απέργης, Αχ: 314/47
Αρβανίτης, Φ: 308/24, 310/28-29, 312/40, 315/14, 316/12-38, 317/28
Αργυρόπουλος, Χριστ: 317/30
Αρχάκης, Αλ. Δ: 308/7
Άστεγοι: 311/46
Angelier, J.P.: 316/11

B

Βαγενάς, Ν: 309/50
Βακαλόπουλος, Χρ: 312/47
Βαρανάκη, Φιλ: 313/33
Βάρναλης, Κ: 308/34
Βασιλικός, Β: 316/42
Βάσσης, Λ: 317/12
Βγόντζας, Αντ: 320/66
Βέλιος, Αλ: 310/57
Βέλτσος, Γ: 313/26, 315/49, 319/59, 320/78
Β.Ζ: 317/19
Βικελίδης, Μ: 313/22, 315/24
Βιτσέντζου, Άννυ: 308/20, 310/38, 312/36, 318/50
Βολφ, Όττο: 319/44
Βούλγαρης, Γ: 312/38
Βουλέλης, Ν: 315/18
Βουτσινά, Πόπη: 315/40
Βρεττός, Χρ: 315/35

Γ

Γαβρόγλου, Κ: 315/55
Γ.Β: 316/15
Γεροντής, Γ: 319/38
Γήσης: 310/1
Γ.Η.Χ: 317/45
Γιανναδάκης, Ν: 313/49
Γιάννης: 309/36
Γιάτσιος, Θρ: 309/47-53, 310/49, 313/52, 318/48
Γιαχνης, Β: 309/22, 311/35, 312/26, 313/18, 314/23
Γιομπαζολιάς, Μ: 320/16
Γκαζογιάννης, Ν (Γκαϊητζ): 313/50-51
Γκμοχ, Γιάτσεκ: 319/36
Γ.Μ: 316/10
Γ.Φ: 310/23, 316/28, 318/18

Δ

Δεληβοριάς, Στ: 319/44
Δημητράκος, Δ: 308/30
Δημητρίου, Μ: 320/37
Δήμου, Τ: 310/6

Διαμαντόπουλος, Άγγ: 316/7
Δ.Κ.Ψ: 310/40, 319/39
Δουατζής, Γ: 320/11

E

Εμπειρικός, Ανδρ: 309/58
Ευαγγελίδης, Ερμ: 309/7
Ευρυγένης, Δ: 309/7

Z

Ζαλαώρας, Ν: 311/34
Ζενέ, Ζ: 315/49
Ζήσης, Β: 311/36, 312/35, 316/16, 317/16, 318/23, 319/22
Ζητουνιάτη, Γιούλη: 310/40

Θ

Θεοδωρίδης, Μπ: 311/24

I

Ιωάννου, Γ: 308/7-8, 309/7-8, 310/8-10, 311/7-16, 312/6-15, 313/7-11, 314/7-8, 315/6-7, 317/7-26, 318/7-10, 319/7-27

K

Καβουνίδης, Σπ: 312/48, 314/36, 319/28
Καραγιαννακίδης, Δ: 314/38
Καραμαρλή, Αίγλη: 313/33
Καρανάσου, Φλωρέσκα: 314/30
Καρατζάς, Στ: 317/45
Κίτσος, Κ: 308/52
Κλουτσινιώτη, Ράνια: 309/29, 313/28, 314/25, 319/42
Κοσώνας, ΆΚ: 309/14, 310/12-57, 311/26, 313/38, 315/11, 318/19
Κούλογλου, Στ: 309/25, 310/30, 313/23, 318/16, 319/24, 320/61
Κούνδουρος, Ρ: 320/87
Κουντούρης, Μιχ: 313/30
Κουρκούτης, Κ: 313/30
Κ.Σ: 318/36
Κυριαζής, Χρ: 311/14-20, 312/12, 313/24, 316/28
Κυριαζίδης, Ν: 320/31
Κύρκος, Λ: 308/16
Κωνσταντόπουλος, Ν: 320/64
Kirk, G.S.: 308/56

Λ

Λάζαρης, Απ: 317/22
Λάζος, Χ.Γ: 310/51, 314/24-43, 316/46, 318/32, 320/20
Λιάκος, Κυρ: 318/13
Λιοναράκης, Ν: 320/85
Λουλούδης, Λ: 320/80
Λυγερός, Στ: 309/20, 315/9, 317/8, 318/11

M

Μαθιανάκης, Γ: 315/38
Μανέσης, Αριστ: 316/21
Μάνου Αφροδίτη: 312/45
Μαραγκός, Θ: 308/12, 315/23, 316/15, 319/16
Μάργαρης, Ν.Σ: 308/15, 314/37-41
Μάρδας, Κ: 311/29
Μαρσέλ, Ζακ: 310/38
Μασλάτας, Ν: 308/28
Μαχαιράς, Λ: 311/9
Μερακλής, Μιχ: 309/57
Μητρόπουλος, Αλ: 317/12
Μητσάκης, Κ: 317/54
Μίσσιος, Χρ: 316/46
Μιχαήλ, Δ: 308/10, 310/24, 311/12, 312/10, 313/14, 315/10, 317/20, 318/14

Μόρνος, Αλ: 319/20
Μόσχου Λήδα: 314/44
Μουλογιάννης, Γ: 313/30
Μουστακλής, Σπ: 316/7
Μπακογιάννης, Π: 320/9
Μπανιάς, Γ: 308/18
Μπέης, Κ: 319/11
Μπένος, Στ: 313/30
Μπουλτσή, Φωτεινή: 313/35
Μπούς, Τζ: 310/51
Μπουσμπουρέλης, Χ: 320/41
Μυλωνάκης, Μ: 314/25
Marcheselli-Loucas, Lucia: 308/41
Markus: 316/38

N

Ναύτης, Κ: 311/28
Νεφελούδης, Ανδρ: 312/22
Ν.Μ: 315/45
Νοέμβρης, Μ: 315/22
Νόττας, Β: 320/84
Νούτσος, Π: 312/50
Ντουριά, Χριστίνα: 308/56, 309/56, 310/56, 311/56, 312/54, 313/54, 314/54, 315/52, 317/52, 318/52, 319/54
Nelly: 313/53

Ξ

Ξύδης, Αλ: 312/6, 314/47, 317/8

O

Όχθιος, Π: 316/27

Π

Πάγκαλος, Θ: 314/26
Πάλμε, Ούλ: 312/8
Πανταζής, Β: 309/37
Παπαγιαννάκης, Μ: 317/12
Παπαδημητρίου, Γ: 319/30
Παπαδόπουλος, Στρ: 311/50
Παπαζαχαρίου, Βαγγ: 313/33
Παππας, Τ: 314/27
Παπαστάμος, Δ: 313/53, 315/50
Παπαχελάς, Αλ: 315/16
Πατσώνης, Γ: 315/46
Παφλιώτης, Ν: 310/20
Περρής, Βαγγ: 318/1, 319/1
Πεσιμιστούλης, Δ: 314/16
Πεσμαζόγλου, Στ: 319/34
Πετρουλάκης, Ανδρ: 312/49
Πιτσιώρης, Δ: 313/36
Πλωρίτης, Μ: 320/77
Πόλε, Ρολφ: 318/41
Πρεβελάκης, Π: 313/49
Peypne, Rodney: 318/42

P

Ράπτης, Μ.Ν: 310/33, 314/32, 317/42
Ρεζάν, Μαρία: 320/82
Ρεπόρτερ: 308/9, 309/18-28, 311/18, 313/16, 314/20-21-22, 315/26, 318/20-27, 319/40

Σ

Σακαλάκη, Μαρία: 309/57
Σαμπατακάκης, Μ: 316/32
Σαραντόγλου, Γ.Η: 311/48
Σαράφη, Μάριον: 316/25
Σέρβας, Πλ: 318/42
Σεργάκης, Γ: 308/15-16-18-20-28, 309/9-10-25-29, 310/22-24-33-38, 311/14-28-34-35-39, 312/16, 313/12-19-26-42-43-45, 314/9-15-28-36, 315/35, 316/10-20-26-28-34-52, 317/16-17-18-19-45, 318/9-13-27-28-

32-36, 319/12-22-24-36-44

Σιδέρης, Λ: 317/32
Σιδέρης, Ν: 310/11
Σιώτης, Ντ: 310/36
Σ.Κ: 309/24, 310/22, 316/26
Σκούρας, Μ: 308/1, 309/1, 313/1, 314/1, 316/1, 320/1
Σκυλοδήμος, Ν: 317/45
Σουλογιάννη, Άλκηστις: 316/49
Σπίτι Γυναικών Αθήνας: 313/45
Σπηλιάδη, Βεατρίκη: 319/50
Στάγκος, Αστ: 312/9-24, 314/29, 318/21
Στάγκος, Π.Ν: 317/27-29
Σταύρου, Θ: 309/27
Στε-Λο-Κουλ: 314/9
Στεφανάκης, Γ: 308/22, 309/16, 310/54, 320/57
Στεφανής, Β: 317/54
Σχίζας, Γ: 316/13
Σχολαστικός, Π: 308/54
Σωτηριάδης, Ν: 320/6
Σωτηροπούλου, Χρυσάνθη: 312/46

T

Τουίκ, Βαν, Κ: 318/44
Τσακαλίδου, Πέννη: 311/55
Τσιλιχρήστος, Ν: 313/46, 317/36
Τσιλιχρήστου, Αλίκη: 319/46
Thunberg, Anders: 320/13

Φ

Φ.Α: 309/39-40
Φαρμάκης, Γ: 320/59
Φίλιας, Β: 317/12
Φλέμιγκ, Αμαλία: 312/19
Φλώρος, Γ: 309/19, 310/18, 311/39, 313/40, 315/27-28, 317/10, 319/9
Φόρης, Β.Δ: 314/48
Φουάντ Αλ-Μπιτάρ: 314/30
Φραγκουδάκη, Άννα: 319/26
Φραντζή, Άντεια: 309/55, 314/52
Φωκάς, Α: 310/26, 311/10, 312/18, 313/12, 315/20, 316/34

X

Χαιρετάκης, Μ: 318/29
Χαντζόπουλος, Δ: 308/5-12-22-24-26-54, 309/19-20-22, 310/6-21-42-54, 311/5-9-18-21-24-26-36, 312/5-12-35-38-50, 313/9-15-20-24-38, 314/5-11-20-49-50, 315/5-9-27-38-41-43, 316/8-9-15, 317/5-10-13-14-27-28-40-41, 318/5-11-14-16-29-31, 319/5-9-14-16-28-29-30-34
Χάρης, Γ.Η: 308/28, 311/54, 317/47
Χατζή, Σ: 313/33
Χατζηεμμανουήλ, Χρ. Δ: 310/15
Χατζημιχάλης, Ν: 309/47
Χ.Γ.Α: 308/51, 309/49, 310/47, 311/45, 312/45, 313/51
Χειλάς, Ν: 314/18, 315/30
Χεντ, Βαν, Αμαλία: 318/38
Χρήστου, Γ: 313/33
Χριστοδουλάκης, Ν: 317/34, 319/14
Χριστοδουλίδης, Ανδρ: 320/46
Χριστοδούλου, Α.Γ: 311/17
Χρυσοστομίδης, Σ: 320/40

Ψ

Ψυχογιός, Δ.Κ: 308/20, 310/48, 317/14, 318/22, 319/29

W

Walker, Ian: 317/46
Webb, Boyd: 317/46

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 - τηλ. 36.02.007

ΦΡΑΝΣΟΥΑΖ
ΝΤΟΛΤΟ

η
περίπτωση
ντομινίχ

Φρανσουάζ Ντολτό

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΝΤΟΜΙΝΙΚ

Η διάσημη Γαλλίδα ψυχανάλυτριά δοθάει ένα αγόρι, που είχε εμφανιστεί σαν ένα αφηρημένο πρόσωπο, σχεδόν σαν φάντασμα, και για το οποίο η φαντασίωση επρόκειτο να μείνει ο

μοναδικός νόμος, να δεχτεί προοδευτικά μια πραγματικότητα, στην οποία επιστρέφει με τη συμπεριφορά του, ενώ ξαναδρίσκει ταυτόχρονα τη διανοητική εργασία.

Ρολάν Μπαρτ

ΡΟΛΑΝ ΜΠΑΡΤ

Ο Βαθμός Μηδέν
της Γραφής

Νέα Κριτικά Δοκίμια

Ο ΒΑΘΜΟΣ ΜΗΔΕΝ ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Νέα κριτικά δοκίμια

Η γραφή ιδωμένη ως η σχέση που διατηρεί ο συγγραφέας με την κοινωνία, η λογοτεχνική «γλώσσα» μεταμορφωμένη από τον κοινωνικό προορισμό της. Η σχέση μεταξύ Λογοτεχνίας και Ιστορίας (μεταξύ του

συγγραφέα και της κοινωνίας) απεικονίζεται σε οχτώ «Νέα Κριτικά Δοκίμια» πάνω σε διάφορους συγγραφείς, από τον Λαροσφονκό και τον Σατομπριάν ως τον Φλομπέρ, τον Προυστ, τον Βερν, τον Λοτί...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΡΑΠΠΑ

ΖΑΚ ΤΕΣΤΑΡ
JACQUES TESTART

Το διάφανο
αυγό

Η ΕΞΩΣΩΜΑΤΙΚΗ ΓΟΝΙΜΟΠΟΙΗΣΗ

Ζακ Τεστάρ

ΤΟ ΔΙΑΦΑΝΟ ΑΥΓΟ

Ο Ζακ Τεστάρ αναφέρεται στην ταχύτατη εξέλιξη της τεχνικής και των μεθόδων που διαθέτουμε για τη σωστή εφαρμογή της εξωσωματικής γονιμοποίησης. Προπαντός, όμως, εκθέτει με πάθος και με γλώσσα ζωντανή και καθαρά τα βιολογικά, κοινωνιολογικά και ανθρωπιστικά προβλήματα που απορρέουν από αυτή τη νέα και χωρίς προηγούμενο στην ιστορία κατάσταση.

Τι είναι η τεχνητή γονιμοποίηση; Ποιες μπορεί να είναι οι συνέπειες ενός συστηματικού ελέγχου της ταυτότητας του αυγού που καλλιεργείται στον σωλήνα; Ποια είναι τα προβλήματα ηθικής που προκαλεί η νέα αυτή πρόοδος των επιστημών της ζωής;

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΤΟΥ
ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ

Μόλις κυκλοφόρησε

Μόλις κυκλοφόρησε

Μόλις κυκλοφόρησε

Αλμπέρ Ζακάρ

ΑΛΜΠΕΡ ΖΑΚΑΡ
ALBERT JACQUARD

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΠΙΝΟΕΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΠΙΝΟΕΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Ο Αλμπέρ Ζακάρ αφηγείται με συναρπαστικό τρόπο τη μεγάλη περιπέτεια της ζωής. Σημειώνει τους μεγάλους σταθμούς της ιστορίας της. Εδώ, όμως, δεν περιορίζεται μόνο στην ιστορία της γένεσης της ανθρωπότητάς μας, θέλει να ασχοληθεί και με το μέλλον της· διότι, αν οι πρόοδοι της γνώσης μάς δίνουν

τη δυνατότητα να πάρουμε στα χέρια μας τις μεταμορφώσεις του περιβάλλοντός μας και του εαυτού μας, η ουσιαστική μας αποστολή δεν είναι, μήπως, σύμφωνα με την έκφραση του Σαρτρ να Επινόησουμε τον Άνθρωπο;

ΤΟ ΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΘΟΣ

Ζαν Αμπνυρζέ

ΤΟ ΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΘΟΣ

Στο βιβλίο αυτό ο Ζαν Αμπνυρζέ αναπτύσσει, ως τις απώτερες συνέπειές της, μια παρατήρησή του που είχε απλώς σκιαγραφήσει σ' ένα από τα κεφάλαια του βιβλίου του «Δύναμη και Αδυναμία». Οι πρόοδοι της βιολογίας και της ιατρικής, μετά τις εντυπωσιακές προόδους της φυσικής, μας επιτρέπουν να αντιληφθούμε τις παγίδες στις οποίες μας

εκθέτουν η «κοινή λογική» μας, οι καθημερινές μας συνήθειες συλλογισμού, και η συνήθης λογική μας. Δείχνουν ότι οι αλήθειες τις οποίες ανακαλύπτει η επιστήμη είναι στην ουσία τους αλήθειες ενός ανθρώπου φυλακισμένου μέσα στα στενά όρια του εγκεφάλου του. Σήμερα, ο άνθρωπος ξέρει καλά ότι ποτέ του δεν θα μπορέσει να ξέρει.

ΑΙΣΘΗΣΗ SAGA

